IVSTINI

EX TROGI POMPEII HISTORIIS EXTERNIS LIBRI XLIIII.

HIS ACCESSIT EX SEXTO Aurelio Victore De uita & moribus Romanorum Imperatorum, Epitome.

Omnia quàm diligentiſsimè ex uariorum exemplarium collatione caſtigata.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

BIBLIOTECA ... IN ROMA

VENETIIS, Ioannes Gryphius excudebat.
M D LXIX.

erant, ea omnia Pompeius diuiſa temporibus, & ſerie rerum congeſta compoſuit. Horum igitur quatuor & quadraginta uoluminum (nam totidem edidit) per otium, quo in urbe uerſabamur, cognitione quæque digna excerpſi: Sed omiſsis his quæ nec cognoſcendi uoluptate iucunda, nec exemplo erant neceſſaria, breue ueluti corpuſculum florum feci: ut haberent & qui Græca didiciſſent, quo admonerentur: & qui non didiciſſent, quo inſtruerentur. Quod ad te Imperator Antonine non tam cognoſcendi, quàm emendandi cauſſa tranſmiſi: ſimul ut otij mei cuius & Cato reddendam rationem putat, apud te ratio conſtaret. Sufficit enim mihi in hoc tempore iudicium tuum, apud poſteros, cum obtrectationis inuidia deceſſerit, induſtriæ teſtimonium habituro.

IVSTINI HISTORICI IN TROGI POMPEII HISTORIAS.

LIBER PRIMVS.

PRINCIPIO *rerum, gentium, nationumq́; imperium penes reges erat: quos ad faſtigium huius maieſtatis non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio prouehebat.* Populus *nullis legibus tenebatur: arbitria principum, pro legibus erant.* Fines *imperij tueri magis quam proferre, mos erat.* Intra *ſuam cuiq; patriam regna finiebantur.* Primus *omnium* Ninus, *rex Aßyriorum, ueterem & quaſi auitum gentium morem noua imperij cupiditate mutauit. Hic primus intulit bella finitimis: & rudes adhuc ad reſiſtendum populos ad* Libye *terminos uſque perdomuit.* Fuere *quidem temporibus antiquiores,* Vexores *rex* Aegypti, *&* Scythiæ *rex* Tanais: *quorum alter in* Pontum, *alter uſque* Aegyptum *exceßit, Sed longinqua, non finitima bella gerebant: nec imperium ſibi, ſed populis ſuis gloriam quærebant, contentiq́; uictoria, imperio abſtinebant.* Ninus *magnitudinem quæſitæ dominationis continua poſ ſeßione firmauit:* Domitis *igitur proximis, cùm acceſ-*

Ninus

ſione

ſione uirium: fortior ad alios tranſiret, & proxima quæ
que uictoria inſtrumentum ſequentis eſſet, totius Orien
tis populos ſubegit. Poſtremum illi bellum cum Zoroa-
ſtre, rege Bactrianorum fuit, qui primus dicitur artes
magicas inueniſſe, & mundi principia: ſyderumq; motus
diligentiſſimè ſpectaſſe. Hoc occiſo, & ipſe deceſſit, re-
licto impubere adhuc filio Nino, ex uxore Semiramide.
Hæc nec immaturo puero cauſa tradere imperium, nec
ipſa imperium palàm tractare, tot ac tantis gentibus
uix patienter uni uiro, nedum fœminæ pariturıs, ſimulat
ſe pro uxore Nini, filium: pro fœmina, puerum. Nam &
ſtatura utriq; mediocris: & uox pariter gracilis, ſigna
formæ, lineamentorum æqualitas matri ac filio ſimilis.
Igitur brachia ac crura uelamentis, tiara caput tegit: &
ne nouo habitu aliquid occultare uideretur, eodem orna
tu & populum ueſtiri iubet quem morem ueſtis exinde
gens uniuerſa tenet. Sic primis initijs ſexum mentita, Exinde, p in hunc uſque diem.
puer credita eſt. Magnas deinde res geſſit: quarum ampli
tudine, ubi inuidiam ſuperatam putat, quæ ſit fatetur,
quem'ue ſimulaſſet. Nec hoc illi dignitatem regni ade-
mit: ſed admirationem auxit: quòd mulier non fœminas:
modò, uirtute, ſed etiam uiros anteiret. Hæc Babyloniã
condidit, murumq; urbis cocta latere circundedit arena,
pice, bitumine interſtrato: quæ materia in illis locis paſ Lacum Aſphaltitem intelligit
ſim è terra exæſtuat. Multa alia præclara huius reginæ de quo Pli.
fuere. Siquidem non contenta acquiſitos à uiro regni ter li. ſeptimo
minos tueri, Aethiopiam quoq; regno ſuo adiecit. Sed &
Indiæ bellum intulit, quo præter illam & Alexandrũ Ma
gnum, nemo intrauit. *Ad poſtremum cùm cõcubitũ filij *At
petiiſſet, ab eodem interfecta eſt duos & XL. annos poſt Semiramis xlii. annos regno poti ta.

Ninum

*Ninum regno potita. Filius eius Ninus contentus elaborato à parentibus imperio, belli ſtudia depoſuit, & ueluti ſexum cum matre mutaſſet, rarò à uiris uiſus, in fœminarum turba conſenuit. Poſteri quoque eius exempla ſequuti, reſponſa gentibus per internuntios dabant. Imperium Aßirij, qui poſtea Syrij dicti ſunt, annos M.CCC. tenuere. Poſtremus apud eos regnauit Sardanapalus, uir muliere corruptior. Adhunc uidendum (quod nemini ante eum permiſſum fuerat) præfectus ipſius, Medis præpoſitus, nomine *Arbactus, cùm admitti magna ambitione ægrè obtinuiſſet, inuenit eum inter ſcortorum greges purpuram colonentem, & muliebri habitu, cùm mollitia corporis, & oculorum laſciuia omnes fœminas anteiret, penſa inter uirgines partientem. Quibus uiſis, indignatus tali fœminæ tantum uirorum ſubiectum, tractantiq́; lanam, ferrum, & arma portantes parere, progreſſus ad ſocios ſuos, quid uiderit, refert. Negat ſe ei parere poſſe, qui ſe fœminam malit eſſe, quàm uirum. Fit igitur coniuratio: bellum Sardanapalo infertur: quo ille audito, non ut uir regnum defenſurus, ſed ut metu mortis mulieres ſolent, primo latebras circunſpicit, mox deinde cum paucis & incompoſitis, in bel bellum progreditur. Victus, in regiam ſe recipit, & extructa pyra, ſe & diuitias in incendium mittit, hoc ſolo imitatus uirum. Poſt hæc ſtatuitur rex, interfector eius *Arbactus, qui præfectus Medorum fuerat. Is imperium ab Aſsyris ad Medos transfert. Poſt multos deinde reges, per ordinem ſucceßionis, regnum ad Aſtyagen deſcendit. Hic per ſomnium uidit ex naturalibus filiæ, quàm unicam habebat, uitem enatam, cuius palmite*

[Margin: Aſsirii regnauerunt annos M.CCC.]

[Margin: *Sardanapalus, *Arbaces]

[Margin: Sardanapali mors uirilis.]

[Margin: *Arbaces]

[Margin: Mandane ea dicta fuit. autor Val. Maximus.]

mite omnis Aſia obumbrabatur.Conſulti barioli, ex eadem filia nepotem ei futurum,cuius magnitudo prænuntietur regniq; ei amiſſionẽ portendi,reſponderunt. Hoc *reſponſo perterritus neq; claro uiro, neq; ciui dedit filium, ne paterna maternaq; nobilitas nepotis animum extolleret:ſed de gente obſcura tunc temporis Perſarũ, Cambyſi mediocri uiro,in matrimonium tradidit.* Ac ne *ſic quidem ſomnij metu depoſito:grauidam ad ſe filiam accerſit,ut ſub aui potiſſimum conſpectu fœtus necaretur.* Natus *infans datur occidendus* Harpago,*regis omnium conſiliorum participi.* Is *ueritus:ſi ad filiam mortuo rege ueniſſet imperium,eò quòd nullum Aſtyages uirilis ſexus genuerat, ne illa necati infantis ultionem, quàm à patre non potuiſſet,à miniſtro exigeret,paſtori regij pecoris puerum exponendum tradidit.* Fortè eodẽ *tempore & ipſi paſtori filius natus erat.* Eius *igitur uxor audita regij infantis expoſitione,ſummis precibus rogat,ſibi afferri oſtendiq; puerum:cuius precibus fatigatus paſtor,reuerſus in ſyluam,inuenit iuxta infantem canem fœminam,paruulo ubera præbentem,& à feris & altibus defendentem.* Motus *etiam ipſe miſericordia,qua motam ipſam canem uiderat, puerum defert ad ſtabulum, eadem cane anxiè proſequente:quem ut in manum mulier accepit,ueluti ad notã puer alluſit:tantusq; in illo uigor,& dulcis quidẽ blandientis riſus apparuit, ut paſtorem uxor ultro rogaret,quò ſuum partum pro illo exponeret,permitteretq; ſibi,ſiue fortune ipſius,ſiue ſpei ſuæ puerũ nutrire.* Atq; *ita permutata ſorte paruulorum,hic pro filio paſtoris educatur,ille pro nepote regis exponitur.* Nutrici Spacõ *poſtea nomen fuit,quia*

canem

*canem Perſæ ſic uocant. Puer deinde cum inter paſtores eſſet. Cyri nomen accepit. Mox rex inter ludentes ſorte delectus, cum per laſciuiam contumaces flagellis ceci-diſſet à parentibus puerorum querela eſt regi delata, indignantibus à ſeruo regio ingenuo homines ſeruilibus uerberibus affectos. Ille accerſito puero et interrogato cum nihil mutato uultu, feciſſe ſe ut regem reſpondiſſet: admiratus conſtantiam, in memoriam ſomnij reſponſiq; reuocatur. Atque ita cum & uultus & ſimilitudo, & expoſitionis tempus, & paſtoris confeſsio conuenirent, nepotem agnouit Et quoniam defunctus, ſibi ſomnio ui-deretur, agitato inter paſtores regno, animum *mina-cem duntaxat in illo fregit. Cæterum Harpago amico ſuo infeſtus, in ultionem ſeruati nepotis, filium eius in-terfecit, epulandumq; patri tradidit. Sed Harpagus ad præſens tempus diſsimulato dolore, odium regis in uindi-ctæ occaſionem diſtulit. Interiecto demum tempore cum adoleuiſſet Cyrus, dolore orbitatis admonitus, ſcri-bit ei, ut relegatus in Perſas ab auo fuerit, ut occidi eum paruulum auus iuſſerit, ut beneficio ſuo ſeruatus ſit, ut regem offenderit, ut filium amiſerit. Hortatur exerci-tum parcet, & pronam ad regnum uiam ingrediatur. Medorum tranſitionem pollicitus: epiſtolaq;, quia pa-làm ferri nequibat, regis cuſtodibus omnem aditum ob-ſidentibus, exenterato lepori inſeritur, lepusq; in Per-ſas Cyro ferendus, fido ſeruo traditur: addita ſunt retia, ut ſub ſpecie uenationis dolus lateret. Lectis ille epi-ſtolis, eandem uiam ſomnio aggredi iuſſus eſt: ſed præmonitus, ut quem primum poſtera die obuium ha-beret, ſocium cœptis aſſumeret. Igitur antelucano tem-*

pore

*minatione

pore ruri iter ingreſſus,obuium habuit ſeruum de erga ſtulo cuiuſdam Medi,nomine Sybarem. Huius requiſita origine,ut in Perſis genitum audiuit, demptis compedibus,aſſumptoq́; comite, Perſepolim urbem regreditur. Ibi conuocato populo,iubet omnes præſtò cum ſecuribus eſſe & ſyluam uiæ circundatam excidere. Quod cũ ſtrenue effeciſſent, eoſdem poſtera die apparatis epulis inuitat:deinde cum alacriores ipſo conuiuio factos uideret, rogat, ut ſi conditio proponatur, utrius uitæ ſortem legant,heſterni ne laboris, an præſentium epularum præſentium ut acclamauere omnes,ait: Heſterno ſimilem labori omnem uitam acturos, quoad medis pareant:ſe ſecutos,hodiernis epulis. Lætis omnibus, Medis bellum infert. Aſtyages meriti in Harpago oblitus,ſummam belli eidem committit,qui exercitum acceptum ſtatim Cyro per deditionẽ tradidit,regis crudelitatem perfidia defectionis ulciſcitur. Quod ubi Aſtyages audiuit, contractis undique auxiliis ipſe in perſas proficiſcitur,& repetito alacrius certamine, pugnantibus ſuis:partem,exercitus à tergo ponit,& in tergiuerſantes ferro agi ut in hoſtes iubet:ac denuntiat ſuis, ni uicerint,non minus fortes etiam poſt terga inuenturos, quàm à frontibus uiros:proinde uideãt fugientibus hæc an illa pugnantibus acies rumpenda ſit. Ingens poſt neceſſitatẽ pugnandi animus exercitui eius acceſſit. Pulſa itaq; cũ Perſarũ acies paulatim cederet,matres & uxores eorum obuiam occurrũt:orant in prælium reuertantur: cunctantibus,ſublata ueſte,obſcena corporis oſtendunt,rogãtes num in uteros matrum uel uxorum uelint refugere? Hac repreſſi caſtigatione,in prælium redeunt:

& facta impreſsione, quos fugiebant, fugere compellũt. In eo prælio Aſtyages capitur: cui Cyrus nihil aliud niſi regnum abſtulit, nepotemq; in illo magis, quàm uictorem ſe geſsit, eumq; maxime genti Hyrcanorum præpoſuit: Nam ipſe reuerti in Medos uoluit. Hic finis Medorum imperii fuit. Regnauerunt annis CCCL. In initio regni Cyrus Cybarem, quem iuxta nocturnum uiſum ergaſtulo liberauerat, comitemq; cœptorum in omnibus rebus habuerat, Perſis præpoſuit: ſororemq; ſuam ei in matrimonium dedit. Sed ciuitates Medorum, quæ tributariæ fuerant, mutato imperio, etiam conditionem ſuam mutatam arbitrãtes, à Cyro defecerunt: quæ res multorum bellorum Cyro cauſſa et origo fuit. Domitis demum pleriſq;, cum aduerſus Babylonios bellum gereret, Babyloniis rex Lidorum Crœſus, cuius opes & diuitiæ inſignes ea tempeſtate erant, in auxilium uenit: uictusq; iam de ſe ſolicitus, in regnum refugit: Cyrus quoq; poſt uictoriam, compoſitis in Babylonia rebus, bellum transfert in Lydiam. Ibi fortuna prioris prælii perculſum iam Crœſi exercitum, nullo negotio fundit. Crœſus ipſe capitur. Sed quanto bellum minoris periculi, tanto & mitior uictoria fuit. Crœſo & uita, & patrimonii partes, & urbs Barcæ conceſſa ſunt: in qua etſi non regiam uitam tamen, & proximam maieſtati regiæ degeret. Hæc clementia nõ minus uictori, quàm uicto utilis fuit. Quippe ex uniuerſa Græcia, cognito quod illatum Crœſo bellũ eſſet, auxilia uelut ad communem extinguendũ incendium confluebant. Tantus Crœſi amor apud omnes urbes erat, ut paſſurus Cyrus graue bellum Græciæ fuerit, ſi quid in Crœſum crudelius conſuluiſſet. Interiecto

deinde

deinde tempore, occupato in aliis bellis Cyro, rebellaue re Lydi: quibus iterum uictis, arma & equi adempti, iuſſiq; cauponias, ludicras artes, & lenocinia exercere. Et ſic gens induſtria quondam potus, & manu ſtrenua, effœminata mollitie, luxuriaq;: uirtutem priſtinam perdidit: & quos ante Cyrum inuictos bella præſtiterant: in luxuriam lapſos otium ac deſidia ſuperauit. Fuere Lydis multi ante Crœſum reges uariis caſibus memorabiles, nullus tamen fortunæ Candaulis comparandus: qui cum uxorem ſuam quam propter pulchritudinem nimium diligebat, omnibus prædicaret, non contentus uoluptatum ſuarum tacita conſcientia, niſi etiam matrimonii reticenda publicaret, prorſus quaſi ſilentium damnum pulchritudinis eſſet: ad poſtremum ut affirmationi ſuæ fidem faceret, eam Gygi ſodali ſuo nudam demonſtrauit. Quo facto & amicum in adulterium uxoris illectum, hoſtem ſibi fecit, & uxorem ueluti tradito alii amore, à ſe alienauit. Nam breui pòſt tempore cædes Candaulis nuptiarum præmium fuit. Vxor mariti ſanguine dotata, regnum uiri & ſe pariter adultero tradidit. Cyrus ſubacta Aſia, & uniuerſo Oriente in poteſtatem redacto, Scythis bellum intulit. Erat autem eo tempore Scytharũ regina Thomyris, quæ non muliebriter aduentu hoſtium territa, cum prohibere eos poſſet, uadum Araxis fluminis tranſire permiſit, & ſibi, feliciorem pugnam intra regni ſui terminos rata, & hoſtibus obiectu fluminis fugam difficiliorem. Itaque Cyrus tranſlectis copiis, cum aliquantiſper in Scythiam proceſſiſſet, caſtrametatus eſt: deinde poſtera die, cum ſimulato metu, & quaſi refugiens caſtra deſeruiſſet, uinum affatim,

Arma adempta Lydis. Bares nimirum in prouerbiũ abiit, Lydus cauponatur.

Reticenda multa in matrimonio.

Aliqnantiſper, pali quãtelum.

& ea quæ erant epulis neceſſaria, reliquit. Quod cùm nuntiatum reginæ eſſet, adoleſcentulum filium, ad inſequendum eum cum tertia parte copiarum mittit. Cum uentum ad Cyri caſtra eſſet, ignarus rei militaris adoleſcens, ueluti ad epulas, nō ad prælium ueniſſet, omiſſis hoſtibus, inſuetos barbaros uino onerare ſe patitur: priusq́; Scythæ ebrietate, quam bello uincuntur. Nam cognitis, his Cyrus reuerſus per noctē, ſecuros opprimit, omnesq́; Scythas cum reginæ filio interfecit. Amiſſo tanto exercitu, & quod grauius dolendum, unico filio, Thomyris orbitatis dolorem non in lacrymas effundit, ſed in ultionis ſolatia intendit: hoſtesq́; recenti uictoria exultantes, pari inſidiarum fraude circūdedit. Quippe ſimulata diffidentia, propter uulnus acceptum refugiens, Cyrum aduſq; anguſtias perduxit: Ibi compoſitis in montibus inſidijs, ducenta milia perſarum cum ipſo rege trucidauit. In qua uictoria etiam illud memorabile fuit, quòd neq; nuncius tantæ cladis quidem ſuperfluit. Caput Cyri amputatum in utrē humano ſanguine repletum conijci regina iubet, cum hac exprobratione crudelitatis: SATIA TE SANGVINE, *inquit*, QVEM SITISTI, CVIV'S QVE INSATIABILIS SEMPER FVISTI.

Cyrus regnauit ann. 30.

Cyrus regnauit annis XXX. *non initio tantùm regni, ſed continuo totius temporis ſucceſſu, admirabiliter inſignis. Huic ſucceſſit filius Cambiſes, qui imperio patris Aegyptum adiecit: ſed offenſus ſuperſtitionibus Aegyptiorum, Apis cæterorumq́; Deorum ædes dirui iubet. Ad Ammonis quoque nobiliſſimum templum expugnandum, exercitum mittit: qui tempeſtatibus & arenarum molibus oppreſſus, interijt. Poſt*

Ægyptii ſuperſtitioſi.

hac

*hæc per quietem uidit fratrem ſuum*Mergidem regna-* *Smer-
turum:quo ſomnio exterritus,nõ dubitauit poſt ſacrile dim
*gia etiam parricidium facere.*Erat *enim difficile ut par*
ceret ſuis,qui contemptu religionis,graſſatus etiam con
tra Deos *fuerat.* Adhoc *tam crudele miniſterium* Ma-
*gum quendam ex amicis delegit, nomine**Comarim.*in-* *Praxa-
terim ipſe gladio ſua ſponte euaginato,in fœmore graui ſpem
ter uulneratus occubuit,pœnasq; luit ſeu imperati par
ricidij,ſeu ſacrilegij perdetrati. Quo *nuntio accepto,*
Magus *ante famam amiſſi regis occupat facinus:proſtra*
toq; *Mergide, *cui regnum debebatur,fratrẽ ſuum ſub-* *Smerde.
*iecit**Orpaſtem. Erat *enim oris & corporis lineamen-* *Smer-
tis perſimilis: ac nemine ſubeſſe dolum arbitrante,pro dim
*Mergide *rex**Oropaſtes *conſtituitur.*Quæ *res eò oc-* *Smerdi
cultior fuit, quòd apud Perſas *perſona regis ſub ſpecie* *Smerdis
mageſtatis occulitur. Igitur Magi *ad fauorem populi*
conciliandum tributa & militiæ uacationem in trien-
nium remittunt:ut regnum quod fraude quæſierant, in-
*dulgentia & largitionibus confirmarent.*Quæ *res ſuſpe*
*cta primò**Orthani *uiro nobili,& in coniectura ſagaciſ* *Otani
*ſimo fuit.*Itaq; *per internunties quærit à filia,quæ inter*
regias pellices erat,an Cyri *regis filius rex eſſet.* Et *illa*
nec ſe ſcire ipſam ait,nec ex alia poſſe cognoſcere, quia
ſingulæ ſeparatim recludantur. Tum *pertractare dor-*
mienti caput iubet, nam Mago Cambyſes *aures utraſq;*
*præciderat.*Factus *deinde per filiã certior,ſine auribus*
eſſe regem,optimatibus Perſarum *rem indicat: & in cæ*
dem falſi regis impulſos ſacramento religionis obſtrin-
*git.*Septem *tantum conſcij fuere huius cõiurationis qui*
excontinenti,ne dato in pœnitentiã ſpatio,res per quen

quam narraretur, occultato ſub ueſte ferro, ad regiam pergunt. Ibi obuijs interfectis, ad Magos perueniunt: quibus ne ipſis quidem animus in auxilium ſuum defuit. Siquidem ſtricto ferro duos de coniuratis interficiunt. Ipſi tamen corripiuntur à pluribus: quorum alterum Gobryas amplexus Magum, cunctantibus ſocijs, ne ipſum pro Mago transfoderent, quia res obſcuro loco gerebatur: uel per ſuum corpus adigi Mago ferrum iuſsit, fortuna tamen ita regente, illo incolumi Magus interficitur. Occiſis Magis, magna quidem gloria recuperati regni principum fuit: ſed multò maior in eo, q. cùm de regno ambigerent, concordare potuerunt. Erant enim & uirtute & nobilitate ita pares, ut difficilem ex his populo electionem æqualitas faceret. ipſi igitur uiam inuenerunt, qua de ſe iudicium religioni & fortunæ committerent. Pacti inter ſe ſunt, die ſtatuta omnes equos ante regiam primo mane perducerent: et cuius equus ante ſolis ortum hinnitum primus edidiſſet, is rex eſſet. Nam & Solem unum Deum Perſæ eſſe credunt: & equos eidem Deo ſacratos ferũt. Erat inter coniuratos Darius Hyſtaſpis filius, cui de regno ſolicito, equi cuſtos ait, ſi ea res uictorium moraretur, nil negotij ſupereſſe: proinde nocte equam pridie ante cõſtitutam diem ad eundem locum ducit, ibiq; equæ equum admittit, ratus ex uoluptate Veneris futurum quod euenit. Poſtera die cum ad ſtatutam horam omnes ueniſſent, Darij equus cognito loco ex deſiderio fœminæ hinnitũ ſtatim edidit, & ſegnibus alijs felix auſpicium domino primus emiſit. Tãta moderatio cæteris fuit, ut audito auſpicio, cõfeſtim equis deſilierint, & Darium regem ſalutarint;

rint;

rint: populus quoq; uniuerſus, ſecutus iudicium principum eundem conſtituit regem. Sic regnum Perſarum, ſeptem nobiliſsimorum uirtutute quæſitum, tam leui momento in unum collatum eſt. Incredibile prorſus hoc tanta pietate geßiſſe eos: quod ut eriperent à Magis, mori non recuſarint: quanquã præter formam, uirtutemq; hoc imperio dignam & cognatio Dario iuncta cum priſtinis regibus fuit. Principio igitur regni, Cyri regis filiã regalibus nuptiis regnum firmaturus, in matrimonium recepit: ut non tam in extraneum translatum, quàm in familium Cyri reuerſum uideretur. Interiecto deinde tẽpore, cum Aßyrii deſciuiſſent, & Babyloniam occupaſſent, difficilisq; urbis expugnatio eſſet, æſtuante rege, unus de interfectoribus Magorum, Zopyrus nomine, domi ſe uerberibus lacerari toto corpore iubet, naſum, & labia, & aures ſibi præcidi: atq; ita regi inopinanti ſe offert. Attonitum, & quærentem Darium cauſſas, autorẽq; tam fœdæ lacerationis, tacitus, quo propoſito fecerit, edocet, *formatoq; in futurum conſilio, trãsfugæ titulo Babyloniam proficiſcitur. ibi oſtendit populo laniatum corpus. Queritur crudelitatẽ regis à quo in regni *portione, non uirtute, ſed auſpicio: non iudicio hominum, ſed hinnitu equi ſuperatus ſit iubet illos ex amicis exemplum capere, quid hoſtibus cauendum ſit. Hortatur ne mœnibus magis: quàm armis confidunt, patianturq; ſe commune bellum recentiore ira gerere. Nota nobilitas uiri, pariter & uirtus omnibus erat: nec de fide timebant, cuius ueluti pignora, uulnera corporis, & iniuriæ notas habebãt. Conſtituitur ergo dux omnium ſuffragio & accepta parua manu, ſemel atq; iterum cedentibus cõ*

*Forte legẽdum eſt, Et cognatione Darius iunctus cum

*firmatoq;

*petitione: uel, ſortitio.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

ſultò Perſis,*ſecunda prælia fecit.* Ad *poſtremum uniuerſum ſibi creditum exercitum regi prodidit, urbemq; ipſam in poteſtatem eius redegit.* Poſt *hæc* Darius *rex bellum Scythis infert,quod ſequenti uolumine referetur.*

IVSTINI LIBER II.

IN *relatione rerum à* Scythis *geſtarum,quæ ſatis amplæ magnificæq; fuerint, principium ab origine repetendum eſt.* Non *enim minus illuſtria initia, quàm imperium habuere:nec uirorum imperio magis, quàm fœminarum uirtutibus claruere.* Quippe *cũ ipſi* Parthos, Bactrianosq;, *fœminæ autem eorum* Amazonum *regna condiderint, prorſus ut res geſtas uirorum mulierumq; conſiderantibus, incertum ſit uter apud eos ſexus illuſtrior fuerit.* Scytharum *gens antiquiſſima ſemper habita quanquam inter* Scythas *&* Aegyptios *diu contentio de generis uetuſtate fuerit:* Aegyptijs *prædicãtibus, initio rerum cum aliæ terræ nimio feruore ſolis arderent, aliæ rigerent frigoris immanitate, ita ut non modo generare homines, ſed ne aduenas quidem recipere ac tueri poſſent, priuſquam aduerſus calorem uel frigus uelamenta corporis inuenirentur:uel locorum uitia quæ ſitis arte remedijs mollirentur* Aegyptum *ita temperatam ſemper fuiſſe,ut neque hyberna frigora, nec æſtiui ſolis ardores incolas eius præmerent.* Solum *ita fœcundum, ut alimentorum nulla terra feracior ſit in uſus hominum.* Iure *igitur ibi primum homines natos uideri debere, ubi educari facillime poſſent.* Contrà, Scythæ *cœli temperamentum nullum eſſe uetuſta-*

Herodotus eam contẽtionem de uetuſtate originis ſuis ſcribit inter Ægyptios et Phrygas.

tis argumentum putabant. Quippe naturam cum primum incrementa caloris & frigoris regionibus diſtinxerit, ſtatim ad locorum patientiam, animalia quoque generaſſe: ſed & arborum atque frugum pro regionum conditione, aptè genera uariatata. Et quanto Scythis ſit cœlum aſperius quæ Aegyptijs, tantò & corpora & ingenia eſſe duriora. Cæterùm ſi mundi, quàm nunc partes ſunt: aliquando unitas fuit: ſiue illuuies aquarum principio rerum terras obrutas tenuit: ſiue ignis qui & mundum genuit, cuncta poſſedit: utriuſque promordij Scythas origine præſtare. Nam ſi ignis prima poſſeßio rerum fuit, qui paulatim extinctus, ſedem terris dedit, nullam prius quàm Septemtrionalem partem, hyemis frigore ab igne ſecretam, adeò ut nũc quoq; nulla magis rigeat frigoribus, Aegyptum uerò, & totum Orientem tardißime temperatum, quippe qui etiã nunc torrẽti calore Solis exæſtuat. Quòd ſi omnes quondam terræ ſummerſæ profundo fuerunt, profectò editißimam quanque partem decurrentibus aquis prius detectam, humilimo autem ſolo eandem aquam diutißime immoratam: Et quantò prior quæque pars terrarum ſiccata ſit, tantò prius animalia generare cœpiſſe. Porrò Scythiam adeò editiorem omnibus terris eſſe, ut cuncta flumina ibi nata in Meotida, tum deinde in Ponticum, & in Aegyptium mare decurrant. Aegyptum autem (quæ tot regum, tot ſeculorum cura impenſaq; munita ſit, & aduerſus uim decurrentium aquarum tantis inſtructa, molibus, tot foßis conciſa, ut cum his arceantur, illis recipiãtur aquæ, nihilominus coli, niſi* expulſo Nilo, nõ potuerit) nec poſſe uideri*

*mare Mæoticum,

*excluſo

hominum uetuſtate ultima, quæ ſiue exaggerationibus regum, ſiue nili trahentis limum, terrarum recentiſſima uideatur. His *igitur argumentis ſuperatis* Aegyptijs, *antiquiores ſemper* Scythæ *uiſi*. Scythia *in* Orientem *porrecta, includitur ab uno latere* Ponto, *& ab altero montibus* Riphæis: *à tergo* Aſia *& ** Phaſi *flumine, multum in longitudinem & latitudinem patet*. Hominibus *inter ſe fines nulli: neque enim agrum exercent, nec domus illis ulla, aut tectum, aut ſedes eſt, armenta & pecora ſemper paſcentibus, & per incultas ſolitudines errare ſolitis*. Vxores *liberosq; ſecum in plauſtris uehunt: quibus, coriis imbrium hyemisq; cauſſa tectis, pro domibus utuntur iuſtitia gentis ingeniis culta, non legibus*. Nullum *ſcelus apud eos furto grauius: quippe ſine tecto, munimentoq; pecora & armenta habentibus, quid ſaluum eſſet, ſi furari liceret?* Aurum *& argentum perinde aſpernantur, ac reliqui mortales appetunt*. Lacte *& melle ueſcuntur*. Lenæ *iis uſus ac ueſtium ignotus: & quanquam continuis frigoribus urantur, pellibus tamen ferinis aut murinis ueſtiuntur*. Hæc *continentia illis morum quoque iuſtitiam dedit nihil alienum concupiſcentibus*. Quippe *diuitiarum cupido ibi eſt, ubi & uſus*. Atq; *utinam reliquis mortalibus ſimilis moderatio, & abſtinentia alieni foret*. Profectò *non bellorum tantum per omnia ſecula terris omnibus continuaretur, neque plus hominum ferrum & arma, quàm naturalis fatorum conditio raperet*. Prorſus *ut admirabile uideatur, hoc illis naturam dare, quod* Græci *longa ſapientum doctrina, præceptisq; philoſophorum conſequi nequeunt, cultosq; mores incultæ barbariæ collatione ſuperari*. Tantò plus

*Tanai

Nomades dicti à Geographus.

Digreſſio per amplificationem.

tò plus in illis proficit uitiorum ignoratio, quantò in his cognitio uirtutis. Imperium *Aſiæ ter quæ ſiuere Scythæ, ipſi perpetuò ab alieno imperio aut intacti, aut inuicti manſere*, Darium *regem* Perſarum, *turpi à* Scythia *ſum mouere fuga*, Cyrum *cum omni exercitu trucidarunt*: Alexandri Magni *ducem* *Zepyronam *pari ratione cum copijs uniuerſis deleuerunt*. Romanorum *audiuere, non ſenſere arma*. Mox Partichum *&* Bactrianum *imperium ipſi condiderunt*. Gens *& laboribus & bellis aſpera*. Vires *corporum immenſe, nihil parare, quod amittere timeant, nihil uictores præter gloriam concupiſcunt*. Primus *Scythis bellum intulit* Vexores *rex* Aegyptius, *miſſis prius legatis, qui hoſtibus parendi legem dicerent*. Sed *Scythæ iam antea de aduentu regis à finitimis certiores facti, legatis reſpondent*: Miramur *tam opulenti populi ducem*, Stolidè *aduerſus inopes occupaſſe bellum, quod magis domi fuerit illi timendum, quòd belli certamen anceps, præmia uictoriæ nulla, damna manifeſta ſint*. Igitur *non expectaturos Scythas ut ad ſe ueniatur, cum tantò ſibi in hoſte plura concupiſcenda ſint, ultroq; prodituros obuiam*. Nec *dictum res morata, quos cum tanta celeritate ueni re rex dadiciſſet, in fugam uertitur, & exercitu cum omni apparatu belli relicto, in regnum trepidus ſe recepit*, Scythas *ab* Aegypto *paludes prohibuere*. Exinde *reuerſi* Aſiam *perdomitam, uectigalem fecerunt, modico tributo magis in titulum imperii, quàm in uictoriæ præmium impoſito, quindecim annis pacandæ* Aſiæ *morati, uxorum flagitatione reuocantur, per legatos denuntiantium, ni redeant, ſobolem ſe ex finitimis quæſituras*,

*Zopyrona

Hoc erat aureo hamo piſcari, ut Auguſtus Cæſar dicere conſueuerat

nec paſſuras ut in poſteritatem Scytharum genus per fœminas intercidat. His igitur *Aſia per mille quingentos annos uectigalis fuit. Pendendi tributi finem* Ninus *rex Aſſyriorum impoſuit. Sed apud Scythas medio tempore duo regij iuuenes,* Plinos *&* *Scholpythus, *per factionem optimatum domo pulſi, ingentem iuuentutem ſecum traxere, & in* Cappadociæ *ora, iuxta amnem* Thermodoonta *conſedere, ſubiectosq́;* Themiſcyreos *campos occupauere*. Ibi *per multos tot annos ſpoliare finitimos conſueti, conſpiratione populorum per inſidias trucidantur*. Horum *uxores, cum uiderent exilio ſuo additam orbitatem, arma ſumpſere, finesq́; ſuos ſummouentes primò, mox inferentes bella, defendunt*. Nubendi *quoque finitimis animum omiſere, ſeruitutem, non matrimonium appellantes, ſingulare omnium ſeculorum exemplum*. Auxere *rempublicam ſine uiris, iam etiam cum contemptu uirorum ſe tuentur:* Et *ne felicio res aliæ aliis uiderentur, uiros qui domi remanſerant, interficiunt*. Vltionem *quoq; cæſorum coniugum excidio finitimorum conſequuntur*. Tunc *pace armis quæſita, ne gens interiret, concubitum finitimorum inuenit*. Si *qui mares naſcerentur, interficiebantur*. Virgines *in eundem ipſum morem, non otio, neque lanificio, ſed armis, equis, uenationibus exercebant, inuſtis infantium dexterioribus mammis, ne ſagittarum iactus impediretur, unde* Amazones *dictæ ſunt*. Duæ *reginæ his fuere,* Marthesia, *&* Lampedo, *quæ in duas partes agmine diuiſo, inclytæ iam opibus, uicibus gerebant bella, ſolicitè terminos alternis defendentes: & ne ſucceſſibus deeſſet autoritas, generatas ſe* Marte *prædicabant*. Itaque *maio*

re

*Scholo pythis,

Meminit Themiſcyræ regionis Pli. lib. 5. cap. 3.

Victi ab Amazonibus populi uulgo dicti ſũt Ginecrocratumeni: id quod Plin. lib. 6. indicat.

Vnimammæ inde dictæ: Ser. in Ver.

*re parte Europæ ſubacta, Aſiæ quoq; nonnullas ciuitates occupauere. Ibi Epheſo, multisq; alijs urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti præda domum remittunt, Reliquæ quæ ad tuendum Aſiæ imperium remanſerant, *concurſu barbarorum cum *Marthesia regina interficiuntur. In cuius locum filia eius *Otrera regno ſuccedit. Cui præter ſingularē belli induſtriam, eximia ſeruatæ in omne æuum uirginitatis admiratio fuit. Huius uirtute tantum additum gloriæ & famæ Amazonibus eſt, ut Herculi rex cui XII. ſtipendia debebat, quaſi impoßibile imperauerit, ut arma reginæ Amazonum ſibi afferret. Igitur eò profectus longis nauem nauibus, comitante principum Græciæ iuuentute, inopinantes aggreditur. Duæ ex quatuor tunc ſorores Amazonum regna tractabant, Antiope &*Otrea quarum Otrea foris bellum gerebat. Igitur cum Hercules ad littus Amazonum applicuiſſet, infrequens multitudo cum Antiopa regina nihil hoſtile metuente, erat. Quare effectum eſt, ut paucæ repentino tumultu excitatæ, arma ſumerent, facilemq; uictoriam hoſtibus darent. Multæ itaque cæſæ, captæq;: in his duæ captæ, ſunt Antiopæ ſorores, Menalippe ab Hercule. Hippolite à Theſeo. Sed Theſeus obtenta in præmium captiua eandem in matrimonium aſſumit: ex ea genuit Hippolytum. Hercules poſt uictoriam, Menalippon captiuam ſorori reddidit, & prætium arma reginæ accepit. Atq; ita imperio functus ad regem reuertitur. Sed Otrera ubi comperit bellum ſororibus illatum & raptorem eſſe Athenienſium principē, hortamur comites in ultionem, fruſtraq; et Pōti ſinū & Aſiam domitam eſſe dicit, ſi Græcorum non tā bellis,*

quàm

*incurſu
*Marpeſia
*Orithyia habet Oroſius
Rex Euriſtheus.
*Orithyia
Balteū fuiſſe, ducunt poetæ.

*Sagillo quàm rapinis pateant. Auxilium deinde à *Sigillo rege Scytharum petit. Genus ſe Scytarum eſſe, cladem uirorum neceßitatem armorum, belli cauſas oſtendit: aſſecutasq; uirtute ſegniores uiris fœminas habere Scythæ uiderentur. Motus ille domeſtica gloria, mittit cum ingenti equitatu filium Penaxagoram in auxilium. Sed ante prælium diſſenſione orta, ab auxiliis deſertæ, bello ab Athenienſibus uincuntur. Receptaculum tamen habuere caſtra ſociorum, quorum auxiliis intactæ ab aliis gentibus in regnum reuertuntur. Pòſt *Otreram, *Orithyiam Pentheſilea regno potita eſt, cuius Troiano bello inter fortißimos uiros, cum auxilium aduerſus Græcos ferret, magnæ uirtutis documenta extitere. Interfecta demum Pentheſilea, exercituq; eius abſumpto, paucæ quæ remanſerant, egrè ſe aduerſus finitimos defendentes: uſq; ad tẽpora Alexandri Magni durauerunt. Harum *Minthia, *Minothea. ſiue Thaleſtris regina concubitu Alexandri per dies XIIII. ad ſobolem ex eo generandam obtento, reuerſa in regnum, breui pòſt tempore cum omni Amazonum nomine intercidit. Scythæ autem tertia expeditione Aſiana cùm, annis VII. à coniugibus & liberis abfuißent, ſeruili bello domi excipiuntur. Quippe coniuges eorum longa expectatione uirorum feſſæ, nec iam teneri bello, ſed deletos ratæ, ſeruis ad cuſtodiam pecoris relictis nubunt: qui reuerſos cum uictoria dominos, uelut aduenas armati finibus probibẽt. Quibus cum uaria uictoria fuiſſet, admonentur. Scythæ, mutare genus pugnæ, memores non cum hoſtibus, ſed cum ſeruis preliandum, nec armorum, ſed dominorum iure uincendos: uerbera in aciem nõ tela ferenda, omiſſoq; ferro, uirgas & flagella cæteraq;

ſerui-

ſeruilis metus paranda inſtrumenta. Probato omnes con ficio, *inſtructi ſicut præceptum erat: poſtquã ad hoſtes acceſſere, inopinantibus uerbera intentant, adeoq; illos perturbant, ut quos ferro non poterant, metu uerberum uincerent, fugamq; non ut hoſtes uicti, ſed ut fugitiui ſerui capeſſerent, quicunq; capi potuerunt, ſupplicia crucibus luerunt.* Mulieres *quoq; male ſibi conſciæ, partim ferro, partim ſuſpendio uitam finierunt.* Poſt *hoc apud* Scythas *pax fuit, uſq; ad tempora* Lanthini *regis.* Huic Darius *rex perſarum, ſicut ſuprà dictum eſt, cùm filiæ eius nuptias non obtinuiſſet, bellum intulit, & armatis ſeptingentis millibus hominum* Scythiam *ingreſſus: non facientibus hoſtibus pugnæ poteſtatem: metuens ne interrupto ponte* Iſtri*. reditus ſibi intercluderetur, amiſsis nonaginta millibus hominum trepidè refugit: quæ iacture abundante multitudine inter damna numerata non eſt.* Inde Aſiam & Macedoniã do*muit,* Ionas *quoq; nauali prælio ſuperat.* Demũ *cognito quòd* Athenienſes Ionijs *auxilium contra ſe tuliſſent, omnẽ impetũ belli in eos cõuertit.* Nunc *quoniã ad bella* Athenienſiũ *uentũ eſt, quæ non modo ultra ſpẽ gerendi, uerumetiã ultra geſti fidem patrata ſunt, operaq; Athenienſium effectu maiora quã uoto fuerunt, paucis uerbis origo repetẽda eſt, quia non ut cæteræ gentes à ſordidis initijs ad sũma creuere.* Soli *enim præter q̃ in cremento, etiã origine gloriãtur.* Quippe *nõ aduenæ, neq; paßim collecta populi colluuies originem urbi dedit. ſed in eodẽ nati ſolo, qđ incolũt: et quæ illis ſedes, ea dẽ origo eſt.* Primi *lanificij et olei et uini uſum docuere.* Arare *quoq; et ſerere frumẽta glãde ueſcẽtibus mon ſtrauerunt.*

Prꝫterquã pro non ſolum. Vide Cic. pro L. Flac co.

ſtrauerunt. Literæ certè ac facundia, & hic ciuilis ordo diſciplinæ ueluti templum Athenas habent. Ante Deucalionis tempora regem habuere Cecropem, quem, ut omnis antiquitas fabulata eſt, biformem prodidere, quia primus marem fœminæ matrimonio iunxit. Huic ſucceſſit Cranaus, cuius filia Athis regioni nomen dedit. Poſt hunc Amphitryon regnauit. qui primus Mineruæ urbem ſacrauit, & nomen ciuitati Athenas dedit. Huius temporibus aquarum illuuies maiorem partem Græciæ abſumpſit. Superfuere quo refugia montium receperunt, aut ad regem Theſſaliæ Deucalionem ratibus uecti ſunt, à quo propterea genus hominum conditum dicitur. Per ordinem deinde ſucceſſionis regnum ad Erichtheum deſcendit. ſub quo frumenti ſatio apud Eleuſin à Triptolemo reperta eſt in cuius muneris honorē noctes initiorū ſacratæ Tenuit & Aegeus Theſei pater, Athenis regnū, à quo per diuortiū decedens Medea, propter adultam priuigni ætatem, Colchos cum Medo filio ex Aegeo ſuſcepto conceſſit. Poſt Aegeū, Theſeus, ac deinde poſt Theſeū filius Demophoon, qui auxilium Græcis aduerſus Troianos tulit, regnū poſſedit. Erāt inter Athenienſes & Dorienſes, deſimultatū ueteres offenſæ, quas uindicaturi bello Dorienſes, de euētu belli oracula cōſuluerunt. Reſponſum, ſuperiores fore, ni regē Atheniēſiū occidiſſent. Cum uentum eſſet in prælium, militibus ante omnia cuſtodia regis præcipitur, Athenienſibus eo tempore rex codrus erat, qui et reſponſo dei, & præceptis hoſtiū cognitis permutato regis habitu, pannoſus ſarmenta collo gerens, caſtra hoſtium ingreditur: ibi in turba obſiſtentium, à milite, quem falce aſtu uulnerauerat, interficitur.

Interfectio Ericlithonio, & Pandione.

citur. Cognito regis corpore, Dorienſe, ſine prælio diſcedent. Atque ita Athenienſes, uirtute ducis, pro ſalute patriæ morti ſe offerentis, bello liberantur. Poſt Codrum nemo Athenis regnauit: quod memoriæ nominis eius tributum eſt. Adminiſtratio reipublicæ annis magiſtratibus permiſſa eſt. Sed ciuitati nullæ leges tunc erant: quia libido regum pro legibus habebatur. Eligitur itaq; Solon, uir iuſtitia inſignis, qui uelut nouam ciuitatem legibus conderet: qui tanto temperamento inter plebem Senatumq́; egit (cum ſi quid pro altero ordine tuliſſet, alteri diſpliciturum uideretur) ut ab utriſque parem gratiam traheret. Huius uiri inter multa egregia & iſtud memorabile fuit. Inter Athenienſes & Megarenſes de proprietate Salaminæ inſulæ propè uſque ad interitum armis dimicatum fuerat. Poſt clades multas capitale eſſe apud Athenienſes cœpit, ſi quis legẽ de uindicanda inſula tuliſſet. Solicitus igitur Solon, ne aut tacendo parum reipublicæ conſuleret, aut cenſendo periculum ſibi afferret, ſubitam dementiam ſimulat cuius uenia non dicturus modo prohibita, ſed facturus erat. Deformis habitu, more uecordium in publicum euolat, factoq́; concurſu hominum, quo magis conſilium diſsimularet, inſolitis ſibi uerſibus ſuadere populo cœpi, quod uetabatur: omniumq́; animos ita cœpit, ut extemplò bellum aduorſus Megarenſes decerneretur, inſulaq́; deuictis hoſtibus Athenienſium fieret. Interea Megarenſes memores illati ab Athenienſibus belli & ueriti ne fruſtra arma mouiſſe uiderentur, matronas Athenienſium in Eleuſinis ſacris noctu oppreſſuri, naues conſcendunt. Quare cognita, dux Athenienſium Piſiſtratus

Carmina ſcripta ſunt apud Diogenem Laertium.

tus iuuentutē in inſidijs collocat, iuſsis matronis ſolito clamore, ac ſtrepitu, etiam in acceſſu hoſtium, ne intellectos ſe ſentiant ſacra celebrare, egreſſorq́; nauibus Megarenſes inopinantes agreſſus, deleuit, ac protinus claſſe captiua intermixtis mulieribus, ut ſpeciem captiuarum matronarum præberent, Megaram contendit. Illi cum et nauium formam, & petitam prædam agnoſcerent, obuii ad portum procedunt: quibus cæſis, Piſiſtratus paulúlum à capienda urbe abfuit. Ita Megarenſes ſuis dolis hoſti uictoriam dedere. Sed Piſiſtratus quaſi ſibi, non patriæ uiciſſet tyrannidem per dolum occupat. Quippe uerberibus uoluntarijs domi affectus, laceratoq́; corpore in publicum progreditur, & aduocata cōcione, uulnera populo oſtendit, de crudelitate principium, à quibus hoc ſe paſſum ſimulabat, queritur, adduntur uocibus lacrymæ, & inuidioſa oratione multitudo credula incenditur, amore plebis inuiſum ſe Senatui affirmat obtinet ad cuſtodiam corporis ſui ſatellitum auxilium, p quos occupata tyrannide p annos XXXIIII. regnauit. Poſt cuius mortem Diocles alter ex filius per uim ſtuprata uirgine, à fratre puellæ interficitur. Alter Hippias nomine, cùm imperium paternum teneret, interfectorem fratris comprehendi iubet qui cum per tormenta conſcios cædis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominauit: quibus interfectis, quærenti tyranno, an adhuc reliqui cōſcij eſſent: nemo, ait, supereſt quē amplius mori geſtiam, quàm ipſum tyrannum: qua uoce eiuſdem tyranni ſe uictorem, pòſt uindictam pudicitiæ ſororis oſtendit. Huius uirtute cum admonita ciuitas libertatis eſſet, tandem Hippias regno pulſus, in exilium

agitur:

agitur:qui profectus in perſas,ducem ſe Dario,inferenti Athenienſibus bellum,ſicuti ſuprà ſignificatum eſt,aduerſus patriam ſuam offert. Igitur *Athenienſes audito Darij aduentu,auxiliũ à Lacedæmonijs ſocia tum ciuitate petierunt.* Quos *ubi uiderunt quatridui teneri religione,non expectato auxilio,instructis decẽ millibus ciuium,& Platæ enſibus auxiliarijs mille,aduerſus ſexcenta millia hoſtium in campos* Marathonios *in prælium egrediuntur.* Milciades *& dux belli erat, & auctor non expectandi auxilii, quem tanta fiducia ceperat, ut plus præſidii in celeritate,quàm in ſociis duceret.* Magna *igitur currentibus in pugnam alacritas animorum fuit, adeò, ut cum mille paſſus inter duas acies eſſent, citato curſu ante iactus ſagittarum ad hoſtem uenirent:nec audaciæ eius euentus defuit.* Pugnatum *eſt enim tanta uirtute,ut hinc uiros, inde pecudes putares.* Victi Perſæ *in naues confugerunt,ex quibus multæ ſuppreſſæ,multæ captæ.* In *eo prælio tanta uirtus ſingulorũ fuit, ut cuius laus prima eſſet, difficile iudicium uideretur.* Inter *cæteros tamen* Themiſtoclis *adoleſcentis gloria emicuit, in quo iam tunc indoles futuræ imperatoriæ uirtutis apparuit.* Cynæ giri *quoq; militis* Athenienſis *gloria magnis ſcriptorum laudibus celebrata eſt, qui poſt prælii innumeras cædes,cum fugientes hoſtes ad naues egiſſet onuſtã nauẽ dextra manu tenuit:nec primus demiſit,quã manũ amitteret.* Tum *quoq; amputata dextra,nauẽ ſiniſtra cõprehendit:quam & ipſum cũ amiſiſſet, ad poſtremam morſu nauem detinuit.* Tantam *in eo uirtutẽ fuiſſe ut non tot cedibus fatigatus,non ambabus manibus amiſſis uictus,ad poſtremum truncus, & ueluti rabida fera*

Verboſam in laudibus ſuis Græciam uocat Val. Ma. decynægyro.

dentibus dimicauerit. Ducenta millia *Perſæ eo prælio,
ſine nauigio, amiſerunt*. *Cecidit &* Hippias *tyrannus* A-
*theniẽſis, auctor & concitator eius belli, diis patriæ ul-
toribus pœnas repetentibus.* Interea Darius *cum bellũ
reſtauraret, in ipſo apparatu decidit, relictis multis fi-
liis, & in regno, & ante regnum ſuſceptis.* Ex *his** Ar-
* Arto- *themenes maximus natu, ætatis priuilegio, regnum ſibi*
bazanes *uindicabat: quod ius & ordo naſcendi & natura ipſa gẽ-
tibus dedit* Porrò Xerxes *controuerſiam non de ordine;*
* Artoba *ſed de naſcendi felicitate adferebat*. Nam* Arthemenem
zanem *primum quidem* Dario, *ſed priuato proueniſſe, ſe regi
primum natum*. Fratres *itaq; ſuos qui antè geniti eſſent
priuato, priuatum patrimonium, quod eo tempore* Da-
rius habuiſſet, non regnum ſibi uindicare poſſe, ſe eſſe
* regno *primum, quem in* regnum rex pater ſuſtulerit*. Huc ac-
* Artoba *cedere, quòd** Arthemenes *non patre tantum, ſed & ma-*
zanes *tre priuatæ adhuc fortunæ, auo quoque materno priua-
to, creatus ſit: ſe uerò & matre regina natum, et patrem
non niſi regem uidiſſe, auum quoq; maternum Cyrum re
gem habuiſſe, non hæredem, ſed conditorem tanti regni.*
I*taq; etſi æquo iure utrunq; fratrem pater reliquiſſet,
materno ſe tamen iure & auito uincere*. Hoc certamen
* Arta *concordi animo ad patruum ſuum** Anaphernem, *ueluti*
phernẽ: *ad domeſticũ iudicem deferunt, qui domi cognita cauſſa*
Xerxem *præpoſuit: adeoq; fraterna cõtentio fuit, ut nec*
* inſulta *uictor** *exultauerit, nec uictus indoluerit, ipſoq; litis tem*
uerit, *pore inuicem munera miſerint et iucunda quoq; inter ſe
non ſolum credula conuiuia habuerint: iudicium quoque
ipſum ſine arbitris, ſine conuicio fuerit*. Tantò *mode-
ratius tũ fratres inter ſe regna maxima diuidebãt, quan-*

tò nunc

tò nunc exigua patrimonia patiuntur. Igitur Xerxes bellum à patre cœptum aduerſus Græciam, per quinquennium inſtruxit. Quòd ubi primùm didicit Demaratus rex Lacedæmoniorum, qui apud Xerxem exulabat, amicior patriæ poſt fugam, quàm regi poſt beneficia, ne inopinato bello opprimeretur, omnia in tabellis ligneis magiſtratibus perſcribit, eaſdēq; cera ſuperinducta delet, ne aut ſcriptura ſine tegmine indicium daret, aut recens cero dolum proderet. Fido deinde ſeruo perferendas tradit, iuſto magiſtratibus Spartanorum tradere. Quibus perlatis. Lacedæmone quæſtioni res diu fuit, quòd neq; ſcriptum aliquid uiderent, nec fruſtra, miſſa ſuſpicarentur, tantoq; rem maiorem, quantò ſit occultior, putabant. Hærentibus in coniectura uiris, ſoror regis Leonidæ conſilium ſcribentis inuenit. Eraſa igitur cera, belli conſilia deteguntur. Iam Xerxes ſeptingenta millia de regno armauerat, & trecenta millia de auxilijs parauerat, ut non immeritò proditum ſit, flumina ab exercitu eius ſiccata, Græciamq; omnem uix capere exercitum eius potuiſſe. Naues quoque decies centum millia numero habuiſſe dicitur. Huic tanto agmini dux defuit. Cæterùm ſi regem ſpectes, diuitias, non ducem laudes, quarū tanta copia in regno eius fuit, ut cum flumina multitudine conſumerentur, opes tamen regiæ ſuper eſſent. Ipſe autem primus in fuga, poſtremus in prælio ſemper uiſus eſt: in periculis timidus, ſicubi metus abeſſet inflatus. Deniq; ante experimentum belli fiducia uirium, ueluti naturæ ipſius dominus, & montes in planum deducebat, & connexa uallium æquabat, & quædam maria pontibus ſternebat, quædam ad nauigationis commodum

Equitum uero quadringentorum milliū habuit copias auctore Probo Æmilio. M. &c. habet Probus, quas ſecuta M. onerariæ.

per compendium ducebat. Cuius introitus in Græciam quam terribilis, tam turpis ad fœdus diſceſſus fuit. Nãq; *cum** Leonides rex Spartanorum cum quatuor millibus militum anguſtias* Thermopylarum *occupaſſet,* Xerxes *contemptu paucitatis, eos pugnam capeſſere iubet, quorum cognati Marathonia pugna interfecti fuerent, qui dum ulciſci ſuos quærunt, principium cladis fuere, ſuccedente deinde inutili turba maior cædes editur.* Triduo *ibi cum dolore & indignatione* Perſarum dimicatur: *quarto die, quum nuntiatum eſſet* Leonidæ à xx. *millibus hoſtium ſummum cacumen teneri, tunc hortatur ſocios recedant, & ſe ad meliora patriæ tempora reſeruent, ſibi cum Spartanis fortunam experiendam plura patriæ quàm uitæ debere, cæteros ad præſidia Græciæ ſeruandos. Audito regis imperio diſceſſere cæteri, ſoli Lacedæmonij remanſerunt.* Initio *huius belli ſciſcitantibus Delphis oracula, reſponſum fuerat, ut regi Spartanorum, aut orbi cadendũ.* Et *idcirco cùm rex Leonides in bellũ proficiſceretur, ita ſuos firmauerat, ut ire ſe parato ad moriendũ animo ſcirent. Anguſtias propterea occupauerat, ut cũ paucis aut maiore gloria uinceret, aut minore damno reipublicæ caderet. Dimiſsis igitur ſocijs, hortatur Spartanos meminerint, qualitercunq; præliarentur, cadendũ eſſe, cauerent, ne fortius manſiſſe, quàm dimicaſſe uideantur, nec expectandum ut ab hoſte circumuenirentur, ſed cùm nox occaſionem daret, ſecuris & lætis ſuperueniendum, nuſquã uictores honeſtius, quàm in caſtris hoſtiũ perituros.* Nihil *erat difficile perſuadere* ꝑ *ſuaſu mori: ſtatim arma capiũt, & ſexcẽti uiri in caſtra quingentorum millium irrumpunt, ſtatimq; regis prætorium*

*Leonida

*rium petũt, aut cum illo, aut ſi ipſi oppreſſi eſſent, in ipſius potiſſimum ſede morituri. Tumultus totis caſtris oritur. Spartani poſteaquam regem non inueniunt, per omnia caſtra uictores uagantur, cædunt, ſternuntq; omnia: ut qui ſciant ſe pugnare nõ ſpe uictoriæ, ſed in mortis ultione. Prælium à principio noctis in maiorem partem diei tractum. Ad poſtremum non uicti, ſed uincendo fatigati, inter ingentes ſtratorũ hoſtium cateruas occiderant. Xerxes duobus uulneribus terreſtri prælio acceptis, experiri*Martis fortunam ſtatuit. Sed Athenienſiũ dux Themiſtocles, cùm animaduertiſſet Ionas, propter quos bellum Perſarum rex ſuſceperat, in auxilium regis claſſe ueniſſe, ſolicitare eos in partes ſuas ſtatuit. Et cũ colloquendi copiam non haberet quò applicaturi erant ſymbolos proponi, et ſaxis proſcribi curat. Quæ uos Iones dementia tenet? quod facinus agitatis? bellum inferre olim conditoribus ueſtris, nuper etiam uindicibus cogitatis? An ideò mœnia ueſtra condidimus, ut eſſent qui noſtra delerent? quid ſi non hæc & Dario prius, & nunc Xerxi belli cauſſa nobiſcum foret, q; uos rebellantes nõ deſtituimus? quin uos in hæc noſtra caſtra ex iſta obſidione tranſitis? Aut ſi hoc parum tutum extat, uos cõmiſſo prælio ite *ceſſum, inhibete remos, & à bello diſcedite. Ante naualis prælii congreſſionem miſerat Xerxes quatuor millia armatorum Delphos, ad templũ Appollinis diripiendum, prorſus quaſi non cum Græcis tantum, ſed cum diis immortalibus bellum gereret. quæ manus tota imbribus, & fluminibus deleta eſt, ut intelligeret, QVANTO GRAVIOR OFFENSA DEORVM ES EST: TANTO NVLLAS ESSE*

*maris

*ceſſim

Suſtulit omnia Aliæ tẽpla præter Epheſianæ Dianæ Solinus

HOMINVM ADVERSVS DEOS VIRES, Poſt hæc Theſpias, & Plateas, & Athenas hominibus uacuas incendit, & quoniam ferro non poterat in homines in ædificia igne graſſatur. Nanq; Athenienſes poſt pugnam Marathoniam, præmonente Themiſtocle, uictoriã illam de Perſis, non finem, ſed cauſſam maioris belli fore, CC. naues fabricauerunt. Aduentante igitur Xerxe, conſulentibus Delphis oraculum, reſponſum fuerat, ſalutem muris ligneis tuerentur. Themiſtocles nauium præſidiũ demonſtratum ratus, perſuadet omnibus, patriam municipes eſſe, non mœnia, ciuitatemq; non in ædificiis, ſed in ciuibus poſitam. Melius itaq; ſalutem nauibus, quam urbi commiſſuros: huius ſententiæ etiam Deum autorem eſſe. Probato conſilio, coniuges liberoſq; cum prætioſiſſimis rebus abditis inſulis relicta urbe demandant. Ipſi naues armati conſcendunt, exemplum Athenienſium & aliæ urbes imitatæ. Itaq; cum adunata omnis ſociorum claſſis, & intenta in bellum nauale eſſet, anguſtiaſq; Salaminij freti, ne circumueniri à multitudine poſſent, occupaſſent, diſſentio inter ciuitatum principes oritur: qui cum deſerto bello ad ſua tuenda dilabi uellent, timens Themiſtocles, ne diſceſſu ſociorum uires minuerentur, per ſeruum fidum Xerxi nuntiat, uno in loco eum contractam Græciam poſſe capere facilimè. Quòd ſit ciuitates quæ iam abire uellent, diſſipentur, maiore labore ei ſingulas conſectandas. Hoc dolo impellit regem ſignum pugnæ dare. Græci quoque aduentu hoſtium occupati, prælium collatis uiribus capeſſunt. Interea rex uelut ſpectator pugnæ cum parte nauium in littore remanet. Arthemiſia autem regina Halicarnaſſi, quæ in auxilium

Patria municipes, nõ mœnia.

lium Xerxi uenerat, inter primores duces bellum acerrimè ciebat. Quippe ut in uiro muliebrem timorem, ita in muliere uirilem audaciam cerneres. Cum anceps prælium eſſet, Iones iuxta præceptum Themiſtoclis, pugnæ ſe paulatim ſubtrahere cœperũt, quorũ defectio animos cæteris fregit. Itaq; circunſpicientes fugã pelluntur Perſæ, & mox prælio uicti, in fugã uertũtur. In qua trepidatione multæ sũmerſæ naues, multæ captæ ſunt: plures tamen non minus ſæuitiam regis, quàm hoſtem timentes, domum dilabuntur. Hac clade perculſum, & dubium conſilij Xerxem Mardonius aggreditur. Hortatur ut in regnum habeat, ne quid ſeditionis moueat fama aduerſi belli, & in maius: ſicuti mos eſt, omnia extollent, ſibi CCC. millia armatorum lecta ex omnibus copii relinquat, quã manu aut cũ gloria eius perdomiturũ ſe Græciam, aut ſi aliter euentus fuerat, ſine eiuſdem infamia hoſtibus ceſſurum. Probato conſilio, Mardonio exercitus traditur, reliquas copias rex ipſe reducere in regnum parat. Sed Græcia audita regis fuga conſilium ineunt pontis interrumpendi: quem ille Abydo uelut uictor maris fecerat, ut interclufo aditu, aut cum exercitu deleretur, aut deſperatione rerum, pacem uictus petere cogeretur. Sed Themiſtocles timens, ne intercluſi hoſtes deſperationẽ in uirtutem uerterent, & iter quod aliter non pateret, ferro patefacerent, ſatis multos hoſtes in Græcia remaneret dictitans nec augeri numerum retinendo, oportere, cum uincere, conſilio cæteros non poſſet, eundem ſeruum ad Xerxem mittit, certioremq; conſilii facit, & occupare tranſitum matura fuga iubet. Ille perculſus nuntio tradit ducibus milites perducẽdos ipſe cum pau

*cis Abydon contendit. Vbi cum ſolutum pontem hybernis tempeſtatibus offendiſſet, piſcatoria ſcapha traiecit trepidus. Erat res ſpectaculo digna, & ad æſtimationem rerum humanæ ſortis uarietate miranda, in exiguo latentem uidere nauigio, quem paulò antè uix æquor omne capiebat: carentem etiam omni ſeruorum miniſterio, cuius *exercitus propter multitudinem: terræ graues erant. Nec pedeſtribus copijs, quas ducibus aſsignauerat, felicius iter fuit. Siquidem quotidiano labori (neque enim ulla eſt metuentibus quies) etiam fames acceſſerat. Multorum deinde dierum inopia contraxerat & peſtem, tantaq́; fœditas morientium fuit, ut uiæ cadaueribus implerentur, alitesq́; & beſtiæ eſcæ illecebris ſolicitatæ, exercitum ſequerentur. Interim Mardonius Olynthum in Græcia expugnat. Athenienſes quoque in ſpē pacis, amicitiamq́; regis ſolicitat, ſpondens incenſæ eorum urbis etiam in maius reſtitutionem. Poſteaquàm nullo pretio libertatem uidit his uenalem, incenſis quæ reædificare cœperant, copias in Bœotiam transfert. Eò & Græcorum exercitus, qui centum millium fuit: ſequutus eſt. Ibiq́; prælium commiſſum, ſed fortuna regis cum duce mutata non eſt. Nam uictus Mardonius, ueluti ex naufragio cum paucis profugit, caſtra referta regalis opulentiæ capta. Vnde primum Græcos, diuiſo inter ſe auro Perſico, diuitiarum luxuria cœpit. Eodem forte die quo Mardonij copiæ deletæ ſunt etiam nauali prælio in Aſia ſub monte Mycale aduerſus Perſas dimicatum eſt. Ibi ante congreſsionem, cum claſſes ex aduerſo ſtarent, fama ad utrunque exercitum uenit, uiciſſe Græcos, & Mardonij copias occidio-*

*exercitu

cidione occidiſſe. Tantam famæ uelocitatem fuiſſe, ut cum matutino tempore prælium in Bœotia commiſſum ſit, meridianis horis in Aſiam, per tot maria, & tantum ſpatij, tam breui horarum momento, de uictoria nuntiatum ſit. Confecto bello, cum de præmijs ciuitatum, ageretur, omnium iudicio Athenienſium uirtutis cæteris prælata. Inter duces quoque Themiſtocles princeps ciuitatum teſtimonio iudicatus, gloriam patriæ ſuæ auxit. Igitur Athenienſes aucti & præmiis belli, & gloria, urbem ex integro condere moliuntur. Cùm mœnia maiora complexi fuiſſent, ſuſpecti eſſe Lacedæmoniis cœpere rectè reputantibus, quibus ruina urbis tantum incrementi dediſſet, quantum ſit datura munita ciuitas. Mittunt ergo legatos, qui monerent, ne munimenta hoſtibus & receptacula futuri rurſus belli extruant. Themiſtocles ut uidit ſpes urbis in uideri: non exiſtimans ab rupte agendum, reſpondit legatis, ituros Lacedæmona, qui de ea re pariter cum illis conſultent. Sic dimiſsis Spartanis hortatur ſuos, ut opus maturent. Deinde ipſe interiecto tempore in legationem proficiſcitur, & nunc in itinere infirmitate ſimulata, nunc tarditatem collegarum accuſans, ſine quibus agi iure nihil poſsit diē de die proferendo, ſpatium conſummando operi quærebat: cum interim nuntiatur Spartanis, opus Athenienſium mutari, propter quod denuo legatos mittunt ad inſpiciendam rem: Tum Themiſtocles per ſeruum magiſtratibus ſcribit Athenienſium, Lacedæmonum legatos uinciant pignuſq; teneant, ne in ſe grauius conſulatur: addit deinde concionem Lacedæmoniorum, iudica, permunitas Athenas eſſe, & poſſe illatum bellum non

armis tantum, ſed etiam muris ſuſtinere. Siquid ob eam rem de ſe crudelius ſtatuerent, legatos eorum Athenis in hoc pignus retentos. Grauiter deinde caſtigat eos, quòd non uirtute, ſed imbecillitate ſociorum potentiam quærerent. Sic dimiſſus, uelu i triumphatis, Spartanis, à ciuibus excipitur. Poſt hæc Spartani, ne uires otio corrumperent, & ut bis illatum à Perſis Græciæ bellum ulciſcirentur, ultro fines eorum depopulantur: Ducem ſuo, ſociorumq́; exercitui deligunt Pauſaniam qui pro ducatu regnum Græciæ affectans, proditionis præmium cum Xerxe, nuptias filiæ eius paciſcitur, redditis captiuis, ut fides regis aliquo beneficio obſtringeretur. Scribit prætereà Xerxi, quoſcunque ad ſe nuntios miſiſſet, interficeret, ne res loquacitate hominum proderetur. Sed dux Athenienſium Ariſtides belli ſocius electus, collegæ conatibus obuiam eundo, ſimul & in rem ſapienter conſulendo, proditionis conſilia diſcuſſit. Nec multo poſt accuſatus Pauſonias damnatur. Igitur Xerxes cum proditionis dolum publicatum uideret, ex integro bellum inſtituit. Græci quoque ducem inſtituunt Cimonem Athenienſem ? filium Milciadis, quo duce apud Marathonem pugnatum eſt, iuuenem cuius magnitudinem futuram pietatis documenta prodiderunt. Quippe patrem ob crimen peculatus in carcerem coniectum, ibiq́; defunctum, tranſlatis in ſe uinculis ad ſculpturam redemit. Nec in bello iudicium diligentium fefellit. Siquidem non inferior uirtutibus patris, Xerxem terreſtri, naualiq́; bello ſuperatum, trepidum ſe recipere in regnum coegit.

Congylus Cretenſis literas pertulit, Probus,

IVSTINI LIBER. III.

XErxes rex Perſarum terror antea gentium, bello in Græcia infeliciter geſto, etiam ſuis contemptui eſſe cœpit. Quippe Artabanus præfectus eius, deficiente quotidie regis maieſtate, in ſpem regni adductus, cum ſeptem robuſtiſsimis filijs regiam ueſperi ingreditur: nam amicitiæ iure ſemper illi patebat: trucidatoq; rege, uoto ſuo obſiſtentes filios eius, dolo aggreditur. ſecurio de Artaxerxe puero admodum, fingi regem à Dario, qui erat adoleſcens, quò maturius regno potiretur, occiſum: impellit Artaxerxem parricidium parricidio uindicare. Cum uentum eſſet ad domum Darij, dormiens inuentus, quaſi ſomnum fingeret, interficitur. Deinde cum unum ex regis filij ſceleri ſuo ſupereſſe Artabanus uideret, metueretq; de regno certamina principum, aſſumit in ſocietatem conſilij Baccabaſſum, qui præſenti ſtatu contentus, rem prodit Artaxerxi, ut pater eius occiſus ſit, ut frater falſa parricidij ſuſpicione oppreſſus, ut denique ipſi pararentur inſidiæ. His cognitis Artaxerxes uerens Artabani numerum filiorum, in poſterum diem paratum eſſe exercitum, armatumq; iubet, recogniturus & numerum militum, & in armis induſtriam ſingulorum. Itaque cum inter cæteros, & ipſe Artabanus armatus aſsiſteret, rex ſimulat ſe breuiorem loricam habere, iubet Artabanum ſecum commutare, exuentem ſe, ac nodatum gladio traiecit. Tum & filios eius corripi iubet, atque ita egregius adoleſcens, & cædem patris,

is Longimanus dictus fuit.

*tris,& necem fratris,& ſe ab inſidiis Artabani uindica uit.Dum hæc in Perſis geruntur, interea Græcia omnis, ducibus Lacedæmoniis & Athenienſibus in duas diuiſa partes,ab externis bellis, uelut in uiſcera ſua arma conuertit.Fiunt igitur de uno populo duo corpora, & eorundem caſtrorum homines in duos hoſtiles exercitus diuiduntur. Hinc Lacedæmonii communia quondam ciuitatum auxilia ad uires ſuas trahebant. Inde Athenienſes & uetuſtate*geſtis,& geſtis rebus illuſtres, propriis uiribus confidebant.Atq; ita duo potẽtiſſimi Græciæ populi inſtitutis Solonis & Lycurgi legibus pares, ex æmulatione uiriũ in bellũ ruebãt.Nanq; Lycurgus cũ fratri ſuo*Polibitæ Spartanorum regi ſucceſſiſſet, regnumq; ſibi uendicare potuiſſet, Charilao filio eius,qui natus poſthumus fuerat, cùm ad ætatem adultam ueniſſet,regnum ſumma fide reſtituit,ut intelligerent omnes, quãtò plus apud bonos pietatis iura, quàm omnes opes ualerent.Medio igitur tempore dum infans conualeſcit, tutelamq; eius adminiſtrat, non habentibus Spartanis leges inſtituit,non inuentione earum magis,quàm exemplo clarior. Siquidem nihil lege ulla in alios ſanxit cuius non ipſe primus in ſe documenta daret. Populum in obſequia principum, principes ad iuſtitiam imperiorũ firmauit.Parſimoniã omnibus ſuaſit, exiſtimans laborẽ militiæ aſſidua frugalitatis conſuetudine faciliorem fore.Emi ſingula non pecunia, ſed compenſatione merciũ iuſſit:auri argentiq; uſum uelut omnium ſcelerum materiam ſuſtulit: adminiſtrationẽ reipub. per ordines diuiſit.Regibus poteſtatem bellorũ,Magiſtratibus iudicia, & annuas ſucceſſiones:Senatu cuſtodiam legum.Populo*

ſub-

*generis,

*Polydectæ habet Plut.

legumlatores quid præſtare debeant.

Monarchia.
Oligarchia.
Democratia.

ſublegendi Senatum,uel creandi quos uellet magiſtratus poteſtatem permiſit. Fundos omniũ æqualiter inter omne diuiſit, ut æquata patrimonia neminem potentiorem altero redderẽt. Conuiuari omnes publicè iuſsit, ne cuius diuitiæ, uel luxuria in occulto eſſent, Iuuenibus non amplius una ueſte uti toto anno permiſſum, nec quenquam cultius quàm alterum progredi, nec epulari opulentius, ne imitatio in luxuriam uerteretur. Pueros puberes non in forum, ſed in agrũ deduci præcepit, ut primos annos non in luxuria, ſed in opere, & in laboribus agerent. Nihil eos ſomni cauſſa ſubſternere, et uitam ſine pulmento degere, neq; prius in urbem redire, quàm uiri facti eſſent. Statuit uirgines ſine dote nubere: iuſsit ut uxores eligerentur, non pecunia ſeueriusq; matrimonia ſua uiri coercerent, cum nullis dotis frænis tenerentur. Maximum honorem non diuitum & potentium, ſed pro gradu ætatis ſenum eſſe uoluit. Nec ſanè uſquam terrarum locum honoratiorem ſenectus habet. Hæc quoniam primò, ſolutis antea moribus, dura, uidebãtur eſſe, auctorem eorum Apollinem Delphicũ fingit, & inde ſe ea ex præcepto numinis detuliſſe, ut conſueſcendi tædium metus religionis euincat. Deinde ut æternitatem legibus ſuis daret, iureiurando obligat ciuitatem, nihil eos de eius legibus mutaturos, priuſquam reuerteretur: & ſimulat ſe ad oraculũ Delphicũ proficiſci, conſulturum quid addendum, mutandumq; legibus uideretur. proficiſcitur autem Cretam, ibiq; perpetuum exilium egit: abijciq; in mare oſſa ſua moriens iuſsit, ne relatis Lacedæmona, ſolutos ſe Spartani religione iuriſiurandi in diſſoluendis legibus arbitrarentur. His igitur moribus ita breui ciuitas

Abiit hoc in prouerbium, in ſola Sparta expedit ſeneſcere.

*co a-luit: Octauoan. imperii Ro muli; fuit hoc bellū, auctor Euſeb.

*Id eſt, ſecus quam ſperauerant.

*Arati,

*uitas*conualuit,ut cùm Meſſeniis propter ſtupratas uirgines ſuas,in ſolenni Meſſeniorum ſacrificio bellum intuliſſent, grauiſſima ſe execratione obſtringerent, non prius quàm Meſſeniam expugnaſſent,reuerſuros,tãtum ſibi uel de uiribus ſuis,uel de fortuna ſpondentes. Quæ res initium diſſenſionis Græciæ,& inteſtini belli cauſſa & origo fuit. Itaque cum*contra præſumptionem ſuam annis decem in obſidione urbis tenerentur, & querelis uxorum poſt tam longam uiduitatem reuocarentur: ueriti ne hac perſeuerantia belli grauius ſibi,quàm Meſſeniis nocerent: quippe illis quantum iuuentutis bello intercidat,mulierũ fœcunditate ſuppleri ſibi & belli damna aſsidua, & fœcunditatem uxorum abſentibus uiris nullam eſſe. Itaque legunt iuuenes ex eo genere militus, qui poſt iuſiurandum in ſupplementum uenerant: Quibus Spartam remißis promiſcuos omnium fœminarum concubitus permiſere, maturiorem futuram conceptionem rati, ſi eam ſingulæ per plures uiros experirentur. Ex his nati, ob notam materni pudoris, Partheniі ſunt uocati: qui cum ad anos XXX. perueniſſent, metu inopiæ (nulli enim pater exiſtebat cuius in patrimonium ſucceſsio ſperaretur) ducem Phalantum aſſumunt filium *Araci, qui auctor Spartanis fuerat, iuuentutis ad generandam ſobolem domum remittendæ: ut ſicuti dudum patrem eius naſcendi habuiſſent auctorem, ſic ipſum ſpei ac dignitatis ſuæ haberent. Itaque nec ſalutatis matribus, è quarum adulterio infamiam collegiſſe uidebantur,ad ſedes requirendas proficiſcuntur, diuq; & per uarios caſus iactati, tandem in Italiam deferuntur,& oppugnata arcè Tarentinorum.

expu-

*expugnatis ueteribus incolis, ſedem ſibi conſtituunt. Sed poſt annos plurimos dux eorum Phalantus, per ſeditionem in exilium perturbatus, Brunduſium ſe contulit, quò expulſi ſedibus ſuis ueteres Tarentini conceſſerant. Is moriens perſuadet, ut oſſa ſua, poſtremaſq; reliquias cõterant, & tacitè ſpargi in foro Tarentinorum curent. Hoc enim modo recuperare illos patriam ſuam poſſe, Apollinem Delphis ceciniſſe. Illi arbitrantes eum in ultionem ſui, fata ciuium prodidiſſe, præceptis paruere: ſed oraculi diuerſa ſententia fuerat, perpetuitatē enim urbis, non amiſsionem hoc facto promiſerat. Ita ducis exulis conſilio, & hoſtium miniſterij poſſeſsio Tarentina Parthemiis in æternum fundata: ob cuius beneficij memoriam Phalanto diuinos honores decreuere. Intereà Meſſenii cum uirtute non poſſent per inſidias expugnantur. Deinde cum per annos LXXX. grauia ſeruitutis uerbera, plerunq; uincula, ceteraq; * captiuitatis mala perpeßi eſſent, poſt lõgam pœnarũ patientiã, bellũ reſtaurant, Lacedæmonii quoq; eò conſpiritatius ad arma cõcurrunt, quò aduerſus ſeruos dimicaturi uidebantur. Itaque cum hinc iniuria, inde indignitas animos acueret, Lacedæmonii de belli euentu oraculo Delphis conſulto, iubentur ducem belli ab Athenienſibus petere. Porrò Athenienſes cum reſponſum cognouiſſent: in contemptum Spartanorum Tyrtæum poetam claudum pede miſere, qui tribus preliis fuſus, eo uſque deſperationis Spartanos adduxit, ut ad ſupplementum exercitus, ſeruos ſuos manumitterent, hisq; interfectorum matrimonia pollicerentur, ut non numero tantum amiſſorum ciuium, ſed & dignitati ſuccederent. Sed reges Lacedæmonio-*

* *captæ ciuitatis*

dæmoniorum ne contra fortunam pugnando maiora detrimenta ciuitati infunderent, reducere exercitum noluerunt, ni interueniſſet Tyrtæus,*qui compoſita carmina exercitui pro concione recitauit: in quibus hortamenta uirtutis,damnorum ſolatia,belli conſilia conſcripſerat.* Itaque *tantum ardorem militibus iniecit, ut non de ſalute, ſed de ſepultura ſoliciti, teſſeras, inſculptis ſuis & patrum nominibus, dextro brachio deligarent: ut ſi omnes aduerſum prælium conſumpſiſſet, & temporis ſpatio confuſa corporum lineamenta eſſent, ex indicio titulorum tradi ſepulturæ poſſent.* Cum *ſic animatũ reges exercitum uiderent,curant rem hoſtibus nuntiare.* Meſſeniis *autem non timorem res,ſed æmulationem mutuam dedit.* Itaq; *tantis animis cõcurſum eſt, ut rarò unquam cruentius prælium fuerit.* Ad *poſtremũ tamen uictoria Lacedæmoniorum fuit interiecto tempore tertiũ quoq; bellum* Meſſenii *reparauere: in cuius auxilium* Lecædemonii *inter reliquos ſocios etiam* Athe*nienſes adhibuere, quorum fidem cum ſuſpectam haberent,ſuperuacuos eos ſimulantes,à bello eoſdem dimiſerunt.* Hanc *rem* Athe*nienſes grauiter ferentes, pecuniã quæ erat in ſtipendium* Perſici *belli ab uniuerſa* Græcia *collata, à* Delo Athenas *transferunt, ne deficientibus à fide ſocietatis* Lacedæmonii *prædæ ac rapinæ eſſet.* Sed *nec* Lacedæmonii *quieuere: qui cum* Meſſeniorum *bello occupati eßent,* Pelloponenſes *immiſere, qui bellum* Athe*nienſibus facerent.* Paruæ *tunc temporis, claſſe in* Aegyptum *miſſa,uires* Athe*nienſibus erant.* Itaq; *naua-li prælio dimicantes,facile ſuperantur.* Interiecto *deinde tempore, poſt reditum ſociorum aucti, & claßis, & militum*

Erat enim Delus pro communi ærario,Pro bus in uita Ariſto.

militum robore, prælium reparant. Iam & Lacedæmonij omiſſis Meſſenijs, aduerſus Athenienſes arma uerterant. Diu uaria uictoria fuit, ad poſtremum æquo Marte utrinq; diſceſſum. Inde reuocati Lacedæmonij ad Meſſeniorum bellum, ne medium tempus otioſum Athenienſibus relinquerent, cum Thebanis paciſcuntur, ut Bœotiorum imperium his reſtituerent, quod temporibus Perſici belli amiſerant, ut illi cum Athenienſibus bella ſuſciperent. Tantus furor Spartanorum erat, ut duobus bellis impliciti, ſuſcipere tertium non recuſarent, dummodo inimicis ſuis hoſtes, adquirerent. Igitur Athenienſes, aduerſus tantam tempeſtatem belli duos duces deligunt, Periclem ſpectatæ uirtutis uirum, & Sophoclem ſcriptorem tragœdiarum, qui diuerſo exercitu, Spartanorum agros uaſtauerunt, & multas Achaiæ ciuitates Athenienſium imperio adiecerunt. His malis fracti Lacedæmonij, in annos xxx. pepigerunt pacem, ſed tam longum otium inimicitiæ non tulerunt. Itaq; intra quindecim annos rupto fœdere, cum contemptu Deorum hominumq; fines Atticos populantur. Et ne prædam potius, quàm pugnam expetiſſe uiderentur, hoſtes ad prælium uocant: Sed Athenienſes, conſilio Periclis ducis, populationis iniuriam differunt in tempus ultionis, ſuperuacuam pugnam exiſtimantes, cum ulciſci hoſtem ſine periculo poſſent. Deinde interiectis diebus naues conſcendunt, & nihil ſentientibus Lacedæmonijs, totam Spartam deprædantur, multoq; plura auferunt, quàm amiſerant. Prorſus in comparatione damnorum, longè plurimi fuerit ultio, quàm ira. Clara quidem hæc Periclis expeditio habita, ſed multò glorior priuati patrimonii cō

*huius temptus fuit,*Huic agros in populatione cæterorum intactos hoſtes reliquerant, ſperantes acquirere ſe illi poſſe, aut periculum ex inuidia, aut ex ſuſpicione proditionis infamiã. Quod ante proſpiciens, pericles, & futurũ populo prædixerat, & ad inuidiæ impetum declinandũ agros ipſos dono reipublicæ dederat. Atq; ita unde periculum quæſitum fuerat, ibi maximam gloriam inuenit. Poſt hæc interiectis diebus, nauali prælio dimicatum eſt: uicti Lacedæmonii fugerunt. Nec ceſſatum deinceps eſt quin aut terra, aut mari uaria præliorum fortuna inuicem ſe trucidarent. Denique feſſi tot malis, pacem in annos quinquaginta fecere, quàm non niſi ſex annis ſeruauerunt. Nam inducias, quas proprio nomine condixerant, ex ſociorum perſona rumpebant: quippe quaſi minus periurii contraherent, ſi ferentes ſociis auxilia potius, quàm ſi aperto prælio dimicaſſent. Hinc bellum in Siciliam translatum, quod prius quàm exponam, de Siciliæ ſitu pauca dicenda ſunt.

IVSTINI LIBER IIII.

Siciliam ferunt anguſtis quondam faucibus Italiæ adhæſiſſe, direptamq; uelut à corpore, maiore impetu ſuperioris maris, quod tot undarũ onere illuc uehitur. Eſt autem ipſa terra tenuis ac fragilis, & cauernis quibuſdã fiſtulisq; ita penetrabilis, ut uentorũ tota ferme flatibus pateat, necnon, & ignibus generãdis, nutriendisq; ſoli ipſius naturalis uis. Quippe intrinſecus ſtratũ ſulphure & bitumine traditur: quæ res facit, ut ſpiritu cum

Vide Pli. li. 85. cap. 15.

tu cũ igne inter interiora luctante frequenter & compluribus locis nunc flammas, nunc uaporem, nunc fumũ eructet. Inde deniq; Aetnæ montis per tot ſecula durat incendium. Et ubi acrior per ſpiramenta cauernarum uentus incubuit, harenarum moles egeruntur. Proximum Italiæ promontorium, Rhegium dicitur, ideò quòd Græcè abrupta hoc nomine pronuntientur. Nec mirum ſi fabuloſa eſt loci eius antiquitas, in quem res tot coire miræ. Primum q́ nuſquàm aliàs tam torrẽs frectum, nec ſolum citato impetu, uerumetiam ſæuo: neq; experientibus modò terribile, uerumetiam procul uiſcentibus. Vndarum porrò inter ſe concurrentium tanta pugna eſt, ut alias ueluti terga dantes uorticibus in imũ deſidere, alias quaſi uictrices ſublime ferri uideas. Nunc hic fremitum feruentis æſtus, nunc illic gemitum in uoragine diſidentis exaudias. Accedunt uicini, & perpetui Aetnæ montis ignes, & inſularum Aeolydum ueluti ipſis undis alatur incendium. Neque enim in tam anguſtis terminis aliter durare toto ſeculis tãtus ignis potuiſſet, niſi & humoris nutrimentis aleretur. Hinc igitur fabulæ Scyllam & Charybdim peperere: hinc latratus auditos, hinc monſtri credita ſimulacra, dum nauigantes magnis uorticibus pelagi deſidentis exterriti, latrare putant undas, quas ſorbentis æſtus uorago collidit. Eadem cauſſa etiam Aetnæ montis perpetuos ignes facit. Nam aquarum ille concurſus raptum ſecum ſpiritum in imum fundum trahit, atque ibi ſuffocatum tam diu tenet, donec per ſpiramenta terræ diffuſus, nutrimẽta ignis incendat. Iam ipſa Italiæ, Siciliæq́; uicinitas, iã promontoriorũ altitudo ipſa ita ſimilis, eſt*

Et dehiſce di, argumentũ. Pli.

*uorticibus mergi ac ini.

*ut quantum nunc admirationis,tantum antiquis terroris dederit,credentibus, coeuntibus in ſe promontorijs, ac rurſum diſcedentibus, ſolida intercipi, abſumiq́; nauigia.*Neque *hoc ab antiquis in dulcedinem fabulæ compoſitum, ſed metu & admiratione tranſeuntium.* Et *eſt enim procul inſpicientibus natura loci,& ſinum maris, non tranſitum putes:quò cùm acceſſeris,diſcedere,ac ſeiungi promontoria,quæ anteà iuncta fuerant, arbitrare.* Siciliæ *primò* Trinacriæ *nomen fuit, præterea* Sicania *denominata eſt. Hæc à principio patria* Cyclopum *fuit quibus extinctis,* Aeolus *regnum inſulæ occupauit: poſt quem ſingulæ ciuitates in tyrannorum imperium conceſſerunt,quorum nulla terra ferocior fuit.* Horum *ex numero* Anaxilaus *iuſtitia cum cæterorum crudelitate certabat, cuius moderatio haud mediocrem fructum tulit.*Quippe *decedens cùm paruulos filios reliquiſſet, tutelamq́; eorum* *Micytho, *ſpectatæ fidei ſeruo commiſiſſet,tantus amor memoriæ eius apud omnes fuit, ut parere ſeruo,quàm deſerere regis filios mallent,principesq́; ciuitatis obliti dignitatis ſuæ, regni maieſtatem adminiſtrari per ſeruum paterentur.* Imperium Siciliæ *etiam* Cartaginieſes *tentauere, diuq́; uaria uictoria cum tyrrannis dimicatum.* Ad *poſtremum amiſſo* Hamilcare *imperatore cùm exercitu, aliquantiſper quieuere uicti.* Medio *tempore cùm* Rhegini *diſcordia laborarent, ciuitas per diſcenſionem diuiſa in duas partes eſſet, ueterani ab altera parte ab* Himera *urbe in auxilium uocati pulſis ciuitate, contra quos implorati fuerant, &* *mox *cæſis,quibus tulerant auxilium,urbem cum coniugibus & liberis ſociorum occupauere auſi facinus* nulli

A Thucydide,autore Plinio, Triquetras etiã dicta.

**Michilo,*

**exinde*

nulli tyranno comparandum:quippe ut Rheginis *melius fuerat uinci,quàm uiciſſe*.Nam *ſine***uictoribus captiuitatis iure ſeruiſſent ſiue amiſſa patria exulare neceßе habuiſſent : non tamen inter aras & patrios lares trucidati, crudeliſsimis tyrannis patriam cum coniugibus ac liberis prædã reliquiſſent*. Catanenſes *quoq; cũ* Syra*cuſanos graues peterentur, diffiſi uiribus ſuis, auxilium ab* Atheniẽſibus *petiere:qui ſeu ſtudio maioris imperii,q*; Aſiam Græciamq; *penitus occuparat, ſeu metu factæ pridẽ à* Syracuſanis *claßis:ne* Lacedæmonijs *illæ uires accederent*, Lamponiũ *ducem cum claſſe in*Siciliã *miſere, ut ſub ſpecie, ferendi* Catanenſibus, *auxilii, tentarent* Siciliæ *imperium*. Et *quoniam prima initia frequenter cæſis hoſtibus proſpera fuerant, maiore denuo claße, & robuſtiore exercitu*, Lachete & Cariade *ducibus*, Siciliam *petiuere : ſed* Catanenſes *ſiue metu* Athenienſium,*ſiue tædio belli pacem cum* Siracuſanis,*remißis* Athenienſiũ *auxiliis,fecerũt*. Interiecto *deinde tempore, cùm fides pacis à* ſiracuſanis *non ſeruaretur, denuo legatos* Athenas *mittunt, qui ſordida ueſte,capillo barbaq; prolixis, & omni ſqualoris habitu ad miſericordiam commouendam** *acquiſito concionem deformes adeunt*. Adduntur *precibus lacrymæ, & ita miſericordem populum ſupplices mouent, ut damnarentur duces, qui ab his auxilia deduxerunt:* Igitur *claßis ingens decernitur, creantur duces**Niceas, & Alcibiades, & Lamacus, *tantiſq; uiribus* Sicilia *repetitur, ut ipſis terrori eſſent,in quorum auxilia mittebantur*.Bre*ui poſt tempore, reuocato ad reatum* Alcibiade, *duo prælio pedeſtria ſecunda* Nicias & Lamachus *faciunt :*

**autoribus.*

**accerſito*

*Nicias,

munitionibus deinde circundatis; hoſtes etiam marinis commeatibus in urbe clauſos intercludũt. Quibus rebus fracti Syracuſani, auxilium à Lacedæmonijs petiuerunt. Ab his mittitur Gylippus, ſolus quidem, ſed in quo inſtar omnium auxiliorum erat. Is audito genere belli iam inclinato ſtatu, auxilijs partim in Græciam, partim in Siciliam miſere contractis, oportuna bello loca occupat. Duobus inde prælijs uictus, congreſſus tertio, occiſo Lamacho & hoſtes in fugam compulit, & ſocios obſidione liberauit. Sæd cum Athenienſes à bello terreſtri in nauale ſe tranſtuliſſent, Gylippus claſſem à Lacedæmone cum auxilijs accerſit: quo cognito, & ipſi Athenienſes in locum amiſſi ducis Demoſthenem & Eurymedonta cum ſupplemento copiarum mittunt. Pelopõneſii quoq; commmni ciuitatum decreto ingentia Syracuſanis auxilia miſere, & quaſi Græciæ bellum in Siciliam tranſlatum eſſet, ita ex utraq; parte ſummis uiribus dimicabitur. Prima igitur cõgreſſione naualis certaminis Athenienſes uincuntur. Caſtra quoq; cum omni publica, ac priuata pecunia mittunt. Super hæc mala, cum etiam terreſtri prælio uicti eſſent, tum Demoſthenes cenſere cœpit, ut abirent Sicilia, dum res, quamuis afflictæ, nondum tamen perditæ forent, neq; in bello malè auſpicato amplius perſeuerandum eſſe, domi grauiora, & forſitã infeliciora bella eſſe, in quæ reſeruare hos urbis apparatus oporteat: Nicias ſeu pudore malè actæ rei, ſeu metu deſtitutæ ſpei ciuium, ſeu impellente fato manere contendit. Reparatur igitur nauale prælium, & à nimia prioris fortunæ procella ad ſpem certaminis reuocãtur: ſed inſcitia ducum, qui inter anguſtias maris tuentes

ſe, Syracuſanos aggreßi facilè uincuntur, Eurymedon *dux in prima acie fortißime dimicans, primus cadit, triginta naues, quibus præfuerat, incenduntur.* Demoſthenes *&* Nicias *etiã ipſi uicti, exercitum in terrã deponunt: tutiorem fugam rati itinere terreſtri.* Ab *his relictas centum triginta naues* Gylippus *inuaſit, ipſos deinde inſequitur fugientes: partim capit cedit partim.* Demoſthenes *amiſſo exercitu à captiuitate, gladio, & uoluntaria morte ſe uindicat.* Nicias *autem ne* Demoſthenis *quidem exemplo, ut ſibi conſulente admonitus, cladem ſuorum auxit dedecore captiuitatis.*

Variãt auctores de morte Demoſthenis Vide Plutarchum.

IVSTINI LIBER V.

D*Vm* Athenienſes *in* Sicilia *bellum per biennium, cupidius, quàm felicius gerunt, interim concitator, & dux eius* Alcibiades *abſens* Athenis *inſimulatur, miſteria* Cereris *initiorum ſacra, nullo magis quàm ſilentio ſolemnia enuntiauiſſe.* Reuocatusq; *à bello ad iudicium ſiue conſcientiam, ſiue indignitatem rei non ferens, tacitus in exilium* Elidem *profectus eſt.* Inde *ubi non damnatum ſe tantùm uerumetiam diis, per omnium ſacerdotum religiones deuotum cognouit,* Lacedæmona *ſe contulit: ibiq; regem* Lacedæmoniorum *impellit, turbatis* Athenienſibus *aduerſo* Siciliæ *prælio ultro bellum inferre.* Quo *facto omnia* Græciæ *regna uelut ad extinguendũ cõmune incendium, concurrunt.* Tantum *odium* Athenienſes *immoderati imperij*crudelitate contraxerant.* Darius *quoq; rex* Perſarum *memor paterni auitiq; in hanc urbem odij, facta:*

Feſta Adonia appellat Plutarchus. Olympiade ſacerdotes appellãtur à Probo. Deuotionis exẽplum in Pila lapidea inciſum, in publico poſitum fuit Prob.

* cupiditate

cum Lacedæmoniis per Tyſſafernem præfectum Lidiæ, ſocietate, omnem ſumptum belli pollicetur. Et erat hic quidem titulus cum Græcis coeundi: re autem uera timebat, ne uictis Athenienſibus ad ſe Lacedæmoni arma trāſferent. Quis igitur miretur, tam florentes Athenienſiū opes* fuiſſe, cum ad opprimendam unam urbem totius Orientis uires concurrerent? Non tamen inerti, neque incruēto cecidere bello, ſed præliati ad ultimum* uictores etiam interdum, conſumpti magis fortunæ uarietate, quàm ui uicti ſunt. Principio belli omnes etiā ab his ſocii deſciuerant, ut fit, QVO SE FORTVNA, EODEM ETIAM FAVOR HOMINVM INCLINAT. Alcibiades quoq; motum aduerſus patriam bellum, non gregarii militis opera, ſed imperatoris uirtutibus adiuuabat. Nempe acceptis quinq; nauibus in Aſiam contendit, & tributarias Athenienſium ciuitates auctoritate nominis ſui ad defectionē compellit. Sciebant enim domi clarum, nec exilio uidebant factum minorem, nec tam ablatum. Athenienſibus ducem, quàm Lacedæmoniis traditum partaq; cum amiſsis imperia penſabant. Sed apud Lacedæmonios uirtus Alcibiadis plus inuidiæ, quàm gratiæ cōtraxit. Itaq; cū principes uelut æmulum gloriæ ſuæ interficiendum inſidiis mandaſſent, cognita re Alcibiades per uxorem Agidis regis, quam adulterio cognouerat, ad Tyſafernem præfectum Darii regis profugit. Cui celebriter officii comitate, & obſequendi gratia* inſinuauit. Erat enim & ætatis flore, & formæ ueneratione, nec minus eloquentia etiam inter Athenienſes inſignis: ſed in reconciliandis amicitiarū ſtudiis, quā in retinendis uir melior: quia morum

*ruiſſe,

*uictoriæ,

Ioniā enim a ſocietate auerterat.

Timæa, uxor Agidis.

*ſe inſinuauit.

A facilitate morū, appellatur a Plutarcho Camæleō.

rum uitia ſub umbra eloquentiæ primò latebant. Igitur *perſuadet* Tyſſaferni,*ne tanta ſtipēdia claßi* Lacedæmo*niorum præberet.* Vocandos *enim in portionem muneris* Ionios *quorū pro libertate,cū tributa* Atheniēſibus *penderēt,bellum ſuſceptū ſit.*Sed *nec auxilijs nimis eni xe* Lacedæmonios *iuuandos.* Quippe *memorem eſſe debere,alienam ſe uictoriam,non ſuam inſtruere, & eatenus bellum ſuſtinendum , ne inopia deſeratur.*Nam *regem* Perſarum *diſſentientibus* Græcis *, arbitrum pacis ac belli fore,& quos ſuis non poßit, ipſorum armi uictu rum:perfecto autem bello,ſtatim ei cum uictoribus dimi candum.* Domeſticis *itaq; bellis* Græciam *obterēdam, ne externis uacet exequendasq; uires partium,& inferiores auxilio leuandos.* Non *enim quieturos poſt hanc ui ctoriam*Spartonos *qui uindices ſe libertatis*Græciæ *pro feßi ſunt.*Grata *oratio*Tyßaferni *fuit.* Itaq; *commeatus malignè præbere claſſem regiam non totam mittere, ne aut uictoriam totam daret, aut neceßitatem deponendi belli imponeret.* Intercà Alcibiades *hanc operam ciuibus uendicabat: ad quem cum legati* Athenienſium *ue niſſent,pollicetur his amicitiam regis,ſi reſpublica à po pulo translata ad ſenatum foret, ſperans ut aut concor dante ciuitate , dux belli ab omnibus legeretur, aut diſcordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium uocaretur.*Sed Athenienſibus *imminente periculo belli, maior ſalutis, quàm dignitatis cura fuit.* Itaq; *permittente populo , imperium ad* Senatum *transfertur ,* Qui *cum inſita gentis ſuperbia crudeliter in plebem conſule ret:ſingulis tyrannidis ſibi potentiam uendicātibus,ab exercitu* Alcibiades *exul reuocatur,duxq; claßi cōſtitui*

tur. *Statim igitur* Athenas *mittit ex continenti ſe cum exercitu uenturũ,receptumq; à quadringẽtis iura populi,ni ipſi redderent.*Hac *denuntiatione optimates territi primo urbem prodere* Lacedæmoniis *tentauere, deinde cum id nequiuiſſent, in exilium profecti ſunt* Igitur Alcibiades *inteſtino malo patria liberata,ſumma cura claſſem inſtruit, atq; ita in bellum aduerſus* Lacedæmonios

* Mindarus *pergit* Iam*Zeſtromidarus *&* Pharnabazus, Lacedæmoniorum *duces, inſtructis nauibus expectabant, prælio commiſſo,uictoria penes* Athenienſes *fuit.*In *eo prælio maior pars exercitus,& omnes ferme hoſtium duces cæ-*

xxx. naues habet Plu. *ſi,naues* LXXX. *captæ:interiectis quoq; diebus cum bellum* Lacedæmonii *à mari in terram tranſtuliſſent,iterato uincuntur.*His *malis fracti, pacem petiere, quàm ne acciperent,opera eorum effectum eſt quibus ea res quæſtum præſtabat.*Interea *&* Syracuſanorum *auxilia illatũ à*Cartaginenſibus Siciliæ *bellum domum reuocauit: quibus rebus deſtitutis* Lacedæmoniis. Alcibiades *cum claſſe uictrici* Aſiam *uaſtat, multis locis prælia facit, ubique uictor, recipit ciuitates quæ defecerant,nonnullas capit, & imperio* Athenienſium *adiicit*. Atque *ita priſca nauali gloria uendicata, adiecta etiam laude terreſtris belli,deſideratus ciuibus ſuis* Athenas *reuertitur.* His *omnibus prælijs ducentæ naues hoſtium, & præda ingens capta ad hunc redeuntis exercitus triumphum, effuſa omnis multitudo obuiam procedit, & uniuerſos quidem milites, præcipuè tamen* Alcibiadem *mirantur.* In *hunc oculos ciuitas uniuerſa, in hunc ſuſpenſa ora conuertit.*Hũc *quaſi de cœlo miſſum,& ut ipſam uictoriam contuentur,laudantq; pro patria.*Nec *minus ad*

mi-

mirantur quæ exul contrà geſſerit excuſantes ipſi iratum prouocatumq́; feciſſe. Enimuero *tantum in uno uiro fuiſſe momenti, ut maximi imperij ſubuerſi, & rurſum recepti auctor eſſet: & unde ſtetiſſet, eò ſe uictoria transferet fieretq́; cum eo mira quædam fortunæ inclinatio.* Igitur *omnibus non humanis tantum, uerum: etiã & diuinis eum honoribus honorant: certant ſecum ipſi, utrum contumelioſius eum expulerint, an reuocauerint honoratius.* Ipſos *illi deos gratulantes tulere obuiam, quorum execrationibus erat deuotus.* Et *cui paulò antè omnem humanam opem iuterdixerant, eum, ſi queant, in cœlo poſuiſſe cupiunt.* Explent *contumelias honoribus, detrimenta muneribus, execrationes precibus* Non Siciliæ *illis aduerſa pugna in ore eſt, ſed* Græciæ *uictoria: non claſſes per illum amiſſæ, ſed acquiſitæ: nec* Syracuſarum, *ſed* Ioniæ, Helleſpontiq́; *meminerunt.* Sic Alcibiades *nunquam mediocribus, nec in offenſam, nec fauorem ſtudiis ſuorum exceptus eſt.* Dum *hæc aguntur à* Lacedæmoniis, Lyſander *claſſi belloq́; præficitur, & in locum* Tyſſafernis Darius *rex* Perſarum *filium ſuum* Cyrũ Ioniæ Lydiæq́; *præpoſuit: qui* Lacedæmonios *auxiliis opibusq́; ad ſpem fortunæ prioris erexit.* Aucti *igitur uiribus,* Alcibiadem *cum centum nauibus in* Aſiam *profectum, dum agros, longa pace diuites, ſecurus populatur, & prædæ dulcedine ſine inſidiarum metu ſparſos milites haberet, repentino aduentu oppreſſere tantaq́; cædes palantium fuit, ut plus uulneris eo prælio* Athenienſes *acceperint, quàm ſuperioribus dederant: & tanta deſperatio apud* Athenienſes *erat, ut ex continenti* Alcibiadem *ducem* Conone *duce cõmutarent:*

arbi-

arbitrantes uictos ſe nõ fortuna belli ſed fraude impera toris, apud quem plus prior offenſa ualuiſſet, quam re cencia beneficia. Viciſſe autem eum priore bello ideo tantum, ut oſtenderet hoſtibus, quem ducem ſpreuiſſent, & ut carius eis ipſam uictoriã uẽderet. Omnia enim cre dibilia in Alcibiade, rigor ingenii & uitiorum amor, & morum luxuria faciebat. Veritus itaq; multitudinis impetũ, denuo in uoluntariũ exilium proficiſcitur. Itaq; Conõ Alcibiadi ſuffectus, habens ante oculos cui dici ſuc ceßiſſet, claßem maxima induſtria adornat: ſed nauibus exercitus deerat, fortißimis quibuſq; in Aſiæ populatio ne amißis. Armantur tamẽ ſenes, aut impuberes pueri, & numerus militũ ſine exercitus robure expletur. Sed non magnam bello morã ætas fecit. Imbelles aut cædun tur paßim, aut fugiẽtes capiuntur: tantaq; ſtrages aut occiſorum, aut captiuorũ fuit, ut Atheniẽſiũ delectũ nõ imperium tantum, uerumetiam, nomen uideretur. Quo prælio perditis & deſperatis rebus, ad tantam inopiã rediguntur, ut cõſumpta militari ætate, pegrinis ciuita tẽ, ſeruis libertatẽ, damnatis impunitatẽ darẽt. Eaq; col luuione hominũ, domini anteà Græciæ, cõſcripto exerci tu, uix libertatẽ tuebãtur. Iterũ tamen fortunam maris experiendã decernunt. Tanta uirtus animorum erat, ut cum paulò antè ſalutem deſperauerint, nunc non deſpe rent uictoriã. Sed neq; his miles erat, qui nomen Ateniẽ ſium tueretur: neq; eæ uires, quibus uincere cõſueuerãt: neq; ea ſcientia militaris in his, quos uincula, non caſtra continuerant, Itaq; omnes aut capti, aut occiſi cum dux Conon eo prælio ſuperfuiſſet: ſolus crudelitatem ciuium metuens, cũ octo nauibus ad regem Cyprium cõten

In uitijs & uirtutibus, nihil fuit Alcibiade excellẽtius Prob.

dit

dit Euagoram. *At dux* Lacedæmoniorum *rebus feliciter geſtis fortunæ hoſtium inſultat, captiuas naues cum præda bellica, in triumphi modum ornatus mittit* Lacedæmona, *ac tributarias* Athenienſium *ciuitates, quas metus dubiæ belli fortunæ in fide tenuerat, uoluntarias recepit, nec aliud ditioni* Athenienſium *præter urbem ipſam reliquit.* Quæ *cuncta cum* Athenis *nuntiata eſſent, omnes relictis domibus per urbem diſcurrere pauidi, alius otiũ ſciſcitari, auctorem nuntij requirere, nõ pueros imprudentia non ſenes debilitas, non mulieres ſexus *imbecillis domi tenet, adeò ad omnem ætatem tãti mali ſenſus penetrauerat.* In *foro deinde coeunt, atq; ibi perpeti nocte fortunam publicam queſtibus iterant.* Alij *fratres, aut filios, aut parentes deflent, cognatos alij, alij amicos cariores cognatis, & cum priuatis caſibus querelam publicam miſcent.* Iam *ſeipſos: iam ipſam patriam perituram, miſerioremq́; incolumium, quàm amiſſorum fortunam indicantes, ſibi quiſq; ante oculos obſidionem famem, & ſuperbum uictoremq́; hoſtem proponentes:* Iam *ruinam urbis & incendia, iam omnium captiuitatẽ & miſerrimam ſeruitutem recordantes: feliciores prorſus prioris urbis ruinas ducentes, quæ incolumibus filijs parentibusq́;, lectorum tantum ruina taxatæ ſint.* Nunc *autem non claſſem, in quam ſicuti pridem confugiant, ſupereſſe, non exercitum, cuius uirtute ſeruati pulchriora poſſent mœnia extruere.* Sic *defletæ ac propè perditæ urbi hoſtes ſuperueniunt, & obſidione circundatos & obſeſſos fame urgent.* Sciebant *enim neq; ex aduectis copijs multum ſupereſſe, & ne nouæ aduehi poſſent prouiderunt, quibus malis rebus* Athenienſes *fracti,*

*imbecillitas.

post

poſt longam famem,& aſsidua ſuorum funera,pacem petiuere:quæ an dari deberet,diu interSpartanos,ſociosq́; deliberatum. Cum multi delendum Athenienſium nomen urbemq́; incendio conſumendam cenſerent, negarunt ſe Spartani,ex duobus Græciæ oculis alterum eruturos:pacem polliciti,ſi demiſſa Pyreum uerſum muri brachia deiecerint,nauesq́; quæ reliquæ fcrent,traderent, resq́; publica ex ſemetipſis xxx.rectores acciperet. In has leges traditam ſibi urbem Lacedæmonii formandam Lyſandro tradiderunt. Inſignis hic annus expugnatione Athenarum, & morte Darii regis Perſarum, & exilio Dionyſii Siciliæ tyranni fuit. Mutato ſtatu, Athenarum etiam ciuium conditio mutatur. Rectores xxx. reipub. cōſtituuntur fiunt tyranni: quippe à principio tria millia ſibi ſatellitum ſtatuunt,quantum ex tot cladibus propè nec ciuium ſuperfuerat, & quaſi paruus hic ad continendam ciuitatem exercitus eſſet, ſeptingentos milites à uictoribus accipiunt. Cædes deinde ciuium ab Alcibiade auſpicantur, ne iterum rempublicam ſub obtentu liberationis inuaderet. Quem cum profectum ad Artaxerxem Perſarum regem comperiſſent, citato itinere miſerunt,qui eum interciperent: à quibus occupatus, cum occidi apertè non poſſet,uiuus in cubiculo, in quo dormiebat,crematus eſt. Liberati hoc ultoris metu tyrāni,miſeras urbis reliquias cædibus & rapinis exauriũt. Quod cum diſplicere uni ex numero ſuo Therameni didiciſſent, ipſum quoq́; ad terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe paſsim omnium, fuga repleturq́; Græcia Athenienſium exulibus, quod etiam ipſum auxilium unicum à miſeris eripitur: nam Lacedæmoniorum

Non crematũ Plutarchus ſcribit, ſed erupiſſe, & telorum copia obrutum.

rum edicto, ciuitates exules recipere prohibebantur: omnes ſe argos & Thebas contulere: ibi non ſolum tutum exilium egerunt, uerumetiam ſpem recuperandæ patriæ receperunt. Erat inter exules *Thraſibulus uir ſtrenuus, & domi nobilis, qui audendum aliquid pro patria, & pro ſalute communi etiam cum periculo, ratus, adunatis exulibus caſtellum Phylen Atticorum finium occupat: nec deerat quarundam ciuitatum rem crudelis caſus miſerantium fauor.* Itaq; *eos Menias Thebanorum princeps, etſi publicis non poterat, priuatis tamen *uiribus adiuuabat, & Lyſias Syracuſanus orator, exul tunc, quingentos milites ſtipendio ſuo inſtructos in auxilium patriæ communis eloquentiæ miſit.* Fit itaq; *aſperum prælium: ſed cum hinc pro patria ſummis uiribus, inde pro aliena dominatione incurius pugnaretur, tyranni uincuntur uicti in urbem refugerunt, quàm exauſtam cædibus ſuis, etiam armis ſpoliant.* Deinde cum omnes *Athenienſes proditionis ſuſpectos haberent, demigrare eos ex urbe iubent, & in brachiis muri quæ diruta fuerant, habitare extraneis militibus imperiũ tuentes,* Poſt *hæc Tranſibulum corrumpere, imperii ſocietatem pollicentes, conantur: quod cum non contigiſſet, auxilia à Lacedæmoniis petiuere.* Quibus *accitis, iterato præliãtur In eo bello Critias & *Hippolochus omniũ tirannorum ſæuiſſimi cadunt. Cæteris uictis cum exercitus eorum, ex quibus maior pars Athenienſium erat, fugeret, magna uoce Traſibulus exclamat: Cur ſe uictorẽ fugiant potius, quàm ut uindicem communis libertatis adiuuẽt. Ciuium illam meminerint aciem, non hoſtium eſſe: nec ſe ideo arma cœpiſſe, ut aliqua uictis adimat, ſed ut adem-*

pta

XXX. *ſocii Traſibuli.* Pro.

**& Hiſmenias*

**auxiliis*

**Hippomachus*

pta reſtituat. XXX. *ſe dominis, non ciuitati bellum infer re:* Admouet deinde *cognationis legum, ſacrorum commu nium tum uetuſti per tot bella commilitij: orat, ut miſe reantur exulum ciuium: ſi tam patienter ipſi ſeruiant, reddant ſibi patriam accipiant libertatem.* His *uocibus*

x. *præto res erāt* *tantū promotū eſt, ut reuerſus in urbem exercitus,* XXX, *tyrannos emigrare* Eleuſina *iuberet, ſubſtitutis decē, qui remp. regerent: qui nihil exemplo prioris dominationis territi eādem uiam crudelitatis aggreßi ſunt.* Dum *hæc aguntur nuntiatur* Lacedæmone *in bellum* Athenienſes *exarſiſſe, ad quod comprimendū,* Pauſanias *rex mittitur qui miſericordia exulis populi permotus, patriam miſe ris ciuibus reſtituit, & decem tyrannos ex urbe* Eleuſi*na migrare ad cæteros iubet.* Quibus *rebus cum pax ſta tuta eſſet, interiectis diebus repentè tyranni non minus reſtitutos exules, quàm ſe in exilium actos indignantur, quaſi uerò aliorum libertas ſua ſeruitus eſſet, & bellum* Athenienſibus *inferunt: ſed ad colloquium ueluti domi nationem recepturi, propreßi, per inſidias comprehenſi, ut pacis uictimæ trucidantur: populus quem emigrare iuſſerant, in urbem reuocatur.* Atq; *ita per multa mem*

dißipata *bra ciuitas** *diuiſa, in unum tandem corpus redigitur, & ne qua diſſenſio ex ante actis naſceretur, omnes iureiu rando obſtringuntur, diſcordiarū obliuionem fore.* Inte

Ea fuit lex oblitionis. *rea* Thebani, *Corinthijq; legatos ad* Lacedæmonios *mit tunt, qui ex manubijs portionem prædæ, communis belli periculiq; peterent, quibus negatis non quidem aperta bellum aduerſus* Lacedæmonios *decernunt, ſed tantis ani mis tantam iram concipiunt, ut ſubeſſe bellum iutelligi gi poſſet.* Eodem *fere tempore* Darius *rex* Perſarū *mori tur,*

tur, Artaxerxe & Cyro filiis relictis, Regnum Artaxerxi, Cyro ciuitates, quarum perfectus erat, teſtamento legauit. Sed Syro iudicium patris iniuria uidebatur. Itaque occultè aduerſus fratrem bellum parabat. Quod cum nuntiatum Artaxerxi eſſet, accerſitum ad ſe fratrem & innocentiam diſsimulatione belli ſimulantem, compedibus aureis uinxit: interfeciſſetq́; ni mater prohibuiſſet. Dimiſſus igitur Cyrus, iam non occultè bellum, ſed palàm: nec per diſsimulationem, ſed aperta profeſsione parare cœpit, auxilia undique contrahit. Lacedæmonii memores Athenienſi bello enixè ſe eius opera adiutos, uelut ignorantes contra quem bellum pararetur, decernunt auxilia Cyro mittenda, ubi res eius exegiſſet: quærentes & apud Cyrum gratiam, & apud Artaxerxem ſi uiciſſet, ueniæ patrocinia, cùm nihil aduerſus eum apertè decreuiſſent. Sed cum in bello ſors prælii utrunq; fratrem pugnæ obtuliſſet, prior Artaxerxes à fratre uulneratur: quem cum equi fuga periculo ſubtraxiſſet, Cyrus à cohorte regia oppreſſus, interficitur: ſic uictor Artaxerxes, & præda fraterni belli, & exercitu potitur. In eo prælio decem millia Græcorum in auxilio Cyri fuere: quæ & in cornu in quo ſteterant, uicerunt, & poſt mortem Cyri, neque armis à tanto exercitu uinci, neque dolo capi potuerunt: reuertentesq́; inter tot indomitas nationes, & barbaras gentes, per tanta itineris ſpatia uirtute ſe uſque terminos patriæ defenderunt.

Lydiam, & maritimas ciuitates. Plut.

LACEDAEMONII more ingenij humani, quò plura habent, eò ampliora cupientes, non cõtenti acceßione Athenienſium opum uires ſibi duplicatas, totius Aſiæ imperium affectare cœperunt, ſed maior pars ſub regno Perſarum erat. Itaq; *Hercylides dux in hanc militiam electus, cùm uideret ſibi aduerſus duos præfectos Artaxerſis regis, Pharnabazum & Tiſſafernem, maximarum gentium uiribus ſuccinctos dimicandum, pacificari cum altero ſtatuit. Aptior uiſus Tiſſafernes, uir & induſtria potior, & militibus Cyri quondam regis inſtructior, in colloquium uocatur: & ſtatutis conditionbus, ab armis dimittitur. Hanc rem Pharnabazus apud communem regem *criminatur, ut Lacedæmonios Aſiam ingreſſos non repulerit armis, ſed impenſis regijs aluerit, merceturq; ab his, ut differant bella, quæ *gerantur, tanquam non ad unius ſummam imperij detrimentum omne perueniret: indignum ait bellum non perfici, ſed redimi, hoſtem prætio, non armis ſummoueri. His uocibus regem Tiſſaferni alienatum hortatur, ut in locum eius naualis bellis ducem eligat Cononem Athenienſem, qui amiſſa bello patria Cypro exulabat, quippe Athenienſibus etſi fractæ ſint opes, manere tamen naualem uſum: nec ſi eligendus ſit ex uniuerſis, meliorem alium eſſe. Acceptis igitur quingentis talentis, iuſſus eſt Conona claßi præficere. His cognitis Lacedæmonij & ipſi à rege Aegypti Hercymonē in auxilium naualis belli per legatos petunt, à quo centũ triremes, & ſexcentũ millia modiorum frumenti miſſa, à ceteris quoque ſocijs ingentia

*Dercyl lides

Miſſo de hac relega to Conone. Æmil.

*gerant

*ingentia auxilia cõtracta ſunt. Sed tanto exercitui, & cõtra tantũ ducẽ deerat dignus imperator. Itaq; poſtulãtibus ſocijs Ageſilaũ ducẽ, regem tunc Lacedæmoniorum, propter reſpõſum oraculi Delphici, diu Lacedæmonij, an eũ ſummæ rei preponerẽt, *deliberauerunt, quibus futurus imperij finis denunciabatur, cũ regium claudicaſſet imperiũ: erat.n. pede claudus. Ad poſtremũ ſtatuerũt melius eſſe inceſſu regẽ, quã imperio regnum claudicare. Poſteaquam Ageſilaum cum ingentibus copijs in Aſiam miſere, non facile dixerim, quod aliud par ducũ tam bene comparatũ fuerit: quippe ætas, uirtus, conſiliũ, ſapiẽtia utriq; propè una, gloria quoq; rerum geſtarũ eadẽ: quibus cũ paria omnia fortuna dederit, inuictũ tamẽ ab altero utrunq; ſeruauit. Magnus igitur amborũ apparatus belli, magnæ res geſtæ fuerunt. Sed Cononem ſeditio militũ inuadit quos præfecti regis fraudare ſtipẽdio ſoliti erant, eò cõſtantius debita poſcentibus, quo grauiorẽ ſub magno duce militiã præſumebãt. Itaq; Conon diu rege per epiſtolas fruſtras fatigato, ad poſtremũ ipſe ad eum pergit, cuius aſpectu & colloquio prohibitus eſt, quod eum more Perſarũ adorare nollet, agit tamẽ cũ eo per internuncios, & queritur opulentiſſimi regis bella inopia delabi & qui exercitũ parẽ hoſtibus habeat, pecunia uinci qua præſtet: inferioremq; cum ea parte uirium inueniri, qua longe ſuperior ſit: poſtulat dari ſibi miniſterium impenſæ, quia pluribus id mãdari perniciosũ ſit ſtipendio ad claſſem remittitur, nec morã agendis rebus facit: multa fortiter, multa feliciter agit. Agros hoſtiles uaſtat, urbem expugnat, & quaſi tempeſtas quædam cũcta proſternit. Quibus rebus territi Lacedæmonij, ad patriæ*

*diſtulerunt

Perſici reges adorãtur, quod προσκυνεῖν uocat Plut.

ſubſidium reuocandum, ab Aſia Ageſilaum decernunt. Interim Lyſander ab Ageſilao proficiſcente dux patriæ relictus, ingentem claſſem ſummis uiribus inſtruit, fortunam belli tentaturus. Necnon & ipſe Conon nunc primum cum hoſtium exercitu concurſurus, magna cura ſuos ordinat. Summa igitur non tam ducum in eo prælio, quàm militum æmulatio fuit. Nam ipſe dux Conon non tã Perſis, quàm patriæ ſtudebat, & ſicuti afflictus Atheniẽſium rebus auctor amiſſæ dominationis fuerat, ſic uolebat idem haberi redditæ: patriamq; uincendo recipere, quam uictus amiſerat: eò ſpecioſius, quòd ne ipſorum quidem Athenienſium, ſed alieni imperij uiribus dimicet: & pugnaturus periculo regis, uicturus præmio patriæ, gloriamq; diuerſis artibus, quàm priores ciuitatis ſuæ duces conſecuturus, Quippe illos uincendo, Perſas patriam defendiſſe: Perſas uictores faciendo, reſtituturum patriam eſſe. Porrò Lyſander præter coniunctionem Ageſilai, etiam uirtutum æmulator erat, contendebatq; ne à rebus geſtis eius, & gloriæ ſplendore decederet, ne'ue tot bellis ac ſeculis quæſitum imperium, breuiſsimi momenti culpa ſubuerteret. Eadem militum & omnium regum cura erat, quos maior ſolicitudo cruciabat, non tamen ne ipſi quæſitas opes amitterẽt, quàm ut priſtinas Athenienſes reciperent. Sed quantò maius prælium fuit, tantò & clarior uictoria Cononis. Victi Lacedæmonij fugam capeſſunt, præſidia hoſtium Athenas deducuntur, populo reſtituta dignitate conditio ſeruilis eripitur: multæ quoq; ciuitates recipiuntur. Hoc initium Athenienſibus reſumendæ potentiæ, & Lacedæmonijs habendæ finis fuit. Nanque ueluti cum imperio

etiam uirtutē perdidiſſent, cōtemni à finitimis cœpere. Primi igitur Thebani *auxiliantibus* Athenienſibus,*bellum his intulere, quæ ciuitas ex infinitis incrementis, uirtute* Epaminondæ *ducis,ad ſpem imperii* Græciæ *erecta eſt.*Fit *itaq; terreſtre prælium eadem* Lacedæmonio*rum fortuna, qua pugnatum aduerſus* Conona *nauali prælio fuerat.* In *eo bello* Lyſander, *quo duce* Athenienſes *uicti à* Lacedæmoniis *fuerant, interficitur.* Pauſanias *quoque alter dux* Lacedæmoniorum *proditionis accuſatus,in exilium abiit.*Igitur Thebani *potiti uictoria,uniuerſum exercitum ad urbem* Lacedæmoniorū *ducunt, facilem expugnationem rati, quoniam deſerti à ſociis omnibus erant quod metuentes* Lacedæmonii, *regem ſuum* Ageſilaum *ex* Aſia, *qui ibi magnas res gerebat, ad defenſionem patriæ accerſunt.* Occiſo *enim* Lyſandro, *nullius alterius fiduciam ducis habebāt.*Cuius *quoniam ſerus aduentus erat, conſcripto exercitu, obuiam hoſti procedunt.* Sed *uictis aduerſus paulò antè uictores nec animi, neque uires pares fuere.* Prima *igitur congreſſione funduntur.*Deletis *iam ſuorum copiis, ſuperuenit rex* Ageſilaus, *qui reſtituto prælio, non difficulter, recenti & multis expeditionibus indurato milite, hoſtibus uictoriam eripuit, ipſe tamen grauiter ſauciatur.* Quibus *rebus cognitis,* Athenienſes *uerentes, ne iterum* Lacedæmoniis *uictoribus in priſtinam ſortem ſeruitutis redigerentur, exercitum contrahunt, eumq; in auxilium* Bœotiorum *per* Iphicratem,*uiginti quidem annos natum, ſed magnæ indolis iuuenem,duci iubent.*Huius *adoleſcentis ſupra ætatem uirtus admirabilis fuit nec unquā ante eum* Athenienſes *in*

ter tot tantosq; duces aut ſpei maioris, aut indolis, maturioris imperatorem habuerunt, in quo non imperatoriæ tantùm uerumetiam oratoriæ artes fuere. Conon quoque audito reditu Ageſilai, & ipſe ex Aſia ad populandos Lacedæmoniorum agros reuertitur, atq; ita undique belli formidine circunſtrepẽte, clauſi Spartani ad ſummam deſperationem rediguntur. Sed Conon uaſtatis hoſtium terris, Athenas pergit: ubi magno ciuiũ gaudio exceptus, plus tamen triſtitiæ ipſe & ex incenſa & diruta à Lacedæmoniis patria, quam lætitiæ ex recuperata poſt tantum temporis cepit. Itaq; quæ incenſa fuerant, prædarũ ſumptu & exercitu Perſarum reſtituit, quæ diruta fuerant, reficit. Fatum illud Athenarum fuit, ut antè à Perſis crematæ, *manubiis eorũ, & nũc à Lacedæmoniis dirutæ, ex ſpoliis Lacedæmoniorum reſtituerentur: uerſa quoq; uice, nunc haberent ſocios, quos tunc hoſtes habuerunt: & hoſtes nũc paterentur, cum quibus iuncti tunc arctiſsimis ſocietatis uinculis fuerant. Dum hæc aguntur Artaxerxes rex Perſarum legatos in Græciam mittit, per quos iubet omnes ab armis diſcedere: qui aliter feciſſet, eum, ſe pro hoſte habiturum: ciuitatibus libertatẽ, ſuaq́; omnia reſtituit, quod non Græciæ laboribus, aſsiduisq́; bellorum inter ciues odijs conſulens, fecit: ſed ne occupato ſibi Aegyptio bello, quod propter auxilia, aduerſus præfectos ſuos Lacedæmoniis miſſa ſuſceperat, exercitus ſui in Græcia detinerentur. Feſsi igitur tot bellis Græci, cupidè paruere. Hic annus non eò tantũ inſignis fuit, quòd repentè pax in tota Græcia facta eſt, ſed etiam eò quod eodem tempore urbs Romana à Gallis capta eſt. Sed Lacedæmonij ſecu-

*manibus

ſecuris inſidianter abſentiam Arcadum *ſpeculati, caſtel lum eorum expugnant, occupatoq́; præſidiũ imponunt.* Itaq; *armato inſtructoq́; exercitu* Arcades *adhibitis in auxilium* Thebanis, *amiſſa bello repetunt.* In *eo prælio* Archidamus *dux* Lacedæmoniorum *uulneratur: qui cum cædi ſuos iam ut uictos uideret, per præconem corpora interfectorum ad ſepulturam poſcit.* Hoc *eſt enim ſignum apud* Græcos *uictoriæ traditæ.* Qua *confeſsione contenti* Thebani, *ſignum parcendi dedere.* Poſt *paucis diebus neutris quicquam hoſtile facientibus, cum quaſi conſenſu tacito induciæ eſſent,* Lacedæmoniis *alia bella aduerſus finitimos gerentibus,* Thebani Epaminonda *duce, occupandæ urbis eorum ſpem ceperunt.* Igitur *principio noctis, taciti* Lacedæmona *proficiſcuntur: non tamẽ aggredi incautos potuerunt.* Quippe *ſenes, & cetera imbellis ætas, cum aduentum hoſtium præſenſiſſent; in ipſis portarum anguſtiis armati occurrunt: & aduerſus quindecim millia militum, non amplius centum iam effœtæ ætatis uiri, pugnæ ſeſe offerunt: tantum animorum uiriumq́; patriæ, & penatum conſpectus ſubminiſtrat, tantoq́; præſentia, quàm recordatione ſui maiores ſpiritus largiuntur.* Nam *ut uiderunt intra quæ & pro quĩbus ſtarent, aut uincendum ſibi, aut moriendum cenſuerunt.* Pauci *igitur ſuſtinere ſenes aciem, cui par ante diem uniuerſa iuuentus eſſe non potuit.* In *eo prælio duo duces hoſtium cecidere: cum interim* Ageſilai *aduentus nunciatur,* Thebani *receſſere, nec bellum diu dilatum.* Siquidem Spartanorum *iuuentus, ſenum uirtute & gloria incenſa, teneri non potuit, quin ex continenti acie decerneret, cum uictoria* Thebanorum *eſſet.* Et Epami-

nondas dum non ducis tantum, uerumetiam fortiſſimi militis officio fingitur, grauiter uulneratur. Quo audito, his ex dolore metus, & illis gaudio ſtupor iniicitur, atq; ita ueluti ex placito conſenſu à prælio diſceditur. Poſt paucos deinde dies Epaminondas decedit, *cum quo uires quoq; reip. ceciderunt.* Nam *ſicuti telo ſi primam aciem perfregeris, reliquo ferro uim nocendi ſuſtuleris: ſic illo uelut mucrone teli ablato duce* Thebanorum, *reipublicæ uires hebetatæ ſunt, ut non tam illum amiſiſſe, quàm cum illo interiiſſe omnes uiderentur.* Nã *neque ante hunc ducem ullum memorabile bellum geſſere, nec poſteà uirtutibus, ſed cladibus inſignes fuere, ut manifeſtum ſit, patriæ gloriam & natam, & extinctam cum eo fuiſſe.* Fuit *autem incertum, uiri melior, an dux eſſet: nam & imperium non ſibi ſemper, ſed patriæ quæſiuit: & pecuniæ adeo parcus fuit, ut ſumptus funeri defuerint: gloriæ quoque nõ cupidior, quàm pecuniæ: quippe recuſanti omnia imperia ingeſta ſunt:* Honoresq; *ita geſſit, ut ornamentum non accipere, ſed dare ipſi ind a gnitati uideretur.* Iam *litterarum ſtudium, iam philiſophiæ doctrina tanta, ut mirabile uideretur, unde tam inſignis militiæ ſcientia homini inter literas nato.* Neque *ab hoc uitæ propoſito mortis ratio diſſenſit. nam ut relatus in caſtra ſemianimus, uocẽ ſpiritũq; collegit, id unum à circunſtantibus requiſiuit, non cadenti ſibi ſcutum ademiſſet hoſtis: quod ut ſeruatum audiuit, allatum uelut laborum, gloriaq; ſocium oſculatus eſt.* Iterũ *quæſiuit utri uiciſſent, ut audiuit* Thebanos, *bene habere ſe rem, dixit, atque ita uelut gratulabundus patriæ expirauit:* Huius *morte etiam* Athenienſium *uirtus intercidit:*

Apud Mãtiniam. Cicero li. 5. epiſt. Thebanã remp. comparat ametatæ haſtæ. Vnus homo pluris fuit, quam uniuerſa ciuitas prob.

tercidit: ſiquidem amiſſo cui æmulari conſueuerant inſe gnitiem torporemq́; reſoluti, non ut olim in claſſem exercitusq́;, ſed in dies feſtos, apparatusq́; ludorum reditus publicos effundunt, & cum auctoribus nobiliſsimis poetisq́; theatra celebrant, frequentius ſcenam quàm caſtra uiſentes: uerſificatores, oratoresq́; meliores quàm duce laudantes. Tunc *uectigal publicum, quo antè milites & remiges alebantur, cum urbano populo di uini cœptum.* Quibus *rebus effectum eſt, ut inter ocia* Græcorum *ſordidum & obſcurum antea* Macedonũ *nomen emergeret.* Et Philippus *obſes triennio* Thebis, *habitus* Epaminondæ *&* Pelopidarum *uirtutibus eruditus, regnum* Macedoniæ, Græciæ, *&* Aſiæ *ceruicibus ueluti iugum ſeruitutis imponeret.*

Ab Alexandro fratre datus. Oroſius.

IVSTINI LIBER VII.

MACEDONIA *ante nomine* Emathionis *regis, cuius prima uirtutis experimenta in illis locis extant,* Emathia *cognominata eſt,* Huius *ſicuti incrementa modica ita: termini peranguſti fuere.* Populus Pelaſgi *& regio* Beotia *dicebatur.* Sed *poſtea uirtute regum, & gentis induſtria, ſubactis primo finitimis, mox populis, nationibusq́; imperium uſque ad extremos* Orientis *terminos prolatum eſt.* In *regione* Peoniæ, *quæ nunc portio eſt* Macedoniæ *regnaſſe fertur* Telegonus, *pater* Aſtriopæi, *cuius* Troiano *bello inter clariſſimos uindices urbis nomen accepimus.* Ex *alio latere in* Europa, Europus *no-*

An ecce ab urbe condit a. Tyrocinia intelligit

*Cranatus habet Euſebius.

*Archeo

*Europē legit Euſe.

mine regnum tenuit. Sed & *Caranus cum magna multitudine Græcorum, ſedes in Macedonia reſponſo oraculi iuſſus quærere, cum in Emathiam ueniſſet, urbem Edyſſam non ſentientibus oppidanis, propter imbrium & nebulæ magnitudinem, gregem caprarum imbrem fugientium, ſecutus occupauit: reuocatusq; in memoriam oraculi, quo iuſſus erat, ducibus capris imperium quærere, regni ſedem ſtatuit: religioſeq; poſtea obſeruauit, quocunque agmen moueret, ante ſigna eaſdem capras habere, cœptorum duces habiturus, quas regni habuerat auctores. Vrbem Edyſſam ob memoriam muneris Aegæam, populum Aegæades, uocauit. Pulſo deinde Mida (nam is quoq; portionem Macedoniæ tenuit) aliisq; regibus pulſis, in locum omnium ſolus ſucceſſit, primusq; adunatis gentibus uariorum populorum ueluti unum corpus Macedoniæ fecit, creſcentiq; regno, ualida incrementorum fundamenta conſtituit. Poſt hunc Perdiccas regnauit, cuius uita illuſtris, & mortis poſtrema ueluti ex oraculo præcepta memorabilia fuere. Siquidem ſenex moriēs, *Argeo filio monſtrauit locū, quo condi uellet, ibiq; nō ſua tantum, ſed etiam ſuccedentium ſibi in regnum oſſa poni iuſſit: præfatus, quoad ibi conditæ poſterorum reliquiæ forent, regnum in familia manſurū: creduntq; hac ſuperſtitione extinctā in Alexandro ſtirpem quia locū ſepulturæ mutauerit. Argeus moderatè, & cum amore populi adminiſtrato regno ſucceſſorem filium Philippū reliquit, qui immatura morte raptus, *Europum paruulum ad modū inſtituit hæredem. Sed Macedonibus aſſidua certamina cū Thracibus & Illyrijs fuere: quorū armis ueluti quotidiano exercitio indurati, gloria bellicæ

laudis

laudis finitimos terrebant. Igitur *Illyrij infantiam re-gis pupilli contemnentes, bello* Macedonas *aggrediun-tur: qui prælio pulſi, rege ſuo in cunis prolato, & pu-gnæ ante aciem poſito, acrius certamen repetiuerũt: tã quam ideo uicti fuiſſent antea, quòd bellantibus ſibi re-gis ſui auſpicia defuiſſent: futuri uel propterea uicto-res, quod ex ſuperſtitione animum uincendi ceperant, ſi mul & miſeratio eos infantis tenebat, quem ſi uicti fo-rent, captiuũ de rege facturi uidebantur.* Conſerto *itaq; prælio, magna cæde* Illyrios *fudere, oſtenderuntq; hoſti bus ſuis, priore bello regem* Macedonibus, *non uirtutẽ defuiſſe.* Huic Amyntas *ſuccedit, & propria uirtute, &* Alexandri *filii egregia indole inſigniter clarus: cui* Ale *xandro tanta omnium uirtutũ naturæ ornamenta exti-tere, ut etiam* Olympio *certamine uario ludicrorũ gene re uictor contenderit.* Cum *interim* Darius *rex* Perſarũ, *turpi à* Scythia *fuga ſum motus, ne ubiq; deformis mili tiæ damnis haberetur, mittit cũ parte copiarũ* Megaba *zum ad ſubigendam* Thraciam, *ceteraq; eius tractus re-gna: quibus pro ignobili momento erat acceſſura* Mace *donia.* Qui *breui tempore executo regis imperio, lega-tis ad* Amyntam *regem* Macedoniæ *miſſis, obſides in pi gnus futuræ pacis ſibi dari poſtulabat.* Sed *legati beni-gne excepti, inter epulas ebrietate creſcente, rogant* A-*myntam, ut apparatui epularum adiiciat ius familiari-tatis, adhibitis in conuiuium ſuum filijs & uxoribus & filiabus: id apud* Perſas *haberi pignus ac fœdus hoſpi-tij.* Qui *ut uenerunt, petulantius* Perſis *eas contrectan tibus, filius* Amyntæ Alexander *rogat patrem reſpectu ætatis ac grauitatis ſuæ abiret è conuiuio, pollicitus*

Interfecto. ut Euſe-bius habet Alceta.

Inter Pan cratiaſtes. Plutarch.

ſe

ſe hoſpitum* tentaturum iocos. Quo digreſſo mulieres quoq; paulum è conuiuio euocat, cultius exornaturus, gratioresq́; reducturus. In quarum locum matronali exornatos habitu iuuenes ſupponit, eosq́; petulantiam legatorum ferro quod ſub ueſte gerebant, cōpeſcere iubet. Atque ita interfectis omnibus, ignarus rei Megabazus, cū legati non redirent, mittit, eò cum exercitus parte, Bubarem, ut in bellum facile & mediocre, dedignatus ipſe ire, ne dehoneſtaretur prælio tam fœdæ gentis. Sed Bubares ante bellū, amore filiæ Amyntæ captus, omiſſo bello nuptias facit, depoſitisq́; hoſtilibus animis, in affinitatis iura, ſuccedit. Poſt diſceſſum à Macedonia Bubaris, Amyntas rex decedit, cuius filio & ſucceſſori Alexādro cognatio Bubaris non Darii tantum temporibus pacem præſtitit, uerumetiam Xerxem conciliauit, adeò ut cum Græciam ueluti tempeſtas quædam occupaſſet, inter Olympum Hæmumq́; montes totius regionis eum imperio donauerit. Sed nec uirtute minus, quàm Perſarum liberalitate regnum ampliauit. Per ordinem deinde ſucceſſionis, regnum Macedoniæ ad Amyntam fratris eius* Menelai filium peruenit. Hic quoque inſignis induſtria, & omnibus imperatoriis uirtutibus inſtructus fuit, qui ex Eurydice tres filios ſuſtulit. Alexandrum, Perdicam, & Philippum, Alexandri Magni Macedonis patrem, & filiam Euryonem, Ex Cygæa autem Archelaum, *Archideum, Menelaum, qui cum Illyriis, deinde cum Olynthiis grauia bella geſſit. Inſidiis autem Eurydices uxoris, quæ nuptias generi pacta, occidendum uirum, regnumq́; adultero tradendum ſuſceperat, occupatus fuiſſet, ni filia pellicatum matris, & ſcele

*Malo, penſaturum: uel temperaturum

*Archelai, Euſebius.

*Arideū legūt Euſeb. & Oroſ.

ris

ris conſilia prodidiſſet. Functus itaque tot periculis, ſenex deceſſit, regna maximo ex filijs Alexandro tradito. Igitur Alexander inter prima initia regni bellum ab Illyrijs pacta mercede, & Philippo fratre dato obſide, redemit. Interiecto quoque tempore per eundem obſidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat: quæ res Philppo maxima incrementa egregiæ indolis dedit. Siquidem triennio Thebis obſes habitus, prima pueritiæ rudimenta, in urbe ſeueritatis antiquæ, & in domo Epaminondæ, ſummi & Philoſophi & imperatoris depoſuit. Nec multò pòſt Alexander inſidiis Eurydices matris ap petitus occumbit, cui Amyntas in ſcelere deprehenſæ, propter communes liberos, ignarus eiſdem quandoq; exi tioſum fore, pepercerat. Frater quoq; eius Perdica pari inſidiarum fraude decipitur. Indignum prorſus, libidinis cauſſa liberos à matre uita priuatos, quàm ſcelerum ſuorum ſuppliciis liberorum contemplatio uindica uerat. Perdicæ hæc indignior cædes uidebatur, quòd ei a pud matrem miſericordiam nec paruulus quidem filius reconciliauerat. Itaque Philippus diu non ſe regem, ſed tutorem pupilli egit. At ubi grauiora bella imminebant, ſerumq; auxilium in expectatione infantis erat, compul ſus à populo, regnum ſuſcepit. Vt eſt ingreſſus imperium, magna de illo ſpes omnibus fuit, & propter ipſius ingentium quod magnum ſpondebat uirum, & pro pter uetera Macedoniæ fata, quæ cecinerant, uno ex Amyntæ filiis regnante florentiſſimum fore Macedoniæ ſtatum: cui ſpei ſcelus matris hunc reſiduum fecerat, Principio regni cum hinc cædes fratrum indigne peremptorum, inde hoſtium multitudo: hinc inſidiarum

metus

*metus,inde inopia continui belli, & exauſti regni imma turam ætatem tironis urgeret, bellaq; ueluti conſpiratione quadam ad opprimendam Macedoniam,multarum gentium ex diuerſis locis uno tempore confluebant,quoniam omnibus par eſſe non poterat, diſpenſanda ratus, alia interpoſita pactione componit, alia redimit facillimis quibusq; aggreßis, quorum uictoria & militum trepidos animos firmaret, & contemptum ſibi hoſtium demeret. Primum illi cum athenienſibus certamen fuit:quibus per inſidias uictis, metu belli grauioris,cum interficere omnes poſſet, incolumes ſine precio dimiſit. Poſt hæc bello in Illyrios translato, multa millia hoſtium cædit. Vrbem nobilißimam Lariſſam capit, hinc Theſſaliam, non prædæ cupiditate, ſed quòd exercitui ſuo robur Theſſalorum equitum adiungere geſtiebat, nihil minus quàm bellum metuentem, improuiſus expugnat,unumq; corpus equitum pedeſtriumq; copiarum inuicti exercitus fecit. Quibus rebus feliciter prouenientibus, Olympiada *Neoptolemi regis Moloſſorum filiam, uxorem ducit, conciliante nuptias fratre patruele, *altore uirginis, Arysba rege Moloſſorum, qui ſororem Olympiadis Troadam in matrimonium habebat, quæ cauſſa illi exitij, malorumq; omnium fuit. Nam dum regni incrementa affinitate Philippi acquiſiturum ſe ſperat, proprio regno ab eodem priuatus, in exilio conſenuit. His itaque geſtis, Philippus iam non contentus ſummouere bella ultro etiam quietos laceßit. Cùm Methonam urbem oppugnaret, in prætereuntem de muris ſagitta iacta, dextrum oculum regis effodit. Quo uulnere*

*Eurua hæc habet Oroſius.

*tutore

nec

nec ſegnior in bellum, nec iracundior aduerſus hoſtes factus eſt, adeò ut interiectis diebus, pacem deprecantibus dederit, nec moderatus tantum, uerum etiam mitis aduerſus uictos fuerit.

IVSTINI LIBER VIII.

*G*RAECIAE *ciuitates dum imperare ſingulæ cupiunt, imperium omnes perdiderunt. Quippe in mutuum exitium ſine modo ruentes, ab omnibus uictæ periere. Quid ſingulæ amitterent, non niſi oppreſſæ ſenſerunt.* Siquidem Philippus rex Macedoniæ, *uelut ſpecula quadam, libertati omnium inſidiatus, dum contentiones ciuitatum alit, auxilium inferioribus ferendo, uictos pariter uictoresq; ſubire regiam ſeruitutem coegit. Cauſſa & origo huius mali* Thebani *fuere. Qui cum rerum potirentur, ſecundam fortunam imbecillo animo ferentes, uictos armis* Lacedæmonios *&* Phocenſes, *quaſi parua ſupplicia cædibus & rapinis luiſſent, apud commune* Græciæ *concilium ſuperbè accuſauerunt.* Lacedæmonijs *crimini datum, quòd arcem* Thebanam *induciarum tempore occupaſſent,* Phocenſibus, *quòd* Bœotiam *depopulati eſſent: prorſus quaſi poſt arma & bellum locum legibus reliquiſſent. Cùm iudicium arbitrio uictoriam exerceretur, tanta pecunia damnantur, quanta exolui non poſſet.* Igitur Phocenſes, *quum agris, liberis, coniugibusq; priuarentur, deſperatis rebus,* Philomelo *quodam duce, uelut deo iraſcentes, templum ipſum* Apollinis Delphis *occupauere. Inde auro, & pecunia diuites, conducto mercenario milite,*

bel-

bellum Thebanis intulerunt. Factumq́; Phocenſium, *tametſi omnes execrarentur, propter ſacrilegium, plus tamen inuidiæ* Thebanis, *à quibus ad hanc neceßitatem compulſi fuerant, quàm ipſis intulit.* Itaque *auxilia his & ab* Athenienſibus, *& à* Lacedæmoniis *miſſa.* Prima *igitur cōgreßione* Philomelus Thebanos *caſtris exuit. Sequenti prælio primus inter confertißimos dimicans cecidit, & ſacrilegii pœnas impio ſanguine luit.* In huius *locum dux** Oenomaus *creatur.* Aduerſus *quem* Thebani Theſſaliq́; *non ex ciuibus ſuis, ne uictoris potentiam ferre non poſſent, ſed* Philippum Macedoniæ *regē, ducē eligunt, & externæ dominationi, quā in ſuis timuerunt, ſponte ſuccedunt.* Igitur Philippus *quaſi ſacrilegii, non* Thebanorum *ultor eſſet, omnes milites coronas laureas ſumere iubet, atque ita ueluti deo duce, in prælium pergit.* Phocenſes *inſignibus dei conſpectis conſcientia delictorum territi, abiectis armis fugam capeſſunt, pœnasq́; uiolatæ religionis ſanguine & cædibus ſuis pendunt.* Incredibile *quantam ea res apud omnes nationes* Philippo *gloriam dedit.* Illum *uindicem ſacrilegii, illum ultorem religionum: quod orbis uiribus expiari debuit, ſolum qui piacula exigeret extitiſſe dignum.* Itaque *diis proximus habetur per quem deorum maieſtas uindicata ſit.* Sed Athenienſes *audito belli euentu, ne in* Græciam Philippus *tranſiret, anguſtias* Thermopylarum *pari ratione (ſicut anteà* Aduenientibus Perſis*) occupauere, ſed nequaquam ſimili aut uirtute, aut cauſa.* Siquidem *tunc pro libertate* Græciæ, *nunc pro ſacrilegio publico: tunc à rapina hoſtium templa uindicaturi, nunc aduerſus uindices tēplorum*

*Onomarchus

rum

rum raptores defenſuri: aguntq́; ſe propugnatores ſceleris, cuius turpe erat alios uindices fuiſſe: immemores prorſus, quòd in dubiis rebus ſuis illo Deo etiam conſiliorum auctore uſi fuerant: quòd illo duce tot bella uictores inierant; tot urbes auſpicatò condiderant; tantum imperium terra mariq́; quæſierant quòd nihil ſine maieſtate numinis eius aut priuatæ unquam, aut publicæ rei geſſerant. Tantum facinus admiſiſſe ingenia omni doctrina exculta, pulcherrimis legibus inſtitutisq́; formata, ut quid unde poſthac ſuccenſere iure barbaris poßint, non haberent. Sed nec Philippus melioris fidei aduerſus ſocios fuit: quippe ueluti timens, ne ab hoſtibus ſacrilegij ſcelere uinceretur, ciuitates, quarum paulò ante dux fuerat, quæ ſub auſpicijs eius militauerant, quæ gratulatæ illi, ſibiq́; uictoriam nactæ fuerat, hoſtiliter occupatas diripuit. Coniuges liberosq́; omnium ſub corona uendidit, non deorum immortalium templis, non ædibus ſacris, non dijs penatibus publicis priuatisq́;, ad quos paulò antè ingreßus hoſpitaliter fuerat, pepercit: prorſus ut non tam ſacrilegii ultor extitiſſe, quàm ſacrilegiorum licentiã quæſiſſe uideretur. Inde ueluti rebus egregiè geſtis, in cappadociam traiicit: ubi bello pari perfidia geſto captisq́; per dolum & occiſis finitimis regibus, uniuerſam prouinciam imperio Macedoniæ adiungit. Deinde ad abolendam inuidiæ famam, qua inſignis præter cæteros tunc temporis habebatur, per regna mittit, & opulẽtißimas ciuitates, & phana ac templa, qui opinionẽ ſererent: regem Philippũ magna pecunia locare, & muros p ciuitates, & phana & templa facienda, & ut per præcones ſuſcepturas ſoli

Hæc egit an. 25. tanquã iratus diis. Oroſ.

citarentur. Qui cum in Macedoniam ueniſſent, uariis dilationibus fruſtrati, uim regiæ maieſtatis timentes, taciti, proficiſcebantur. Poſt hæc Olinthios aggreditur. *Receperant enim per miſericordiam poſt cædē unius duos fratres eius, quos Philippus ex nouerca genitos, ueluti participes regni interficere geſtiebat.* Ob hanc igitur *cauſam urbem antiquam & nobilem excindit, & fratres olim deſtinato ſupplicio tradit, prædaq; ingenti pariter & parricidii uoto fruitur.* Inde *quaſi omnia, quæ*

*omnino *agitaſſet *animo, ei licerent, auraria in Theſſalia, argenti metalla in Thracia occupat.* Et *ne quod ius uel ſus inuiolatum prætermitteretur, piraticam quoque exercere inſtituit.* His *itaque geſtis, forte euenit, ut cum fratres duo reges Thraciæ, non contemplatione iuſtitiæ eius, ſed inuicem metuentes, ne alterius uiribus accederet, diſceptationum ſuarum iudicem eligerent.* Sed Philippus *more ingenii ſui, ad iudicium ueluti ad bellum, inopinantibus fratribus, inſtructo exercitu ſuperuenit, regno utrunq; non iudicis more, ſed fraude latronis ac*

Etiam uita ſpoliatos, Oroſ. ſcribit. *ſcelere ſpoliauit.* Dum *hæc aguntur, legati* Athenienſiū *petentes pacem ad eum uenerunt.* Quibus *auditis, & ipſe legatos* Athenas *cum pacis conditionibus miſit, ibiq; ex commodo utrorumq; pax facta.* Ex *cæteris quoq;* Græ*ciæ ciuitatibus, non pacis amore, ſed belli metu legatio-*

*Thebani, *nes uenere.* Siquidem *crudeſcente ira, *Theſſali, Bœotiq; orant, ut profeſſum aduerſum* Phocenſes *ducem Græciæ exhibeat, tanto odio* Phocenſium *ardentes, ut obliti cladium ſuarum perire ipſi, quàm non perdere eos præoptarent: expertamq;* Philippi *crudelitatem pati, quàm parcere hoſtibus ſuis mallent.* Contrà Phocen

ſium

ſium legati adhibitis Lacedæmoniis, & Athenienſibus bellum deprecabantur, cuius ab eo dilationem ter iam emerant. Fœdum prorſus miſerandumq; ſpectaculum Græciam etiam nunc & uiribus, & dignitate orbis terrarum principem, regum certè gentiumq; ſemper uictricem, & multarum adhuc urbium dominam, alienis excubare ſedibus: aut rogantem bellum, aut deprecantem, in alterius ope omnem ſpem poſuiſſe: orbis terrarum uindices eouſque diſcordia ſua ciuilibusq; bellis redactos, ut adulentur ultra ſordidam paulò antè clientelæ ſuæ partem, & hoc potiſſimum facere Thebanos, Lacedæmoniosq; antea inter ſe imperii, nunc Græciæ imperantis æmulos. Philippus inter hæc, uendicatione gloriæ ſuæ tantarum urbium faſtigium agitat, atque utros potius dignetur, æſtimat. Secretò igitur auditis utriuſque legationibus, his ueniam belli pollicetur iureiurando adactis, reſponſum nemini prodituros: illis contrà uenturum ſe, auxiliumq; laturum. Vtroſque uetat parare bellum, aut metuere. Sic uariato reſponſo, ſecuris omnibus, Thermopylarum anguſtias occupat. Tunc primum Phocenſes, ſe captos fraude Philippi animaduertentes, trepidi ad arma confugiunt. Sed neq; ſpatium erat inſtruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia, & Philippus excidium minabatur, ni fieret deditio. Victi igitur neceſſitate, pacta ſalute ſe dedunt. Sed pactio eius fidei fuit, cuius antea fuerat deprecati belli promiſſio. Igitur cæduntur paſſim, rapiunturq; non liberi parentibus, non coniuges maritis, non Deorum ſimulacra templis ſuis relinquuntur. Vnum tantum miſeris ſolatium fuit, quòd cum Philippus portione prædæ

ſocios fraudaſſet, nihil rerum ſuarum apud inimicos uiderunt. Reuerſus in regnum, ut pecora paſtores nunc in hybernos, nunc in æſtiuos ſaltus traiiciunt, ſic ille populos & urbes: ut illi uel replenda, uel derelinquenda quæque loca uidebantur, ad libidinem ſuam transfert. Miſeranda ubique facies, & excidio ſimilis erat. Non quidem pauor ille hoſtilis, nec diſcurſus per urbem militum erat, non tumultus armorum, non bonorum atque hominum rapina: ſed tacitus mœror & luctus, uerentibus ne ipſæ lacrymæ pro contumacia haberentur. Creſcit diſſimulatione ipſa dolor, hoc altius dimiſſus, quo minus profiteri licet. Nunc ſepulcra maiorum, nunc ueteres, penates nunc tecta, in quibus geniti erant, in quibusq; genuerant, conſiderabant: miſerantes nunc uicem ſuam, quòd in eam diem uixiſſent: nunc filiorum, quòd non pòſt eam diem nati eſſent. Alios populos in finibus ipſis hoſtibus opponit: alios in extremis regni terminis ſtatuit, quoſdam bello captos in ſupplementis urbium diuidit. Atque ita ex multis gentibus nationibusq; unum regnum populumq; conſtituit. Compoſitis ordinatisq; Macedoniæ rebus, Dardanos, cæterosq; finitimos fraude captos expugnat. Sed nec à proximis manus abſtinet. Siquidem Arymbam regem Epiri, uxori ſuæ Olympiadi arctiſſima cognitione iunctum, pellere regno ſtatuit: atque Alexandrum priuignum eius, uxoris Olympiadis fratrem, puerum honeſtæ pulchritudinis, in Macedoniam nomine ſororis accerſit, omniq; ſtudio ſolicitatum, in ſpem regni, ſimulato amore ad ſtupri conſuetudinem perpulit maiora in eo obſequia habiturus, ſiue conſcientiæ pudore, ſiue re-

gni

gni beneficio. Igitur cum ad uiginti annos perueniſſet, ereptum Arymbæ regnum puero admodum tradit, ſceleſtus in utroque. Nam nec in eo ius cognationis ſeruauit, cui ademit regnum, & eum cui dedit, impudicum fecit antè, quàm regem.

In mercedem perpetrati ſtupri. Oroſius.

IVSTINI LIBER IX.

IN Græciam Philippus cum ueniſſet, ſolicitatus paucarum ciuitatum direptione, & ex præda modicarum urbium: quantæ opes uniuerſarum eſſent, animo proſpiciens, bellum toti Græciæ inferre ſtatuit. Ad cuius emolumentum egregiè pertinere ratus, ſi ſibi *Byzantium, nobilem & maritimam urbem, receptaculum terra mariq; copiis ſuis futurum, in poteſtatem redegiſſet. Eandem claudentem ſibi portas obſidione cinxit. Hæc nanque urbs condita primo à Pauſania rege Spartanorũ, & per VII. annos poſſeſſa fuit: Deinde uariante uictoria, nunc Lacedæmoniorũ, nunc Athenienſiũ iuris habita eſt. Quæ incerta poſſeſsio effecit, ut nemine quaſi ſuã auxiliis iuuante, libertatem cõſtãtius tueretur. Igitur Philippus lõga obſidionis mora exhauſtus pecuniæ commercium de piratica mutuatur. Captis itaque centum ſeptuaginta nauibus mercium, & diſtractis, anhelantem inopiam paululum recreauit. Deinde, ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus teneretur, profectus cùm fortiſsimis, multas Cherſonenſium urbes expugnat. Filium Alexandrum, decem & octo annos natum, ut ſub militia patris tirocinii rudimenta deponeret, ad ſe accerſit. In Scythiam

* Conſtantinopolis deinde dicta. Oroſius.

thiam quoque prædandi cauſa profectus eſt more nego-tiantium, impenſas belli alio bello refecturus. Erat eo tempore rex Scytharum * Matthæas, qui cùm bello Iſtrianorum premeretur, auxiliũ à Philippo per Apolloniensſes petit, in ſucceßione eum regni Scythiæ adoptaturus, cum interim Iſtrianorum rex decedens, & metu belli, & auxiliorum neceßitate Scythas ſoluit. Itaque Matthæas remißis Macedonibus renuntiari Philippo iubet, neque auxilium eius ſe petiſſe, neque adoptionem mandaſſe. Nam neque uindicta Macedonum egere Scythas, quibus meliores forent, neque hæredem ſibi incolumi filio deeſſe. His auditis, Philippus legatos ad Matthæam mittit, impenſæ obſidionis portionem petentes, ne inopia bellum deſerere cogatur. Quod eò promptius eum facere debere, quòd mißis à ſe in auxilium eius militibus, ne ſumptum quidem uiæ, non modò officii pretia dederit. Matthæas inclementiã cœli & terræ ſterilitatem cauſatus, quæ non patrimoniis ditet Scythas, ſed uix alimenta exhibeat, reſpondit nullas ſibi opes eſſe, quibus tantum regem expleat: & turpius putaret, paruo defungi, quàm totum abnuere: Scythas autem uirtute animi, & duritia corporis, nõ opibus cenſeri. Quibus deriſus Philippus, ſoluta obſidione Byzantii, Scythica bella aggreditur, præmißis legatis, quò ſecuriores faceret, qui nuntient Matthææ, dum Byzantium obſidet nouiſſe ſtatuam Herculi: ad quam in hoſtio Iſtri ponendam ſe uenire, pacatum acceſſum ad religionem dei petens, amicus ipſe Scythis uenturus. Ille, ſi uoto fungi uelit, ſtatuam ſibi mitti iubet, non modo ut ponatur, uerum etiam ut inuiolata

*Etæas, Oroſius legit.

inuiolata maneat, pollicetur. Exercitum autem fines ingredi, negat ſe paſſurum. Ac ſi inuitis Scythis ſtatuā ponat, eo digreſſo ſublaturum, uerſurumq; æs ſtatuæ in aculeos ſagittarum. His utrinq; irritatis animis præliū committitur. Quum uirtute, & *numero præſtarent Scythæ, aſtutia Philippi uincuntur. Viginti millia puerorum ac fœminarum capta pecoris magna uis, auri argentiq; nihil. Ea primum, fides inopiæ Scythicæ fuit. Viginti millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam miſſa. Sed reuertenti à Scythia, Triballi Philippo occurrunt: negant ſe tranſitum daturos, ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium, & mox prælium: in quo ita in femore uulneratus eſt Philippus, ut per corpus eius equus interficeretur. Cum omnes occiſum putarent, præda amiſſa eſt. Ita Scythica uelut deuota ſpolia penè luctuoſa Macedonibus fuere. Vbi uerò ex uulnere primùm conualuit, diu diſſimulatum bellum Athenienſibus infert: quorum cauſſæ Thebani ſe iunxere, ne uictis metuentes Athenienſibus, ueluti uicinum incendium belli ad ſe tranſiret. Facta igitur inter duas paulò ante infeſtiſſimas ciuitates ſocietate legationibus Græciam fatigant, communem hoſtem putant communibus uiribus ſummouendum: Neq; enim ceſſaturum Philippum, ſi proſperè prima ſucceſſerint, niſi omnem Græciā domuerit. Motæ quædam ciuitates Athenienſibus ſe iungunt, quaſdam autem ad Philippū belli metus traxit. Prælio commiſſo, cum Athenienſes longè maiore militum numero præſtarent, aſſiduis bellis indurata, uirtute Macedonum uincuntur, non tamen immemores priſtinæ gloriæ cecidere. Quippe aduerſis uulneribus,

* animo

Scythæ per bella fœminis uti malunt, quoniā urinam curſu non impedito, reddunt. Plin. lib. 8.

ribus, omnes loca, quæ tuenda à ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt. Hic dies *uniuerſæ* Græciæ *& gloriam dominationis, & uetuſtiſſimam libertatem finijt.* Huius *uictoriæ callidè diſſimulata lætitia eſt.* De*nique non ſolita ſacra* Philippus *illa die fecit, non in cõuiuio riſit, non ludos inter epulas adhibuit, non coronas aut unguenta ſunt ſit, & quantum in illo fuit, ita uicit, ut uictorem nemo ſentiret.* Sed *nec regem ſe* Græciæ, *ſed ducem appellari iuſſit.* Atq; *ita inter tacitam lætitiam, & dolorem hoſtiam temperauit: ut neq; apud ſuos exultaſſe, neque apud uictos inſultaſſe uideretur.* Athenien*ſibus, quos paſſus infeſtiſſimos fuerat, & captiuos gratis remiſit, & bello conſumptorum corporum ſepulturæ reddidit, reliquiasq; funerum ut ad ſepulcra maiorũ deferrent, ultro hortatus eſt.* Super *hæc* Alexandrum *filiũ cum amico* Antipatro, *cui pacem cum his, amicitiamq; iungeret,* Athenas *miſit.* Thebanorum *porrò non ſolum captiuos, uerumetiam interfectorum ſepulturam uendidit.* Principes *ciuitatis alius ſecuri percuſſit, alios in exilium redegit, bonaq; omnium occupauit: *pulſos deinde per iniuriam in patriam reſtituit.* Ex *horum numero* C C C. *exules iudices, rectoresq; ciuitati dedit:* A*pud quos cum potentiſſimi quique rei eius ipſius criminis poſtularentur, quòd per iniuriam ſe in exilium egiſſent, huius conſtantiæ fuerunt, ut omnes ſe auctores faterentur, meliusq; cum republica actum cum damnati eſſent, quàm cum reſtituti contenderent.* Mira *prorſus audacia, de iudicibus uitæ necisq; ſuæ quemadmodum poſſunt, ſententiam ferunt, contemnuntq; abſolutionem, quam dare inimici poſſunt.* Et *quoniam rebus nequeunt*

Hoc erat a mortuo tributum exigere.

*Pulſus a ciuibus in patriam reſtituit, legit Oroſius.

*uerbis uſurpant libertatem. Compoſitis in Græcia rebus, Philippos omnium ciuitatum legatos ad formandam rerum præſentium ſtatum, euocari Corinthum iubet: Ibi pacis legem uniuerſæ Græciæ pro meritis ſingularum ciuitatum ſtatuit, conciliumq; omnium ueluti unum ſenatum ex omnibus elegit. Soli Lacedæmonii & legem, & regem contempſerunt, ſeruitutem, non pacem rati, quæ non ipſis ciuitatibus conueniret, ſed *à uictore ferretur. Auxilia deinde ſingularum ciuitatum deſcribuntur, ſiue adiuuandus ea manu rex oppugnante aliquo foret, ſeu duce illo bellum inferendum: Neq; enim dubium erat, imperium Perſarum his apparatibus peti. Summa auxiliorum ducenta millia peditum fuere, & equitum quindecim millia. Extra hanc ſummam & Macedoniæ exercitus erat, & confinis domitarum gentium barbaries. Initio ueris tres duces in Aſiam Perſarum iuris præmittit, Parmenionem Amyntam, & Attalum, cuius ſororem nuper expulſa Alexandri matre Olympiade, propter ſtupri ſuſpitionem, in matrimonium acceperat. Intereà dum auxilia à Græcia coeunt, nuptias Cleopatræ filiæ, & Alexandri, quem regem Epiri fecerat, celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regũ, & collocantis filiam, & uxorem ducentis, apparatibus inſignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum ſpectaculum Philippus cum ſine cuſtodibus, medius inter duos Alexandros, filium generumq; concederet, Pauſanias nobilis ex Macedonibus, nemini ſuſpectus adoleſcens, occupatum anguſtiis Philippum in tranſitu obtruncat, diemq; lætitiæ deſtinatum, fœdum luctu funeris facit. Hic Pauſanias primis pubertatis*

* Quid, ſi legas, pro?

Philippus obtruncatur.

 annis

annis ſtuprum per iniuriam paſſus ab Attalo fuerat, cuius indignitati hæc etiam fœditas acceſſerat. Nam perductum in conuiuio, ſolutumq́; mero Attalus, non ſuæ tantum uerum, & conuiuarũ libidini uelut ſcortum uile ſubiecerat ludibriumq́; omnium inter coæquales reddiderat. Hanc rem ægrè ferens Pauſanias, querelam Philippo ſæpe detulerat. Cum uarijs fruſtrationibus non ſine riſu deferretur, & honoratum inſuper ducatu aduerſarium cerneret, iram in ipſum Philippũ uertit, ultionéq́; quàm aduerſario non poterat, ab iniquo iudice exegit. Creditum eſt etiam immiſſum ab Olympiade matre Alexandri fuiſſe, nec ipſum Alexandrum ignarum paternæ cædis extitiſſe: Quippe non minus Olympiadem, repudium, & prælatam ſibi Cleopatram, quàm ſtuprum Pauſaniam doluiſſe. Alexandrum quoq; regni æmulum, fratrem ex nouerca ſuſceptum timuiſſe, eoq́; actum, ut in conuiuio antea primum cũ Attalo, mox cum ipſo patre iurgaret, adeo ut etiam ſtricto gladio eum Philippus cõſectatus, ſit ægreq́; à filii cæde amicorum precibus exoratus. Quamobrem Alexander ad auunculum ſe in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat, uixq́; reuocanti mitigatus eſt patri, precibusq́; cognatorum ægre redire compulſus. Olympias quoque fratrẽ ſuum Alexandrum Epiri regem in bellum ſubornabat: peruiciſſetq́;, ni filiæ nuptiis pater generũ occupaſſet. His ſtimulis irarum utrique Pauſaniam de impunitate ſtupri ſui querentem, ad tantum facinus impuliſſe creduntur. Olympias certe fugienti percuſſori, equos quoque præparatos habuit. Ipſa deinde audita regis nece, cum titulo officii ad exequias eadem nocte cucurriſſet,

riſſet, in cruce pendentis Pauſaniæ capiti, eadem nocte qua uenit, coronam auream imponit: quod nemo alius audere: niſi hæc, ſuperſtite Philippi filio, poſuiſſet. Pau cos deinde poſt dies, refixum corpus interfectoris ſuper reliquias cremauit, & tumulum ei eodem fecit in loco, parentariq; eidem quotannis, incuſſa populo ſuperſtitio ne, curauit. Poſt hæc Cleopatram, à qua pul a Philippi matrimonio fuerat, in gremio eius prius filia interfecta finire uitam ſuſpendio coëgit, ſpectaculoq; pendentis ultione potita eſt, ad quam per parricidium feſtinaue rat. Nouiſſimè gladiũ illum, quo rex percuſſus eſt, Apol lini ſub nomine Myrtalis conſecrauit. Hoc enim nomen ante Olympiadis paruulæ fuit. Quæ omnia ita palàm facta ſunt ut timuiſſe uideatur, ne facinus ab ea commiſſum, non probaretur. Deceßit Philippus XL. & VII. annorum, cum annis XXV. regnaſſet. Genuit ex Lariſſæa ſaltatrice filium Arideum, qui poſt Alexandrum regnauit. Habuit & multos alios filios ex uariis matrimoniis regio more ſuſceptos, qui partim fato, partim ferro periere Fuit rex armorum, quam conuiuiorum appa ratibus ſtudioſior, cui maximæ opes erant inſtrumenta, bellorum, diuitiarum quæſtu, quàm cuſtodia ſolertior. Itaque inter quotidianas rapinas ſemper inops erat. Miſericordia in eo & perfidia pari iure dilectæ. nullà apud eum turpis ratio uincendi, blandus pariter, & in gratia offenſam ſimulare. inſidioſus alloquio: qui plura promitteret, quàm præſtaret: in ſeria & iocos artifex. Amicitias utilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in odio, inſtruere inter concordantes odia, apud utrunq; gratiam quærere, ſolennis illi conſuetudo. Inter

ter hæc eloquentia, & inſignis oratio acuminis & ſolertiæ plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inuentionum deeſſet ornatus. Huic Alexander ſucceſſit, *& ſolertute & uitiis patre maior.* Itaque uincendi ratio utrique diuerſa: Hic aperta ui, ille artibus bella tractabat: Deceptis ille gaudere hoſtibus, hic palàm fuſis: Prudentior ille conſilio, hic animo magnificentior: Iram pater diſsimulare plerunque & uincere, hic ubi exarſiſſet, nec dilatio ultionis, nec modus erat. Vini nimis uterque auidus, ſed ebrietatis diuerſa uitia. Patri mos erat & de conuiuio in hoſtem procurrere, manum conſerere, periculis ſe temere offerre: Alexander non in hoſtem, ſed in ſuos ſæuiebat. Quamobrem Philippum ſæpe uulneratum prælia remiſere: hic amicorum interfector conuiuio frequenter exceſsit. Regnare ille cum amicis uolebat, hic in amicos regna exercebat. Amari pater malle, hic metui. Literarum cultus utrique ſimilis. Solertiæ pater maioris, hic fidei. Verbis atque oratione Philippus, hic rebus moderatior. Parcendi uictis filio animus & promptior, & honeſtior, frugalitati pater, luxuriæ filius magis deditus erat. Quibus artibus orbis imperij fundamenta pater * fecit, operis totius gloriam filius conſummauit.

Alexander Magnus.

*iecit,

IVSTINI LIBER X.

Quarum CLX. habuit Plutar.

ARTAXERXI regi Perſarũ ex pellicibus CXV. filij fuere, ſed tres tantum iuſto matrimonio ſuſcepti, Darius, Ariarates, & Ochus. Ex his Darium con

*tra morem Perſarum, apud quos rex non niſi morte mutatur per indulgentiam, pater regem uiuus fecit, nihil ſibi ablatum exiſtimans, quod in filium contuliſſet, ſyncerumq; gaudium ex procreatione capturum, ſi inſignia maieſtatis ſuæ uiuus in filio cõſpexiſſet. Sed Darius poſt noua paternæ pietatis exempla, interficiendi patris conſilium cepit. Sceleratus fuiſſet, ſi ſolus parricidium cogitaſſet: tanto ſceleratior, quòd in ſocietatem facinoris aſſumptos quinquaginta fratres fecit parricidas. Oſtenti prorſus genus, ubi in tanto populo non ſolùm ſociari, uerumetiã ſileri parricidium potuit, ut ex L. liberis nemo inuentus ſit, quem aut paterna maieſtas, aut ueneratio ſenis, aut indulgentia patris, à tanta immanitate reuocaret. Adeo'ne uile paternũ nomẽ apud tot numero filios fuit, ut quorũ præſidio tutus etiam aduerſus hoſtes eſſe debuerat, eorũ inſidiis circumuentus: tutior ab hoſtibus, quàm à filiis fuerit? Cauſa parricidij ſceleratior ipſo parricidio fuit. occiſo quippe Cyro fraterno bello, cuius mentio ſuprà habita eſt, Aſpaſiam pellicem eius rex Artaxerxes in matrimoniũ receperat. Hanc patrem*cedere ſibi ſicuti regnum, Darius poſtulauerat, qui pro indulgẽtia ſua in liberos, primo facturum ſe dixerat: mox pœnitentia ductus, ut honeſtẽ negaret, quod temere promiſerat, Solis eam ſacerdotio præfecit, quo perpetua illi ab omnibus uiris pudicitia imperabatur. Hinc exacerbatus iuuenis, in iurgia primò patris erupit, mox facta cũ fratribus coniuratione, dum patri inſidias parat, deprehenſus cũ ſocijs pœnas parricidij dijs paternæ maieſtatis ultoribus dedit. Coniuges quoque omnium cum liberis, ne quòd ueſtigium tanti ſceleris extaret, interfectæ ſunt.*

Agente Dario annum 30.

Conſilia interficiendi patris Ochum agitaſſe per Aioſſam, ſcribit Plutar.

*credere

Dianæ & Bataniæ, quam Anetim uocant præfectum, Plutar. ſcribit.

ſunt. Poſt hæc Artaxerxes morbo ex dolore contra-

Natus annos 94. | cto decedit. Rex quàm pater felicior. Hereditas re-

Qui cognominatus eſt Artexerxes, Euſeb. | gni Ocho tradita, qui timens parem coniurationem, regiam cognatorum cæde & ſtrage principum replet, nulla, non ſanguinis, non ſexus, non ætatis miſericordia permotus: ſcilicet ne innocentior fratribus parricidis haberetur. Atque ita ueluti purificato regno: bellum Armenijs infert. In eo cum aduerſus prouocatorem hoſtium Codomanus quidam cum omnium fauore proceſſiſſet, hoſte cæſo, uictoriam ſuis pariter, & propè amiſſam gloriam reſtituit. Ob hæc decora idem Codomanus præficitur Armenijs. Interiecto deinde tempore, poſt mortem Ochi regis ob memoriam priſtinæ uirtutis rex à populo conſtituitur, Darij nomine, ne quid regiæ maieſtatis deeſſet, honoratus bellumq; cum Alexandro Magno, diu uariante fortuna, magna uirtute geſſit. Poſtremo uictus ab Alexandro, & à cognatis occiſus, uitam pariter cum Perſarum regno finiuit.

IVSTINI LIBER XI.

An. Vrb. cōdit. 526. | IN exercitu Philippi, ſicuti uariæ gentes erant, ita eo occiſo diuerſi motus animorum fuere. Alij quippe in iuſta ſeruitute oppreſſi, ad ſpem ſe libertatis erigebant: alij tædio longinquæ militiæ, remiſſam ſibi expeditionem gaudebant: nonnulli facem nuptijs filiæ accenſam, rogo patris ſubditam dolebant. Amicos quoque, tam ſubita mutatione rerum, haud mediocris metus ceperat, reputantes nunc prouocatam Aſiam, nunc

Eu-

Europam nondum perdomitam, nunc illirios, & Trachas, & Dardanos, cæteraſq; barbaras gentes fidei, dubiæ, & mentis infidæ: Qui omnes populi ſi pariter deficiant, reſiſti nullo modo poſſe. His *rebus, ueluti medela quædam interuentus* Alexandri *fuit: qui pro concione, ita uulgus omne conſolatus, hortatuſq; pro tempore eſt, ut & metum timentibus demeret, & in ſpem ſui omnes impellere.* Erat *hic annos* xx. *natus: in qua ætate ita moderatè de ſe multa pollicitus eſt, ut appareret plura cum experimentis reſeruare.* Macedonibus *immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ uacationem dedit: quo facto tantum ſibi fauorem omnium conciliauit, ut corpus hominis, non uirtutem regis mutaſſe ſe dicerent:* Prima *illi cura paternarum exequiarum fuit.* In *quibus ante omnia, cædis conſcios ad tumulum patris occidi iuſsit, ſoli* Alexandro Lynciſtarum *fratri pepercit, ſeruans in eo auſpicium dignitatis ſuæ:* Nam *regem cum primus ſalutauerat* Aemulum, *quoq; imperij* Caranum *fratrem ex nouerca ſuſceptum, interfici curauit.* Inter *initia multas gentes rebellantes compeſcuit.* Orientes *nonnullas ſeditiones extinxit.* Quibus *rebus erectus tacito gradu in* Græciam *contendit: ubi exemplo patris* Corinthum **euocatus, ciuitatibus dux in locum eius ſubſtituitur.* Inchoatum *deinde à patre* Perſicum *bellum aggreditur: in cuius apparatu occupato, nuntiatur,* Athenienſes, Thebanos, & Lacedæmonios *ab eo ad* Perſas *defeciſſe, auctoremq; eius defectionis magno auri pondere à* Perſis *corruptum,* Demoſthenem *oratorem extitiſſe, qui* Macedonum *deletas omnes cum rege copias à* Triballis *affirmauerit, produ-*

*Euocatis ciuit.

*cto in concionem autore, qui in eo prælio, in quo rex ceciderat, ſe quoq; uulneratum diceret. Qua opinione mutatos omnium ferme ciuitatum animos eſſe, præſidia Macedonum obſideri. Quibus motibus occurſurus, tanta celeritate inſtructo, paratoq; exercitu Græciam oppreſsit, ut quem uenire non ſenſerant, uidere ſe uix crederēt. In tranſitu hortatus Theſſalos fuerat, beneficiorumq; Philippi patris maternæ ſuæ cū his ab Aeacidarum gente neceſsitudinis admonuerat. Cupidè hæc Theſſalis audientibus, exemplo patris dux uniuerſæ gentis creatus erat uectigalia omnia reditusq; ſuos ei tradiderant. Sed Athenienſes, ſicuti primi defecerunt, ita primi pœnitere cœperunt, contemptum hoſtis in admirationem conuertentes, pueritiamq; Alexandri ſpretam anteà, ſupra uirtutem ueterum ducum extollentes. Miſsis itaq; legatis bellum deprecantur. Quibus auditis, & grauiter increpatis, Alexander bellum remiſit. Inde Thebas exercium conuertit, eadem indulgentia uſurus, ſi parem penitentiam inueniſſet. Sed Thebani armis, non precibus, nec deprecatione uſi ſunt. Itaq; uicti grauiſsima quæque ſupplicia miſerrimæ captiuitatis experti ſunt. Cum in conſilio de excidio urbis deliberaretur, Phocenſes, & Plateenſes, & Theſpienſes, & Orchomenij, Alexandri ſocij, uictoriæq; participes, excidium urbium ſuarum, crudelitatemq; Thebanorum referebant, ſtudia in Perſas non præſentia tantùm, uerumetiam & uetera aduerſus Græciæ libertatem increpantes. Quamobrem *odium eos omnium populorum eſſe, uel ex eo manifeſtari poſſe, quòd iureiurando ſe omnes obſtrinxerint ut uictis Perſis Thebas diruerent. Adijciunt & ſcelerum*

*odio

prio-

priorum fabulas, quibus omnes ſcenas repleuerant, ut non præſenti tantùm perfidia, uerùm & uetere infamia inuiſi forent. Tunc Eleadas *unus ex captiuis data poteſtate dicendi, non à rege ſe defeciſſe, quem interfectũ audierint, ſed à regis hæredibus: quicquid in eo ſit admiſſum, crudelitatis, non perfidiæ culpam eſſe, cuius tamen iam magna ſe ſupplicia pependiſſe.* De eta *iuuentute; nunc ſenum fœminarumq́; ſicuti infirmum, ita innoxiũ reſtare uulgus, ipſumq́; ſtupris contumeliisq́; ita uexatum eſſe, ut nihil amarius unquã ſint paßi: nec iam pro ciuibus ſe, qui tam pauci remanſerint, orare: ſed pro innoxio patriæ ſolo, & pro urbe, quæ non uiros tantum, uerumetiam deos genuerit.* Priuata *etiam regem ſuperſtitione deprecatur, genti apud ipſos* Herculis, *unde originem gens* Aeacidarum *trahat: actaq́;* Thebis *à patre eius* Philippo *pueritia rogat, urbi parcat, quæ maiores eius partim apud ſe genitos, deos adoret, partim educatos ſummæ maieſtatis reges uiderit.* Sed *potentior fuit ira, quàm preces.* Itaq; *urbs diruitur, agri inter uictores diuiduntur, captiui ſub corona uenduntur, quorum pretium non exementium commodo, ſed ex inimicorum odio extenditur.* Miſeranda *res* Athenienſibus *uiſa.* Itaque *portas refugiis profugorum contra interdictum regis aperuere.* Quam *rem ita grauiter tulit* Alexander, *ut ſecunda legatione denuo bellum deprecantibus, ita demũ remiſit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, ſibi dedantur, paratisq́;* Athenienſibus, *ne cogantur ſubire bellum, eò res deducta eſt, ut retentis oratoribus, duces in exilium agerentur: qui ex continenti ad* Darium *profecti, non mediocre momentum* Perſarũ

xxx. m. numero uẽdidit. pepercit tamen Pindari ſtirpi. Plut.

Vide Apologum de canibus, ouibus, & lupo, apud Plut.

*uiribus acceſſere. Proficiſcens ad Perſicum bellum, omnes nouercæ ſuæ cognatos, quos Philippus in excelſiorem dignitatis locum prouehens, imperiis præfecerat, interfecit, ſed nec ſuis, qui apti regno uidebantur, pepercit, ne qua materia ſeditionis, procul ſe agente, in Macedonia remaneret: & reges ſtipendiarios conſpectioris ingenii, ad commilitium ſecum trahit, ſeniores ad tutelam regni relinquit. Adunato deinde exercitu naues onerat: unde conſpecta Aſia, incredibili ardore mentis accenſus, duodecim aras deorum in belli uota ſtatuit. Patrimonium omne ſuum, quod in Macedonia, Europaq; habebat, amicis diuidit, ſibi Aſiam ſufficere præfatus. Priuſquam ulla nauis littore excederet, hoſtias cædit, petens uictoriam bello quo toties à Perſis petitæ Græciæ ultor relictus ſit: quibus longa iam ſatis, & matura imperia contigiſſe, quorumq; tempus eſſet uices excipere melius acturos. Sed neq; exercitus eius alia, quàm regis animorum præſumptio fuit. Quippe obliti omnes coniugum, liberorumq;, & longinquæ à domo militiæ, Perſicum aurum & totius Orientis opes, iam quaſi ſuã prædã ducebant: nec belli periculorũ ſed diuitiarum meminerant. Cum delati in continentem eſſent, primus Alexander iaculum uelut in hoſtilem terram iecit, armatusq; de naui tripudianti ſimilis proſiluit; atque ita hoſtias cædit, precatus, ne ſe regem illæ terræ inuitæ accipiant. *Ibi quoq; ad tumulos eorum, qui Troiano bello ceciderant, parentauit. Inde hoſtem petens, milites à populatione Aſiæ prohibuit: parcendum ſuis rebus præfatus, nec perdenda ea, quæ poſſeſſuri uenerant. In exercitu eius fuere peditũ xxx. duo millia, equitũ quatuor*

Ioui, Herculi & Mineruæ, ſunt aræ ſacratæ, in ripa Pirami. Q. Curtius.

Hoc erat fecialium iure defungi. Vide Ma.

*In Ilio quoque

millia quingenti,naues centum LXXXII. *Hac tam parua manu uniuerſum terrarum orbem utrum ſit admirabilius uicerit, an aggredi auſus fuerit, incertum eſt: cum ad tam periculoſum bellum exercitum legerit, non iuuenes robuſtos,nec primo flore ætatis, ſed ueteranos pleroſq; etiam emeritæ militiæ,qui cũ patre, patruiſq; militauerãt, eligit ut non tam milites,quàm magiſtros militiæ electos putares.*Ordines *quoq; nemo niſi ſexagenarius duxit,ut ſi principia caſtrorum cerneres,ſenatum te alicuius priſcæ reipub. uidere diceres: itaq; nemo in prælio fugam,ſed uictoriam cogitauit, nec in pedibus cuiquam ſpes,ſed in lacertis fuit.*Contrà *rex* Perſarum Darius, *fiducia uirium nil aſtu agere, affirmans ſuis occulta conſilia uictoriæ furtiuæ nõ conuenire,nec hoſtem à regni finibus arcere,ſed intimum regnum accipere:glorioſius ratus repellere bellum,quàm non admittere.* Prima *igitur congreſſio in campis* Adraſtiis *fuit.* In *acie* Perſarum *ſexcenta millia militum fuere,quæ nõ minus arte* Alexandri *quàm uirtute* Macedonum *ſuperata,terga uerterunt.*Magna *itaq; cædes* Perſarũ *fuit.* De *exercitu* Alexandri *nouem pedites,centum* XX.*equites cecidere, quos rex impensè ad cæterorum ſolatia humatos ſtatuis equeſtribus donauit,cognatiſq; eorum immunitates dedit.*Poſt *uictoriam maior pars* Aſiæ *ad eum defecit.*Geſſit *& plura bella cum præfectis* Darii, *quos iam non tam armis,quam terrore nominis ſui uicit.* Dum *hæc aguntur, interim indicio captiui ad eum defertur, inſidias ei ab* Alexandro Lynciſtarum *genero* Antipatri, *qui præpoſitus* Macedoniæ *erat, parari:* Ob *quàm cauſam timens:ne quis interfecto eo in* Macedonia

XXXII. *pedites*, D. *ſaucios,equites*; CL. *interfectos*, Quin. Curt.*ſcribit.*

donia motus oriretur, in uinculis eum habuit. Poſt hæc
*Gordiũ *Gordin urbem petit, quæ poſita eſt inter Phrygiam maiorem & minorem: cuius urbis potiundæ non tam propter prædam cupido eum cepit, ſed quòd audierat in ea urbe in templo Iouis iugum plauſtri Gordij poſitum, cuius nexum ſi quis ſoluiſſet, eum tota Aſia regnaturũ, antiqua oracula ceciniſſe. Huius rei cauſa & origo illa fuit: Gordius cum in his regionibus bobus conductis araret, aues eum omnis generis circumuolare cœperunt, profectus ad conſulendos augures uicinæ urbis, obuiam in porta habuit uirginem eximiæ pulchritudinis: percunctatusq́; eam, quem potiſſimum augurem conſuleret. Illa audita cauſa conſulendi, gnara artis ex diſciplina parentum, regnum ei portendi, reſpondit: polliceturq́; ſe & matrimonii, & ſpei ſociam. Tam pulchra conditio, prima regni felicitas uidebatur. Poſt nuptias inter Phrygas orta ſeditio eſt. Conſulentibus de fine diſcordiarum, oracula reſponderunt regi diſcordijs opus eſſe. Iteratò quærentibus de perſona regis, iubentur eum regem obſeruare, quem reuerſi primum in templum Iouis euntem plauſtro reperiſſent. Obuius illis Gordius fuit, ſtatimq́; eum regem conſalutant; ille plauſtrum, quo uehenti regnum delatum fuerat, in templo Iouis poſitum, maieſtati conſecrauit regis. Poſt hunc filius Mida regnauit, qui ab Orpheo ſacrorum ſolennibus initiatus, Phrygiam religionibus impleuit, quibus tutior omni uita, quàm armis fuit. Igitur Alexander capta urbe cum in templum Iouis ueniſſet, iugum plauſtri requiſiuit: quo exhibito, cum capita loramentorum intra nodos abſcondita reperire nõ poſſet, uiolentius oraculo uſus, gladio

Gordius il le nodus ... abuit ... in ... biũ

dio loramenta cædit: atq; ita reſolutis nexibus, latentia in nodis capita inuenit. Hoc illi agenti nuntiatur, Darium cum ingenti exercitu aduentare. Itaq; timens anguſtias magna celeritate Taurum tranſcendit, in qua feſtinatione quingenta ſtadia curſus fecit. Cùm Tarſum ueniſſet, captus Cydni fluminis amænitate, per mediam urbem fluentis, proiectis armis, plenus pulueris ac ſudoris, in præfrigidam nudum undam ſe proiecit. Tum repente tantus neruos eius occupauit rigor, ut intercluſa uoce non ſpes modò remedii, ſed nec dilatio periculi interueniret. Vnus erat ex medicis, nomine Philippus, q ſolus remedium polliceretur, ſed & ipſum Parmenionis pridie à Cappadocia miſſæ epiſtolæ ſuſpectum faciebant, qui *gnarus infirmitatis Alexandri ſcripſerat, à Philippo medico ut caueret: Nam corruptum illum à Dario ingenti pecunia eſſe. Tutius tamen eſt ratus, dubiæ ſe fidei medici credere, quàm indubitato morbo perire. Accepto igitur poculo, epiſtolas medico tradidit, atque ita inter bibendum oculos in uultum legentis intendit. Vt ſecurum conſpexit, lætior factus eſt, ſanitatemq; quarta die recepit. Igitur Darius cùm CCC. millibus peditum, & centum millibus equitum in aciem procedit. Mouebat hæc multitudo hoſtium, reſpectu paucitatis ſuæ, Alexandrum: ſed interdum reputabat, quantas res cum iſta paucitate geſſiſſet, quantosq; populos fudiſſet: Itaq; cum ſpes metum uinceret, periculoſius differre bellum ratus, ne deſperatio ſuis creſceret, circũuentus ſuos ſingulas gentes diuerſa oratione alloquitur. Illyrios & Thracas opum ac diuitiarum oſtentatione, Græcos ueterum bellorum, memoria æterniq; cùm Perſis odii

*ignarus

accendebat. Macedones *autem nunc* Europæ *uictæ admonet, nunc* Aſiæ *expetitæ, nec inuentas illis toto orbe pares uires gloriatur.* Cæterùm *& laborum finem hunc, & gloriæ cumulum fore.* Atq; *inter hæc identidẽ conſiſtere aciem iubet, ut hac mora conſueſcant oculis turbã hoſtium ſuſtinere.* Nec Darij *ſegnis opera in ordinanda acie fuit.* Quippe *omiſſis ducum officijs ipſe omnia circumire, ſingulos hortari, ueteris gloriæ* Perſarum *imperijq; perpetuæ à dijs immortalibus datæ poſſeſſionis admonere.* Poſt *hæc prælium ingẽtibus animis cõmittitur. in eo uterq; rex uulneratur: tãdiu certamẽ anceps fuit, quoad fugeret* Darius. Exinde *cædes* Perſarum *ſecuta eſt.* Cæſa *ſunt peditum unum & ſexaginta millia, equitum decem millia capta quadraginta millia,* Ex Macedonibus *cecidere pedeſtres* CXXX. *equites* CL. In *caſtris* Perſarum *multum auri, cæterarumq; opum inuentum.* Inter *captiuos caſtrorum mater, & uxor, eademq; ſoror, & filiæ duæ* Darij *fuere.* Ad *quas uiſendas hortandasq; cum* Alexander *ueniſſet, conſpectis armatis inuicem ſe complexæ uelut ſtatim morituræ comploratione ediderunt.* Pro*volutæ deinde genibus* Alexandri, *non *uitam, ſed ut* Darij *corpus ſepeliant, dilatione martis deprecantur.* Motus *tanta mulierum pietate* Alexander, *&* Darium *uiuere dixit, & timentibus mortis metum dimiſit, easq; haberi & ſalutari, ut reginas præcepit.* Filias *quoque non ſordidius dignitate patris ſperare matrimonium iuſſit.* Poſt *hæc opes* Darij, *diuitiarumq; apparatum contemplatus, admiratione tantarum rerum capitur.* Tunc *primum luxurioſa conuiuia, & magnificentiam epularum ſectari, tunc **Marſinem *captiuam* diligere

Alexandri dextrũ femur leuiter perſtrictum Qu. Curt.

Matri Darii nomen Syſigambi fuit.

*mortẽ,

*Barſenẽ

diligere propter formæ pulchritudinem cœpit. A qua poſt ea ſuſceptum puerum Herculem uocauit. Memor tamen adhuc Darium uiuere, Parmenionem ad occupãdam Perſicam claſſem, aliosq́; amicos ad recipiendas Aſiæ ciuitates miſit, quæ ſtatim audita fama uictoriæ ipſius, Darij perfectis cum auri magno pondere tradentibus ſe, in poteſtatem uictorum uenerunt. Tunc in Syriam proficiſcitur. ubi obuios cum inſulis multos reges Orientis habuit. Ex his pro meritis ſingulorum alios in ſocietatem recepit: aliis regnum ademit, ſuffectis in loca eorũ nouis regibus. Inſignis præter cæteros fuit *Abartomius, rex ab Alexandro Sidoniæ cõſtitutus. Quẽ Alexãder, cum operam ablocare ad puteos exhauriendos, hortosq́; irrigandos ſolitus eſſet: miſerè uitam *exhibentem regem fecerat. ſpretis nobilibus, ne g neris id, non dantis beneficium putarent. Tyriorum ciuitas cum coronã auream magni ponderis per legatos in titulum gratulationis Alexandro miſiſſet, gratè munere accepto, Tyrũ ſe ire uelle, ad uota Herculi reddenda, dixit. Cũ legati rectius id cum in Tyro uetere, & antiquiore tẽplo facturũ dicerent, inde deprecantes eius introitum, ita exarſit, ut urbi excidium minaretur: confeſtimq́; exercitu inſulæ applicato, non minus animoſis Tyrijs fiducia Carthaginienſium, bello excipitur. Augebat enim Tyriis animos Didonis exemplum, quæ Carthagine condita, tertiam partem orbis quæſiſſet, turpe ducentes ſi fœminis ſuis plus animi fuiſſet in imperio quærendo, quàm ſibi in tuendo libertate. Amota igitur imbelli ætate Carthaginem, & accerſitis mox auxiliis, non magno pòſt tempore per proditionem capiuntur. Inde Rhodum Alexander,

*Abdolominus.

*exigentem

Erat hæc extra urbẽ in ſede quã Paletyron uocant Q. Cur. li. 4.

Septimo poſt menſe, quàm eſt cœpta oppugnari. Q. Curt.

xander, Aegyptum, Ciliciamq́; ſine certamine recepit. Ad Iouem deinde Hammonem pergit, conſulturus & de euentu futurorum, & de origine ſua. Nanque mater eius Olympias confeſſa uiro ſuo Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo ſe, ſed ex ſerpente ingentis magnitudinis concepiſſe. Deniq; Philippus ultimo propè uitæ ſuæ tempore filium ſuum non eſſe palàm prædicauerat. Qua ex cauſa Olympiada uelut ſtupri conpertam repudio dimiſerat. Igitur Alexander cupiens originem diuinitatis acquirere, ſimul & matrem infamia liberare, per præmiſſos ſubornat Antiſtites, quid ſibi reſponderit uelit. Ingredientem templum ſtatim Antiſtites ut Hammonis filium ſalutant. Ille lætus dei adoptione, hoc ſe patre cenſeri iubet. Rogat deinde, an omnes interfectores patris ſui ſit ultus: reſpondent patrem eius nec poſſe interfici, nec mori, regis Philippi peractam plenè ultionem eſſe. Tertiam interrogationem poſcenti uictoriam omnium bellorum, poſſeßionemq́; terrarum dari reſpondent. Comitibus quoque ſuis reſponſum, ut Alexandrum pro Deo, non pro rege colerent. Hinc illi aucta inſolentia, miruſq́; animo increuit tumor, exempta comitate, quàm & Græcorum literis, & Macedonum inſtitutis didicerat. Reuerſus ab Hammone *Alexandriam condidit, & coloniam Macedonum caput eſſe Aegypti iubet. Darius cum Babyloniam profugiſſet, per epiſtolas Alexandrum deprecatus, redimendarum ſibi captiuarum poteſtatem faciat, inq́; eam rem magnam pecuniam pollicetur. Sed Alexander in pretium captiuarum regnum omne, non pecuniam petit. Interiecto tempore aliæ epiſtolæ Darij Alexandro redun-

Nam Iliadem, una cum pugione, ſemper ſub puluino habebat. Plutar.

*Inter paludem & mare. Q. Cur.

dun-

duntur, quibus filiæ matrimonium & regni portio offertur. Sed Alexander *ſua ſibi dari reſcripſit, iuſsitq́; ſupplicem uenire, & regni arbitria uictori permittere.* Tũ *ſpe pacis amiſſa bellum* Darius *reparat.* CCCC. *millibus peditum : & centum millibus equitum obuiam uadit* Alexandro. In *itinere nuntiatur uxorem eius ex colliſione abiecti partus deceßiſſe, eiusq́; mortem illacrymatum* Alexandrum, *exequiasq́; benignè proſecutum, idq́; eum non amoris, ſed humanitatis cauſa feciſſe.* Nam *ſemel eam tantum* Alexandro *uiſam eſſe, cum matrem, paruulasq́; filias eius frequenter conſolaretur.* Tunc Darius *ſe ratus uerè uictum cum poſt tot prælia, & beneficijs ab hoſte ſuperaretur, gratumq́; ſibi eſſe, ſi uincere nequeat, quòd à tali potißimum uinceretur: ſcribit itaque & tertias epiſtolas, & gratias agit, quòd nihil in ſuos hoſtile fecerit.* Offert *deinde maiorem partem regni uſq; ad flumen* Euphratrem, *& alteram filiam uxorem, pro reliquis captiuis triginta millia talentorum.* Ad *hoc* Alexander *gratiarum actionem ab hoſte ſuperuacaneam eſſe reſpondit, nec à ſe quicquã factum in hoſtis adulationem, nec quòd in dubios belli exitus, aut in leges pacis ſibi lenocinia, quæreret: ſed animi magnitudine, qua didicerit aduerſus uires hoſtium, non aduerſus calamitates contendere: polliceturq́; ſe præſtaturum ea* Dario, *ſi ſecundus ſibi, non par haberi uelit.* Cæterùm *neq; mundum poſſe duobus ſolibus regi, neque orbem ſumma duo regna ſaluo ſtatu terrarum habere:* Proinde *aut deditionem eadem die, aut in poſteram aciem paret, & nec polliceatur ſibi aliam, quàm ſit expertus uictoriam.* Poſtera *die aciem producunt, cùm*

Ab hoc enim, quis non uelit enſe mori?

repentè antè prælium confectũ curis Alexandrum ſomnus arripuit. Cum ad pugnam ſolus rex deeſſet, à Parmenione ægre excitatus, quærentibus ſomni cauſas omnibus inter pericula, cũ etiam in otio ſemper parcior fuerit, magno ſe metu liberatũ ait, ſomnumq́; ſibi à repentina ſecuritate datum, quod liceat cum omnibus Darij copiis confligere, ueritum ſe longam belli moram, ſi Perſæ exercitum diuiſiſſent. Ante prælium utraq; acies hoſtibus ſpectaculo fuit Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem, armorumq́; pulchritudinem mirabantur: Perſæ autem à tam paucis uicta ſuorum tot millia ſtupebant. Sed nec duces circumire ſuos ſingulos ceſſabant. Darius uix denis armatis ſingulos hoſtes, ſi diuiſo fieret, euenire dicebat. Alexander Macedones monebat, ne multitudine hoſtium ne corporis magnitudine, uel coloris nouitate mouerentur: tantum meminiſſe iubet, cum iiſdem ſe tertio pugnare nec meliores factos putarent fuga, cum in aciem ſecum tam triſtem memoriam cædiũ ſuarũ, & tantum ſanguinis de duobus præliis fuſi ferrent, & quemadmodum Dario maiorem turbam hominũ eſſe, ſic uiriũ, ſibi. Hortatur ſpernant illam aciem auro, & argento fulgentẽ, in qua plus prædæ quàm periculi ſit, cum uictoria nõ ornamentorũ decore, ſed ferri uirtute quæratur. Poſt hæc prælium cõmittitur, Macedones in ferrũ cũ contẽptu toties à ſe uicti hoſtis ruebãt, cõtra Perſæ mori quàm uinci præoptabant. Raro etiam ullo prælio tantum ſanguinis fuſum eſt. Darius cùm uinci ſuos uideret, uoluit mori & ipſe: ſed à proximis fugere compulſus eſt. Suadentibus deinde quibuſdam, ut pons Cydni fluminis ad iter hoſtium impediendum interclu-

dere-

deretur: non ita ſaluti ſuæ uelle conſultum ait, ut tot millia ſociorum hoſtibus obiiciat, debere & alijs fugæ uiam patere, quæ patuerit ſibi. Alexander *autem periculoſiſſima quæque aggrediebatur: & ubi confertiſſimos hoſtes acerrime pugnare conſpexiſſet, eò ſe ſemper ingerebat, periculoſaq́; ſua eſſe, non militum uolebat.* Hoc *prælio* A*ſiæ imperium rapuit, quinto poſt acceptum regnum anno, cuius felicitas tanta fuit, ut poſt hoc nemo rebellare etiam auſus ſit, patienterq́;* P*erſæ poſt imperium tot annorum: iugum ſeruitutis acceperunt.* D*onatis refectisq́; militibus,* XXXIII. *continuis diebus prædam cognoſcit.* I*n urbe deinde clauſa* XL. *millia talentorum inuenit.* E*xpugnat &* P*erſepolim caput* P*erſici regni, urbem multis annis illuſtrem, refertamq́; orbis terrarum ſpoliis, quæ interitu eius primum apparuerunt.* I*nter hæc* DCCC. *admodum* G*ræci occurrunt* A*lexandro, qui pœnam captiuitatis truncata parte corporum tulerant, rogantes ut ſicuti* G*ræciam, ſe quoque ab hoſtis crudelitate uendicaret.* D*ata poteſtate redeundi, agros recipere maluerunt, ne non tam gaudium parentibus, quàm deteſtandum ſui conſpectum reportarent.* I*nterea* D*arius in gratiam uictoris à cognatis ſuis aureis cõpedibus, catenisq́; in uico* P*arthorum* T*anea uincitur.* C*redo ita diis immortalibus uindicantibus, ut in terra eorum, qui ſucceſſuri imperio erant* P*erſarum regnum finiretur.* A*lexander quoque citato curſu poſtera die ſuperuenit, ibiq́; cognouit* D*arium clauſo uehiculo per noctem exportatum.* I*uſſo itaque exercitu, ſubſequi, cum* VII. *millibus equitum fugientem inſequitur: in itinere multa & periculoſa prælia fecit.* E*menſus*

XXXIIII. *ut* Oro*ſius alij* XL.

A Beſſo, & Nabarzane, ut Qu. Cur. ſcribit,

Sordidis pellibus.

ſus deinde multa millia paſſuum, cum nullum Darij indi-cium reperiſſet, reſpirandi equis data poteſtate, unus ex militibus dum ad fontem proximum pergit, in uehiculo Darium multis quidem uulneribus confoſſum, ſed ſpirantem adhuc inuenit: qui applicato captiuo cum ciuem ex uoce cognouiſſet, id ſaltem præſentis fortunæ ſolatium ſe habere dixit, quod apud intellecturum locuturus eſſet, nec in caſſum poſtremas uoces emiſſurus. Perferri hæc Alexandro iubet, ſe nullis in eum meritorum officijs maximorum illi debitorem mori, quòd in matre liberisq; ſuis regium eius non hoſtilem animum expertus, feliciusq; hoſtem, quàm cognatos ſortitus ſit: quippe qui matri ac liberis ſuis ab eodem hoſte uitam datam, ſibi à cognatis ereptã, quibus & uitam & regna dederit. Quamobrem gratiam illi eam futuram, quàm ipſe uictor uolet. Alexandro referre ſe, quàm ſolã moriens poteſt gratiam, precari ſuperum & inferũ numina & regales deos, ut illi terrarum omnium uictori contingat imperium, pro ſe iuſtam magis, q̃ grauem ſepulturæ ueniam orare. Quod ad ultionem pertineat, iam non ſuam, ſed exempli communemq; omnium regum eſſe cauſam, quàm negligere, illi & indecorum eſſe, & periculoſum. Quippe cum in altero iuſtitiæ eius, in altero etiam utilitatis cauſa uerſetur. In quàm rem unicum pignus fidei, regiæ dexteram ſe ferendam Alexandro dare. Poſt hæc porrecta manu expirauit. Quæ ubi Alexandro nuntiata ſunt, uiſo corpore defuncti, tam indignam illo faſtigio mortem lacrymis proſecutus eſt, corpusq; regio more ſepeliri, & reliquias eius maiorum tumulis inferri iuſſit.

Polyſtrato ei nomen fuit Plut.

ALEXANDER in perſequendo Dario, amiſſos milites magnis funerum impenſis extulit, reliquis expeditionis eius ſocijs xv. millia talentorum diuiſit. Equorum maior pars æſtu amiſſa, inutilesq; etiã qui ſuperfuerant, facti. Pecunia omnis CLIII. millia talentorum ex uictoria nuper congeſta, eiq; Parmenio præficitur. Dum hæc aguntur, epiſtolæ Antipatris à Macedonia redduntur, quibus bellum Agidis regis Spartanorum in Græcia Alexandri regis Epiri in Italia, bellum Zophyrionis præfecti eius in Scythia continebatur. Quibus uarie affectus plus tamen lætitiæ cognitis moribus duorum æmulorum regum, quàm doloris amiſsi cum Zopyrione exercitus ſuſcepit. Nanque poſt profectionem Alexandri, Græcia ferme omnis in occaſionem recuperandæ libertatis, ad arma concurrerat auctoritatem Lacedæmoniorum ſequuta, qui Philippi, Alexandriq; pacem ſoli ſpreuerant, & leges reſpuerant. Dux huius belli Agis, rex Lacedæmoniorum fuerat, quem motum Antipater contractis militibus, in ipſo ortu oppreſsit. *magna tamen utrinque cædes fuit. Agis rex cum ſuos terga dantes uideret, dimiſsis ſatellitibus, ut Alexandro ſi non felicitate par, uirtute non inferior uideretur, tanta ſtrages hoſtium edidit, ut agmina interdum fugaret. Ad extremum etſi à multitudine uictus, gloria tamen omnes uicit. Porrò Alexander rex Epiri, in Italiam à Tarentinis, auxilia aduerſus Brutios deprecantibus, ſolicitatus, ita cupidè profectus fuerat, ut in diuiſione orbis terrarum, Alexandro

*Cecidere Lacedæmoniorum V. M & CCLX. Macedonum CCC Curt. lib. 6.

xandro Olympiadis ſororis ſuæ filio, Oriens, & ſibi Occidens ſorte contigiſſet: non minorem rerum materiam in Italia, Africa, Siciliaq;, quam ille in Aſia, & in Perſis habiturus. Huc accedebat, ut ſicut Alexandro magno Delphica oracula inſidias in Macedonia, ita huic reſponſum Dodonæi Iouis urbem Pandoſiam, amnemq; Acheruſium prædixerant. Quæ utraque cum in Epiro eſſent, ignarus eadem & in Italia eſſe, ad declinanda fatorum pericula peregrinam militiam cupidius elegerat. Igitur cum in Italiam ueniſſet, primum illi bellum cum Appulis fuit: quorum cognitio urbis fato, breui pòſt tempore pacem & amicitiam cum rege eorum fecit. Erat nanque tunc temporis urbs Appulis Brunduſium, quam Aetoli ſequuti, fama rerum in Troia geſtarum, clariſsimum ac nobiliſsimum ducem Diomedē, condiderant. Sed pulſi ab Appulis, conſulentes oracula, reſponſum acceperant, locum quem reperiſſent, perpetuò poſſeſſuros. Hac igitur ex cauſa, per legatos ſub belli comminatione, reſtitui ſibi ab Appulis urbem poſtulauerant. Sed ubi Appulis oraculum innotuit, interfectos legatos in urbe ſepeliunt, perpetuò ibi ſedem habituros: Atque ita defuncti reſponſo diu urbem poſſederunt. Quòd cum factum cognouiſſet Alexander Epiri, antiquitatis fata ueneratus, bello Appulorum abſtinuit. Geſsit & cum Brutiis Lucaniſq; bellum, multaſq; urbes cepit: tum & cum Metapontinis, ac Rutilis, & Romanis fœdus, amicitiamq; fecit. Sed Brutii, Lucaniq; cum auxilia à finitiuis contraxiſſent, acrius bellū repetiuere. Ibi rex iuxta urbem Pandoſiam & flumen *Acheruſium, non prius fatalis loci cognito nomine,

*Acherōnt

quàm

quàm occideret, interficitur: Moriensq́; non in patria fuiſſe ſibi periculoſam mortem, propter quam patriam fugerat, intellexit. Corpus eius Tyrii publicè redemptũ ſepulturæ tradiderunt. Dum hæc aguntur in Italia Zopyrion quoque præfectus Ponti ab Alexandro Magno relictus, *occiſum ſe ratus, ſi nihil ipſe geßiſſet, adunato* XXX. *millium militum exercitu, Scythis bellum intulit. Cæſus cum omnibus copiis, pœnas temere illati belli genti innoxiæ luit. Hæc cum nuntiata in Parthiam Alexandro eſſent ſimulato mœrore propter Alexandri cognationem, exercitui ſuo triduo luctum induxit. Omnibus deinde uelut Darii morte, perpetrato bello, reditũ in patriam expectantibus, coniuges & liberos ſuos animo iam quodam modo complectentibus, ad concionem exercitũ uocat. Ibi nihil actũ tot egregiis prœliis ait, ſi incolumis Orientalis barbaries relinquatur: Nec ſe corpus, ſed regnũ Darii petiſſe, perſequẽdosq; eſſe eos, qui à regno defecerint. Has oratione, uelut ex integro incitatis militũ animis, Hyrcaniã, Mardosq́; ſubegit. Ibi ei occurrit Thaleſtris, ſiue Minothæa Amazonum regina,* *cũ* CCC. *millibus mulierum.* XXV. *dierũ inter infeſtißimas gentes itinere confecto, ex rege liberos quæſitura: cuius cõſpectus aduẽtusq́; admirationi fuit, & propter inſolitũ fœminis habitũ, & propter expetitũ concubitũ. Ob hoc** XXX *diebus otio datis, à rege ut uiſa eſt uterum impleſſe, deſceßit. Poſt hæc Alexander habitum regum Perſarum, & diadema, inſolitum antea in regibus Macedonicis, uelut in leges eorum quos uicerat, tranſiret, aſſumit. Quæ ne inuidioſius & in ſe uno conſpicerentur, amicos quoque ſuos longam ueſtem auream purpu-*

*otioſũ

* Fortè, CCC. mu*lieribus: ita enim in uetuſto codice legitur.*

* XIII.

purpureamq; ſumere iubet,ut luxum quoque ſicuti cultum imitaretur Perſarum. Inter pellicum regiarũ greges electæ pulchritudinis, nobilitatisq;, noctiũ uices diuidit. His rebus ingentes epularum apparatus adiicit, ne ieiuna & deſtructa luxuria uideretur. Conuiuium quoque iuxta regiam magnificentiam ludis exornat: immemor prorſus: tantas opes amitti his moribus, non quæri ſolere. Inter hæc indignatio omnium totis caſtris erat, illum à Philippo patre tantùm degenerauiſſe, ut etiam patriæ nomen euitaret, moresq; Perſarum aſſumeret, quos propter tales mores uicerat. Sed ne ſolus uitiis eorum, quos armis ſubegerat, ſuccubuiſſe uideretur, militibus quoque ſuis permiſit, ſi quarum captiuarum conſuetudine tenerentur, ducere uxores: exiſtimans minorem in patriam reditus cupiditatem futuram, habentibus in caſtris imaginem quadam larium, ac domeſticæ ſedis, ſimul & laborem militiæ molliorem fore dulcedine uxorum. In ſupplementa quoque militum, minus exhauriri poſſe Macedoniam, ſi ueteranis patribus tyrones ſuccederent, militaturi in uallo, in quo nati eſſent: conſtantioresq; futuri, ſi non ſolùm tyrocinia, uerumetiam incunabula in ipſis caſtris poſuiſſent: quæ cõſuetudo in ſucceſſores quoq; Alexandri manſit. Igitur & alimenta pueris ſtatuta, & inſtrumenta armorum, equorumq; iuuenibus data, & patribus pro numero filiorum præmia ſtatuta. Si quorum patres occidiſſent, nihilominus pupilli ſtipendia patrum trahebant, quorum pueritia inter uarias expeditiones militia erat. Itaque à paruula ætate periculis laboribusq; indurati, inuicti exercitus fuere: neque caſtra aliter, quàm patriam:

Conuiuiorum ſocietatem ludis interpolat. Cur. lib.6.

triam:neque pugnam aliud unquam, quàm uictoriam duxere.Hæc ſoboles nomen habuit Epigoni. *Parthis deindedomitis,præfectus his ſtatuitur ex nobiliſſimis Perſarum Androgoras, unde poſteà originem Parthorum reges habuerunt.Interea Alexander non regio,ſed hoſtili odio ſæuire in ſuos cœpit.Maximè indignabatur carpi ſermonibus ſuorum patris* Philippi, *patriæq; mores ſubuertiſſe.*Propter *quæ crimina,* Parmenion *quoque ſenex dignitate regi proximus, cum* Philota *filio de utroque prius quæſtionibus habitis,interficiuntur.Fremere itaque omnes uniuerſis caſtris cœpere,innoxii ſenis, filiiq; caſum miſerantes, interdum ſe quoque non debere melius ſperare dicẽtes. Quæ cũ nuntiata* Alexandro *eſſent uerens ne hæc opinio etiam in* Macedoniam *diuulgaretur, & ne uictoriæ gloria ſæuitiæ macula offuſcaretur, ſimulat ſe ex amicis quoſdam in patriam uictoriarum nuntios miſſurum.* Hortatur *milites ſuis ſcribere,rariorem habituros occaſionem, propter militiam remotiorem.* Datos *faſces epiſtolarum ad ſe tacitè deferri iubet, ex quibus cognito de ſe ſingulorum iudicio, in unam cohortem eos, qui de rege durios opinati fuerant,contribuit, aut conſumpturus eos, aut in ultimis terris in colonias diſtributurus.* Inde Dracas, Euergetes,Parymas,*Parpammenos,Hydaſpios,*ceteroſq; populos,qui in radice* Caucaſi *morabantur,ſubegit.*Intereà *unus ex amicis* Darii Beſſus,*uinctus per ducitur,qui regem non ſolùm prodiderat, uerumetiam interfecerat. Quem in ultionem perfidiæ,excruciandum fratri* Darii *tradidit, reputans non tam hoſtem ſuum fuiſſe* Dariam, *quàm amicum,à quo eſſet occiſus.* Et *ut his terris no-*

*Paropamiſſadas.

Exathres,nomẽ fratris fuit Plu.

De ſupplicii genere quo Beſſus affectus fuerit, uarie auctores ſcribunt.

men relinqueret, urbem Alexandriam *ſuper amnem* Ta*naim condidit, intra diem ſeptimum decimum muro* VI. *milium paſſuum conſummato, translatis eo trium ciuitatum populis, quas* Cyrus *condiderat.* In Bactrianis *quoq;* Sogdianisq; XII. *urbes condidit distributis his: quoſcunque in exercitu ſeditioſos habebat. His ita geſtis, ſolenni die amicos in conuiuium uocat. Vbi orta inter ebrios rerum à* Philippo *geſtarum mentione, præferre ſe patri ipſe, rerumq; ſuarum magnitudinem extollere cœlo tenus cœpit, aſſentante maiore conuiuarũ parte. Itaq; cùm unus ex ſenibus* Clytus, *ductus fiducia amicitiæ regiæ; cuius palmam tenebat, memoriã* Philippi *tueretur, laudaretq; eius res geſtas, adeò regem offendit, ut telo à ſatellite rapto, eundem in conuiuio trucidauerit. Qua cæde exultãs mortuo patrocinium* Philippi, *laudemq; paternæ militiæ obiectabat. Poſtquàm ſatiatus cæde animus quieuit, & in locum iræ ſucceſſit exiſtimatio, modò perſonam occiſi, modò cauſam occidendi conſiderans, pigere eum facti cœpit, qui paternas laudes tam iracundè accepiſſet quàm nec conuicia debuiſſet, amicumq; ſenem innoxium, à ſe occiſum inter epulas & pocula, dolebat.* Eodem *igitur furore in pœnitentiam, quo pridem in iram, uerſus mori uoluit. Primùm infletus progreſſus, amplecti mortuum, uulnera tractare & quaſi audienti confiteri dementiam: arreptum telum in ſe uertit: peregiſſetq; facinus, ni amici interueniſſent. Manſit hæc uoluntas moriendi etiam ſequentibus diebus. Acceſſerat enim ad pœnitentiam, nutricis ſuæ, & ſororis* Clyti *recordatio, cuius abſentis eum maxima pudebat, tam fœdam illi alimentorum ſuorum mercedem redditam, ut in*

cuius manibus pueritiam egerat, huic iuuenis, & uictori pro beneficiis funera remitteret. Reputabat deinde quantum in exercitu ſuo quantum apud gentes deuictas fabularum, atq; inuidiæ, quantum apud cæteras amicos metum, & odium ſui fecerit, quàm amarum & triſte reddiderit conuiuium ſuum: non armatus in acie, quàm in cõuiuio ſedens terribilior. Tunc Parmenion, & Philotas, tunc Amynthas conſobrinus, tunc nouerca fratresq; interfecti, tunc Attalus, Eurilochus, Pauſanias, aliiq; Macedoniæ extincti principes occurrebant. Ob hæc illi quatriduo perſeuerata inedia eſt, donec exercitus uniuerſi præcibus exoratus eſt, precantis, ne in mortem unius doleat, ut uniuerſos perdat, quos in ultimam deductos Barbariam, inter infeſtas, & irritatas gentes, bello deſtituat. Multùm profuere & Calliſthenis philoſophi preces, condiſcipulatu apud Ariſtotelem familiaris illi, & tunc ab ipſo rege ad prodenda memoriæ acta eius accitus. Reuocato igitur ad bellum animo, Choraſmos & Dracas in deditionem accepit. Deinde quod primò ex Perſico ſuperbiæ regiæ more diſtulerat, ut omnia pariter inuidioſiora eſſent, non ſalutari, ſed adorari ſe iubet. Acerrimus inter recuſantes Calliſthenes fuit. Quæ res & illi, & multis principibus Macedonum exitio fuit: ſiquidem ſub ſpecie inſidiarum omnes interfecti. Retentus tamen eſt Macedonibus mos ſalutandi regis exploſa adoratione. Poſt hæc Indiam petit, ut Oceano, ultimoq; Oriente finiret imperium. Cui gloriæ, ut etiam exercitus ornamenta conuenirent, phaleras equorum, & arma militum argento inducit, exercitumq; ſuum, ab argenteis clypeis, Argyraſpidas appellauit. Cùm ad

Et Anaxarchi, Plutarcho auctore.

Nyſam urbem ueniſſet, oppidanis non repugnantibus, fiducia religionis Liberi *patris, à quo condita urbs erat, parci iuſsit, lætus non militiam tantum, uerumetiam ueſtigia ſe* Dei *ſequutum*. Tunc *ad ſpectaculum ſacri montis duxit exercitum naturalibus bonis, uite, hederaq; ueſciti, non aliter, quàm ſi manu cultus, colentiumq; induſtria exornatus eſſet*. Sed *exercitus eius, ubi ab montem acceßit, repentino mentis impetu, in ſacros* Dei *ululatus inſtinctus, cũ ſtupore regis, ſine noxa diſcurrit; ut intelligeret non tam oppidanis parcendo, quàm exercitui ſuo ſe conſuluiſſe*. Inde *montes* Dædalos, *regnaq; Cleophidis reginæ petit*. Quæ, *cum ſe dediſſet, eius concubitu redemptum regnum ab* Alexandro *recepit: illecebris conſecuta, quòd armis non potuerat: filiumq; ab eo genitum* Alexandrum *nominauit, qui poſtea regno* Indorum *potitus eſt. Cleophis regina, propter proſtratâ pudicitiam, ſcortum regium exinde appellata eſt ab* Indis. Peragrata India, *cum ad ſaxum miræ magnitudinis & aſperitatis, in quod multi populi confugerant, perueniſſet, cognoſcit* Herculem *ab expugnatione eiuſdem ſaxi terræmotu prohibitum*. Captus *itaque cupidine*, Herculis *acta ſuperare, cũ ſummo labore ac periculo potitus ſaxo, eius omnes loci gentes in additionem accipit*. Vnus *ex regibus* Indorum *fuit*, Porus *nomine, uiribus corporis, & animi magnitudine pariter inſignis; qui bellum iampridem, audita* Alexandri *opinione, in aduentum eius parabat*. Commiſſo *itaque prælio, exercitum ſuum inuadere* Macedonas *iubet, ſibi regem eorum priuatum hoſtem depoſcit*. Nec Alexander *moram pugnæ fecit: ſed prima congreßione uulnerato equo,*

cum

Quem me tum incolæ appellant. Curt. lib. 7. Bacchantes.

Statura enim fuit quatuor cubitorũ & palmi auctor Plut.

cum præceps in terram cecidiſſet, concurſu ſatellitũ ſer uatus eſt. Porus *multis uulneribus obrutus capitur.* Qui *uictum ſe adeo doluit, ut cum ueniam ab hoſte inueniſſet, neq; cibum ſumere uoluerit, neq; uulnera curari paſſus ſit, ægreq; ſit ab eo obtentum: ut uellet uiuere:* Quem Alexander *ob honorem uirtutis, incolumen in regnum remiſit.* Duas *igitur urbes, condidit: unam* Nicœam; *alteram ex nomine equi** Bucephalam *uocauit.* Inde Adreſtas, *Stabenos, Paßidas, Gangaritas, *cæſis eorum exercitibus, expugnat.* Cum *ad* Enſites *ueniſſet, ubi eum cum* CC. *millibus hoſtium equitum opperiebãtur, omnis exercitus non minus uictoriarum numero, quàm laboribus feſſus, lacrymis eum deprecatur, ut finem tandem belli faceret, aliquando patriæ, redituſq; meminiſſet: reſpiceret militũ annos, quibus uix ætas ad reditum ſufficeret, oſtendere alius caniciem, alius uulnera, alius ætate con ſumpta corpora, alius cicatricibus exhauſta.* Solos *ſe eſſe qui duorum regum* Philippi Alexandriq; *continuam militiam pertulerint.* Tandem *orare, ut reliquias ſaltem ſuas paternis ſepulcris reddat, quorum non ſtudijs deficitur, ſed annis.* Ac *ſi non militibus, uel ipſe ſibi parcat, ne fortunam ſuam nimis onerando fatiget.* Motus *his tam iuſtis precibus, uelut in finem uictoriæ, caſtra ſolito magnificentiora fieri iußit, quorum molitionibus & hoſtis terreretur, & poſteris admiratio ſui relinqueretur.* Nullum *opus milites lætius fecere.* Itaq; *cæſis hoſtibus, cum gratulatione in eadem reuerterunt.* Inde Alexander *ad amnem* Aceſinem *pergit: per hunc ad* Oceanum *deuehitur.* Ibi Geſſonas Aſyboſq;, *quos* Hercules *condidit, in deditionem accepit.* Hinc *ad* Am-

*Bucephalam

*Strathenos, *al.* Adreſtas

*Sabarcas

Apud Mallos hanc pugnam factam Plu. ſcribit, qui ſunt Indorum pugnaciſsimi.

*Vrbs Oxydracarum fuit, Cur. lib. 9.

bros & *Sycambros nauigat. Quæ gentes cum armatis LXXX. millibus peditum, & LX. millibus equitum excipiunt. Cum prælio uictor eſſet, ad *urbem eorũ exercitum ducit. Quam deſertam à defenſoribus, cum de muro, quem primus ceperat, animaduertiſſet in urbis planiciem ſine ullo ſatellite deſilijt. Itaq; cum eum hoſtes ſolum conſpexiſſent, clamore edito, undique concurrunt, ſi poſsint in uno capite urbis bella finire, & ultionem tot gentibus dare. Nec minus Alexander conſtanter reſtitit, & unus aduerſus tot millia præliatur. Incredibile dictu eſt, ut eum non multitudo hoſtium, non magna telorum uis, non tantus laceſſentium clamor terruerit, ſolus tot millia cæderet ac fugaret. Vbi uerò ſe obrui multitudine uidit, trunco ſe, qui prope murum ſtabat, applicuit; cuius auxilio tutus, cum diu agmen ſuſtinuiſſet, tãdem cognito periculo, eius amici ad eum deſiliunt. Ex quibus multi cæſi: præliumq; tandiu anceps fuit, quoad omnis exercitus, muris deiectis in auxiliũ ueniret. In eo prælio ſagitta ſub *mamma traiectus, cum ſanguinis fluxu deficeret, genu poſito tandiu præliatus eſt, donec eũ à quo uulneratus fuerat, occideret. Curatio uulneris grauior ipſo uulnere fuit. Itaq; ex magna deſperatione tandem ſaluti redditus, Polyperchonta cum exercitu Babyloniam mittit, ipſe cum lectiſsima manu, naues conſcendit, & Oceani littora peragrat. Cum ueniſſet ad urbem Ambigeri regis, oppidani inuictum ferro audientes, ſagittas ueneno armant, atque ita gemino mortis uulnere hoſtem à muris ſummouentes, plurimos interficiunt. Cum inter multos letaliter uulneratus eſſet Ptolemæus, moriturusq; iam uideretur, per quietem regi mõſtra-

Sagitta fuit duorũ cubitorũ. Qu. Cur.

*dextra

Sanguine is regi coniũctus erat. Curt.

ſtrata in remedia ueneni herba eſt: qua in potu accepta ſtatim periculo eſt liberatus, maiorq́; pars exercitus hoc remedio ſeruata. Expugnata deinde urbe, reuerſus in naues. Oceano libamenta dedit, proſperum in patriã reditũ precatus, ac ueluti curru circa metam acto, poſitis imperii terminis, quà ſinus, aut terrarum ſolitudines prodire paſſæ ſunt, aut mare nauigabile fuit, ſecundo æſtu oſtio fluminis Indi inuehitur. Ibi in monumenta rerũ à ſe geſtarũ, urbẽ Barcem condidit, arasq́; ſtatuit, relicto ex numero amicorũ, littoralibus Indis præfecto. Inde iter terreſtre facturus, cum arida loca medij itineris dicerentur puteos opportunis locis fieri præcepit. Quibus ingenti dulci aqua inuenta, Babyloniam redit. Ibi multæ deuictæ gentes, præfectos ſuos accuſauerunt: quos ſine reſpectu amicitiæ, Alexander in conſpectu legatorum necari iuſsit. Poſt hæc Darij regis filiã, Statyrã in matrimoniũ recepit: ſed optimatibus Macedonũ lectas ex omnibus gentibus nobiliſsimas uirgines tradidit, ut communi facto crimen regis leuaretur. Tunc ad concionẽ exercitum uocat, & promittit ſe æs alienum omniũ propria impenſa ſoluturum, ut prædã præmiaq́; integrè domum ferant. Inſignis hæc munificentia non ſumma tantum, uerumetiam titulo muneris fuit, nec à debitoribus magis, quam à creditoribus gratius accepta: quoniam utriſque exactio pariter ac ſolutio difficilis erat, XXIII millia talentorum in hos ſumptus expenſa. Dimiſsis *ueteranis, exercitũ ex iunioribus ſupplet. Sed retenti ueteranorum diſceſſum ægrè ferentes, miſſionẽ & ipſi flagitabãt, nec annos, ſed ſtipendia ſua numerari iubebant: pariter in militia lectos, pariter ſacra

Suſis nuptiæ celebrantur.

Plutarchus

Nouẽ millium octingentorum ac ſeptuaginta talentorum ſummã. Plut.

*Quorum erant triginta millia.

mento ſolui equum cenſentes:nec iam precibus ſed conuicio agebant,iubentes eum ſolum cum patre ſuo Hammone *finire bella ut milites ſuos faſtidiat.* Contrà, *ille nunc caſtigare milites, nunc lenibus uerbis monere, ne glorioſam militiam ſeditionibus infuſcarent.* Ad *poſtremum cùm nihil proficeret uerbis, ad corripiendos ſeditionis auctores, è tribunali in concionem armatã inermis ipſe deſilijt, & nemine prohibente,* XIII. *correptos, manu ſua ipſe ad ſupplicia duxit: tantam uel illis moriendi patientiã metus regis,uel huic exigendi ſupplicia cõſtantiã,diſciplina militaris dabat, inde ſeparatim auxilia* Perſarum *in concionẽ alloquitur.* Laudat *perpetuam illorum tum in ſe, tum in priſtinos reges fidem: ſua in illos beneficia memorat:ut nunquam quaſi uictos, ſed ueluti uictoriæ ſocios habuerit:*Deniq; *ſe in illorũ, non illos in gentis ſuæ morẽ tranſiſſe,affinitatibus connubiorum uictos uictoribus cõmiſcuiſſe.*Nunc *quoq; ait, cuſtodiam corporis ſui non* Macedonibus *tantum ſe,uerumetiam illis crediturum.* Atque *ita mille ex his iuuenes in numerum ſatellitum legit: auxiliorum quoq; portionem armatam in diſciplinam* Macedonum *exercituĩ ſuo miſcet.* Quam *rem ægrè* Macedones *tulerunt,iactãtes hoſtes ſuos in officium ſuum à rege ſubactos.* Tunc *uniuerſi *entes,regẽ adeunt,orant,ut ſupplicijs ſuis potius ſaturet ſe,quàm contumelijs.*Qua *modeſtia obtinuerunt,ut* XI *.millia militũ ueteranorũ exauctoraret.* Sed *ex amicis dimiſſi ſenes* Polyperchon, Clytus, Gorgias, Polidamas,Antigonas.Dimiſſis *his,* Craterus *præponitur, iuſſus præeſſe* Macedonibus *in* Antipatri *locum:* Antipatrumq; *cum ſupplemento tyronũ in locũ eius uocat:*

cat: ſtipendia reuertentibus, ueluti militantibus, data. Cũ hæc agũtur, unus ex amicis eius Ephæſtium *decedit, dotibus primò formæ pueritiæq́;, mox obſequijs regi percharus.* Quem *contra decus regium,* Alexander *diu luxit, tumulumq́; ei* XII. *millia talentum fecit, eũq́; poſt mortem coli ut deum iuſsit.* Ab *ultimis littoribus* Oceani Babyloniam *reuertenti, nuntiantur legationes* Carthaginienſium, *cæterarumq́;* Africæ *ciuitatũ, ſed &* Hiſpaniarum, Siciliæ, Galliæ, Sardiniæ, *nonnullas quoq́; ex* Italia *eius aduentum* Babyloniæ *opperiri.* Adeo *uniuerſum terrarum, orbem nominis eius terror inuaſerat, ut cunctæ gentes ueluti deſtinato ſibi regi adularentur.* Hac *igitur ex cauſa* Babyloniam *feſtinanti, uelut conuentum terrarum orbis acturo quidã ex magis prædixit, ne urbem introiret, teſtatus hunc locum ei fatalẽ fore.* Ob *hoc omiſſa* Babylonia, *in* Byrſtam *urbem trans* Euphratem, *deſertam olim, conceſsit:* Ibi *ab* Anaxarcho *philoſopho compulſus eſt, rurſum* Magorum *prædicta contemnere, ut falſa, ut incerta: & ſi fatis conſtent, ignota mortalibus, ac ſi naturæ debeantur immutabilia.* Reuerſus *igitur* Babyloniam, *multis diebus otio deditis, intermiſſum olim cõuiuium ſolenniter inſtituit, totusq́; in lætitiam fuſus, cum diei noctem coniunxiſſet peruigilẽ, iam è conuiuio *medicus* Theſſalus *inſtaurata comeſſatione, & ipſum, & ſodales eius inuitat.* Accepto *poculo, media potione repentè ueluti telo* Alexander *confixus ingemuit: elatusq́; è conuiuio ſemianimis, tanto dolore cruciatus eſt, ut ferrum in remedia poſceret, tactũq́; hominũ uelut uulnera indoleſceret.* Amici *cauſam morbi, intemperiẽ ebrietatis diſſeminauerunt.* Re *autem*

Per eum reſponſa Barbaris dabat.

Plutar. decẽ mil lia habet.

Mago, Pythagorę nomen fuit Plu.

**Medius*

Ferunthoc uenenum, gelidisſimã aquã, fuiſſe, ex Nonacriæ petra ſudantẽ. Plu Cuius fontem, appellat Curtius Stygos hydor.

uera inſidiæ fuerunt,quarum infamiam ſucceſſorum potentia oppreſsit. Auctor inſidiarum Antipater fuit,qui cum chariſsimos amicos eius interfectos uideret,Alexãdrum generum ſuum *Linciſtarum occiſum, ſe magnis rebus in Græcia geſtis,non tam gratum apud regẽ,quàm inuidioſum eſſe,à matre quoque eius Olympiade uarijs ſe criminationibus uexatũ. Huc accedebat ante paucos dies,ſupplicia in præfectos deuictarum nationum crudeliter habita. Ex quibus rebus ſe quoque à Macedonia non ad ſocietatem militiæ,ſed ad pœnam euocatum arbitrabatur. Igitur ad occupandum regem,Caſſandrum filium dato ueneno ſubornat, qui cum fratribus Philippo & Iolla miniſtrare regi ſolebat:cuius ueneni tanta uis fuit,ut non ære,non ferro,nõ teſta contineretur,nec aliter ferri,niſi in ungula equi potuerit: præmonito filio, ne alijs quàm Theſſalo,& fratribus crederet. Hac igitur ex cauſa,apud Theſſalum paratum repetitumq; conuiuium eſt. Philippus & Iollas prægustare potum regis ſoliti,in aqua frigida uenenum habuerunt, quam præguſtatã iam potioni ſupermiſerunt. Quarto die Alexander indubitatam mortẽ ſentiens,agnoſcere ſe fatum domus maiorũ ſuorũ ait: Nam pleroſq; Aeacidarum intra trigeſimum annum defunctos. Tumultuantes deinde milites,inſidijs perire regẽ ſuſpicantes,ipſe ſedauit: eoſq; omnes cum prolatus in editiſsimum urbis locum eſſet, ad conſpectum ſuum admiſit,oſculandamq; dextram ſuã flentibus porrexit. Cum lacrymarent omnes ipſe non ſine lacrymis tantùm, uerumetiam ſine ullo triſtioris mentis argumento fuit,ut quoſdam impatientius dolentes conſolatus ſit: Quibuſdã mandata ad parentes eorũ dedit:

*Lynceſtem

dedit: adeò ſicut in hoſtem, ita & in mortē inuictus animus fuit. Dimiſsis *militibus, amicos circunſtantes percunctatur uideatur ne ſimilem ſibi reperturi regem?* Tacentibus *cunctis, tunc ipſe, ut hoc neſciat: ita illud ſcire, uaticinariq; ſe, ac penè oculis uidere dixit, quantum ſit in hoc certamine ſanguinis fuſura* Macedonia, *quantisq; cædibus, quo cruore, mortuo ſibi parētatura.* Ad *poſtremum, corpus ſuum in* Hammonis *templo condi iubet.* Cū *deficere eum amici uiderent, quærunt quem imperij faciat hæredem:* Reſpondit, DIGNISSIMVM. *Tanta illi magnitudo animi fuit, ut cum* Herculem *filium, cum fratrem* Arideum, *& cum* Roxanem *uxorem prægnantem relinqueret, oblitus neceßitudinum, digniſsimum tantu paret hæredem:* Prorſus *quaſi nefas eſſet, uiro forti aliū quàm uirum fortē ſuccedere, aut tanti regni opes alijs, quàm probatis relinqui.* Hac *uoce ueluti bellicum inter amicos ceciniſſet, aut malum diſcordiæ miſiſſet, ita omnes in æmulationem conſurgunt, & ambitione uulgi tacitum fauorem militum quærunt. Sexto die præcluſa uoce, exemptum digito anulum* Perdiccæ *tradidit; quæ res gliſcentem amicorum diſſenſionem ſedauit.* Nā *etſi non uoce nuncupatus hæres, indicio tamen electus eſſe uidebatur.* Deceßit Alexander *menſem unum, annos tres, & triginta natus, uir ſupra humanam potentiam magnitudine animi præditus.* Qua *nocte eum mater* Olympias *concepit, uiſa per quietem eſt cum ingenti ſerpente uolutari: nec* Dei *decepta ſomnio eſt.* Nā *profectò maius humana mortalitate opus utero tulit, quam cū* Aeacidarū *gens ab ultima ſeculorū memoria, & regnū patris, fratris, mariti, ac deinceps maiorū omniū*

illuſtrauerit: nullius tamen nomine, quàm filii, clarior fuit. Prodigia *magnitudinis eius in ipſo ortu nonnulla apparuerunt.* Nam *eà die qua natus eſt, duæ aquilæ tota die præpetes ſupra culmen domus patris eius ſederunt, omen duplicis imperij* Europæ, *Aſiæq; præferentes: eademq; die nuntium pater eius duarum uictoriarum accepit; alterius belli* Illyrici, *alterius certaminis* Olympiaci*, in quod quadrigarum currus miſerat: quod omen uniuerſarum terrarum uictorias infanti protendebat.* Puer *acerrimis literarum ſtudijs eruditus fuit.* Exacta *pueritia per quinquennium ſub* Ariſtotele*, doctore inclyto omnium* Philoſophorum*, creuit.* Accepto *deinde imperio, regem ſe terrarum omnium, ac mundi appellari iuſsit: tantamq; fiduciam ſuis militibus fecit, ut illo præſente nullius hoſtis arma, nec inermes timuerint.* Itaque *cum nullo hoſtium unquam congreſſus eſt, quem non uicerit: nullam urbem obſedit, quam non expugnauerit; nullam gentem adijt, quàm non calcauerit.* Victus *denique eſt ad poſtremum non uirtute hoſtili, ſed inſidijs ſuorum, & fraude ciuili.*

IVSTINI LIBER XIII.

EXTINCTO *in ipſo ætatis: ac uictoriarum flore,* Alexandro Magno, *triſte apud omnes, totamq;* Babyloniam *ſilentium fuit. Sed nec deuictæ gentes fidem nuntio habuere, quòd ut inuictũ regẽ, ſic immortalẽ eũ crediderant, recordantes, quoties præſenti morti ereptus eſſet, quàm ſæpe ferro amiſſo, repentè ſe nõ ſoſpitem*

*tem tantū ſuis,uerumetiam uictorem obtuliſſet.*Vt *uerò mortis eius fides adfuit, omnes barbaræ gentes paulò antè ab eo deuictæ,non ut hoſtem eum,ſed ut parentem luxerunt.*Mater *quoq;* Darij *regis,quam amiſſo filio, à faſtigio tantæ maieſtatis in captiuitatem redactam, indulgentia uictoris in eam diem uitæ, non pœnituerat, audita morte* Alexandri *mortem ſibi ipſa conſciuit:non quòd hoſtem filio præferret,ſed quòd pietatē filij in eo, quem hoſtem timuerat,experta eſſet: Cōtrà* Macedones *uerſa uice,non ut ciuem,ac tantæ maieſtatis regem, uerùm ut hoſtem amiſiſſent,gaudebant,ſeueritatē nimiam, & aßidua belli pericula execrātes*. Huc *accedebat,quòd principes regnum, & imperia,uulgus militum theſauros,& grande pondus auri, uelut inopinatam prædam, ſpectabant:illi ſucceßionem regni,hi opum,ac diuitiarū hæreditatem cogitantes.* Erant *enim in theſauris* C.*millia talentum,& in annuo uectigali tributo* CCC. *millia, ſed nec amici* Alexandri *fruſtra regnum expectabant.* Nam *eius uirtutis erant,ac uenerationis, ut ſingulos reges putares.*Quippe *ea formæ pulchritudo,& proceritas corporis,& uirium ac ſapientiæ magnitudo in omnibus fuit,ut qui eos ignoraret:non ex una gente: ſed ex toto terrarum orbe electos iudicaret: neq; enim unquā antea* Macedonia*, uel ulla gens tam clarorum uirorum prouentu floruit:quos primum* Philippus *mox* Alexander *tanta cura legerat,ut non tam ad ſocietatem belli, quàm in ſucceßionem regni,electi uiderentur.* Quis *igitur miretur,talibus miniſtris,orbem terrarum uictum, cum exercitus* Macedonum *à tot,non ducibus,ſed regibus regeretur? qui nunquam ſibi reperiſſent pares, ſi non*

Inedia mortuam, quinto poſteaquam mori ſtatuerat die Q.Cur. x.

Nec mirū: tales enim plerunque ſunt ciues, quales principes extiterint, Cic.

nõ inter ſe concurriſſent. Multosq; Macedonia pro uno Alexandros habuiſſet, *niſi fortuna eos ex æmulatione uirtutis in perniciem mutuam armaſſet.* Cæterum occiſo Alexandro, *non ut læti, ita & ſecuri fuere, omnibus in unũ locum competentibus, nec minus milites inter ſe timebant, quorum & libertas ſolutior, & fauor incertus erat.* Inter *ipſos uerò æqualitas diſcordiam augebat, nemine tantum cæteros excedente, ut ei aliquis ſummitteretur.* Armati *itaq; in regia coeunt, ad formandum rerũ præſentium ſtatũ.* Perdiccas *cenſet,* Roxanes *expectari partum, quæ ex acto menſe octauo, matura iam ex* Alexandro *erat, & ſi puerum peperiſſet, hunc dari ſucceſſorem patri.* Meleager *negat differenda in partus dubios conſilia, nec eſſe expectandum dum reges ſibi naſcerentur, cum iam genitis uti liceret: ſeu ſi puer illis placeat, eſſe.* Pergami *filium* Alexandri, *natum ex* Arſine *nomine* Herculem: *ſeu mallent iuuenem eſſe, eſſe in caſtris fratrem* Alexandri Arideum *comitem, & cunctis non ſuo tantum, uerùm patris* Philippi *nomine acceptiſſimum.* Cæterùm Roxanem *eſſe originis* Perſicæ: *nec eſſe fas, ut* Macedonibus *ex ſanguine eorum, quorum regna deleuerint, reges conſtituantur: quod nec ipſum* Alexandrum *uoluiſſe dicit.* Deniq; *morientem nullam de eo mentionẽ feciſſet.* Ptolemæus *recuſat regem* Arideum, *nõ propter maternas modò ſordes, quòd ex* Lariſſæo *ſcorto naſceretur, ſed etiam propter inualitudinem maiorem quam* **patiebatur, ne ille nomen regis, alius imperium teneret: & melius eſſe ex his legi qui pro uirtute regi ſuo proximi fuerint, qui prouincias regant, quibus bella mãdentur, quàm ſub perſona regis indignorum ſubijciãtur* impe-

**res pat.*

imperio. Vicit Perdiccæ *ſententia ex cõſenſu uniuerſo-rũ.* Placuit *itaq;* Roxanes *expectari partũ: & ſi puer na tus fuiſſet, tutores* Leonatum *&* Perdiccã, Crateron *&* Antipatrum *conſtituunt, confeſtimq́; in tutorum obſe-quia iurant.* Cum *equites quoq; idem feciſſent, pedites indignati nullas ſibi conſiliorum partes relictas,* Arideũ Alexandri *fratrem regẽ appellant, ſatellitesq́; illi ex tri bu ſua legunt, & nomine* Philippi *patris uocari iubent.* Quæ *cum nunciata equitibus eſſent, legatos ad mitigan dũ eorũ animos, duos ex proceribus* Attalum *&* Melea grum *mittunt, qui potentiam ex uulgi adulatione quæ-rentes, omiſſa legatione, militibus conſentiunt.* Statim *& ſeditio creuit ubi caput & conſilium habere cœpit.* Tũc *ad delendum equitatum cuncti armati in regiam irrum punt: quo cognito equites trepidi ab urbe diſcedunt ca-ſtriſq́; poſitis, & ipſi pedites terreri cœperunt.* Sed *nec procerum inter ſe odia ceſſabant.* Attalus *ad interficien dum* Perdiccam *ducem alterius partis mittit: ad quem armatum, & ultro prouocantem, cum accedere percuſ-ſores auſi non fuiſſent, tanta conſtantia* Perdiccæ *fuit, ut ultro ad pedites ueniret, & in concionem euocatos edoceret, quod facinus molierentur: reſpicerent contra quos arma ſumpſiſſent: non illos* Perſas, *ſed* Macedonas, *non hoſtes, ſed ciues eſſe: pleroſq; etiam cognatos eorũ, certè, & commilitones eorundem caſtrorum, & pericu-lorum ſocios, edituros deinde egregium hoſtibus ſuis ſpectaculum, ut quorum armis uictos ſe doleant, eorum mutuis cædibus gaudeant. parentaturoſq́; ſanguine ſuo manibus hoſtium à ſe interfectorum.* Hæc *cum pro ſin-gulari facundia ſua* Perdicca *peroraſſet, adeò mouit pe*

Infeſti hĩ Perdiccæ fuerãt Cur-tius.

tes,

dites,ut probato cõſilio eius:dux ab omnibus legeretur. Tam etiam equites in concordiam reuocati,in Arideum regen conſentiunt. Seruata eſt portio regni Alexandri filio,ſi natus eſſet.Hoc agebant, poſito in medio corpore Alexandri, ut maieſtas eius teſtis decretorum eſſet. His itaq; compoſitis, Macedoniæ & Græciæ Antipater præponitur Regiæ pecuniæ cuſtodia Cratero traditur. Caſtrorum exercitus,& rerum cura Meleagro,& Perdiccæ aſsignatur: iubeturq; Arideus corpus Alexandri in Hammonis templum deducere, Tunc Perdicca infenſus ſeditionis auctoribus,repentè ignaro collega, luſtrationem caſtrorum propter mortem regis in poſterum edicit. Poſtquàm armatum exercitum in campo conſtituit conſentientibus uniuerſis,euocatos duntaxat de ſingulis manipulis ſeditioſos,ſupplicio tradi occultè iubet. Reuerſus deinde,inter principes prouincias diuidit, ſimul ut remoueret æmulos,& munus imperij beneficij ſui faceret. Primo Ptolemæo Aegyptus,& Africæ,Arabiæq; pars ſorte uenit,quẽ ex gregario milite Alexãder uirtutis cauſa prouexerat: cui ad tradendam prouinciã Cleomenes,qui Alexandriam ædificauerat, datur. Confinem huic prouinciæ Sirian Laomedon Mitylenens, Ciliciam Philotas cum filio,& Illyrios recipiunt Mediæ maiori Acropatos,minori Alceta frater Perdiccæ præponitur. Suſiana gens Syno,Phrygia maior Antigono,Philippi filio,aſsignatur. Lyciam & Pamphyliam Learchus,Cariã Caſſander, Lydiam Menander ſortiuntur. Leonato minor Phrygia euenit,Thracia, & regiones Pontici maris Lyſimacho.Cappadocia cum Paphlagonia Eumeni datur. Summus caſtrorum tribunatus Seleuco Antiochi filio

Luſtrabantur milites cane diſciſſa, & ab utraq; parte proiecta. Curt.

ccc. fere ſunt ſupplicio affecti. Curt.

Et Phœnicem

Quæ Helleſponto adiuncta eſt.

filio ceſſit. Stipatoribus regis, ſatellitibusq́; Caſſander filius Antipatri præficitur. In Bactriana ulteriore, & Indiæ regionibus, priores præfecti detēti. Sed res inter amnes duos, Hydaſpē, & Indū, Taxilles habebat. In colonias in Indijs conditas, Phython Agenoris filius mittitur. Paraponemos fines Caucaſi mōtis Axiarches accepit. Dracas & Argæos Statanor, Bractrianos Amyntas ſortitur. Sogdianos Scythæus, Nicanor Parthos, Philippus Hyrcanos, Phrataſernes Armenios, Neoptolemus Perſas, Peuceſtes Babilonios, Arthous Pelaſgos, Archeſilaus Meſopotamiam adepti ſunt. Hæc diuiſio, cùm ueluti fatale munus ſingulis cōtigiſſet, ita magna incremētorum materia plurimis fuit. Siquidem non magno pòſt tempore quaſi regna, nō præfecturas, diuiſiſſent, ſic reges ex præfectis facti, magnas opes non ſibi tantum parauerunt, uerùm & poſteris reliquerunt. Dum hæc in Oriente aguntur, in Græcia Athenienſes, & Aetoli bellum, quod iam uiuo Alexandro mouerant, ſummis uiribus inſtruebāt. Cauſæ belli erant, q; reuerſus ab India Alexander, epiſtolas in Græciam ſcripſerat, quibus omnium ciuitatum exules, præter cædis damnatos, reſtituebātur. Quæ recitatæ præſente uniuerſa Græcia, in mercatu Olympiaco, magnos motus fecerant, quòd plurimi non legibus pulſi patria, ſed per factionē principū fuerāt, uerētibus iiſdem principibus, ne reuocati, potentiores in republica fierent. Palam igitur iam tunc multæ ciuitates, libertatem bello uendicandam fremebant. Principes tamen omnium Athenienſes, & Aetoli fuere. Quod cùm nuntiatum eſſet Alexandro, mille naues longas ſocijs *imperij præceperat, quibus in Occidente bellum gere-

* imperari

gereret, excurſurusq́; cum inualida manu fuerat ad Athenas delendas. Igitur Athenienſes, contracto XXX. *millia militum exercitu, &* CC. *nauibus, bellum cum Antipatro, cui Græcia ſorte euenerat, gerunt, cumq́; detrectantem prælium, & Heracleæ urbis mœnibus tuentem ſe, obſidione cinxerunt.* Eodem tempore Demoſthenes *Athenienſis orator pulſus patria, ob crimen accepti ab* Harpalo *auri, qui crudelitatem* Alexandri *fugerat, quòd ciuitatem in eiuſdem* Alexandri *bellum impelleret, fortè* Megaris *exulabat: qui cum miſſum ab* Athenienſibus Hyperidem *legatum cognouit, qui* Peloponnēſes *in ſocietatem armorum ſolicitaret, ſequutus eum* Sicyona, Argos, *&* Corinthum, *cæterasq́; ciuitates, eloquentia ſua* Athenienſibus *iunxit.* Ob *quod factum, miſſa ab* Athenienſibus *obuiam naui, ab exilio reuocatur.* Interim *in obſidione* Antipatri, Leoſthenes *dux* Athenienſium, *telo è muris in tranſeuntem iacto occiditur.* Quæ *res tantum animorum* Antipatro *dedit, ut etiam uallum reſcindere auderet: auxilium deinde à* Leonato *petit per legatos: qui cū uenire nuntiaretur cum exercitu, obuij ei* Athenienſes *cum inſtructis copijs fuere, ibiq́; equeſtri prælio graui uulnere ictus extinguitur.* Antipater, *etſi auxilia ſua uidere deuicta, morte tamen* Leonati *lætatus eſt, quippe & æmulum ſublatum, & uires eius acceſſiſſe ſibi gratulabatur.* Statim *igitur exercitu eius recepto, cum par hoſtibus etiam prælio uideretur, ſolutus obſidione, in* Macedoniam *conceſſit.* Græcorum *quoq; copiæ, à finibus* Græciæ *hoſte pulſo, in urbes dilapſæ ſunt.* Intereà Perdiccas, *bello innoxio* Ariarathi, *regi* Cappadocum *illato, prælioq́; uictor, nihil præmij præter uulnera, & pe-*

Factum eſt in obſidione Lamiarum. Plut. in Demoſt.

ricula retulit. Quippe *hoſtes ab acie in urbem recepti, occiſis coniugibus,* & *liberis, domos quiſq; ſuas cum om nibus copijs incenderunt.* Eodem *congeſtis etiam opibus ſemetipſi præcipitant, ut nihil hoſtis uictor ſuarum re‑rum, præter incendii ſpectaculo, frueretur.* Inde, *ut uiribus auctoritatem regiam acquireret, ad nuptias* Cleopatræ, *ſororis* Alexandri Magni, & *alterius* Alexandri *quondam uxoris, non aſpernante* Olympiade *matre eius, intendit: ſed prius* Antipatrum, *ſub affinitatis obtentu, capere cupiebat.* Itaq; *fingit ſe in matrimonium filiam eius petere, quò facilius ab eo ſupplementum tyronum ex macedonia obtineret.* Quem *dolum præſentiente* Antipatro, *dum duas eodem tempore uxores quærit, neutrã obtinuit.* Poſt *hæc bellum inter* Antigonum & Perdiccã *oritur.* Antigono Craterus & Antipater *auxilium ferebant: qui facta cum* Athenienſibus *pace,* Polyperchonta Græciæ & Macedoniæ *præponunt:* Perdiccas, *alineatis rebus,* Arideum & Alexandri Magni *filium in* Cappadociam, *quorum cura illi mãdata fuerat, de ſumma belli in conſilium adhibet.* Quibuſdam *placebat bellum in* Macedoniam *transferri, ad ipſum fontem & caput regni, ubi* & Olympias *eſſet, mater* Alexandri, *non mediocre momentum partium,* & *ciuium fauor, propter* Alexandri, Philippiq; *nomina, ſed in rem uiſum eſt ab* Aegypto *incipere, ne in* Macedoniam *profectis,* Aſia *à* Ptolemæo *occuparetur.* Eumeni *præter, prouincias, quas acceperat,* Paphlagonia, & Caria, & Lycia, & Phrygia *adiiciuntur.* Ibi Craterum & Antipatrum *opperiri iubetur.* Adiutores *ei dantur cum exercitibus ſuis frater* Perdiccæ Alcetas, & Neoptolemus. Clyto *cura claßis tradi‑*

*tur:Cilicia Philotæ adempta, Philoxeno datur: ipſe Perdiccas Aegyptum cum ingenti exercitu petit. Sic Macedonia in duas partes diſcurrentibus ducibus, in ſua uiſcera armatur, ferrumq; ab hoſtili bello in ciuilem ſanguinem uertit, exemplo furentium manus ac membra ſua ipſa cæſura: Sed Ptolæmeus in Aegypto, ſolerti induſtria magnas opes parabat. Quippe & Aegyptios inſigni moderatione in fauorem ſui ſolicitauerat, & reges finitimos beneficijs, obſequijs deuinxerat: terminos quoq; imperij, acquiſita Cyrene urbe ampliauerat: factusq; iam tantus erat, ut non tam timeret hoſtes, quàm timendus ipſe hoſtibus eſſet. Cyrene autem cōdita fuit ab Ariſteo, cui nomen Battos propter linguæ obligationem fuit. Huius pater, Cyrenus, rex *Theramenis inſulæ, cùm ad oraculum Delphos, propter dedecus adoleſcentis filii nō dum loquentis, deum deprecaturus ueniſſet, reſponſum accepit, quo iubebatur filius eius Battus Africam petere, & urbem Cyrenem condere, uſum linguæ ibi accepturus. Cùm reſponſum ludibrio ſimile uideretur, propter ſimilitudinem Theramenis inſulæ, ex qua coloni ad urbem condendam in Africam tam longinquæ regionis proficiſci iubebantur, res omiſſa eſt. interiecto deinde tempore, uelut contumaces, ex peſtilentia Deo parere compelluntur: quorum tam inſignis paucitas fuit, ut uix unam nauem complerent. Cum ueniſſent, in Africam, pulſis accolis, montem Cyram & propter amœnitatem loci, & propter fontis ubertatem occupauere: ibi Battus dux eorum, linguæ nodis ſolutis, loqui primum cœpit, quæ res animos eorum ex promiſſis Dei iam parte percepta, in reliquam ſpem condendæ*

*Theræ

urbis

urbis accendit. Poſitis igitur caſtris, opinionē ueteris fabulæ accipiunt, Cyrenen eximiæ pulchritudinis uirginē, à Theſſaliæ monte Pelio ab Apolline raptam, perlatāq; in eiuſdem montis iuga cuius collem occupauerat, à Deo repletam quatuor pueros peperiſſe. Nomium, Ariſteū, Eutocum, Agæum, miſſos à patre Hypſeo rege Theſſaliæ, qui perquirerent uirginem loci amœnitate captos in ijſdem terris cum uirgine reſediſſe. Ex his pueris tres adultos in Theſſaliam reuerſos, auita regna cepiſſe. Ariſtæum in Arcadia late regnaſſe, eumq; primum & apū, & mellis uſum, & lactis, & coaguli hominibus tradidiſſe, ſolſtitialisq; ortus & ſyderum primum inueniſſe. Quibus auditis, Battus uirginis nomine ex reſponſis agnito, urbem Cyrenen condidit. Igitur Ptolemæus huius auctus uiribus, bellum in aduentum Perdiccæ parabat. Sed Perdiccæ plus odium arrogantiæ, quàm uires hoſtium nocebant: quem exoſi etiam ſocij, ad Antipatrum gregatim confugiebant. Neoptolemus quoque in auxilium Eumeni relictus non ſolùm transfugere, uerumetiam prodere partium exercitum uoluit. Quam rem cum præſenſiſſet Eumenes, cum proditore decernere prælio neceſſe habuit: uictusq; Neptolemus, Ad Antipatrum & Polyperchonta profugit: hisq; perſuadet, ut continuatis * manſionibus læto ex uictoria & ſecuro, fuga ſua Eumeni ſuperueniant. Sed res Eumenem non latuit. Itaq; inſidiæ in inſidiatorem uerſæ: & qui ſecurum agreſſuros ſe putabant, ſecuris itinere, & peruigilia noctis fatigatis occurſum eſt. In eo prælio Polyperchon occiditur: Neoptolemus quoq; cum Eumene congreſſus, diu mutuis uulneribus acceptis collu-

*Quid ſi legatur, tranſitio nibus.

ctatus eſt & in ſumma uictus, occumbit. Victor igitur duobus prælijs continuis Eumenes *afflictas partes tranſ actione ſociorum paululum ſuſtentauit.* Ad *poſtremũ tamen* Perdicca *occiſo, ab exercitu hoſtis cum* Phylone, & Illyrio, & Alceta *fratre* Perdiccæ, *rex appellatur: bellumq́; aduerſus eos* Antigono *decernitur.*

Occiſus eſt a Ptolemæo. Oroſius.

IVSTINI LIBER XIIII.

EVMENES *ut* Perdiccam *occiſum, ſe ut hoſtem à* Macedonibus *indicatum, bellũq́;* Antigono *decretum cognouit, ultro ea militibus ſuis indicauit, ne fama aut rem in maius extolleret, aut militum animos rerum nouitate terreret: ſimul ut, an contra ſe animati eſſent, cognoſceret, ſumpturus conſilium ex motu uniuerſorum. Conſtanter tum præfatus eſt, ſi cui hæc terrori eſſent, habere eum* *dicendi *poteſtatem.* Qua *uoce adeo cunctos in ſtudium partium ſuarum induxit, ut ultro illum omnes hortarentur, reſciſſurosq́; ſe ferro decreta* Macedonum *affirmarent.* Tunc *exercitu in* Aetoliam *promoto, pecunias ciuitatibus imperat: recuſantes dare, hoſtiliter diripit.* Inde Sardis *profectus eſt ad* Cleopatram, *ſororem* Alexandri Magni, *ut eius uoce centuriones, principalesq́; confirmarentur, exiſtimaturus ibi maieſtatem regiam uerti, unde ſoror* Alexandri *ſtaret.* Tanta *ueneratio magnitudinis* Alexandri *erat, ut etiam per ueſtigia mulierum, fauor ſacrati eius nominis quæreretur.* Cum *reuerſus in caſtra eſſet, epiſtolæ totis caſtris abiectæ inueniuntur: quibus ijs, qui* Eumenis *caput ad* Antigonum *detuliſſent,*

* diſcedendi

ſent, magna præmia defi niebantur. His cognitis, Eumenes uocatis ad concionem militibus, primò gratias agit, quod nemo inuentus ſit, qui ſpem cruenti præmij fidei ſacramento ante poneret, tamen deinde callide ſubnectit, confictas à ſe has epiſtolas: ad experiendos ſuorum animos eſſe. Cæterùm ſalutem ſuam in omnium poteſtate eſſe, nec Antigonum, nec quenquam ducum ſic uelle uincere, ut ille in ſe exemplum peßimum ſtatuat. Hoc facto, & in præſenti labantium animos deterruit: & in futurum prouidet, ut ſi quid ſimile accidiſſet, non ſe ab hoſte corrumpi, ſed à duce tentari milites arbitrarentur. Omnes igitur operam ſuã certatim ad cuſtodiam ſalutis eius offerunt. Interim Antigonus cum exercitu ſuperuenit, caſtriſq; poſitis: poſtera die in aciem procedit. Nec Eumenes morã prælio fecit: qui uictus, immunitum quoddam caſtellum confugit: ubi cum uideret ſe fortunã obſidionis ſubiturum, maiorem exercitus partem dimiſit, ne aut conſenſu multitudinis hoſti traderetur, aut obſidio ipſa multitudine grauaretur. Legatos deinde ad Antipatrum, qui * ſolùm par Antigoni uiribus uidebatur ſupplices mittit, à quo cum auxilia Eumeni miſſa Antigonus didiciſſet, ab obſidione receßit. Erat quidem ſolutus ad tempus metu mortis Eumenes. Sed nec ſalutis, dimiſſo exercitu magna ſpes erat. Omnia igitur circunſpicienti optimum uiſum eſt, ad Alexandri Magni Argyraſpidas inuictũ exercitũ, & tot uictoriarum præfulgentem gloria decurrere. Sed Argyraſpides poſt Alexandrum omnes duces faſtidiebãt, ſordidã militiã ſub aliis, poſt tanti regis memoriã, exiſtimantes: Itaq; Eumenes blandimentis agere, ſin *ſolus

gulos ſuppliciter alloqui, nunc commilitones ſuos, nũc patronos appellans, periculorum, & operum Orientalium ſocios, nunc refugia ſalutis ſuæ, & unica præſidia commemorans, ſolos eſſe quorum uirtute Oriens ſit domitus, ſolos qui militiā Liberi patris, qui Herculis monumenta ſuperauerint, per hos Alexandrū magnū factū, per hos diuinos honores, & immortalem gloriam conſecutū: orat ut non tam ducē ſe, quam commilitonem recipiant, unumq; ex corpore ſuo eſſe uelint. Receptus hac lege, paulatim imperiū primùm monendo ſingulos, mox quæ perperam facta erant blande corrigendo, uſurpat: nihil in caſtris ſine illo agi; nihil adminiſtrari ſine ſolertia eius poterat. Ad poſtremū quū Antigonū ueni re cum e ercitu eſſet nuntiatū, cōpellit eos in aciem deſcendere. Ibi dum ducis imperia contemnunt, hoſtiū uirtute ſuperantur. In eo prælio non gloriam tantum tot bellorum, uerumetiam cum coniugibus & liberis præmia longæ militiæ parta, perdiderunt. Sed & Eumenes, qui auctor cladis erat, nec aliā ſpē ſalutis reliquā habebat, uictos hortabatur, nam & uirtute eos ſuperiores fuiſſe affirmabat. Quippe ab his quinque millia hoſtiū, cæſa, & ſi in bello perſtent, ultro hoſtes pacem petituros. Damna, quibus ſe putent uictos, duo millia mulierum & paucos infantes, & ſeruitia eſſe, quæ melius uincēdo poſſint reparare, quàm deſerendo uictoriā. Porrò Argyraſpides neq; fugam ſe tentaturos dicunt, poſt damna matrimoniorum, & poſt coniuges amiſſas, neque bellum geſturos contra liberos ſuos: ultroq; eū cōuicijs agitant, quòd ſe poſt tot annos emeritorū ſtipendiorū, redeuntes domum cum præmiis tot bellorū, ab ipſa miſ

ſione

ſtone rurſus in nouam militiam, immenſaq; bella reuocauerit, & à laribus quodammodo ſuis, & ab ipſo limite patriæ abductos, inanibus promiſsis deceperit: nunc quoque amiſsis omnibus felicis militiæ quæſtibus, ne uictos quidem in miſera & inopi ſenecta quieſcere ſinat. Ignaris deinde ducibus *confeſtim ad* Antigonum *legatos mittunt, petentes ut ſua reddi iubeat.* Is *redditurũ ſe pollicetur, ſi* Eumenem *ſibi tradant.* Quibus *cognitis,* Eumenes *cum paucis fugere tentauit, ſed retractus, deſperatis rebus, cùm concurſus multitudinis factus eſſet, petit ut poſtremùm ſibi alloqui exercitum liceret.* Iuſſus *ab uniuerſis dicere, facto ſilentio, laxatisq; uinculis, prolatam, ſicut erat catenatus, manum oſtendit:* Cernite *milites, inquit, habitum atque ornamenta ducis ueſtri, quæ non hoſtium quiſquam impoſuit.* Nam *hoc etiam ſolatio foret.* Vos *me ex uictore uictum, uos me ex imperatore captiuũ feciſtis: quater intra hunc annum in mea uerba iureiurando obſtricti eſtis, & iſta mitto* (NEQVE ENIM MISEROS CONVICIA DECENT) *unum oro: ſi propoſitorum* Antigoni *in meo capite ſumma conſiſtit, inter uos me uelitis mori:* Nam *neque illius intereſt, quemadmodum, aut ubi cadam: & ego fuero ignominia mortis liberatus* Hoc *ſi impetro, ſoluo uos iureiurando, quo toties uos ſacramento mihi deuouiſtis.* Aut *ſi ipſos pudet roganti uim adhibere, ferrum huc date, & permittite, quod uos facturos pro* Imperatore *iuraſtis,* Imperatorem *pro uobis ſine religione iuriſiurandi facere.* Cum *non obtineret, preces in iram uertit.* At *uos, ait, deuota capita reſpiciant dij periuriorum uindices, talesq; uobis exitus dent, quales uos ducibus ueſtris*

dediſtis. Nempe uos iidem paulò antè, & Perdiccæ ſanguine eſtis aſperſi, & in Antipatrū eadem moliti: Ipſum deniq; Alexandrum, ſi fas fuiſſet eum mortali manu cadere, interempturi: quod maximum erat, ſeditionibus agitaſtis. Vltima nunc ego perfidorū uictima, has uobis diras atq; inferias dico, ut inopes extorresq; omne æuū in hoc caſtrenſi exilio agatis, deuorentq; uos arma ueſtra, quibus plures ueſtros, quàm hoſtium duces abſumpſiſtis. Plenus deinde iræ, cuſtodes ſuos præcedere ad Antigoni caſtra præcepit. Sequitur exercitus prodito imperatore ſuo, & ipſe captiuus, triumphūq; de ſe ipſo ad uictoris ſui caſtra ducit, omnia auſpicia regis Alexādri, & tot bellorum palmas, laureasq; unà ſecum uictori tradentes: & nequid deeſſet pompæ, elephanti quoque, & auxilia Orientalia ſubſequuntur. Tanto pulchriora hæc Antigono, quàm Alexandro tot uictoriæ fuerunt: ut cum ille Orientem uicerit, hic eos à quibus Oriens uictus, ſuperauerit. Igitur Antigonus domitores illos orbis, exercitui ſuo diuidit, redditis quæ in uictoria ceperat. Eumenem uerò uerecundia prioris amicitiæ, in conſpectum ſuum uenire prohibitum aſsignari cuſtodibus præcepit. Intereà Eurydice, uxor Aridei regis, ut Polyperchonta à Græcia redire in Macedoniam cognouit, et ab eo accerſitam Olympiada, muliebri æmulatione perculſa, abutens ualetudine uiri, cuius officia ſibi uendicabat, ſcribit regis nomine Polyperchōti. Caſſandro exercitum tradat, in quem regni adminiſtrationem rex tranſtulerit. Eadem & in Aſiam Antigono per epiſtolas nuntiat: quo beneficio deuinctus Caſſander, nihil non ex arbitrio muliebris audaciæ geſsit. Deinde profectus

Deleti ſunt Argyraſpides ad unū omnes ab Ibircio, iuſſu Antigoni. Plut. in Eume.

ſectus in Græciam, multis ciuitatibus bellũ infert: quarum excidio, ueluti uicino incendio territi Spartani, urbẽ quam ſemper armis, non muris defenderant, tum contra reſponſa fatorum & ueterum maiorum gloriam, armis diffiſi, murorum præſidio includunt. Tantùm eos *degenerauiſſe à maioribus, ut cùm multis ſeculis murus urbis ciuium uirtus fuerit, tunc ciues ſaluos ſe forè nõ exiſtimauerint, niſi intra muros laterent.* Dum hæc agũ*tur,* Caſſandrum *à* Græcia *turbatus* Macedoniæ *ſtatus domum reuocauit.* Nanque Olympias, *mater* Alexandri Magni *regis, cùm ab* Epiro *in* Macedoniam, *proſequente* Aeacida *rege* Moloſſorũ, *ueniret, prohiberiq; finibus ab* Eurydice, & Arideo *rege cœpiſſet, ſeu memoria mariti, ſeu magnitudine filij, & indignitate rei moti* Macedones, *ad* Olympiada *tranſiere, cuius iuſſu &* Eurydice *& rex occiditur, ſex annis poſt* Alexandrum *potitus regno, ſed nec* Olympias *diu regnauit.* Nam *cum principium paßim cædes, muliebri magis quàm regio more feciſſet, fauorem ſuum in odium uertit. Itaq; audito* Caſſandri *aduentu, diffiſa.* Macedonibus, *cum nuru* Roxane, & *nepote* Hercule, *in** Pictuam *urbem coceßit.* Proficiſcenti Deidamia, Aeacidæ *regis filia, &* Theſſalonice *priuigna, & ipſa clara* Philippi *patris nomine, multæq; aliæ principũ matronæ, ſpecioſus magis quàm utilis grex, fuere comites.* Hæc *cùm nutiata* Caſſandro *eſſent, ſtatim citato curſu* Pictuã *uenit, & urbem obſidione cinxit.* Cũ *fame, ferròq; urgeretur,* Olympias *longæ obſidionæ tædio, pacta ſalute, uictori ſe tradidit.* Sed *cum* Caſſander *ad concionem uocato populo; ſciſcitatus quid de* Olympiade *fieri uellẽt, ſubornat parẽtes interfectorum*

Spartanorum urbs ſine muro.

**alias* Pi*cthiũ, & ita legit* Oro.

ctorum, qui ſumpta lugubri ueſte, crudelitatem mu- liebris accuſarent, à quibus accenſi Macedones, ſine reſpectu priſtinæ maieſtatis, occidendam decernunt: immemores prorſus, quòd per filium eius, uirumq́; non ſolum uitam ipſi interfinitimos tutam habuiſſent, uerumetiam tantas opes imperiumq́; orbis quæſiſſent. Sed Olympias ubi obſtinatos uenire ad ſe armatos uidit, ueſte regali, duabus ancillis innixa ultro obuiã procedit. Qua uiſa, percuſſores attoniti fortuna maieſtatis prioris, & tot in eam memoriæ occurrentibus regum ſuorum nominibus, ſubſtiterunt, donec à Caſſandro miſsi ſunt, qui eam confoderent, non refugientem gladium, nec uulnera, aut muliebriter uociferantem: ſed uirorum more fortium, pro gloria ueteris proſapiæ morti ſuccumbentem, ut Alexandrum poſſes etiam moriente matre conſpicere. Inſuper expirans, capillis & ueſte crura contexiſſe fertur, ne quid poſſet in corpore eius in decorum uideri. Poſt hæc Caſſander Theſſalonicem, regis Aridei filiam, uxorem ducit, filium Alexandri cum matre, in Arcem Amphipolitanam cuſtodiendos mittit.

Mors Olympiadis.

Quos paulo poſt interfecit agēte Hercule an. 14.

IVSTINI LIBER XV.

PERDICCA, & fratre eius Alceta, Eumene ac Polyperchonte, cæteriſq́; ducibus diuerſæ partis occiſis, finitum certamen inter ſucceſſores Alexandri Magni uidebatur, cùm repentè inter ipſos uictores nata diſcordia. Quippe poſtulãtibus Ptolemæo, & Caſſãdro & Lyſimacho, ut pecunia in præda capta, prouinciæq́; diuiderent-

uiderentur: Antigonus negauit ſe in eius belli prædã ſocios admiſſurum, in cuius periculum ſolus deſcenderat. Et ut honeſtum aduerſus ſocios bellum ſuſcipere uideretur, diuulgat ſe Olimpiadis mortẽ, à Caſſandro interfectæ, ulciſci uelle, & Alexandri regis ſui filium cum matre, obſidione Amphipolitana liberare. His cognitis, Ptolemæus & Caſſander, inita cum Lyſimacho & Seleuco ſocietate bellum terra, mariq; enixe inſtruebant. Tenebat Ptolæmeus Aegyptum cũ Africæ parte maiore, & Cypro, & Phœnice. Caſſandro parebat Macedonia cum Græcia. Aſiã & partẽ Orientis occupauerat Antigonus, cuius filius Demetrius prima belli congreſsione, à Ptolemæo, apud Calamam uincitur. In quo prælio maior Ptolemæi moderationis gloria q̃ ipſius uictoria fuit. Siquidẽ & amicos Demetrij non ſolum cum ſuis rebus dimiſit, uerumetiam additis inſuper muneribus, honorauit & ipſius Demetrij priuatum omne inſtrumentum, ac familiã reddidit, adiecto honore uerborũ, non ſe propter prædã ſed propter dignitatem iniſſe bellum: indignatum q; Antigonus deuictis diuerſæ factionis ducibus, ſolus uictoriæ communis præmia corripuiſſet. Dum hæc aguntur, Caſſander ab Apollonia rediens, incidit, in Abderitas, qui propter ranarum muriumq; multitudinem, relicto patriæ ſolo, ſedes quærebant: ueritus ne Macedoniam occuparent, facta pactione, in ſocietatem eos recepit, agroſq; ijs in ultimis Macedoniæ finibus aſsignat. Deinde, ne Hercules Alexandri filius, *qui ferè annos quatuordecim exceſſerat, fauore paterni nominis in regnũ Macedoniæ uocaretur, occidi eum tacitè cum matre Arſinoe iubet, corporaq; eorum terra obrui, ne cædes ſepultu-

Vide Pli. li. 10. cap. 65.

*qui per an.

ſepultura proderetur: & quaſi parum facinoris in ipſo primum rege, mox in matre eius Olympiade, ac filio admiſiſſet, alterum quoq; filium cum matre Roxane pari fraude interficit, quaſi regnum Macedoniæ, quod affectabat, aliter conſequi, quàm ſcelere non poßit. Intereà Ptolemæus cum Demetrio nauali prælio iterato congreditur, & amiſſa claſſe, hoſtiq; conceſſa uictoria, in Aegyptum refugit. Demetrius filium Ptolemæi Leuticum, & fratrem Menelaum, amicosq; eius cum priuati inſtrumenti miniſterio prouocatus, pari antea munere Aegyptum remittit: & ut appareret eos non odii, ſed dignitatis gloria accenſos, donis, muneribusq; inter ipſa bella contendebāt. Tanto honeſtius tunc bella gerebatur, quā tò nunc amicitiæ coluntur. Hac uictoria elatus Antigonus, regem ſe cum Demetrio filio appellari à populo iubet. Ptolemæus quoq; ne minoris apud ſuos auctoritatis haberetur, rex ab exercitu cognominatur. Quibus auditis, Caſſander, & Lyſimachus, & ipſi regiam ſibi maieſtatem uindicauerunt, huius honoris ornamentis tandiu omnes abſtinuerū, quandiu filii regis ſui ſupereſſe potuerunt Tanta in illis uerecundia fuit, ut cū opes regias haberent, regū tamē nominibus æquo animo caruerint, quoad Alexandro iuſtus hæres fuit. Sed Ptolemæus, & Caſſander, cæteriq; factionis alterius duces, cum carpi ſe ſingulos ab Antigono uiderēt, dū priuatum ſingulorū non commune uniuerſorum bellum ducunt, nec auxilium ferre alter alteri uolunt, quaſi uictoria unius, nō omniū foret, per epiſtolas ſe inuicē confirmantes, tēpus locum coeundi condicunt, bellumq; communibus uiribus inſtruunt. Cui cum Caſſander intereſſe propter finitimū bellū

non

non poſſet, Lyſimachum cum ingentibus copiis, in auxilium ſocijs mittit. Erat hic Lyſimachus illuſtri quidem Macedoniæ loco, natus, ſed uirtutis experimentis omni nobilitate clarior, quæ tanta in illo fuit, ut animi magnitudine, philoſophia ipſa uiriumq; gloria, omnes p quos Oriens domitus eſt, uicerit. Quippe cum Alexander Magnus Calliſthenem philoſophū, propter ſalutationis Perſicæ interpellatum morem, inſidiarum quæ ſibi paratæ fuerant; conſciū fuiſſe ratus eſſet, eumq; truncatis crudeliter membris abſciſſisq; auribus, ac naſo, labijsq;, deforme ac miſerandū ſpectaculū reddidiſſet, inſuper cū cane in cauea clauſum, ad metum cæterorū circunferret: tūc Lyſimachus audire Calliſthenem, & præcepta ab eo recipere uirtutis ſolitus, miſeratus tanti uiri, nō culpæ, ſed libertatis pœnas pendentis, uenenum in remedium calamitatum dedit. Quod adeò ægrè Alexander tulit, ut eum obiici ferociſſimo leoni iuberet. Sed cum ad conſpectum eius concitus leo impetum feciſſet, manum manipulo inuolutam Lyſimachus in os leonis immerſit, arreptaq; lingua feram exanimauit. Quod cum nuntiatum regi eſſet, admiratio in ſatisfactionem ceſſit: chariorem q; eum propter conſtantiam tantæ uirtutis habuit. Lyſimachus quoque magno animo regis, ueluti parentis, tulit contumeliam. Deniq; omni ex animo huius facti memoria exturbata, poſtea in India inſectanti regi quoſdam palantes hoſtes, cum à ſatellitum turba, equi ſui celeritate, deſertus eſſet, ſolus ei, per immenſas arenarum moles, curſus comes fuit. Quod idem antea Philippus, frater eius, cum facere uoluiſſet, inter manus regis, expirauerat. Sed Lyſimachum deſiliens, equo Alexander, haſte cuſpide*

Lyſimachus.

*alias, iratus fin xiſſet,

Aliter Plutarchus mortem Calliſthenis ſcribit in Alexandro.

ſpide

ſpide ita in fronte uulnerauit ut ſanguis aliter claudi nõ poſſet, quàm diadema ſibi demptum rex, alligandi uulneris cauſa, capiti eius imponeret. Quod auſpicium primũ regalis maieſtatis Lyſimacho fuit. Et poſt mortem Alexandri, cũ inter ſucceſſores Alexandri prouinciæ diuiderentur, ferociſſimæ gentes, quaſi omnium fortiſſimo, aſſignatæ ſunt: adeò etiã conſenſu uniuerſorum, palmã uirtutis inter cæteros tulit, priuſquã bellum inter Ptolemæũ, ſociosq; eius, aduerſus Antigonum committeretur, repẽte ex Aſia maiore digreſſus Seleucus, nouus Antigono hoſtis acceſſerat. Huius quoq; & uirtus clara, & origo admirabilis fuit. Siquidem mater eius Laodice, cum nupta eſſet Antiocho, claro inter Philippi duces uiro, uiſa eſt ſibi per quietem, ex concubitu Apollinis concepiſſe, grauidamq; factam, munus concubitus, anulum à Deo accepiſſe, in cuius gemma, anchora ſculpta eſſet. Iuſſaq; donum filio, quam peperiſſet, dare. Admirabilem fecit hũc uiſum & anulus, qui poſtera die, eiuſdem ſcripturæ in lecto inuentus eſt, & figura anchoræ, quæ in femore Seleuci nata cũ ipſo paruulo fuit. Quamobrem Laodice anulum Seleuco eunti cum Alexandro Magno ad Perſicam militiam, edocto de origine ſua, dedit. Vbi poſt mortem Alexandri, occupata regno Orientis, urbem, condidit, ibiq; geminæ originis memoriam conſecrauit. Nam & urbem ex Antiochi patris nomine, Antiochiam uocauit, & campos uicinos urbi, Apollini dicauit. Originis eius argumentum etiam poſteris manſit. Siquidem filij, nepotesq; eius anchoram in femore, ueluti notam generis naturalem habuere. Multa in Oriente poſt diuiſionem inter ſocios regni Macedonici bella geſſit. Principio

Thraces, & Ponticos intelligit.

cipio Babyloniam cepit: inde auctis ex uictoria uiribus, Bactrianos expugnat. Tranſitum deinde in Indiam fecit, quæ poſt mortem Alexandri, ueluti à ceruicibus iugo ſeruitutis excuſſo, præfectos eius occiderat. Auctor libertatis Sandrocottus fuerat: ſed titulum libertatis poſt uictoriam in ſeruitutem uerterat. Siquidem occupato regno, populum quem ab externa dominatione uendicauerat, ipſe ſeruitio præmebat. Fuit hic quidem humili genere natus, ſed ad regni poteſtatem maieſtate numinis impulſus: quippe cum procacitate ſua Alexandrum regem offendiſſet, interfici à rege iuſſus, ſalutem pedum celeritate quæſierat. Ex qua fatigatione, cùm ſomno captus iaceret, leo ingentis formæ ad dormientem acceſſit, ſudoremq; profluentem lingua ei terſit, expergefactumq; blandè reliquit. Hoc prodigio primum ad ſpem regni impulſus, contractis latronibus, Indos ad nouitatem regni ſolicitauit. Molienti deinde bellum aduerſus præfectos Alexandri, elephantus ferus infinitæ magnitudinis ultro ſe obtulit, & ueluti domita manſuetudine, eum tergo excepit, duxq; belli, & prælator inſignis fuit. Sic acquiſito regno, Sandrocottus ea tempeſtate, qua Seleucus futuræ magnitudinis fundamenta iaciebat, Indiam poſſidebat: cum quo facta pactione Seleucus, compoſitisq; in Oriente rebus, in bellum Antigoni deſcendit. Adunatis igitur omnium ſociorum copijs, prælium committitur: in eo Antigonus occiditur: Demetrius filius eius in fugam uertitur: ſed ſocij profligato hoſtili bello, denuo in ſemetipſos arma uertunt: & cum de præda non conueniunt, iterum in duas factiones deducuntur. Seleucus Demetrio, Pto-

Quæ cō ficiebāt. LXIIII. M. peditum, equitum X. M. D. elephantos CCCC. currus CXX.

Plut. in uita Demetrij.

lemæus Lyſimacho iungitur: Caſſandro defuncto Philippus filius ſuccedit: ſic quaſi ex integro, noua Macedoniæ bella naſcuntur.

IVSTINI LIBER XVI.

POST Caſſandri regis, filiiq; eius Philippi continuas mortes, Theſſalonice regina, uxor Caſſandri non magno poſt tempore, ab Antipatro filio cum uitam etiam per ubera materna deprecaretur, occiditur. Cauſa parricidij fuit, quòd poſt mortem mariti in diuiſione inter fratres regni, propenſior fuiſſe Alexandro uidebatur. Quod facinus eò grauius omnibus uiſum eſt, quòd nullum maternæ fraudis ueſtigium fuit. QVANQVAM IN PARRICIDIO NVLLA SATIS IVSTA CAVSA AD SCELERIS PATROCINIA PRAETEXI POTEST. Ob hæc igitur Alexander in ultionem maternæ necis, geſturus cum fratre bellum, auxilium à Demetrio petit: nec Demetrius, ſpe inuadendi Macedonici regni, moram fecit. Eius aduentum uerens Lyſimachus perſuadet genero ſuo Antipatro, ut malit cum fratre in gratiam reuerti, quàm paternum hoſtem in Macedoniam admitti. Inchoatam igitur inter fratres reconciliationem cùm præſenſiſſet Demetrius, per inſidias Alexandrum interficit: occupatoq; Macedoniæ regno, cædem apud exercitum excuſaturus, in concionem uocat. Ibi priorem ſe petitum ab Alexandro allegat, nec feciſſe ſe, ſed *occupaſſe inſidias. Regem autem ſe Macedoniæ uel ætatis experimentis, uel cauſis iuſtiorem eſſe. Patrem enim

Pyrrhum auxilio fuiſſe Alexandro, ſcribit Plutarchus

Vno quippe die ante uertens Alexandrum. Plutarch.

* præoccupaſſe.

enim ſuum & Philippo regi, & Alexan. Magno ſocium in omni militia fuiſſe. Liberorum deinde Alexandri miniſtrum, & ad perſequendos defectores ducem extitiſſe. Contrà Antipatrum auum horum adoleſcentum, amariorem ſemper miniſtrum regni quàm ipſos reges fuiſſe. Caſſandrum uerò patrem extinctorem regiæ domus, non fœminis, non pueris peperciſſe: nec ceſſaſſe, quoad omnem ſtirpem regiæ ſobolis deleret. Horum ſcelerum ultionem quia nequiſſet ab ipſo Caſſandro exigere, ad liberos eius translatam. Quamobrem etiam Philippum, Alexandrumq́; (ſi quis manium ſenſus eſt) non interfectores ſuos, ac ſtirpis ſuæ, ſed ultores eorum, Macedoniæ regnum tenere malle. Per hæc mitigato populo, rex Macedoniæ appellatur. Lyſimachus quoque, cum bello *Doricetis regis *Thracum premeretur, ne eodem tempore & aduerſus Demetrium dimicare neceſſe haberet, tradita ei altera parte Macedoniæ, quæ Antipatro eius genero obuenerat, pacem cum eo fecit. Igitur Demetrius totis Macedoniæ uiribus inſtructus, cum Aſiam occupare ſtatuiſſet, iteratò Ptolemæus, Seleucus, & Lyſimachus experti priore certamine, quantæ uires concordiæ eſſent, pacta ſocietate,* **adiunctisq́; exercitibus, bellum aduerſus Demetrium transferunt in Europam. His comitenſe, & belli ſocium iungit Pyrrhus rex Epiri, ſperans non difficilius Demetrium Macedoniam amittere poſſe, quàm acquiſierat. Nec ſpes fruſtra fuit: Quippe exercitu eius corrupto, ipſoq́; in fugam acto regnum Macedoniæ occuparat. Dum hæc aguntur, Lyſimachus generum ſuum Antipatrum, regnum Macedoniæ ademptum ſibi, ſoceri*

**Dromichetis legit Plut.*

* *adunatisq́;.*

Fugit Caſſandriam.

fraude, querentem interfecit: filiamq; ſuam Eurydicen, querelarum ſociam, in cuſtodiam tradit: atq; ita uniuerſa Caſſandri domus Alexandro Magno, ſeu necis ipſius, ſeu ſtirpis extinctæ, pœnas partim cæde, partim ſupplicio luit Demetrius quoque à tot exercitibus circumuentus cum poſſet honeſtè mori, turpiter ſe dedere Seleuco maluit. Finito bello, Ptolemæus cum magna rerum geſtarum gloria moritur. Is contra ius gentium, minimo natu ex filiis, ante infirmitatem, regnum tradiderat, eiusq; rei populo rationem reddiderat, cuius non minor fauor in accipiendo, quàm patris in tradendo regnum fuerat. Inter cætera patris & filii mutuæ pietatis exempla, etiam ea res amorem parem populi iuueni conciliauerat: & pater regno ei publicè tradito, priuatim officium regi inter ſatellites fecerat, omniq; regno pulchrius regis eſſe patrem dixerat. Sed inter Lyſimachum, & Pyrrhum regem, ſocios paulò antè aduerſus Demetrium, ASSIDVVM INTER PARES DISCORDIA MALVM, *bellum mouerat. Victor Lyſimachus, pulſo Pyrrho Macedoniam occupauerat. Inde Thraciæ, ac deinceps Heracleæ bellum intulerat: cuius urbis & initia & exitus mirabiles fuere. Quippe Bœotiis peſtilentia laborantibus, oraculum Delphis reſponderat, coloniam in Ponti regione ſacram Herculi conderent. Cùm propter metum longæ & periculoſæ nauigationis, mortem in patriam omnibus præoptantibus, res omiſſa eſſet bellum his Phocenſes intulerunt. Quorum cum aduerſa prælia paterentur, iteratò ad oraculum decurrunt. Reſponſum, idem belli, quod peſtilentiæ, remedium fore. Igitur conſcripta colonorum manu, in*

in Metapontum delati urbem Heracleam condiderunt. Et quoniam fatorũ auſpicijs in eas ſedes delati erant, breui pòſt tempore magnas opes parauere. Multa deinde huius urbis aduerſus finitimos bella, multa etiam domeſticæ diſſenſionis mala fuere. Inter cætera magnifica, uel præcipuè illud memorabile fuit: Cum rerum potirentur Athenienſes, uictisq; Perſis, Græciæ & Aſiæ tributũ in tutelam claßis deſcripſiſſent, omnibus cupidè ad præſidiũ ſalutis ſuæ conferentibus, ſoli Heraclienſes ob amicitiam regũ Perſicorũ, collationem abnuerant. Miſſus itaque ab Athenienſibus Malachus cum exercitu ad extorquendũ, quod negabatur, dũ relictis in littore nauibus, agros Heraclienſium populatur claſſem cũ maiore parte exercitus, naufragio repentinæ tempeſtatis amiſit. Itaq; cum neq; mari poſſent, amißis nauibus, neque terra auderent cũ parua manu, inter tot ferociſſimas gentes reuerti, Heraclienſes honeſtiorem beneficii, quam ultionis occaſionem rati, inſtructos commeatibus auxiliisq; dimittunt, bene agrorum ſuorum poſtulationẽ exiſtimantes, ſi quos hoſtes habuerant, amicos reddidiſſent. Paßi ſunt inter plurima mala, etiam tyrannidẽ: ſiquidẽ cũ plebs etiam nouas tabulas, & diuiſionẽ agrorũ diuitũ impotenter flagitarent, diu re in ſenatu tractata, cum exitus rei non inuenirentur, & poſtremum aduerſus plebem nimio otio laſciuientem, auxilia à Timotheo Athenienſium duce mox ab Epaminonda Thebanorum petiuere. Vtriuſq; negantibus, ad Clearchum quem ipſi in exilium egerant decurrunt: tanta calamitatum neceßitas fuit, ut cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriæ uocarent. Sed Clearchus exilio

facinoroſior redditus, & diſſenſionem populi occaſionem inuadendæ tyrannidis exiſtimans, primò tacitè cum Mithridate, *ciuium ſuorum hoſte, colloquitur, & inita ſocietate paciſcitur, ut reuocatus in patriam, prodita ei urbe, præfectus eius conſtitueretur.* Poſtea *autem inſidias, quas ciuibus parauerat, in ipſum* Mithridatem *uerterat.* Nanq; *cum uelut arbiter ciuilis diſcordiæ, de exilio reuerſus eſſet, ſtatuto tempore, quo urbē* Mithridati *traderet, ipſum cum amicis ſuis cepit, captumq́; accepta ingenti pecunia, dimiſit.* Atq; *ut in illo ſubitum ſe ex ſocio fecit hoſtem, ſic ex defenſore ſenatoriæ cauſæ repentè patronus plebis euaſit: & aduerſus auctores potentiæ ſuæ, à quibus reuocatus in patriam, per quos in arce collocatus fuerat, non ſolùm plebem accendit, uerū etiam nefandiſsima quæq; tyrannicæ crudelitatis exercuit.* Igitur *populo ad concionem uocato, neq; ſe affuturum amplius graſſanti in populū ſenatui,*ait non interceſſurū, contra affuturū etiam, ſi in priſtina ſæuitia perſeueret, & ſi pares ſe crudelitati ſenatorum arbitrarentur, abiturū cū militibus ſuis, neq; ciuilibus diſcordijs interfuturum.* Sin *uerò diffidant uiribus proprijs, uindicem ſe ciuiū non defuturū.* Proinde *conſulant ſibiipſis, iubeant abire, ſi malint, uel ſociū cauſæ popularis remanere.* His *uerbis ſolicitata plebs ſummū ad eū imperiū defert: & dū ſenatus potentiæ iraſcitur, in ſeruitutem ſe tyrannicæ dominationis cū coniugibus & liberis tradit.* Igitur Clearchus LX. *ſenatores cōprenſos (nā cæteri in fugā dilapſi erant) in uincula compingit.* Lætari *plebs, quod à duce *potiſsimum ſenatorum, ſenatus deleretur, uerſaq́; uice, auxilium eorum in exitium conuerſum*

**aliàs, ait: interceſſurum etiam ſi in priſt.*

Non ergo inſcite admonet Comicus Ita fugia mus ne præter cauſam.

**potiſsimo*

*ſam eſſet. Quibus dum mortem paßim omnibus minatur, cariora eorum pretia facit: ſiquidem Clearchus magna pecunia (quaſi minis populi occultè eos ſubtracturus) accepta, ſpoliatos fortunis, uita quoque ſpoliauit. Cognito deinde, quod bellum ſibi ab ijs, qui profugerāt, miſericordia in auxilium ſelicitatis ciuitatibus, pararetur, ſeruos eorum manumittit. Et ne quid in afflictis honeſtißimis domibus deeſſet, uxores eorum, filiasq; nubere ſeruis ſuis, propoſita recuſantibus morte, compellit, ut eos ſibi fidiores, & dominis infeſtiores redderet. Sed matronis tam lugubres nuptiæ, *maiores repentinis funeribus fuere. Itaq; multæ ſe ante nuptias, multæ in ipſis nuptijs, occiſis prius nouis maritis, interficiunt, & ſe tam funeſtis calamitatibus uirtute ingenui pudoris, eripiunt. Prælium deinde committitur: quo uictor tyrannus captiuos ſenatores in triumphi modum per ora ciuium trahit. Reuerſus in urbem, alios uincit, torquet alios, alios occidit: nullus locus urbis à crudelitate tyrāni uacat. Accedit ſæuitiæ inſolentia, crudelitati arrogantia. Interdum enim ex ſucceſſu continuæ felicitatis obliuiſcitur ſe hominem. Interdum Iouis filium ſe dicit. Eunti per publicum, aurea aquila uelut argumentum generis, præferebatur: ueſte purpurea, & cothurnis regum tragicorum, & aurea corona utebatur: filium quoq; ſuū Ceraunon uocat, ut Deos non mendacio tantum, uerumetiam nominibus illudat. Hæc illum facere, duo nobilißimi iuuenes Chion & Leonides indignantes, patriam liberaturi, in necem tyranni conſpirant. Erant hi diſcipuli Platonis philoſophi, qui uirtutem, ad quam quotidie præceptis magiſtri erudiebantur, pa-*

* grauiores

triæ exhibere cupientes, quinquaginta cognatos, ueluti clientes, in inſidijs locant. Ipſi moreiurgantium, ad tyrannum ueluti ad regem in arcem contendunt: qui iure familiaritatis admiſsi, dum alterũ priorem dicẽtem intentus audit tyrannus ab altero occupatur. Sed ipſi, ſocijs tardius auxilium ferentibus, à ſatellitibus obruuntur. Quare factum eſt, ut tyrannus quidem occideretur, ſed patria non liberaretur. Nam *frater* Clearchi Satyrus *eadem uia tyrannidem inuadit, multisq́; annis per gradus ſucceſsionis* Heraclienſes *regnum tyrannorum fuere.*

IVSTINI LIBER XVII.

PER *idem ferme tempus in* Helleſponti *&* Cheroneſi *regionibus, terræmotus fuit maximus: tantum urbs* Lyſimachia, *ante duos & uiginti annos à* Lyſimacho *condita, euerſa eſt:* Quod *portentum dira* Lyſimacho, *ſtirpiq́; eius, ac ruinam regni cum clade uexatarum regionum portendebat.* Ne *oſtentis fides defuit:* Nam *breui poſt tempore,* Agatoclem *filium ſuum, quẽ in ſucceſsionem regni ordinauerat,per quem multa bella proſpere geſſerat, non ſolùm patrium, uerumetiam humanum ultra morem peroſus miniſtra* Arſyrice *nouerca, ueneno interfecit.* Hæc *illi prima mali labes, hoc initium impendentis ruinæ fuit.* Nam *parricidium principum ſequutæ cædes ſunt luentium ſupplicia, quòd occiſum iuuenem dolebant.* Itaq; *& hi, qui exercitibus præerant, certatim ad* Seleucum *deficiebant,eumq́; pronum iam ex æmulatione gloriæ bellũ*

Lyſimacho

Lyſimacho inferre compellunt. Vltimum hoc certamen commilitonum Alexandri fuit, & uelut ad exemplum fortunæ par reſeruatum. Lyſimachus quatuor & LXX. annos natus erat. Seleucus ſeptem & LXX. Sed in hac ætate utrique animi iuueniles erant, imperijq́; cupiditatem inſatiabilem gerebant. Quippe cum orbem terrarum duo ſoli tenerent anguſtijs ſibimet incluſi uidebantur, uitæq́; finem non annorum ſpatio, ſed imperij terminis metiebantur. In eo bello Lyſimachus amiſsis antea uariis caſibus XV. liberis, non inſtrenuè moriens, poſtremus domus ſuæ ruinæ cumulus acceſsit. Lætus tanta uictoria Seleucus, & quod maius uictoria putabat, ſolum ſe decohorte Alexandri manſiſſe, uictoremq́; uictorum extitiſſe, non humanum opus eſſe, ſed diuinum munus gloriatur, ignarus prorſus, non multò pòſt, fragilitatis humanæ ſeipſum exemplum futurum. Quippe poſt menſes admodum ſeptem à Ptolemæo, cuius ſororem Lyſimachus in matrimonium habuerat, per inſidias circunuentus occiditur: regnumq́; Macedoniæ, quod Lyſimacho eripuerat, cum uita pariter amittit. Igitur Ptolemæus cum & in gratiam memoriæ magni Ptolemæi patris, & in fauorem ultionis Lyſimachi ambitioſus apud populares eſſet, primò Lyſimachi filios conciliare cibi ſtatuit, nuptiasq́; Arſinoes ſororis ſuæ matris eorum petit: puerorum adoptione promiſſa, ut cum in locum eorum ſucceſsiſſet, nihil illi moliri, uel uerecundia matris, uel appellatione patris auderent. Fratris quoque regis Aegypti concordiam per epiſtolas deprecatur profeſſus deponere ſe offenſam erepti paterni regni, neque amplius

à fratre quæſiturum, quod honeſtius à paterno hoſte perceperit. Omniq; *arte adulatur* Eumeni, & Antigono Demetrii *filiis,* Antiocho *filio* Seleuci, *cum quibus bellum habiturus erat, ne tertius ſibi hoſtis accederet.* Sed nec Pyrrhus *rex* Epiri *omiſſus, ingens momentum futurus, utri parti ſocius acceſsiſſet, qui & ipſe ſpoliare ſingulos cupiens, omnibus ſe partibus *uendicabat.*

*uenditabat

Itaq; Tarentinis *aduerſus* Romanos *laturus auxilium, ab* Antigono *naues ad exercitum deportandum mutuò petit: ab* Antiocho *pecuniam, qui opibus quam militibus inſtructior erat: à* Ptolemæo Macedonum *militum auxilia.* Sed Ptolemæus, *cui nulla dilationis ex infirmitate uirium uenia eſſet, quinq; millia peditum, equitum* IIII. *millia, elephantos quinquaginta, non amplius, quam in biennii uſum dedit.* Ob *hæc* Pyrrhus, *filia* Ptolemæi *in matrimoniũ accepta, uindicem eum regni reliquit.* Sed *quoniam ad* Epiri *mentionem uentum eſt, de origine regni eius pauca narranda ſunt.* Moloſſorum *primum in ea regione regnum fuit:* Poſt Pyrrhus Achillis *filius: amiſſo per abſentiam* Troianis *temporibus paterno regno, in his locis concedit, qui* Pyrrhidæ *primò, poſtea* Epirotæ *dicti ſunt.* Sed Pyrrhus *cum in templũ* Dodonæi Iouis *ad conſulendum ueniſſet, ibi* Anaſam *neptem* Herculis *rapuit, ex cuius matrimonio octo liberos ſuſtulit.* Ex *his nonnullas uirgines nuptum finitimis regibus tradidit, opesq; affinitatum auxilio magnas parauit: atque ita* Heleno *filio* Priami *regis, ob induſtriam ſingularem uaticinandi, regnum* Chaonum, & Andromachen Hectoris, *quam & ipſe matrimonio ſuo in diuiſione* Troianæ *prædæ acceperat, uxorem*

Anno ab urbe condita CCCC.|LXIIII. Oroſius.

rē reddidit: breuiq́; poſt tempore, Delphis inſidiis Oreſtis, filii Agamemnonis, inter altaria Dei interijt. Succeſſor huic Pilades filius fuit. Per ordinē deinde regnū ad Arymbā deſcendit: cui, quoniā pupillus & unicus ex ea gente nobili ſupereſſet, intentiore omniū cura ſeruādi eius, educandiq́; publicè tutores conſtituuntur. Athenas quoq; erudiendi gratia miſſus, quantò doctior maioribus ſuis, tantò & gratior populo fuit. Primus itaq; & leges, & ſenatum, annuosq́; magiſtratus, & reipub. formam cōpoſuit: & ut à Pyrrho ſedes, ſic uita cultior populo ab Arymba ſtatuta. Huius filius Neoptolemus fuit: ex quo nata eſt Olympias, mater Alexandri Magni, & Alexander, qui poſt eum regnum Epiri tenuit, & in Italia bello geſto, in Brutiis interiit. Poſt eius mortem, frater Aeacides regno ſucceſſit, qui aſſiduis aduerſus Macedonas bellorum certaminibus populum fatigando, offenſam ciuium contraxit, ac propterea in exilium actus, Pyrrhum filium bimum, admodum paruulū in regno reliquit: qui & ipſe cum à populo propter odium patris ad necem quæreretur, furtim ſubtractus in Illyrios defertur, traditusq́; eſt Beroæ, Glauci regis uxori, nutriendus quæ & ipſa generis Aeacidarum erat. Ibi eum ſeu miſericordia fortunæ eius, ſeu infantilibus blandimentis inductus rex, aduerſum Caſſandrum Macedoniæ regem, qui eum belli comminatione depoſcebat, diu protexit, addito in auxilium etiam adoptionis officio. Quibus rebus moti Epirotæ, odio in miſericordiam uerſo, annorum XI. eum in regnum reuocauerunt, datis tutoribus, qui regnum uſq; ad adultam eius ætatem tuerentur. Adoleſcens deinde

Proditione Macharei ſacerdotis. Euſeb.

Glauciam regem Illyriorum. Plut. appellat.

Ad genua enim deuolutum puerum, mox ueſtem regis apprehendiſſe, ſcribit Plutar.

de multa bella geſsit: tantuſq; rerum ſucceſſu haberi cœptus eſt, ut Tarentinos *ſolus aduerſus* Romanos *tueri poſſe uideretur.*

IVSTINI LIBER XVIII.

IGITVR Pyrrhus *rex* Epiri, *cùm iterata* Tarentinorum *legatione, additis* Samnitum *&* Lucanorum *precibus, & ipſis auxilio aduerſus* Romanos *indigentibus, fatigaretur, non tam ſupplicum præcibus, quàm ſpe inuadendi* Italiæ *imperii inductus, uenturum ſe cum exercitu pollicetur.* In *quam rem inclinatum ſemel animum, præcipitem agere cœperant exempla maiorum: ne aut inferior patruo ſuo* Alexandro *uideretur, quo defenſore iidem* Tarentini *aduerſus* Brutios *uſi fuerant: aut minores animos magno* Alexandro *habuiſſe, qui tam longa à domo militia* Orientem *ſubegit.* Igitur *relicto cuſtode regni filio* Ptolemæo, *annos* xv. *nato, exercitum in portu* Tarentino *exponit, duobus paruulis filiis,* Alexandro *&* Heleno, *in ſolatia longinquæ ſecum expeditionis adductis.* Cuius *audito aduentu,* Conſul Romanus Valerius Leuinus *feſtinans, ut prius cum eo congrederetur, quàm auxilia ſociorum conuenirent, exercitum in aciem deducit:* Nec rex, *tametſi numero militum inferior eſſet certamini moram fecit.* Sed Romanos *uincentes iam, inuſitata antea elephantorum forma ſtupere primò, mox cedere prælio coegit, uictoreſq; iam noua* Macedonum *monſtra repentè uicerunt.* Nec *hoſtibus incruenta uictoria fuit:* Nam *& ipſe* Pyrrhus *grauiter uulneratus eſt, & magna pars militum*

Samnitũ & Luca norum, Plut.

Nam elephantos Italia primum uidit, Pyrrhi bello. Plin lib. 8. cap. 6.

XIII. M. ferunt cæſos ex Epirotis. Plutar.

litum eius cæſa, maioremq; gloriam eius uictoriæ, quam letitiam habuit. Huius *pugnæ euentum multæ ciuitates ſecutæ*. *Pyrrho ſe tradunt*. Inter *cæteros etiam* Locri, *prodito præſidio* Romano, *ad* Pyrrhum *deficiunt*. Ex *ea præda* Pyrrhus CC. *captiuos milites* Romam *gratis remiſit, ut cognita uirtute eius* Romani *cognoſcerent etiam liberalitatem*. Interiectis *deinde diebus, cùm ſociorum exercitus ſuperueniſſet, iteratò prælium cum* Romanis *facit, in quo par fortuna priori bello fuit*: Intereà Mago, *dux* Carthaginienſium, *in auxilium* Romanorum, *cùm* CXX. *nauibus miſſus, ſenatum adiit, ægrè tuliſſe* Carthaginienſes *affirmans, quòd bellum in* Italia *à peregrino rege paterentur*. Ob *quam cauſam miſſum ſe, ut quoniam externo hoſte oppugnarentur, externis auxiliis iuuarentur*. Gratiæ *à ſenatu* Carthaginienſibus *actæ auxiliaq; remiſſa*. Sed Magno *Punico ingenio, poſt paucos dies, tacitus, quaſi pacificator* Carthaginienſium, Pyrrhum *adiit ſpeculaturus conſilia eius de* Sicilia, *quò eum accerſiri fama erat*. Nam Romanis *eadem cauſa mittendi auxilii* Carthaginienſibus *fuerat, ut* Romano *bello, ne in* Siciliam Pyrrhus *tranſire poſſet, in* Italia *detineretur*. Dum *hæc aguntur, legatus à ſenatu* Romano Fabricius Lucinus *miſſus, pacē cum* Pyrrho *compoſuit*. Ad *quàm confirmandam*, Cyneas Romam *cum ingentibus à* Pyrrho *donis miſſus neminem, cuius domus muneribus pateret, inuenit*. Huic *continentiæ* Romanorum *ſimile exemplum iiſdem ferme temporibus fuit*. Nam *miſſa à ſenatu in* Aegyptum *legatione, cùm ingentia ſibi à* Ptolemæo *rege miſſa munera ſpreuiſſent, interiectis diebus ad cœnam inuitatis,*

Tam virorum quam mulierum uſui apta. Val. Maximus.

aureæ

aureæ coronæ miſſæ ſunt, quas illi honoris cauſa receptas, poſtera die ſtatuis regis impoſuerunt. Igitur Cy*neas cum turbatam cum* Romanis *pacem***ab* Appio Clau*dio renuntiaſſet, interrogatus à* Pyrrho, *qualis* Roma *eſſet, reſpondit*, REGVM VRBEM SIBI VISAM. *Poſt hæc legati* Siculorum *ſuperueniunt, tradentes* Pyr*rho totius inſulæ imperium, quæ aſſiduis* Carthaginien*ſium bellis uexabatur*. Itaq; *relicto* Locris Alexandro *filio, firmatisq; ciuitatibus ualido præſidio, in* Siciliam *exercitum traiecit*. Et *quoniam ad* Carthaginienſium *mentionem uentum eſt, de origine eorum pauca dicenda ſunt, repetitis* Tyriorum *paulò altius rebus, quorum cauſa etiam dolendi fuerant.* Tyriorum *gens condita à* Phœ*nicibus fuit, qui terræmotu uexati, relicto patriæ ſolo,* Aſſyrium *ſtagnum primò, mox mari proximum litus incoluerunt, condita ibi urbe, quàm à piſcium ubertate,* Sidona *appellauerunt*. Nam *piſcem* Phœnices *ſidon uocant*. Poſt *multos deinde annos à rege* Aſcalo*niorum expugnati, nauibus appulſi,* Tyron *urbem ante annum* Troianæ *cladis condiderunt: ibi* Perſarum *bellis diu, uarieq; fatigati, uictores quidem fuere: ſed attritis uiribus, à ſeruis ſuis multitudine abundantibus, indigna ſupplicia perpeſſi ſunt: qui conſpiratione facto, omnem liberum populum cum dominis interficiunt, atque ita potiti urbe, lares dominorum occupant, remp. inuadunt, coniuges ducunt, & quod ipſi non erant, liberos procreant*. Vnus *ex tot millibus ſeruorum fuit, qui miti ingenio, ſenis domini, paruuliq; filij eius fortuna moueretur: dominosq; non truci feritate trucidauit, ſed pia miſericordia, ac humanitate reſpexit*. Itaq; *cum uelut*

occi-

*Qui & ſenex, & cæcus, in ſenatum delatus erat. Cic. in I. Anton.

occiſos alienaſſet, ſeruiſq́; de ſtatu reip. deliberantibus placuiſſe regem ex ſuo corpore creari, eumq́; potiſſimũ quaſi acceptiſſimum dijs, qui ſolem orientem primus uidiſſet: rem ad Stratonem (hoc enim nomen ei erat) dominum occultè latentem detulit. Ab eo informatus, cùm medio noctis omnes in unum campum proceſſiſſent, cæteris in orientem ſpectantibus, ſolus Occidentis regionem intuebatur: Id primum alijs uideri furor, in Occidente ſolis ortum quærere. Vbi uerò dies aduentare cœpit, editiſſimisq́; culminibus urbis Oriens ſplendere, & ſpectantibus aliis, ut ipſum ſolem aſpicerent, hic primus omnibus fulgorem ſolis ſummo faſtigio ciuitatis oſtendit. Non ſeruilis ingenij ratio uiſa: requirentibusq́; auctorem, de domino confitetur. Tunc intellectum eſt, quantum ingenua ſeruilibus ingenia præſtarent, MALITIA'QVE SERVOS, NON SAPIENTIA VINCERE. Igitur uenia ſeni filioq́; data eſt, & uelut numine quodam reſeruatos arbitrantes, regem Stratonem creauerunt. Poſt cuius mortem regnum ad filium ac deinde ad nepotes tranſit. Celebre hoc ſeruorum facinus, metuendumq́; exemplum tot orbe terrarum fuit. Itaq; Alexander Magnus, cum interiecto tempore in Oriente bellum gereret, uelut ultor publicæ ſecuritatis, expugnata eorum urbe, omnes qui prælio ſuperfuerant, ob memoriam ueteris cædis, crucibus affixit: genus tantum Stratonis inuiolatum ſeruauit, regnumq́; ſtirpi eius reſtituit: ingenuis & innoxijs incolis inſulæ attributis, ut extirpato ſeruili germine, genus urbis ex integro conderetur. Hoc igitur modo Tyrij Alexandri auſpicijs conditi, PARSIMONIA Tyriorum origo.

ET LABORE QVAERENDI *citò conualuere. Ante cladem dominorum,cum,& opibus, & multitudine abundarent, miſſa in Aphricam iuuentute, Vticam condidere:cum interim rex Tyro decedit, filio Pygmalione,& Eliſſa filia,inſignis formæ uirgine hæredibus inſtitutis. Sed populus Pygmalioni admodum puero regnum tradidit.Eliſſa quoque Sychæo auunculo ſuo,ſacerdoti Herculis, qui honos ſecundus à rege erat, nupſit. Huic magnæ,ſed diſsimulatæ opes erant, aurumq; metu regis non tectis ſed terræ crediderat: quam rem etſi homines ignorabant, fama tamen loquebatur. Qua incenſus Pygmalion oblitus iuris humani, auunculum ſuum,eundemq; generum ſuum, ſine reſpectu pietatis occidit. Eliſſa diu fratrem propter ſcelus aduerſata, ad poſtremum diſsimulato odio, mitigatoq; interim uultu, fugam tacite molitur:aſſumptisq; quibuſdam principibus in ſocietatem, quibus par odium in regem eſſe, eandemq; fugiendi cupiditatem arbitrabatur: Tunc fratrem dolo aggreditur, fingit ſe ad eum migrare uelle, ne amplius ei mariti domus cupidæ obliuionis grauem luctus imaginem renouaret, ne'ue ultrà amara admonitio oculis eius occurrat. Non inuitus Pygmalion uerba ſororis audiuit, exiſtimans cum ea & aurum Sychæi ad ſe uenturum. Sed Eliſſa miniſtros migrationis à rege miſſos, nauibus cum opibus ſuis prima ueſpera imponit, prouectaq; in altum compellit eos onera arenæ pro pecunia inuolucribus inuoluta, in mare deiicere. Tunc deflens ipſa lugubriq; uoce *Sicharbam exorat, ut libens opes ſuas recipiat, quas reliquerat, habeatq; inferias, quas habuerat cauſam mortis.*

Eliſſa, quæ & Dido.

Ille Sychæum impius ante aras, atque auri cæcus amore, Clam ferro incautũ ſuperat. Virg. I. Æn.

Viſus enim auget dolorem Cic.

* *Sichæũ.*

tis. Tunc *ipſos miniſtros aggreditur: ſibi quidem ait optatam olim mortem, ſed illis acerbos cruciatus, & dira ſupplicia in minere, qui* *Sicharbæ *opes, quarum ſpe parricidium rex fecerit, auaritiæ tyranni ſubtraxerunt.* Hoc *metu omnibus iniecto comites fugæ accepit.* Iun*guntur & ſenatorum in ea noctæ præparata agmina, atque ita ſacris* Herculis *cuius ſacerdos* *Sicharbas *fuerat repetitis exilio ſedes quærunt.* Primus *illis appulſus terræ,* Cyprus *inſula fuit: ubi ſacerdos* Iouis, *cum coniuge & liberis, dei monitu comitem ſe* Eliſſæ *ſociumq; fortunæ offert; pactus ſibi poſterisq; perpetuum honorem ſacerdotii.* Conditio *pro manifeſto homine accepta.* Mos *erat* Cyprijs *uirgines ante nuptias ſtatutis diebus dotalem pecuniam quæſituras, in quæſtum ad littus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta* Veneri *ſoluturas.* Harum *igitur ex numero* LXXX. Admodum *uirgines rapi, & nauibus imponi* Eliſſa *iubet, ut & iuuentus matrimonia, & urbs ſobolem habere poßit.* Dum *hæc aguntur.* Pygmalion *cognita ſororis fuga, cum impio bello fugientem perſequi pararet, ægrè præcibus matris & deorum minis uictus, quieuit: cui cum inſpirati uates canerent, non impunè laturum, ſi incrementa urbis toto orbe auſpicatißimæ interpellaſſet, & hoc modo ſpatium reſpirandi fugientibus datum.* Itaque Eliſſa *delata in* Africæ *finibus, incolas loci eius, aduentu peregrinorum, mutuarumq; rerum commercio gaudentes, in amicitiam ſolicitat: deinde empto loco, qui corio bouis tegi poßit, in quo feſſos longa nauigatione ſocios, quoad proficiſceretur, reficere poſſet, corium in tenuißimas partes ſecari*

* Sichæi

*Sichæus

Mercatiq; ſolū de nomine Byrſam, Tauri ſō quantū poſſent circū dare ter go. Verg.

iubet atque ita maius, loci ſpacium, quam petierat, occupat, unde poſtea ei loco Byrſæ nomen fuit. Confluentibus deinde uicinis locorum, qui ſpe lucri multa hoſpitibus uenalia inferebant: ſedesq; ibi ſtatuentibus, ex frequentia hominum ueluti inſtar ciuitatis effectum eſt. Vticenſium quoque legati, dona ut conſanguineis attulerunt: hortatiq; ſunt, ut urbem conderent, ubi ſedes ſortiti eſſent. Sed & Afros detinendi aduenas amor cepit. Itaq; conſentientibus omnibus, Carthago conditur, ſtatuto annuo uectigali pro ſolo urbis. In primis fundamentis caput bubalum inuentum eſt: quod auſpicium quidem fructuoſæ terræ, ſed laborioſæ, perpetuoq; ſeruæ urbis fuit: propter quod in alium locum urbs translata. Ibi quoque caput equi repertum, bellicoſum potentemq; populum futurum ſignificans, urbi auſpicatam ſedem dedit. Tunc ad opinionem nouæ urbis concurrentibus gentibus, breui & populus, & ciuitas magna facta eſt. Cum ſucceſſu rerum florentes Carthaginis opes eſſent, rex Mauritanorum Hiarbas decem Pœnorum principibus ad ſe accerſitis, Eliſſæ nuptias ſub belli denuntiatione petit: quod legati reginæ referre metuentes, Punico cū ea ingenio egerunt, nuntiantes regem aliquem poſcere, qui cultiores mores, uictusq; eum, Afrosq; perdoceat: ſed quenquam inueniri non poſſe, qui ad Barbaros, & ferarum more uiuentes, tranſire à conſanguineis uelit. Tunc à regina caſtigati, ſi pro ſalute patriæ aſperiorem uitam recuſarent, cui etiam ipſa uita, ſi res exigat debeatur: regis mādata aperuere, dicētes, quæ præcipiat aliis, ipſi facienda eſſe, ſi uelit urbi conſultū eſſe. Hoc dolo capta diú Sicharbæ uiri nomine, cum multis lacrymis*

Getulorū regem Vergilius facit Hiarbam.

* Sichei

& lamentatione flebili inuocato, ad poſtremum ituram ſe quò ſua & urbis facta uocarent, reſpondit. In hoc trium menſium ſumpto ſpatio, pyra in ultima parte urbis extructa, uelut placatura uiri manes inferiasq; ante nuptias miſſura, multas hoſtias cædis, & ſumpto gladio pyram conſcendit. Atque ita ad populum reſpiciens, ituram ſe ad uirum, ſicut præceperant, dixit, uitamq; gladio finiuit. Quandiu Carthago inuicta fuit, pro Dea culta eſt. *Condita eſt urbs hæc LXXII. annis antè, quàm Roma, cuius uirtus ſicut bello clara fuit. ita domi ſtatus uariis diſcordiarum caſibus agitatus eſt. Cum inter cætera mala, etiam peſte laborarent, cruenta ſacrorum religione, & ſcelere, pro remedio uſi ſunt. Quippe homines ut uictimas immolabant, & impuberes (quæ ætas etiam hoſtium miſericordiam prouocat) aris admouebant, pacem deorum ſanguine eorum expoſcentes, pro quorum uita dii rogari maximè ſolent. Itaq; *aduerſis tanto ſcelere numinibus, cum in Sicilia diu infeliciter dimicaſſent, translato in Sardiniam bello, amiſſa maiore exercitus parte, graui prælio uicti ſunt. Propter quod ducem ſuum *Machæum, cuius auſpiciis & Siciliæ partem domuerant, & aduerſus Afros magnas res geſſerant cum parte exercitus, quæ ſuperfuerat, exulare iuſſerunt. Quam rem ægrè ferentes milites, legatos Carthaginem mittunt, qui reditum primò, ueniamq; infelicis militiæ petant: denuntient, q̃ ſi preci bus nequeant, armis ſe conſecuturos. Cum preces & minæ legatorum ſpretæ eſſent, interiectis diebus conſcenſis nauibus, armati ad urbem ueniunt: ibi deos, homineſq; teſtati, non ſe expugnatum, ſed recuperatum

*De origine, conditoribus anno conditionis, mire uariant autores uide Euſebium & Apuleium.

* auerſis

* Mezeum Oroſius habet.

*patriam uenire, oſtenſurosq; ciuibus ſuis, non uirtutem ſibi priore bello, ſed fortuna defuiſſe. Probibitis commeatibus, obſeſſaq; urbe, in ſummam deſperationem Carthaginienſes adduxerunt. Intereà Cartalo Machæi ducis exulis filius, cum præter caſtra patris à Tyro, quò decimas Herculis ferre, ex præda Sicilienſi, quam pater eius ceperat, à Carthaginienſibus miſſus fuerat, reuerteretur, accerſitusq; à *patria eſſet, publicæ ſe prius religionis officia executurum, quàm priuatæ pietatis, reſpondit. Quam rem etſi ægre ferret pater, non tamen uim afferre religioni auſus eſt. Interiectis deinde diebus, Cartalo petito commeatu à populo, cum reuerſus ad patrem eſſet, ornatusq; purpura, & infulis ſacerdotij, omnium ſe oculis ingereret, tum in ſecretum pater adducto ait: Auſus'ne es nefandiſſimum caput, iſta purpura & auro ornatus, in conſpectum tot miſerorum ciuium uenire? & meſta ac lugentia caſtra circunfluentibus quietæ felicitatis inſignibus uelut exultabundus intrare? Nuſquam'ne te alijs iactare potuiſti? Nullus locus aptior, quàm ſordes patris, & exilij infelicis ærumnæ fuerunt? Quid quòd paulò antè uocatus, non dico patrem, ducem certè ciuium tuorum ſuperbè ſpreuiſti? Et quid porrò tu in purpura iſta coroniſq; aliud, quàm uictoriarum mearum titulos geris? Quoniam igitur tu in patre nihil niſi exulis nomen agnoſcis: ego quoque imperatorem me magis, quàm patrem indicabo, ſtatuamq; in te exemplum, ne quis poſthac infelicibus miſeriis patris illudat. Atque ita cum ornatu ſuo, in altiſſimam crucem in conſpectu urbis affigi iuſſit. Poſt paucos deinde dies Carthaginem

*patre

thaginem capit, euocatoq; populo ad concionem, exilij iniuriam queritur, belli neceßitatem excuſat, contemptumq; uictoriarum ſuarum. Punitis *auctoribus miſerorum ciuium, iniurioſi exilij omnibus ſe ueniam dare dicit.* Atq; *ita decem ſenatoribus interfectis, urbem legibus ſuis reddidit.* Nec *multo poſt tempore affectati regni accuſatus, duplicis & in filio & in patria parricidii pœnas dedit.* Huic *magno imperator ſucceſſit, cuius induſtria, & opes* Carthaginienſium, *& imperii fines, & bellicæ gloriæ laudes creuerunt.*

Acta ſunt hæc ferè tẽpore Cyri regis. Oroſ.

IVSTINI LIBER XIX.

MAGO Carthaginienſium *imperator, cum primus omnium ordinata diſciplina militari, imperium* Pœnorum *condidiſſet, uireſq; ciuitatis non minus bellandi arte, quàm uirtute firmaſſet defungitur, relictis duobus filiis* Haſdrubale *&* Hamilcare: *qui per ueſtigia paternæ uirtutis decurrentes, ſicuti generi, ita, & magnitudini patris ſucceſſerunt.* Iis *ducibus Sardiniæ bellum illatum: aduerſus* Afros *quoque, uectigal pro ſolo urbis multorum annorum repetentes, dimicatum: ſed* Afrorum *ſicut cauſa iuſtior, ita & fortuna ſuperior fuit bellumq; cum his ſolutione pecuniæ, non armis finitum.* In Sardinia *quoque* Haſdrubal *grauiter uulneratus, imperio** Hamilcari *fratri tradito interiit, cuius mortem, tum luctus ciuitatis, tum & dictaturæ undecim, & triumphi quatuor inſignem fecere: hoſtibus quoque creuere animi, ueluti cum duce* Pœnorum *uires concidiſſent.* Itaque Siciliæ

Seipſum is Mago interfecerat, ob rem malè geſtam contra Syracuſanos: ob quam rem in crucem ſublatum eſt corpus mortui à Carthag. Plutarch. in uita Timeleonis.

*Cui cognomentum fuit *Barcha.*

populis propter aſſiduas Carthaginienſium iniurias, ad Leonidam fratrem regis Spartanorum concurrentibus, graue bellum natum: in quo & diu, & uaria uictoria præliatum fuit. Dum hæc aguntur, legati à Dario Perſarum rege Carthaginem ueniunt, afferentes edictum, quo Pœni humanas hoſtias immolare, & canina carne ueſci prohibebantur: mortuorum corpora cremare potius, quàm terra obruere à rege iubebantur: petentes ſimul auxilia aduerſus Græcos, quibus illaturus bellum Darius erat. Sed Carthaginienſes auxilia negantes, propter aſſidua finitimorum bella, cæteris ne per omnia contumaces uiderentur, cupidè paruere. Intereà Hamilcar bello Siciliēſi interficitur, relictis tribus filijs, Amilcone, Hannone, Giſgone, Haſdrubali quoque par numerus filiorum fuit, Annibal, & Haſdrubal, & Sappho. Per hos res Carthaginienſium ea tempeſtate regebatur. Itaq; & Mauris bellum illatum, & aduerſus Numidas pugnatum, & Afri compulſi ſtipendium urbis conditæ Carthaginienſibus remittere. Dein cùm familia tanta imperatorum grauis liberæ ciuitati eſſet, omniaq; agerent ſimul & iudicarent, centum ex numero ſenatorum iudices deliguntur, qui reuerſis à bello ducibus, rationem rerum geſtarum exigerent, ut hoc metu ita in bello imperia *cogitarent, ut domi iuſtitiam legesq; reſpicerent. In Sicilia in locum Hamilcaris, Imperator Amilco ſuccedit: qui cùm nauali terreſtriq; bello ſecunda prælia feciſſet, repentè peſtilentis ſyderis ui exercitum amiſit. Quæ res cùm nunciata Carthagini eſſet, mœſta ciuitas fuit: omnia ululatibus, non ſecus ac ſi ipſa urbs capta eſſet, perſonabant:

Miror quid uenerit in mentem Iuſtino, cur Annibalē filiū Haſdrubalis dicat, cum ſecus habeant omnes hiſtoriæ.

* agitarent

ſonabant: clauſæ priuatæ domus, clauſa deorum templa, intermiſſa omnia ſacra, omnia priuata officia damnata, cuncti deinde ad portam congregantur, egredientesq; paucos è nauibus, qui cladi ſuperfuerant, de ſuis percontantur. Vt uerò dubia antea ſpe, & ſuſpenſo metu, incerta orbitatis expectatione caſus ſuorum miſeris illuxit, tunc toto littore plangentium gemitus, tunc infelicium matrum ululatus, & querelæ flebiles audiebantur. Inter hæc procedit inops è naui ſua Imperator Amilco, ſordida, ſeruiliq; tunica diſcinctus, ad cuius conſpectum plangentium agmina iunguntur. Ipſe quoque manus ad cœlum tendens, nunc ſortem ſuam, nunc publicam fortunam deflet, nunc Deos accuſat, qui tanta belli decora, & tot ornamenta uictoriarum, quæ ipſi dederant, abſtulerint, qui captis tot urbibus. toties q; hoſtibus terreſtri naualiq; prælio uictis, exercitum uictorem non bello, ſed peſte deleuerint, deferre ſe tamen ciuibus ſuis non modica ſolatia, quòd malis eorum hoſtes gaudere, non gloriari poſſent. Quippe neque eos qui mortui ſunt, à ſe occiſos, neque eos qui reuerſi ſunt, à ſe fugatos poſſint dicere. Prædam quam relictis à ſe caſtris abſtulerint, non eſſe talem, quam uelut ſpolium uicti hoſtis oſtentent; ſed quam poſſeßione uacua, fortuitis dominorum mortibus, ſicuti caduca occupauerint. Quòd ad hoſtes pertinet, uictores ſe receßiſſe, quòd ad peſtem pertinet, uictos: nihil tamen ſe grauius ferre, quàm quòd inter fortißimos uiros mori non potuerit, ſeruatusq; ſit, non ad uitæ iucunditatem, ſed ad ludibrium calamitatis, quanquam ubi miſeras

ſeras copiarum reliquias Carthaginem reduxerit, ſe quoque ſequuturum commilitones ſuos, oſtenſurumq; patriæ, non ideo ſe in eam diem uixiſſe, quoniam uelit uiuere: ſed ne os, quibus nefanda lues pepercerat, intra hoſtium exercitus relictos morte ſua proderet. Tali uociferatione per urbem ingreſſus, ut ad limina domus ſuæ uenit, proſequutam multitudinem uelut poſtremo alloquio dimiſit, obſeratisq; foribus, ac nemine ad ſeſe, ne filiis quidem admiſſis, mortem ſibi conſciuit.

IVSTINI LIBER XX.

DIONYSIVS *ex Sicilia pulſis Carthaginienſibus, occupatoq; totius inſulæ imperio, graue otium regno ſuo periculoſamq; deſidiam tanti exercitus ratus, copias in* Italiam *traiecit, ſimul ut militum uires continuo labore acuerentur, & regni fines proferentur.* Prima *illi militia aduerſus* Græcos, *qui proxima* Italici *maris littora tenebant, fuit: quibus deuictis, finitimos quoſque aggreditur omneſq;* Græci *nominis* Italiam *poſſidentes, hoſtes ſibi deſtinat: quæ gentes non partem, ſed uniuerſam ferme* Italiam *in ea tempeſtate occupauerant:* Denique *multæ urbes adhuc poſt tantam uetuſtatem, ueſtigia* Græci *moris oſtentant.* Nanque Tuſcorum populi, *qui oram inferi maris poſſident, à* Lydia *uenerunt: &* Venetos, *quos incol as ſuperi maris uidemus, capta & expugnata* Troia, Antenore *duce, miſit:* Adria *quoque* Illyrico *mari proxima, quæ &* Adriatico *mari nomen dedit* Græca *urbs eſt &* Harpos *quam* Diomedes *exciſo* Il-

lio,

lio, naufragio in ea loca delatus, condidit. Sed & Piſæ in Lyguribus Græcos auctores habent: & in Tuſcis, Tarquinii à Teſſalis & Spinambris: Peruſini quoque originem ab Achæis ducunt. Quid Cere urbem dicant? Quid Latinos populos, qui ab Aenea conditi uidentur? Item Faliſci, Iapigij, Nolani, Abellani, non'ne Calſidenſium coloni ſunt? Quid tractus omnis Campaniæ? Quid Brutij, Sabiniq́; ? Quid Samnites? Quid Tarentini? quos Lacedæmonia profectos, Spurioſq́; uocatos accepimus? Thurinorum urbem condidiſſe Philoctetem ferunt ibiq́; adhuc monumentum eius uiſitur: & Herculis ſagittæ in Apollinis templo, quæ fatum Troiæ fuere. Metapontini quoque in templo Mineruæ feramenta, quibus Epeus, à quo conditi ſunt, equum Troianum fabricauit: oſtentant: propter quod omnis illa pars Italiæ maior Græcia appellatur. Sed principio originum Metapontini cum Sybaritanis & Crotonienſibus pellere cæteros Græcos Italia ſtatuerunt. Cum primum urbem Syrim cepiſſent, in expugnatione eius quinquaginta iuuenes amplexos Mineruæ ſimulacrum, ſacerdotemq́; deæ uelatum ornamentis inter ipſa altaria trucidauerunt. Ob hoc cùm peſte & ſeditionibus uexarentur, priores Crotonienſes Delphicum oraculum adierunt. Reſponſum his eſt finem mali fore, ſi uiolatum Mineruæ numen & interfectorum manes placaſſent. Itaq; cum ſtatuas iuuenibus iuſtæ magnitudinis, & in primis Mineruæ fabricare cœpiſſent, Metapontini cognito oraculo deorum, occupandam, & manium pacem, & deæ rati iuuenibus modica & lapidea ſimulacra ponunt, & deam panifi-

eijs placant. Atque ita peſtis utrobiq; ſedata eſt, cum alteri magnificentia, alteri uelocitate certaſſent. Re*cuperata ſanitate,non diu* Crotonienſes *quieuere.* Itaq; *indignantes,in oppugnatione Syris auxilium contra ſe à* Locrenſibus *latum, bellum his intulerunt*. Quo *metu territi* Locrenſes, *ad* Spartanos *decurrunt, auxilium ſupplices deprecantur.* Illi *longinqua militia grauati, auxilium à* Caſtore *&* Polluce *petere eos iubent.* Neq; *legati ſociæ urbis reſponſum ſpreuerunt: profectiq; in proximum templum,facto ſacrificio, auxilium deorum implorant,litatis hoſtijs, obtentoq;, ut rebantur, quod petebant,haud ſecus læti,quàm ſi* Deos *ipſos ſecũ aduecturi eſſent;puluinaria ijs in naui componunt, fauſtisq; profectionibus,ſolatia ſuis pro auxilijs deportant.* His *cognitis* Crotonienſes *& ipſi legatos ad oraculum* Delphos *mittũt,uictoriæ facultatem, belliq; proſperos euẽtus deprecantes:*Reſponſum,*prius uotis hoſtes,quàm armis uincendos.*Cum *uouiſſent* Apollini *decimas prædæ,* Locrenſes *& uoto hoſtium, & reſponſo* Dei *cognito, nonas uouerunt: tacitamq; eam rem habuere, ne uotis uincerentur.* Itaque *cum in aciem proceßiſſent,&* Crotonienſium *centum uiginti millia armatorum conſtitiſſent,* Locrenſes *paucitatem ſuam circunſpicientes(nam ſola quindecim millia militum habebant) omiſſa ſpe uictoriæ, in deſtinatam mortem conſpirant, tantusq; ardor ex deſperatione ſingulos cepit,ut uictores ſe putarent, ſi non inulti morerentur.* Sed *dum mori honeſtè quærunt, felicius uicerunt.* Nec *alia cauſa uictoriæ fuit, quàm quòd deſperauerunt.* Pugnantibus Locris, *aquila ab acie nunquam receßit,eosq; tandiu circũuolauit,*

Deſperatio enim,

uit, quoad uincerent. In cornibus quoq; duo iuuenes diuerſo à cæteris armorum habitu, eximia magnitudine, & albis equis, & coccineis paludamentis, pugnare uiſi ſunt, nec ultrà apparuerunt, quàm pugnatum eſt. Hanc *admirationem auxit incredibilis famæ uelocitas.* Nã ea*dem die, qua in* Italia *pugnatũ eſt, &* Corintho, & Athe*nis, &* Lacedæmone *nuntiata eſt uictoria. Poſt hæc:* Crotonienſibus *nulla uirtutis exercitatio, nulla armorũ cura fuit.* Oderant *enim quæ infeliciter ſumpſerant, mutaſſentq; uitam luxuria, ni* Pythagoras *philoſophus fuiſſet.* Hic Sami Demarato *locuplete negotiatore natus, magnisq; ſapientiæ incrementis firmatus,* Aegyptum *primò, mox* Babyloniam *ad perdiſcendos ſyderum motus, originemq; mundi ſpectandam profectus, ſummam ſcientiam conſecutus erat.* Inde *regreſſus,* Cretam & Lacedæmona *ad cognoſcendas* Minois & Lycurgi *inclytas ea tempeſtate leges, contenderat.* Quibus *omnibus inſtructus,* Crotonam *uenit; populũq; in luxuriam lapſum auctoritate ſua ad uſum frugalitatis reuocauit.* Lauda*bat quotidie uirtutem, & uitia luxuriæ contemnebat, caſusq; ciuitatum hac peſte perditarum enumerabat, tantumq; ſtudium ad frugalitatem multitudinis prouocauit, ut aliquos ex his luxuriatos in optimam frugem conuerſos fuiſſe incredibile uideretur.* Matronarum *quoque ſeparatam à uiris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit.* Docebat *nunc has pudicitiam, & obſequia in uiros, nunc illos modeſtiam, & literarũ ſtudium.* Inter *hæc uelut* GENITRICEM VIRTVTVM FRVGALITATEM *omnibus ingerebat, conſecutusq; aſſiduitate diſputationum erat, ut ma*

trone

magnum ad honeſtè moriendum incitamentum eſt. Curtius.

Vide Cic. lib. 2. de Orat. & Liuium ab Vrbe condita.

Luxuriati, ideſt luxuria corrupti.

tronæ auratas ueſtes, cæteraq́; dignitatis ſuæ ornamenta, uelut inſtrumenta luxuriæ deponerent, eaq́; omnia delata in Iunonis ædem ipſi deæ conſecrarent, præferēs, VERA ORNAMENTA MATRONARVM PVDICITIAM, NON VESTES ESSE. *In iuuentutem quoque quantum profligatum ſit, uicti fœminarum contumaces animi manifeſtant. Sed* CCC. *ex iuuenibus cum ſodalitij iure ſacramento quodam nexi, ſeparatam à ciuibus cæteris uitam exercerent, quaſi cœtum clandeſtinæ cōiurationis haberent ciuitatem in ſe conuerterunt, quæ eos cùm in unam domum conueniſſent, cremare uoluit. In quo tumultu* LX. *ferme homines periere, cæteri in exilium profecti.* Pythagoras *autem cum annos* XX. *Crotonæ exigiſſet,* Metapontum *migrauit, ibiq́; deceſsit cuius tanta admiratio fuit, ut ex domo eius templum facerent eumq́; pro* Deo *colerent.* Igitur Dionyſius *tyrannus, quem ſupra à* Sicilia *exercitū in* Italiam *traieciſſe, bellumq́;* Græcis *intuliſſe memorauimus expugnatis* Locris, Crotonienſes, *uix uires longo otio ex prioris belli clade reſumentes, aggreditur. Qui fortius cū paucis tanto exercitui eius; quàm antea cum tot millibus* Locrenſium *paucitate reſtiterunt. Tantum uirtutis paupertas aduerſus inſolentes diuitias habet tantoq́; inſperata interdum ſperata uictoria certior eſt. Sed* Dyoniſium *gerentem bellum, legati* Gallorum, *qui paucos ante menſes* Romam *incenderunt, ſocietatem, amicitiamq́; petentes, adeunt gentemq́; ſuam inter hoſtes eius poſitam eſſe, magnoq́; uſui ei futurum uel in acie bellanti, uel de tergo intentis in prælium hoſtibus, affirmant.* Grata *legatio* Dionyſio *fuit. Ita pacta ſocie-*

Vel inedia, uel interfectus a Syracuſanis dum agrum fabaceum circuit. Laert.

Gallos Senones intelligit.

ſocietate, & auxiliis Gallorum auctus, bellum uelut ex integro reſtaurat. Iis autem Gallis cauſa in Italiam ueniendi, ſedesq; nouas quærendi, inteſtina diſcordia, & aßiduæ domi diſſenſiones fuere: quarum tædio, cum in Italiam ueniſſent, ſedibus tuſcos expullerunt, & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Bergomum, Tridentum, Vicentiam, condiderunt. Tuſci quoque duce Rheto, auitis ſedibus amißis, Alpes occupauere, & nomine ducis gentem Rhetiorum condiderunt, Sed Dyoniſium in Siciliam aduentus Carthaginienſium reuocauit: qui recuperato exercitu, bellum quod lue deſeruerant, auctis uiribus repetebant. Dux belli Hanno Carthaginienſis erat, cuius inimicus Suniator potentißimus ea tempeſtate Pœnorum, cùm odio eius, Græcis literis Dionyſio aduentum exercitus, & ſegnitiem ducis familiariter prænuntiaſſet, comprehenſis epiſtolis proditionis damnatur, facto ſenatuſconſulto, ne quis poſteà Carthaginienſis aut literis Græcis, aut Græco ſermoni ſtuderet, ne aut loqui cum hoſte, aut ſcribere ſine interprete poſſet. Nec multò pòſt Dionyſius quem, paulo ante non Sicilia, non Italia capiebat, aßiduis belli certaminibus uictus fractusq;, ad poſtremum inſidijs ſuorum interficitur.

In Italiam CC. ante anos migrauerunt Celtæ, quã eſſet urbs in cenſa li. 5. ab urbe.

Vixit ad magnam ſeneciutẽ, & filio regnũ per manus tradidit Lactant. lib. 2. exceſſit enim annu L X. Pro.

IVSTINI LIBER XXI.

EXTINCTO *in Sicilia Dionyſio tyranno, in locum eius milites maximum natu ex filiis, eius nomine Dionyſium, ſuffecere: & maturam ætatem eius ſecuti, & quòd firmius futurum eſſe regnum, ſi penes*

unum

unum remanſiſſet, quàm ſi portionibus inter plures filios diuideretur, arbitrabatur. Sed Dionyſius *inter initia regni auunculos fratrum ſuorum, uelut æmulos imperii ſui, hortatoresq; puerorum ad diuiſionem regni tollere geſtiebat. Quare pauliſper diſſimulatum animum prius ad fauorem popularium conciliandum intendit, excuſatius facturus, quod ſtatuerat ſi probatus antè omnibus foret. igitur nexorum tria millia è carcere dimittit, tributa populo per triennium remittit, & quibuſcunque delinimentis poteſt, animos omnium ſolicitat,* Tunc *ad deſtinatum facinus conuerſus, non cognatos tantum fratrum, ſed etiam ipſos fratres interficit: ut quibus conſortium regni debebat ne ſpiritus quidem conſortii relinqueretur, tyrannidem in ſuos prius quàm in externos auſpicatus. Sublatis deinde æmulis, in ſegnitiem lapſus, ſaginam corporis ex nimia luxuria, oculorumq; ualetudinem contraxit, adeò ut non ſolem, non puluerem, non deniqne ſplendorem ferre lucis ipſius poſſet.* Propter *quæ dum contemni ſe putat, ſæuitia graſſatur, nec ut pater carcerem nexis, ſed cædibus ciuitatem replet: ob quæ non contemptior omnibus, quàm inuiſior fuit.* Itaq; *cum bellum aduerſus eum* Syracuſani *decreuiſſent, diu dubitauit an imperium deponeret, an bello reſiſteret: ſed à militibus prædam urbisq; direptionem ſperantibus, deſcendere in prælium cogitur.* Victus, *cùm iteratò non felicius fortunam tentaſſet, legatos ad* Syracuſanos *mittit, ſpondens ſe depoſiturum tyrannidem, ſi mitterent ad eum cum quibus de pace conueniret.* In *quàm rem miſſos primores, in carcere retinet: atq; ita incautis omnibus, nec*

Qui in ſemporaria ſeruitute detinebantur.

Dedecore filii, mortuus pater pœnas rependit. Vale. Maxi.

nec quicquam hoſtile metuentibus, exercitum ad delendam ciuitatem mittit. Fit *igitur in ipſa urbe anceps prælium: in quo oppidanis multitudine ſuperantibus,* Dionyſius *pellitur: qui cum obſidionem arcis timeret, cum omni regio apparatu in* Italiam *profugit tacitus.* Exul à Locrenſibus *ſociis acceptus, ueluti iure regnaret, arcem occupat ſolitamq; ſibi ſæuitiam exercet.* Coniuges *principum ad ſtuprum rapi iubebat, uirgines ante nuptias abducebat, ſtupratasq; procis reddebat.* Locupletiſſimos *quoſque aut ciuitate pellebat, aut occidi imperabat, bonaq; eorum inuadebat.* Dein *cùm rapinæ occaſio deeſſet, uniuerſam ciuitatem callido commento circunuenit.* Cum Rheginorum *tyranni* Leophronis *bello* Locrenſes *premerentur, uouerunt, ſi uictores forent, ut die feſto* Veneris *uirgines ſuas proſtituerent.* Quo *uoto intermiſſo, cùm aduerſa bella cum* Lucanis *gererent, in concionem eos* Dionyſius *uocat hortatur, ut uxores filiasq; ſuas in templũ* Veneris, *quàm poſſint ornatiſſimas mittant: ex quibus ſorte centum ductæ, uoto publico fungantur, religionisq; gratia, uno ſtent in lupanari menſe, omnibus antè iuratis uiris, ne quis ullam attaminet.* Quæ *res ne uirginibus, uoto ciuitatem ſoluentibus, fraudi eſſet, decretum facerent, ne qua uirgo nuberet, priuſquam illæ maritis traderentur.* Probato *conſilio, quo & ſuperſtitioni, & pudicitiæ uirginum conſulebatur, certatim omnes fœminæ impẽſius exornatæ, in templum* Veneris *conueniunt: quas omnes* Dionyſius *immiſſis militibus ſpoliat, ornamentaq; matronarum in prædam ſuam uertit.* Quarundam *uiros ditiores interficit, quaſdam ad prodendas uirorum pecunias torquet.* Cùm *his*

Vide quibus uotis dæmones, pro diis culti, delectati fuerint.

*his artibus per annos ſex regnaſſet, conſpiratione Locrorum ciuitate pulſus,in Siciliam redit. Ibi Syracuſas ſecuris omnibus,poſt longam intercapedinem pacis,per *conditionem recepit. Dum hæc in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginienſium Hanno opes ſuas, quibus reip. ſuperabat uires ad occupandam dominationem intendit,regnumq; inuadere, interfecto ſenatu, conatus eſt. Cui ſceleri ſolemnem nuptiarum diem filiæ ſuæ legit, ut religione uotorum nefanda committeret, & nefanda commenta facilius tegerentur. Itaque plebi epulas in publicis porticibus, ſenatui in domo ſuo parat, ut poculis ueneno infectis, ſecretius ſenatum, & ſine arbitris interficeret, orbamq; remp. facilius inuaderet. Quare magiſtratibus per miniſtros prodita, ſcelus declinatum, non uindicatum eſt, ne in uiro tam potenti plus negotii faceret res cognita, quàm cogitata. Contenti itaque cohibuiſſe decreto,modum nuptiarum ſumptibus ſtatuunt, idq; obſeruari non ab uno,ſed ab uniuerſis iubent, ne perſona deſignata,ſed uitia correpta eſſe uiderentur. Hoc conſilio præuentus, iterum ſeruitia concitat, ſtatutaq; rurſus cædium die,cum denuo ſe proditum uideret,timens iudicium munitum quoddam caſtellum cum uiginti millibus ſeruorum armatis occupat.Ibi dum Afros,regemq; Mauritanorum concitat,capitur,uirgisq; cæſus, effoßis oculis,& manibus, cruribusq; fractis uelut à ſingulis membris pœnæ exigerentur,in conſpectu populi occiditur, corpus uerberibus lacerum in cruce figitur. Filii quoque cognatiq; omnes, etiam innoxii, ſupplicio traduntur, ne quiſquam aut ad imitandum facinus, aut ad*

** proditionem*

mortem

mortem ulciſcenda, ex tam nefaria domo ſupereſſet. Interea Dionyſius Syracuſis receptus, cum grauior crudeliorq; in dies ciuitati eſſet, iterata conſpiratione obſidetur. Tunc depoſito imperio, arcem Syracuſanis cũ exercitu tradidit, receptoq; priuato inſtrumento. Corinthum in exilium proficiſcitur. Ibi humilima, quæq; tutiſſima exiſtimans, in ſordidiſſimum uitæ genus deſcendit: non contentus in publico uagari, ſed potare: nec conſpici in popinis lupanaribusq;, ſed totis diebus deſidere: cum perditiſſimo quoq; de minimis rebus diſceptare: panioſusq; & ſquallidus incedere, riſum libentius præbere, quàm captare, in macello præſtare, quæ emere non poterat. OCVLIS DEVORARE: apud ædiles aduerſus lenones iurgari omniaq; ita facere, ut contemnendus magis, quàm metuendus uideretur. Nouiſſimè ſe ludimagiſtrum profeſſus pueros in triuio docebat, ut aut à timentibus ſemper in publico uideretur, aut à nõ timentibus facilius contemneretur. Nam licet tyrannicis uitijs ſemper abundaret, tamen ſimulatio hæc uitiorum non naturæ erat: magisq; hac arte, quàm amiſſo regali pudore faciebat, expertus quàm inuiſa tyrannorum forent etiam ſine opibus nomina. Laborabat itaq; inuidiam præteritorum contemptu præſentium demere, neque honeſta, ſed tuta conſilia circumſpiciebat. Inter has tamen diſſimulationum artes, ter inſimulatus eſt affectatæ tyrannidis: neo aliter, quàm dum contemnitur, liberatus eſt. Inter hæc Carthaginienſes tanto ſucceſſu rerum Alexandri Magni exterriti, uerentes ne Perſico regno & Africam uellet adiungere, mittunt ad ſpeculandos eius animos

Ludum Corinthi aperuit Dionyſius. Cicer. lib. 9. Epiſ.

Amilcarem, cognomento Rhodanum, uirum ſolertia facundiaq́; præter cæteros inſignem. Augebant enim metum & Tyrus urbs, autor originis ſuæ, capta, & Alexandria æmula Carthaginis, in terminis Africæ & Aegypti condita, & felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec fortuna ullo modo terminabantur. Igitur Hamilcar per Parmenionem aditu regis obtento, profugiſſe ſe ad regem expulſum patria fingit militemq́; ſe expeditionis offert. Atque ita conſiliis eius exploratis in tabellis ligneis, de ſuper cera uacua inducta ciuibus ſuis omnia perſcribebat. Sed Carthaginienſes poſt mortem regis reuerſum in patriam, quaſi urbem regi uendicaſſet, non ingrato tantum, uerum etiam & crudeli animo necauerunt.

Euerſa. Oroſ.

IVSTINI LIBER XXII.

AGATHOCLES Siciliæ tyrannus qui magnitudini prioris Dionyſii ſucceſſit, ad regni maieſtatem ex humili & ſordido genere peruenit. Quippe in Sicilia patre figulo natus, non honeſtiorem pueritiam, quàm principia originis habuit. Siquidem forma, & corporis pulchritudine egregius, diu uitam ſtupri patientia exibuit. Annos deinde pubertatis egreſſus libidinem à uiris ad fœminas tranſtulit. Poſt hæc apud utrunque ſexum famoſus, uitam latrocinijs mutauit. Interiecto tempore, cum Syracuſas conceſſiſſet, accitusq́; in ciuitatem inter incolas eſſet, diu ſine fide fuit: quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in uerecundia quod inquinaret,

ret, habere uidebatur. In ſumma, gregariam militiam ſortitus, non minus tunc ſeditioſa, quàm antea turpi uita, in omne facinus promptiſſimus erat. Nam & manu ſtrenuus, & in concionibus perfacundus habebatur. Breui itaq; centurio, ac deinceps tribunus militum factus eſt. Primo bello aduerſus Aetneos magna experimenta ſuis ſyracuſanis dedit. Sequenti Campanorum tantam de ſe ſpem omnibus fecit, ut in locum demortui ducis Damaſcenis ſufficeretur. Cuius uxorem adulterio cognitam, poſt mortem uiri in matrimonium recepit. Nec contentus quòd ex inope repentè diues factus eſſet, piraticam aduerſus patriam exercuit. Saluti ei fuit, quòd ſocij capti tortiq;, de illo negauerunt. Bis occupare imperium Syracuſarum uoluit, bis in exilium actus eſt. A Murgantinis apud quos exulabat, odio Syracuſanorum, primò prætor, mox dux creatur. In eo bello & urbem Leontinorum capit, & urbem Syracuſas obſidere cœpit: ad cuius auxilium Hamilcar dux Pœnorum imploratus, de poſitis hoſtilibus odiis, præſidia militum mittit. Ita uno & eodem tempore Syracuſæ & ab hoſte ciuili amore defenſæ, & à ciue hoſtili odio impugnatæ ſunt. Sed Agathocles, cum uideret fortius defendi urbem quàm oppugnari, precibus per internuntium Hamilcarem exorat, ut inter ſe & Syracuſanos pacis arbitria ſuſcipiat, peculiaria in ipsũ officia ſua repromittẽs. Qua ſpe impletus Hamilcar, ſocietatẽ cum eo metu potentiæ eius, iungit, ut quantũ uiriũ Agatocli aduerſus Syracuſanos dediſſet, tantum ipſe ad incrementa domeſticæ potẽtiæ recuperaret. Igitur non pax tãtũ Agatocli cõciliatur uerũ etiam prætor Syra-

cuſis cõſtituitur. Tũc Hamilcari expoſitis ignibus cereis, tactisq́;, in obſequia Pœnorũ iurat. Deinde acceptis ab ea quinq; millibus Afrorum, potentisſimos quoſq; ex principibus interficit, atq; ita ueluti reip. ſtatũ formaturus populum in theatrum ad contionẽ uocari iubet, contracto in gymnaſio ſenatu, quaſi quædã prius ordinaturus: ſic compoſitis rebus, immißis militibus populum obſidet, ſenatũ trucidat: cuius peracta cæde, ex plebe locupletißimos & prõptißimos quoſq; interficit. Iis ita geſtis militem legit, exercitumq́; conſcribit: quo inſtructus, finitimas ciuitates nihil hoſtile metuentes, ex improuiſo aggreditur. Pœnorum quoq; ſocios permittẽte Hamilcare, fœdè iniurijs uexat: propter quod querelas Carthaginem ſocij nõ tã de Agathocle, quã de Hamilcare detulerunt: hunc ut dominum & tyrannum, illum ut proditorem arguentes: à quo infeſtißimo hoſti, fortunæ ſociorum, interpoſita pactione, donatæ ſint: cui ab initio Syracuſæ in pignus ſocietatis ſint traditæ urbs ſemper Pœnis infeſta, & de imperios Siciliæ Carthaginis æmula: nunc inſuper ciuitates ſociorum eidem pacis titulo traditæ ſint. Denuntiare igitur ſe, hæc breui ad ipſos redundatura, ac propediem ſenſuros quantum malum non Siciliæ magis, quam ipſi Africæ attulerint. His querelis ſenatus in Hamilcarem accenditur. Sed quoniam in imperio eſſet, tacita de eo ſuffragia tulerũnt, & ſententias prius quàm recitarentur, in urnam coniectas obſignari iuſſerunt, donec alter Hamilcar Giſgonis filius, à Sicilia reuerteretur. Sed hæc callida commenta Pœnorum, & ſententias inauditas mors Hamilcaris præuenit liberatusq́; eſt fati munere, quẽ

*per

*per iniuriam ciues inauditam damnauerant. Quæ res *propter
Agathocli aduerſus Pœnos occaſionem mouendi belli dedit. Prima igitur illi cum Hamilcare, Giſgonis filio, prælij congreßio fuit: à quo uictus, maiori mole recuperaturus bellum, Syracuſas conceßit. Sed ſecundi certaminis eadem fortuna, quæ & prioris, fuit. Cum igitur uictores Pœni Syracuſas obſidione cinxiſſent, Agathoclesq́; ſe nec uiribus parem, neque ad obſidionem ferendam inſtructum uideret, ſuper hæc à ſociis crudelitatē eius offenſis, deſertus eſſet, ſtatuit bellum in Africam transferre: mira prorſus audacia, ut quibus in ſolo urbis ſuæ par non erat, eorum urbi bellum inferret: & qui ſua tueri non poterat, impugnaret aliena, uictusq́; uictoribus inſultaret. Huius conſilii non minus admirabile ſilentium, quàm commentum fuit populo hoc ſolùm profeſſus, inueniſſe ſe uictoriæ uiam: Animos illi tantum in breuem obſidionis patientiam firmarent, uel ſi cui ſtatus præſentis fortunæ diſpliceret, dare ſe ei diſcedendi liberam poteſtatē. Cum mille ſexcenti diſceßiſſent, cæteros ad obſidionis neceßitatem frumento & ſtipendio inſtruit: quinquaginta tantùm ſecum talenta ad præſentem uſum aufert, cætera ex hoſte melius quàm ex ſocijs paraturus. Omnes deinde ſeruos militaris ætatis libertate donatos, ſacramento adegit, eosq́; & maiorem partem ferme militum nauibus imponit; ratus exæquata utriuſq; ordinis conditione, mutuam inter eos uirtutis æmulationem futuram: cæteros omnes ad tutelam patriæ relinquit. Septimo igitur imperij anno, comitibus duobus adultis filiis, Archagatho & Heraclida, nullo militum ſciente quò ueheretur, curſum

in Africam dirigit. Cum omnes aut in Italiam *præ-datum ſe,aut in Sardiniam ituros crederent,tum primò expoſito in Africæ littore exercitu, conſilium ſuum omnibus aperit. Quo in loco Syracuſæ poſitæ ſint, oſtendit:quibus aliud nullum auxilium ſupereſſet,quàm ut oſtibus faciant,quæ ipſi paterentur. Quippe aliter domi,aliter foris bella tractari.* Domi *ea ſola auxilia eſſe, quæ patriæ uires ſubminiſtrent, foris oſtem etiam ſuis uiribus uinci, deficientibus ſocijs, & odio diuturni imperij externa auxilia circunſpicientibus.* Huc *accedere, quod urbes, caſtellaq; Africæ non muris cinctæ, non in montibus poſitæ ſint, ſed in campis, ſine ullis munimentis iaceant: quas omnes metu excidij, facilè ad belli ſocietatem preduci poſſe.* Maius *igitur* Carthagi*nienſibus ex ipſa Africa, quàm ex* Sicilia *exarſurum bellum, coituraq; auxilia omnium aduerſus unam urbem,nomine quàm opibus ampliorem,& quas non attulerit uires,inde ſumpturum.* Nec *in repentino* Pœno*rum metu modicum momentum uictoriæ fore,qui tanta audacia hoſtium perculſi trepidaturi ſint.* Acceſſur*a & uillarum incendia, caſtellorum, urbiumq; contumacium direptionem, tum ipſius* Cartaginis *obſidionem. Quibus omnibus non ſibi tantum in alios, ſed & alijs in ſe ſentient patere bella.* His *non ſolum* Pœnos *uinci, ſed &* Siciliam *liberari poſſe.* Nec *enim moraturos in eius obſidione hoſtes, cùm ſua urgeantur.* Nuſ*quam igitur alibi facilius bellum, ſed nec prædam uberiorem inueniri poſſe.* Nam *capta* Carthagine, *omnem Africam,Siciliamq; præmium uictorum fore.* Gloriam *certè tam honeſte militiæ,tantam in omne æuum futuram,*

*ram,*ut determinari, nullo tempore obliuionis poßit: ut dicatur eos ſolos mortalium eſſe, qui bella,quæ domi ferre non potuerant,ad hoſtes trãſtulerint,utroq; uicto res inſecuti ſint,& obſeſſores urbis ſuæ obſederint,* Omnibus *igitur forti ac læto animo bellum ineundum, quo nullũ aliud poßit aut præmium uictoribus uberius,aut uictis monimentum illuſtrius dari.* His *quidem adhortationibus animi militum erigebantur. Sed terrebat eos portenti uiſio,quòd nauigantibus eis ſol defecerat.* Cuius *rei rationem non minore cura rex,quàm belli reddebat,affirmans, ſi prius quàm proficiſcerẽtur factum eſſet,credi aduerſum profecturos prodigiũ eſſe: nũc quia egreßis acciderit,illis ad quos eatur, portẽdere.* Porrò *defectus naturalium ſyderum ſemper præſentem rerum ſtatum mutare,certumq; eſſe florẽtibus* Carthaginienſiũ *opibus,aduerſisq; rebus ſuis cõmutationem ſignificari.* Sic *conſolatis militibus,uniuerſas naues cõſentiente exercitu incendi iubet,ut omnes ſcirẽt auxilio fuge *ablato, aut uincendum aut moriendum eſſe.* Deinde *cùm omnia, quacunq; ingrederentur, proſternerent, uillas caſtellaq; incenderent: obuius his fuit cum* XXX *millibus* Pœnorum Hanno *dux, & prælio, commiſſo, duo de* Siculis, *tria millia de* Pœnis *cum ipſo duce cecidere.* Hac *uictoria &* Siculorum *animi eriguntur,&* Pœnorum *franguntur.* Agathocles *uictis hoſtibus,urbes caſtellaq; expugnant, prædas ingentes agit, hoſtium multa millia trucidat. Caſtra deinde quinto lapide à* Carthagine *ſtatuit,ut damna clariſſimum rerum, uaſtitatemq; agrorum,& incendia uillarum, de muris ipſius urbis ſpecularẽtur.* Intereà *ingẽs tota* Africa *deleti* Pœ-

Forte legẽdum erat; ut determinari nullo tempore obliuio poſſit.

**ademto,*

Duos tantum amiſit e ſuis Agat Oroſ.

norum exercitus fama, occupatarumq́; urbium diuulgatur. Stupor itaq; omnes & admiratio inceßit, unde tanto imperio tam ſubitum bellum, præſertim ab hoſte iam uicto. Admiratio *deinde paulatim in contemptum Pœnorū uertitur.* Nec *multò poſt nō Africa tantùm, uerū etiam urbes nobiliſsimæ nouitatem ſequutæ, ad* Agathoclem *deficere frumentoq́; & ſtipendio uictorem *adiuuere.* His Pœnorum *malis etiam delctus in* Sicilia *cum imperatore exercitus, uelut quidam ærumnarum cumulus acceßit.* Nam *poſt profectionem à* Sicilia Agathoclis, *in obſidione* Syracuſarum Pœni *ſegniores redditi, ab* Antandro *fratre regis* Agathoclis *occiſione cæſi nūtiabantur.* Itaq; *cum domi, foriſq́; eadem fortuna* Carthaginienſium *eſſet, iam non tributariæ tantùm ab his urbes uerumetiam ſocij reges deficiebant,* AMICITIARVM IVRA NON FIDE, SED SVCCESSV PONDERANTES. Erat *inter cæteros rex* Cyrenarum Ophellas, *qui ſpe improba, regnum totius* Africæ *amplexus, ſocietatem cum* Agathocle *per legatos iunxerat, pactuſq́; cum eo fuerat, ut* Siciliæ *illi, ſibi* Africæ *imperium uictis* Carthaginienſibus, *cederet.* Itaq; *cùm ad belli ſocietatem cum ingenti exercitu ipſe ueniſſet,* Agathocles *blando alloquio, & humile adulatione, cum ſæpius ſimul cœnaſſent, quia filius eius ab* Ophella *adoptatus eſſet incautum eum interfecit: occupatoq́; exercitu eius, iteratò* Carthaginienſes *omnibus uiribus bellum *ſtruentes, magno utriuſque exercitus ſanguine, graui prælio ſuperat.* Hoc *certaminis diſcriminis tanta deſperatio illata* Pœnis *eſt, ut niſi in exercitu* Agathoclis *orta ſeditio eſſet, tranſiturus ad eum* Bomilcar, *dux* Pœnorum,

*extruxere.

Andronē appellat Oroſ.

*cientes,

Pœnorum, cum exercitu fuerit. Ob *quam noxam in medio foro à* Pœnis *patibulo ſuffixus eſt: ut idem locus monimentum ſuppliciorum eius eſſet, qui ornamentum antè fuerat honorum.* Sed Bomilcar *magno animo crudelitatem ciuium tulit, adeò ut de ſumma cruce, ueluti de tribunali, in* Pœnorum *ſcelera concionaretur, obiectans illis nunc* Hannonem, *falſa affectati regni inuidia circumuentum, nunc* Giſgonis *innocentis exilium, nunc in* Hamilcarem *patrum ſuum tacita ſuffragia, quòd* Agathoclem *ſocium illis facere, quàm hoſtem maluerint.* Hæc *cum in maxima populi concione uociferatus eſſet, expirauit.* Intereà Agathocles *profligatis in* Africa *rebus, tradito* Archagato *filio exercitu, in* Siciliam *recurrit: nihil actum in* Africa *exiſtimans, ſi amplius* Syracuſæ *obſiderentur.* Nam *poſt occiſum* Hamilcarem, Giſgonis *filium, nouus eò à* Pœnis *miſſus exercitus fuerat.* Statim *igitur primo aduentu eius, omnes* Siciliæ *urbes auditis rebus, quas in* Africa *geſſerat, certatim ſe ei tradunt: atq; ita pulſis è* Sicilia Pœnis, *totius inſulæ imperium occupauit.* In Africam *deinde reuerſus, ſeditione militum excipitur.* Nam *ſtipendiorum ſolutio in aduentum patris dilata à filio fuerat.* Igitur *ad concionem uocatos, blandis uerbis permulſit, ſtipendia illis non à ſe flagitanda eſſe; ſed ab hoſte quærenda, communem uictoriam, communem prædam futuram.* Paulułum *modo amitterentur, dum belli reliquiæ peragantur, cum ſciant* Carthaginem *captam ſpes omnium expleturam.* Sedato *militari tumultu, interiectis diebus, ad caſtra hoſtium exercitum ducit: ibi inconſultius prælium committendo, maio-*

rem partem exrcitus perdidit. Cum itaq; in caſtra fugiſſet, uerſamq́; in ſe inuidiam temere commiſsi belli uideret, priſtinamq́; offenſam non depenſi ſtipendii metueret, concubia nocte ſolus à caſtris cum Archagatho filio profugit. Quod ubi milites cognouere haud ſecus quàm ſi ab hoſte capti eſſent, trepidauere: Bis ſe à regno ſuo in medijs hoſtibus relictos eſſe, proclamantes, ſalutemq́; ſuam deſertam ab eo eſſe, quorum ne ſepultura quidem relinquenda fuerat. Cum perſequi regem uellent, à Numidis excepti, in caſtra reuertuntur: comprehenſo tamen Archagatho, qui à patre noſtris errore diſceſſerat. Agathocles autem nauibus quibus fuerat à Sicilia regreſſus, cum cuſtodibus earundem Siracuſas defertur. Exemplum flagitii ſingulare, Rex exercitus ſui deſertor, filiorumq́; pater proditor. Interim in Africa poſt fugam regis, milites pactione cum hoſtibus facta, interfectis Agathoclis filiis, Carthaginienſibus ſe tradidere, Archagatus cum occideretur ab Archeſilao amico * Antipatri, rogauit eum quidnam liberis eius facturum Agathoclem putet, per quem ipſe liberis careat? Tunc reſpondit, ſatis habere ſe: quòd ſuperſtites eos eſſe Agathoclis liberis ſciat. Poſt hæc pœni ad perſequendas belli reliquias, duces in Siciliam miſerunt, cum quibus Agathocles pacem æquis conditionibus, fecit.

*antea patris,

IVSTINI LIBER XXIII.

AGATHOCLES rex Siciliæ, pacificatus cum Carthaginienſibus, patrem ciuitatum à ſe fiducia ui

rium

rium diſſidentium, armis ſubegit. Deinde *quaſi anguſtis inſulæ terminis clauderetur, cuius imperii partem primis incrementis ne ſperauerat quidem, in* Italiam *tranſcendit, exemplum* Dionyſii *ſecutus, qui multas ciuitates* Italiæ *ſubegerat.* Primi *igitur hoſtes illi* Brutii *fuere, qui & fortiſſimi & opulentiſſimi uidebantur, ſimul & ad iniurias uicinorum prompti.* Nam *multas ciuitates* Græci *nominis* Italia *expulerant: autores quoque ſuos* Lucanos *bello uicerant, & pacem cum his æquis legibus fecerant.* Tanta *feritas animorum erat, ut nec origini ſuæ parcerent.* Nanq; Lucani *iiſdem legibus liberos ſuos, quibus &* Spartani, *inſtituere ſoliti erant.* Quippe *ab initio pubertatis, in ſyluis inter paſtores habebantur, ſine miniſterio ſeruili, ſine ueſte quam induerent, uel cui incubarent: ut à primis annis duritiæ, parſimoniæq;, ſine ullo uſu urbis, aſſueſcerent.* Cibus *his præda uenatica, potus mellis, & lactis, & fontiũ liquor erat:* Sic *ad labores bellicos indurabantur.* Horum *igitur ex numero quinquaginta primò ex agris finitimorum prædari ſoliti confluente deinde multitudine, ſolicitati præda cum plures facti eſſent infeſtas regiones reddebant.* Itaq; *fatigatus querelis ſociorum* Dionyſius Siciliæ *tyrannus, ſexcentos* Afros *ad compeſcendos eos miſerat, quorum caſtellum proditum ſibi per* Brutiam *mulierem expugnarunt, ibiq; ciuitatem, concurentibus ad opinionem nouæ urbis paſtoribus, ſtatuerunt:* Brutioſq; *ſe ex nomine mulieris uocauerunt.* Primum *illis cum* Lucanis, *originis ſuis auctoribus bellũ fuit.* Qui *uictoria erecti cum pacem æquo iure feciſſent, ceteros finitimos armis ſubegerunt: tantaſq; opes breui conſecuti ſunt, ut* Brutii unde dicti ſint.

ſunt, ut pernitioſi etiã regibus haberentur. Deniq; Ale*xander rex* Epiri, *quum in auxilium* Græcarũ *ciuitatũ cum magno exercitu in* Italiam *ueniſſet, cum omnibus copijs ab his deletus eſt.* Quare *feritas eorum ſucceſſu felicitatis incenſa, diu terribilis finitimis fuit, ad poſtremum imploratus* Agathocles, *ſpe ampliandi regni, à* Si*cilia in* Italiam *traiecit.* Principio *aduentus opinione eius concußi, legatos ad eum, ſocietatem amicitiamq; petentes miſerunt.* Quos Agathocles *ad cœnam inuitatos, ne exercitum traijci uiderent, in poſterum ſtatuta his die, conſcenſis nauibus fruſtratus eſt: ſed fraudis haud lætus euentus fuit.* Siquidem *reuerti eum in* Sici*liam, interiectis paucis diebus, uis morbi coegit: quo toto corpore comprehenſus, per omnes neruos articuloſq; humore peſtifero graſſante, uelut inteſtino ſingulorum membrorum bello impugnabatur.* Ex *qua deſperatione bellum inter filium nepotemq; ortum, eius regnum iam quaſi mortui uendicantibus, occiſo filio, regnum nepos occupauit.* Igitur Agathocles, *cum morbi cura, & ægritudo grauiores eſſent, & inter ſe alterum alterius malo creſceret, deſperatis rebus, uxorem ſuam* Theogenam, *genitoſq; ex ea duos paruulos, cum omni pecunia, & familia, regaliq; inſtrumento, quo præter illum nemo regum ditior fuit nauibus impoſitos* Aegy*ptum, unde uxorem accepere mittit, timens ne prædonem regni ſui hoſtem paterentur.* Quanquam *uxor diu, ne ab ægro diuelleretur: deprecata eſt, ne diſceſſus ſuus adiungi nepotis parricidio poſſet, & tam cruentè hæc deſeruiſſe uirum, quàm ille impugnaſſe auum uideretur:* NVBENDO SE NON PROSPERE

Matrimonium.

TANTVM, SED OMNIS FORTVNAE INISSE SOCIETATEM: *nec inuitam periculo ſpiritus ſui emptu ram, ut extremos uiri ſpiritus exciperet, & exequiarũ officium in quod, profecta ſe, nemo ſit ſucceſſurus, obſe quio debitæ pietatis impleret.* Diſcedentes *paruuli flebili ululatu amplexi patrem tenebant.* Ex *altera parte uxor maritum non amplius uiſura, oſculis fatigabat.* Nec *minus ſenis lacrymæ miſerabiles erant.* Flebant *ij morientem patrem, ille exules liberos:* Hi *diſceſſu ſuo ſolitudinem patris ſenis, ægri illi in ſpem regni ſuſceptos relinqui in egeſtate lugebat.* Inter *hæc regia omnis aßiſtentium fletibus tam crudelis dißidij impleta reſonabat.* Tandem *lacrymis finem neceßitas profectionis impoſuit, & mors reges proficiſcentes filios ſecuta eſt.* Dum *hæc aguntur,* Carthaginienſes *cognitis quæ in* Sicilia *agebantur, occaſionem totius inſulæ occupandæ datam ſibi exiſtimantes, magnis uiribus cõtraijciunt, multasq; ciuitates ſubigunt,* Eo *tempore &* Pyrrhus *aduerſus* Romanos *bellum gerebat, qui imploratus à* Siculis *in auxilium, ſicuti dictum eſt, cum* Syracuſas *ueniſſet, multasq; ciuitates ſubegiſſet, rex* Siciliæ *ſicut* Epiri *appellabatur.* Quarum *rerum felicitate lætatus,* Heleno *filio* Siciliam *uelut auitum (nam ſuſceptus ex filia* Agathoclis *regis erat)* Alexandro *autem* Italiæ *regnum deſtinat.* Poſt *hæc multa ſecunda prælia cum* Carthaginienſibus *facit.* Interiecto *deinde tempore, legati ab* Italicis *ſocijs uenere, nuntiantes* Romanis *reſiſti non poſſe, deditionemq; futuram, niſi ſubueniat.* Anxius *tam ambiguo periculo, incertusq; quid ageret, uel quibus primum ſubueniret, in utrunq;*

A Tarentinis & Samnitibus. Plut.

utrunq; pronus conſultabat. Quippe in ſtantibus hinc Carthaginienſibus, inde Romanis, periculoſum uidebatur, exercitum in Italiam non traijcere periculoſius à Sicilia deducere: ne aut illi non lata ope, aut hi deſerti amitterentur. In hoc æſtu periculorum, tutiſſimus portus conſiliorum uiſus eſt, omnibus uiribus *decernere in Sicilia, & profligatis Carthaginiēſibus, uictorem exercitum *tranſponere in Italiam. Itaq; conſerto prælio, cùm ſuperior fuiſſet, quoniam tamen à Sicilia abiret, pro uicto fugere uiſus eſt: ac propterea ſocii ab eo defecerunt & imperium Siciliæ tam cito amiſit, quàm facilè quæſierat. Sed nec in Italia meliore felicitate uſus, in Epirum reuertitur. Admirabilis utriuſq; rei caſus in exemplum fuit. Nam ſicut antè ſecunda fortuna: rebus ſupra uota fluentibus, Italiæ Siciliæq; imperium, & tot de Romanis uictorias attraxerat: ita nunc aduerſa, uelut in oſtentationem fragilitatis humanæ deſtruens quæ cumulauerat, Sicilienſi ruinæ naufragium maris, & fœdam aduerſus Romanos pugnam, turpemq; ab Italia diſceſſum adiecit. Poſt profectionem à Sicilia Pyrrhi magiſtratus Hiero creatur, cuius tanta moderatio fuit, ut conſentiēte omnium ciuitatum fauore, dux aduerſus Carthaginienſes primùm mox rex crearetur. Huius futuræ maieſtatis ipſa infantilis educatio quaſi prænuntiat fuit. Quippe genitus erat patre Hieroclyto, nobili uiro, cuius origo à Gelo, antiquo Siciliæ tyranno, manabat: ſed maternum illi genus ſordidium, atq; admodum pudibūdum fuit. Nam ex ancilla natus, ac propterea à patre, uelut de honeſtamēto generis, expoſitus fuerat. Sed paruulū, & humanæ

opis

*decertare

*trāſmittere.

Partim ad Carthaginienſes, partim ad Mamertinos. Plutarch.

Cum M. Curio.

opis indigentem, apes congeſto circa iacentem melle, multis diebus aluere. Ob quam rem reſponſo aruſpicum admonitus pater, qui regnum infanti portendi canebant: paruulum recolligit, omniq́; ſtudio ad ſpem maieſtatis, quæ promittebatur, inſtituit. Eidem in ludo inter coæquales diſcenti lupus tabulam, in turba puerorum repente conſpectus eripuit. Adoleſcenti quoque prima bella ineunti aquila in clypeo, noctua in haſta conſedit. Quod oſtentum & in conſilio cautum, & manu promptum, regemq́; futurum ſignificabat. Denique aduerſus prouocatores ſæpe pugnauit ſemperq́; uictoriam reportauit. A Pyrrho rege multis militaribus donis donatus eſt. Pulchritudo ei corporis inſignis, uires quoque in homine admirabiles fuere. In alloquio blandus, in negotio iuſtus, in imperio moderatus erat, prorſus ut nihil ei regium deeſſe uideretur, præter regnum.

Ob id Pallas ſ delectatur noctua. ut Plutar. in Demoſt.

IVSTINI LIBER XXIIII.

CVM *hæc in Sicilia geruntur, interim in Græcia diſſidentibus inter ſe bello Ptolemæo, Ceraunico Antiocho, & Antigono regibus omnes ferme Græciæ ciuitate ducibus Spartanis uelut occaſione data, ad ſpem libertatis erectæ, miſſis inuicem legatis per quos in ſocietatis fœdera alligarentur, in bellum prorumpunt, & ne cum Antigono, ſub cuius *bello erant, bellum cepiſſe uiderentur, ſocios eius Aetholos aggrediuntur, cauſas belli prætendentes, quòd conſenſu Græciæ ſacratum Apollini Cyræum campum*

*imperio

Campus is

eſt Phocidis. Plinius lib. 3.

pum per uim occupaſſent. Huic *bello ducem eligunt* Aran, *qui adunato exercitu,urbes, ſataq; in his campis poſita depopulatur:quæ auferri non poterant, incẽdit.* Quod *cùm è montibus conſpicati* Aetolorum *paſtores eſſent, congregati admodum quingenti,ſparſos hoſtes, ignorantes quanta manus eſſet quoniam conſpectum il lis metus, & incendiorum fumus abſtulerat conſectantur, trucidatisq; admodum nouem millibus, prædones in fugam uerterunt.* Reparantibus *deinde* Spartanis *bellum, auxilium multæ ciuitates negauerunt, exiſtimantes, dominationem eos* Græciæ, *non libertatem quærere.* Intereà *inter reges bellum finitur:* Nam Ptolemæus *pulſo* Antigono *cum regnum totius* Macedoniæ *occupaſſet, pacem cum* Antiocho *facit, affinitatemq; cum* Pyrrho, *data ei matrimonium filiá ſua, iungit.* Exinde *externo metu depoſito, impium & facinoroſum animum ad domeſtica ſcelera conuertit, inſidiasq;* Arſinoem *ſorori ſuæ inſtruit: quibus & filios eius uita, & ipſam* Caſſandriæ *urbis poſſeſsionem priuaret.* Primus *ei dolus fuit ſimulato amore ſororis matrimonium petere.* Aliter *enim ad ſororis filios, quorum regnum occupauerat, quam concordiæ fraude peruenire non poterat.* Sed *nota ſcelerata* Ptolemæi *uoluntas ſorori erat.* Itaq; *non credenti, mandat uelle ſecum filiis eius regni conſortium iungere: cum quibus non ideo ſe armis contendiſſe, quoniam eripere his regnum: ſed quòd id facere ſui muneris uellet.* In *hoc mitteret arbitriũ iuriſiurandi:quo præſente apud deos patrios, quibus uellet obſecrationibus ſe obligaret.* Incerta Arſinoë *quid ageret: ſi mitteret,decipi periurio: ſi non*

ſi non mitteret, prouocare rabiem fraternæ crudelitatis, timebat. Itaq; plus liberis, quàm ſibi timens, quos matrimonio ſuo protecturam ſe arbitrabatur, mittit ex amicis ſuis Dionem*: quo perducto in ſanctiſsimum* Iouis *templũ, ueterrimæ* Macedonum *religionis*, Ptolemæus *ſumptis in manus altaribus, contingens ipſa ſimulacra, & puluinaria deorum, inauditis, ultimisq; execrationibus adiurat, ſe ſyncera fide matrimonium ſororis petere: nuncupaturumq; ſe eam reginam, neque in contumeliam eius ſe aliam uxorem, alios'ue, quam filios eius ſe liberos habiturum.* Arſinoe *poſtquàm & ſpe impleta eſt, & metu ſoluta, ipſa cum fratre colloquitur: cuius uultus, & blandientes oculi, cùm fidem non minorem, quam iuſiurandũ promitterent, reclamante* . Ptolemæo *filio fraudem ſubeſſe, in matrimonium fratris conſenſit.* Nuptiæ *magno apparatu, lætitiaq; omnium celebrantur.* Ad *contionem quoq; uocato exercitu, capiti ſororis diadema imponit, reginamq; eam appellat.* Quo *nomine in lætitiam effuſa* Arſinoe*, quia quod morte* Lyſimachi *prioris mariti amiſerat, recepiſſet: ultro uirum in urbem ſuam* Caſandriam *inuitat cuius urbis cupiditate fraus ſtruebatur.* Præ*greſſa igitur uirum diem feſtũ urbi in aduentũ eius indicit: domos, templa, ceteraq; omnia exornari iubet, aras ubiq; hoſtias diſponi filios quoq; ſuos*, Lyſimachum *ſedecim annos natum*, Philippum *triennio minorem, utrunq; forma inſignẽ, coronatos occurrere iubet.* Quos Ptolemæus *ad celandam fraudem, cupide & ultra modum ueræ affectionis amplexus, oſculis diu fatigat.* Vbi *ad portam uentum eſt, occupari arcem iubet, pueros interfici.* Qui *cũ ad matrem confugiſſent, in gremio eius inter ipſa oſcula*

Solebant enim ſacrificantes apprehendere aras. Vnde & Varro dicit, antiquitus anſas dictas. uide Macr.

trucidantur. Proclamante Arſinoë, *quòd tantum nefas, aut nubendo, aut poſt nuptias contraxiſſet, pro filijs ſe ſæpe percuſſoribus obtulit.* Frequenter *corpore ſuo pue rorum corpora amplexata protexit, uulneraq́; excipe-reque liberis * intendebantur, uoluit.* Ad poſtremum *ſpoliata etiam funeribus filiorum, ſciſſa ueſte, & crini bus ſparſis, cum duobus ſeruulis ex urbe protracta,* Samothraciam *in exilium abijt, eò miſerior, quòd mori cum filiis ei non licuit.* Sed nec Ptolemæo *inulta ſcelera fuerũt.* Quippe *dijs immortalibus tot periuria, & tam cruẽ ta parricidia uindicantibus, breui poſt à* Gallis *ſpoliatus regno, captusq́; uitam ferro, ut meruerat, amiſit.* Nanq; Galli *abundanti multitudine, cũ eos non caperent terræ, quæ genuerant trecẽta millia hominũ ad ſedes nouas quæ rendas, uelut pereginantum miſerunt.* Ex *his portio in* Italia *conſedit, quæ & urbem* Romã *captã incendit, & portio* Illyricos *ſinus, ducibus auibus (nã augurãdi ſtudio* Galli *præter cæteros callent.) per ſtrages* Barbarorũ *penetrauit, & in* Pannonia *conſedit: gens aſpera, audax, bellicoſa, quæ prima poſt* Herculẽ, *cui ea res uirtutis admirationem, & immortalitatis fidem dedit,* Alpium *inuicta iuga, & frigore intractabilia loca tranſcendit: ibi domitis* Pannoniis *per multos annos cum finitimis uaria bella geſſerunt.* Hortante *deinde ſucceſſu, diuiſis agminibus, alii* Græciam, *alii* Macedoniã, *omnia ferro proterentes, petiuere:* Tantusq́; *terror* Gallici *nominis erat, ut etiam reges non laceßiti, ultro pacem ingenti pecunia mercarentur.* Solus *rex* Macedoniæ Ptolemæus *aduẽtum* Gallorum *intrepidus audiuit: isq́; cum paucis & incompoſitis, quaſi bella non difficilius, quàm ſcelera patrarentur,*

*intenta bantur,

rentur, parricidiorum furiis agitatus, occurit. Dardano*rum quoq; legationem, uiginti millia armatorũ in auxilium offerentem, ſpreuit: addita inſuper contumelia, iactũ de* Macedonia *dicens, ſi cum totum* Orientem *ſoli domuerint, nunc in uindictam ciuium* Dardanis *egeant.* Milites *ſe habere filios eorum, qui ſub* Alexandro *rege ſtipendia toto orbe terrarum uictores fecerint. Quæ ubi* Dardano *regi nuntiata ſunt, inclytum illud* Macedoniæ *regnũ breui immaturi iuuenis temeritate caſurum dixit.* Igitur Galli, *duce* Belgio, *ad tentandos* Macedonum *animos, legatos ad* Ptolemæum *mittunt, offerentes pacem, ſi emere uelit. ſed* Ptolemæus *inter ſuos, belli metu pacem* Gallos *petere gloriatus eſt: nec minus ferociter ſe legatis, quàm inter amicos iactauit: aliter ſe pacem daturum negando, niſi principes ſuos obſides dederint, & arma tradiderint: nõ enim fidem ſe niſi inermibus habiturum.* Renuntiata *legatione, riſere* Galli, *undiq; acclamantes, breui ſenſurum, ſibi an illi conſulentes, pacem obtulerint.* Interiectis *diebus prælium conſeritur: uicti* Macedones *cæduntur:* Ptolemæus *multis uulneribus ſaucius capitur, caput eius amputatur, & lancea fixum tota acie ad terrorem hoſtium circunfertur.* Paucos *ex* Macedonibus *fuga ſeruauit, cæteri aut capti, aut occiſi.* Hæc *cum nunciata per omnem* Macedoniam *eſſent, portæ urbium clauduntur, luctu omnia replentur, nunc orbitatem amiſſorum filiorum dolebant, nunc excidia urbium metuebãt, nunc* Alexandri, Philippiq; *regũ ſuorum nomina, ſicuti numina, in auxiliũ uocabant: ſub illis ſe non ſolum tutos, uerumetiam uictores orbis terrarum extitiſſe: ut tuerentur patriam ſuam, quam gloria rerum geſtarũ cœlo pro*

ximam reddidiſſent: ut opem afflictis ferrent, quos furor & te meritas Ptolemæi regis perdiderat orabant. Deſperantibus omnibus, non uotis agendum. Soſthenes unus de Macedonum principibus ratus contracta iuuentute, & Gallos exultantes uictoria compeſcuit, & Macedoniam ab hoſtili depopulatione defendit. Ob quæ uirtutis beneficia, multis nobilibus regnum Macedoniæ affectantibus ignobilis ipſe præponitur, & cum rex ab exercitu appellatus eſſet, ipſe non in regis, ſed in ducis nomen iurare milites coegit. Interea Brennus, quo duce portio Gallorum in Græciam ſe effuderat, audita uictoria ſuorũ, qui Belgio duce Macedones uicerant, indignatus parta uictoria *optimam prædã & Orientis ſpoliis onuſtã, tam facilè relictam eſſe, adunatis CL. millibus peditum, & XV. millibus equitum, in Macedoniam irrumpit. Cum agros uillasq; popularẽtur, occurit ei cum inſtructo exercitu Macedonũ Soſthenes: ſed pauci à pluribus, trepidi à ualentibus facilè uincuntur. Itaq; cum uicti ſe Macedones intra muros urbium condidiſſent, uictor Brẽnus nemine prohibente, totius Macedoniæ agros deprædatur. Inde quaſi ſpolia ſorderent, animum ad deorum immortalium templa cõuertit, ſcurriliter iocatus locupletes deos largiri hominibus oportere. Statim igitur Delphos iter uertit prædam religionis aurum, offenſæ deorum immortalium præferens: quos nullis opibus egere, ut qui eas largiri hominibus ſoleant, affirmabat. Templum autem Apollinis Delphis poſitum eſt in monte Parnaſo, in rupe undiq; impendente: ibi ciuitatem frequentia hominum facit. Qui ad affirmationem maieſtatis undiq; concurrentes, in eo ſaxo conſedere: atq; ita templum ciuitatemq;.

*opimã

temq; , non muri, ſed præcipitia, nec manufacta, ſed naturalia præſidia defendunt, prorſus ut incertum ſit ; utrum munimentum loci, an maieſtas dei plus hic admirationis habeat. Media ſaxi rupes in formam theatri receßit. Quamobrem hominum clamor, & ſi quando accidit tubarum ſonus : perſonantibus & reſonantibus inter ſe rupibus, & multiplex audiri, ampliorq; quàm editur reſonare ſolet. Quæ res maiorem maieſtatis terrorem ignaris rei, & admirationem ſtupentibus plerunq; affert. In hoc rupis anfractu, media ferme montis altitudine, planicies exigua eſt, atq; in ea profundum terræ foramen, quod in oracula patet : ex quo frigidus ſpiritus, in quodam uelut uento in ſublime expulſus, mentes uatum in uecordiam uertit impletosq; deo, reſponſa conſulentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulenta regum, populorumq; uiſuntur munera, quæq; magnificentia ſui reddentium uota gratam uoluntatem, & deorum reſponſa manifeſtant. Igitur Brenus cum in conſpectu haberet templũ, diu deliberauit an confeſtim rem aggrederetur, an uero feßis uia militibus, noctis ſpatium ad reſumendas uires daret. Euridanus & Theſſalonus duces, qui ſe ad prædæ ſocietatem iunxerant, amputari moras iubent, dum imparati hoſtes, & recens aduentus ſui, terrori eſſet: interiecta nocte, & animos hoſtibus forſitam, & auxilia acceſſura, & uias quam tunc pateant, obſtructum iri. Sed Gallorum uulgus ex longa inopia, ubi primũ uino, cæterisq; cõmeatibus referta rura inuenit, non minus abundantia, quàm uictoria lætum, per agros ſe ſparſerat, deſertisq; ſignis ad occupãda omnia pro uictoribus uagabantur. Quæ res dilationem Del

phis dedit. Prima nanq; opinione aduentus Gallorum prohibiti agreſtes Græcis oraculis feruntur, meſſes uinaq; uillis efferre: cuius rei ſalutare præceptũ non prius intellectum eſt, quàm uini cæterarumq; copiarum abundantia, uelut mora Gallis obiecta, auxilia finitimorum conuenere. Prius itaq; urbem ſuam Delphi, aucti uiribus ſociorum permunivere, quàm Galli uino uelut prædæ incubantes, ad ſigna reuocarentur. Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum ſexaginta quinq; millia, Delphorum ſociorumq; non niſi * quatuordecim millia militum erant, quorum contemptu Brennus ad acuendos ſuorum animos prædæ ubertatem omnibus oſtendebat ſtatuasq; cum quadrigis, quarum ingens copia procul uiſebatur, ſolido auro fuſas eſſe: plusq; in pondere, quàm in ſpecie habere prædæ affirmabat. Hac aſſeueratione & animaduerſione incitati Galli, ſimul & heſterno mero ſaucii, ſine reſpectu periculorum in bellum ruebant. Contrà Delphi plus in Deo, quàm in uiribus ſpem ponentes, cum contemptu hoſtium reſiſtebant, ſcandentesq; Gallos è ſummo montis uertice, partim ſaxis, partim armis obruebant. In hoc partium certamine, repentè uniuerſorum templorum antiſtites, ſimul & ipſi uates, ſparſis crinibus, cum inſignibus atq; inſulis, pauidi, uecordes'ue, in primam pugnantium aciem procurrunt, aduenisse Deum clamant, cumq; ſe uidiſſe deſilientẽ in templum per culminis aperta faſtigia. Dum omnes opem dei ſuppliciter implorant, iuuenem ſupra humanum modum inſignis pulchritudinis comitesq; ei duas armatas uirgines, ex propinquis duabus Dianæ Mineruæq; edibus occurriſſe: nec oculis tantum hæc ſe perſpexiſſe, ſed audiſſe

*Alijquatuor millia.

audiſſe etiam ſtridorem arcus, ac ſcrepitum armorum. Proinde nec cunctarentur diis anteſignanis hoſtem cædere, & uictoriæ deorum ſocios ſe adiungere, ſummis obſecrationibus monebant. Quibus uocibus incenſi, omnes certatim in prœlium proſiliunt. Præſentiam dei & ipſi ſtatim ſenſere. Nam *& terremotu portio montis abrupta*, Gallorum *ſtrauit exercitum, & confertiſsimi cunei non ſine uulneribus hoſtium diſsipati ruebant. Inſecuta deinde tempeſtas eſt, quæ grandine & fulgore ſaucios ex uulneribus abſumpſit. Dux ipſe Brennus cum dolorem uulnerum ferre non poſſet, pugione uitam finiuit. Alter ex ducibus, punitis belli autoribus, cum decem millibus ſociorum citato agmine à Græcia excedit. Sed nec fortuna fugientibus commodior fuit. Siquidem pauidis nulla ſub tectis acta nox; nullus ſine labore & periculo dies aſsidui imbres & gelu, nix concreta, & fames, & laſsitudo, & ſuper hæc* MAXIMVM PERVIGILIAE MALVM, *miſeras infelicis belli reliquias obterebant. Gentes quòque nationesq́; per quas iter habebant, palantes uelut prædam ſectabantur. Quo pacto euenit, ut nemo ex tanto exercitu, qui paulò ante fiducia uirium etiã deos cõtemnebat, uelut ad memoriam tantæ cladis ſupereſſet.*

IVSTINI LIBER XXV.

INTER *duos reges*, Antigonum *& Antiochum, ſtatuta pace, cum in* Macedoniam Antigonus *reuerteretur, nouus eidẽ repente hoſtis exortus eſt. Quippe Galli, qui à* Brenno *duce, cum in* Græciam *proficiſcerentur, ad*

terminos gentis tuendos relicti fuerant, ne ſoli deſides uiderentur, peditum quindecim millia equitum tria millia armauerant, fugatisq; Getarum, Triballorumq; copiis, Macedoniæ imminentes, legatos ad regem miſerunt, qui pacem ei uenalem offerrent, ſimul & regis caſtra ſpecularentur. Quos Antigonus pro regali munificentia ingenti apparatu epularum ad cœnam inuitauit. Sed Galli expoſitum grande auri argentiq; pondus admirantes, atq; prædæ ubertate ſolicitati, infeſtiores, quàm uenerant, reuertuntur. Quibus & elephantes ad terrorem, uelut inuſitatas Barbaris formas, rex oſtendi iuſſerat, naues onuſtas copiis demonſtrari: ignarus, quòd quibus oſtentatione uirium metum ſe inijcere exiſtimabat, eorum animos ut ad optimam prædam ſolicitabat. Itaq; legati ad ſuos reuerſi, omnia in maius extollentes, opes pariter & negligentiam regis oſtendunt, referta auro & argento caſtra eſſe, & neq; uallo foſſa'ue munita: & quaſi ſatis munimenti in diuitijs haberent, ita eos omnia officia militaria intermiſiſſe prorſus quaſi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundarent auro. Hac relatione auidæ gentis animi ſatis ad prædam incitabantur. Accedebat tum exemplum Belgij, qui non magno antè tempore Macedonum exercitum cum rege trucidauerat. Itaq; conſentientibus omnibus, nocte caſtra regis aggrediuntur, qui præſentiens tantam tempeſtatem, ſignum pridie dederat, ut omnibus rebus ablatis in proximam ſyluam taciti ſe occultarent. Neque aliter ſeruata caſtra, quam quòd deſerta ſunt. Siquidem Galli ubi omnia uacantia, nec ſine defenſoribus modo uerũ etiam ſine cuſtodibus uident, non fugam hoſtium, ſed

dolum

dolum arbitrantes, diu intrare portas timuerunt. Ad po-*ſtremum integris & intactis munimentis, ſeruantes potius quam diripientes, caſtra occupauerunt.* Tunc abla-*tis quæ inuenerant, ad littus conuertuntur. Ibi dum naues incautius diripiunt, à remigibus, & ab exercitus parte, quæ eò cum coniugibus & liberis confugerant, nihil tale metuentes trucidantur: tantaq; cædes Gallorum fuit ut* Antigono *pacẽ huius uictoriæ opinio, nõ à* Gallis *tantum, uerumetiam à finitimorum feritate præſtiterit:* Quamquàm *Gallorum eá tempeſtate tantæ fœcunditatis iuuentus fuit, ut* Aſiam *omnem uelut examine aliquo implerẽt.* Deniq; *neq; reges Oriẽtis ſine mercenario Gallorũ exercitu ulla bella geſſerint, neq; pulſi regno ad alios quam ad* Gallos *confugerint.* Tantus *terror* Gallici *nominis, ſiue armorum inuicta felicitas erat, ut aliter neq; maieſtatem ſuam tutam, neq; amiſſam recuperare ſe poſſe ſine* Gallica *uirtute arbitrarentur. Itaq; in auxilium à* Bi*thyniæ rege inuocati, regnum cum eo pacta uictoria diuiſerunt, eamq; regionem* Gallo *græciam cognominauerunt.* Dum *hæc in* Aſia *geruntur interim in* Sicilia Pyr*rhus à* Pœnis *naualia prælio uictus,* Antigono Macedo*niæ rege ſupplementum militum per legatos petit, denuntians ni mittat redire ſe in regnum neceſſe habere, incrementa rerum, quæ de* Romanis *uoluerit, de ipſo quæſiturũ.* Quod *ubi negatum legati retulerunt, diſſimulatis cauſis, repentinam fingit profectionem.* Socios *interim parare bellum iubet, & arcis* Tarentinæ *cuſtodiam* Hele*no filio, & amico* Miloni *tradit.* Reuerſus *in* Epirũ *ſtatim fines* Macedoniæ *inuadit, cui* Antigonus *cum exercitu occurrit, uictusq; prælio in fugam uertitur.* Atq; *ita*

Mixti Galli & Græci, Gallogræci, appellantur. Liu. 8. quartæ Decadis.

Duin Sicilia excederet & in Italiã properaret. Plut.

Exercitus Pyrrhi VIII. M. *peditum.* &

D.equitũ Plutarc.

Pyrrhus Macedoniã in deditionem accepit, & ueluti dãna amiſſæ Siciliæ Italiæq́; acquiſito Macedoniæ regno penſaſſet, relictum Tarenti filiũ & amicum accerſit, Antigonus autem cum paucis equitibus, fugæ comitibus, repente fortunæ ornamentis deſtitutus, amiſſi regni ſpeculaturus euentus, Theſſalonicam ſe recepit, ut inde cũ conducta Gallorum mercenaria manu bellum repararet. Rurſus à Ptolemæo Pyrrhi filio funditus uictus cum ſeptem comitibus fugiens, non recuperandi regni ſpem, ſed ſalutis latebras ac fugæ ſolitudines captat. Igitur Pyrrhus in tãto faſtigio regni collocatus, iã nec eo ad quod uotis perueniendum fuerat contentus, Græciæ, Aſiæq́; regna meditatur, neq; illi maior ex imperio, quàm ex bello uoluptas erat: nec quiſquam Pyrrhum, quà tuliſſet impetum, ſuſtinere ualuit. Sed ut ad deuicenda regna inuictus habebatur, ita deuictis acquiſitisq́; celeriter carebat: tanto melius ſtudebat acquirere imperia, quàm retinere. Itaq; cum copias Cheroneſo traſpoſuiſſet, legationibus Athenienſium, & Achiuorum, Meſſeniorumq́; excipitur: Sed Græci omnes admiratione nominis eius, ſimul & rerum aduerſus Romanos, Pœnosq́; geſtarum gloria attoniti aduentum eius expectabant. Primum illi bellum aduerſus Spartanos fuit, ubi maiore mulierum, quàm uirorum uirtute excipitur. Tunc Ptolæmeum filium, & exercitus partem robuſtiſſimam amiſit. Quippe oppugnanti urbem, ad tutelam patriæ tanta multitudo fœminarum concurrit, ut non fortius uictus, quàm uerecũdius recederet. Porrò Ptolemæum filium eius adeò ſtrenuum, & manufortem fuiſſe tradunt, ut urbem Corcyram ſolus cum ſexaginta ceperit. Item prælio nauali triremen ex

Collatus obid eſt ab Antigono, indocto luſori: qui cũ & multa, & feliciter faciat, & iis tamen neſciat uti. Plutar.

*ſcapha cum ſeptem inſilluerit, captamq́; tenuerit. In oppugnatione quoque Spartanorum uſque in mediam urbem cum equo procurrerit, ibiq́; concurſu multitudinis interfectus ſit. Cuius corpus, ut relatum, * patrem dixiſſe Pyrrhum ferunt, aliquantò tardius eum, quàm timuerit ipſe, uel temeritas eius meruit occiſum eſſe. Repulſus à Spartanis Pyrrhus Argos petit: ibi dum Antigonum in urbe clauſum expugnare * cogitat, inter confertiſsimos uiolentiſsimè dimicans, ſaxo de muris iactato occiditur. Caput eius Antigono refertur: qui uictoria mitius uſus: filium eius Helenum cum Epirotis ſibi deditum, in regnum dimiſit, eiq́; inſepulti patris oſſa in patriam referenda tradidit. Satis conſtans inter omnes autores fama eſt, nullum, nec eius, nec ſuperioris ætatis regem comparandum Pyrrho fuiſſe, raroq́; non inter reges tantum, uerumetiam inter illuſtres uiros, aut uitæ ſanctioris, aut iuſtitiæ probatioris uiſum fuiſſe. Scientiam certè rei militaris in illo uiro tantam fuiſſe, ut cum Lyſimacho, Demetrio Antigono, tantis regibus bella geſſerit, inuictus ſemper, extiterit. Illyriorum quoque Siculorum, Romanorumq́;, & Carthaginienſium bellis nunquam inferior, plerunq; etiam uictor extiterit: qui patriam certè ſuam anguſtam, ignobilemq́; fama rerũ geſtarũ & claritate nominis ſui toto orbe illuſtrẽ reddiderit.*

*patri eſt, dixiſſe

Duce Acrotato Arci regis filio. Plutarch. A fœminæ ictu tegulæ occiſum Argis, Plutar. ſcribit.

*conatur

Dabat eque idem Annibal primas in omni genere uirtutis Pyrrho. Plutar.

IVSTINI LIBER XXVI.

POST mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, *uerumetiam in Aſia, Græciaq́; magni bellorum motus*

tus fuere. Nam & Pelopõneſii per proditionem Antigono traditi, & uariante hominum partim dolore, partim gaudio prout ſingulæ ciuitates aut auxilium de Pyrrho ſperauerant, aut metus ſuſtinuerant: ita aut cum Antigono ſocietatem iungebant, aut mutuis inter ſe odiis in bellum ruebant. Inter hunc turbatarum prouinciarum motum, Epirorum quoq; urbs ab Ariſtotimo principe p tyrannidem occupatur: à quo cum multi ex primoribus occiſi, plures, in exilium acti eſſent, Aetolis per legatos poſtulantibus, ut coniuges liberosq; exulum redderet, primò negauit: poſtea quaſi pœniteret, proficiſcendi ad ſuos omnibus matronis poteſtatem dedit, diéq; profectionis ſtatuit. Illæ quaſi in perpetuum cum uiris exulaturæ, precioſiſſima quæq; auferentes, cum ad portã quaſi uno agmine profecturæ conueniſſent, omnibus rebus expoliatæ, in carcere recluduntur, occiſis prius in græmijs matrum paruulis liberis uirginibusq; ad ſtuprũ direptis. Hanc tam ſæuam dominationem ſtupentibus omnibus princeps eorum Helematus, ſenex, & liberis orbus, ut qui nec ætatis, nec pignorum reſpectũ timeret conuocatos domi fidiſſimos amicorum, in uindictam patriæ hortatur. Cunctantibus priuato periculo publicum finire, & deliberandi ſpatium poſtulantibus, accerſitis ſeruis iubet obſeruari fores, tyrannoq; nunciari mitteret, qui coniuratos apud ſe comprehenderet, obiectans ſingulis, ſe, quia liberandæ patriæ auctor eſſe non poſsit, deſertæ ultorẽ futurũ. Tunc illi ancipiti periculo circũuenti, honeſtiorẽ uiam eligentes coniurant in tyranni necem: atq; ita Ariſtotimus quinto poſtquã u-bẽ occupauerat menſe opprimitur. Interea Antigonus cum multiplici

tiplici bello & Ptolemæi regis, & Spartanorum premę retur, nouusq; illi hoſtis Gallogræciæ exercitus affluxiſſet, in ſpeciem caſtrorum parua manu aduerſus cæteros relicta, aduerſus Gallos totis uiribus proficiſcitur. Quibus cognitis, Galli cum & ipſi ſe prælio pararent, in auſpicia pugnæ hoſtias cædunt: quarum extis cum magna cædes interitusq; omnium præcideretur, non in timorem: ſed in furorem uerſi, ſperantesq; deorum minas expiari cæde ſuorum poſſe, coniuges & liberos ſuos trucidant, auſpicia belli à parricidio incipientes. Tanta rabies feros animos inuaſerat, ut non parcerent ætati, cui etiam hoſtes peperciſſent, bellumq; interneciuum & natalitium cum liberis, liberorumq; matribus gererent, pro quibus bella ſuſcipi ſolent. Itaque quaſi ſcelere uitam, uictoriamq; redemiſſent, ſicut erant cruenti ex recenti ſuorum cæde, in prælium non meliore euentu, quàm omine proficiſcuntur. Siquidem pugnantes, prius parricidiorum furiæ, quàm hoſtes circumuenere: obſeruantibusq; antè oculos manibus interemptorum, omnes occiſione cæſi. Tanta ſtrages fuit, ut dij pariter cum hominibus conſenſiſſe in excidium parricidarum uiderentur. Poſt huius pugnæ euentum, Ptolemæus & Spartani, uictorem hoſtium exercitum declinantes, in tutiora ſe recipiunt. Antigonus quoque ubi eorum diſceſſum uidet, recenti adhuc ex priori uictoria militum ardore, bellum Athenienſibus infert: In quo cum occupatus eſſet, interim Alexander rex Epiri ulciſci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniæ depopulatur. Aduerſus quem cum reuerſus à Græcia Antigonus eſſet, tranſitione militum deſti-

deſtitutus, regnum Macedoniæ cum exercitu amittit. *Huius filius* Demetrius *puer admodum, abſente patre, reparato exercitu, non ſolùm amiſſam* Macedoniam *recepit, uerumetiam* Epiri *regno* Alexandrum *ſpoliat. Tanta uel mobilitas militum, uel fortunæ uarietas erat, ut uiciſsim reges nunc exules, nunc reges uiderentur. Igitur* Alexander *cum exul ad* Arcadas *confugiſſet non minore* Epirotarum *deſiderio, quàm ſociorum auxilio, in regnum reſtituitur.* Per idem *tempus rex* Cyrenarum *Agys *decedit: qui ante firmitatem,* Beronicem *unicam filiam, ad finienda cum* Ptolemæo *fratre certamina, filio eius deſponderat:* Sed *poſt mortem* Antigoni *regis, mater uirginis* Arſinoë, *ut inuita ſe contractum matrimonium ſolueret, miſit qui ad nuptias uirginis, regnumq́; Cyrenarum* Demetrium *fratrem regis* Antigoni *à* Macedonia *accerſerent: qui & ipſe ex filia* Ptolemæi *procreatus erat.* Sed *nec* Demetrius *moram fecit.* Itaque *cum ſecundante uento celeriter* Cyrenas *aduolaſſet, fiducia pulchritudinis, qua nimis placere ſocrui cœperat ſtatim à principio ſuperbus regiæ familiæ, militibusq́; impotens erat, ſtudiumq́; placendi à uirgine in matrem contulerat.* Quæ *res ſpectata, primò uirgini, deinde popularibus, militibusq́; inuiſe fuit. Itaq; uerſis omnium animis in* Ptolemæi *filium, inſidiæ* Demetrio *comparantur: qui cum in lectum ſocrus conceſsiſſet, percuſſores immittuntur.* Sed Arſinoë *audita uoce filiæ, ad fores ſtantis & præcipientis, ut matri parcerent. adulterum pauliſper corpore ſuo protexit.* Quo *interfecto, &* Beronice *& ſtuprum matris, ſalua pietate, ultra eſt, & in matrimonio ſortiendo iudicium patris ſequuta.*

*Agas

IVSTI-

IVSTINI LIBER XXVII.

MORTVO *Syriæ rege* Antiocho, *cum in locum eius filius* Seleucus *ſucceßiſſet, hortante matre* Laodice, *quæ inhibere debuerat, auſpicia regni à parricidio cepit*. *Quippe* Beronicem *nouercam ſuam, ſororem* Ptolemæi *regis* Aegypti, *cum paruulo fratre ex ea ſuſcepto interficit*. *Quo facinore perpetrato, & infamiæ maculam ſubiit, &* Ptolemæi *bello ſe implicuit*. Porrò Beronice *cum ad ſe interficiendam miſſos didiciſſet, paternæ* Daphnæ *ſe claudit*. *Vbi cùm obſideri eam, cum paruulo filio, nunciatum ciuitatibus* Aſiæ *eſſet, recordatione paternæ maiorumq́; dignitatis eius, & caſum tam indignæ fortunæ miſerantes, auxilia ei omnes miſere*. Frater *quoque* Ptolemæus *periculo ſororis excitus, relicto regno, cum omnibus uiribus aduolat*. *Sed* Beronice *ante aduentum auxiliorum, cùm ui expugnari non poſſet, dolo circumuenta trucidatur*. *Indigna res omnibus uiſa*. *Itaque cum uniuerſæ ciuitates, quæ defecerant, ingentem claſſem comparaſſent, repentè exemplo crudelitatis exterritæ, ſimul & in ultionem eius, quam defenſuri erant,* Ptolemæo *ſe tradunt: qui niſi in* Eegyptum *domeſtica ſeditione reuocatus eſſet, totum regnum* Seleuci *occupaſſet*. *Tantum illi uel odium parricidiale ſcelus, uel huic fauorem indignè interemptæ mors ſororis attulerat*. *Poſt diſceſſum* Ptolemæi, Seleucus *cum aduerſus ciuitates, quæ defecerant, ingentem claſſem comparaſſet, repentè ueluti diis ipſis parricidium uindicantibus, orta tempeſtate claſſem naufragio amittit:*

nec

nec quicquam illi ex tanto apparatu, præter nudum corpus, & ſpiritum; & paucos naufragii comites reſiduos fortuna fecit. Miſera quidem res, ſed optandas Seleuco fuit. Siquidem ciuitates, quæ odio eius ad Ptolemæum defecerant, uelut diis arbitris ſatisfactum ſibi eſſet repentina animorum mutatione in naufragii miſericordiā uerſæ, imperio ſe eius reſtituunt. Lætus igitur mallis ſuis, & damnis ditior redditus, uelut par uiribus, bellū Ptolemæo infert: ſed quaſi ad ludibriorū tantùm fortunæ natus eſſet, nec propter aliud opes regni recepiſſet, quam ut amitteret, uictus prælio, non multò quam poſt naufragium comitatior, trepidus in Antiochiam confugit. Inde ad Antiochum fratrem literas fecit quibus auxilium eius implorat, oblata ei Aſia, inter fines Tauri montis, in præmium latæ opis. Antiochus autem cum eſſet annos X I I I I. *natus, ſupra ætatem regni auidus occaſionem non tam pio animo, quàm offerebatur, arripuit: Sed latronis more totum fratri eripere cupiens, puer ſceleratam, uirilemq; ſumit audaciam. Vnde Hierax eſt cognominatus, quia non hominis, ſed accipitris ritu, in alienis eripiendis uitam ſectaretur. Intereà Ptolemæus cùm audiſſet regē Antiochum in Auxilium Seleuco uenire, ne cum duobus uno tempore dimicaret, in annos* X. *cum Seleuco pacem facit: ſed pax ab hoſte data interpellatur à fratre: qui conducto Gallorum mercenario exercitu, pro auxilio bellum, pro fratre hoſtem ſe imploratus exhibuit. In eo prælio uirtute Gallorum uictor quidem Antiochus fuit: ſed Galli arbitrantes Seleucum in prælio cecidiſſe, in ipſum Antiochum arma uertunt, liberius depopula-*

Damno ditior factus.

turi

laturi Aſiam, ſi omnem ſtirpem regiam extinxiſſent. Quod ubi ſenſit Antiochus,*uelut à prædonibus,auro,ſe redimit ſocietatemq́; cum mercenarijs ſuis iungit.* Interea *rex* Bithyniæ Eumenes, *ſparſis conſumptisq́; fratribus, bello inteſtinæ diſcordiæ, quaſi uagantem Aſiæ poſſeſsionem inuaſurus,uictorem* Antiochum, Galloſq́; *aggreditur:nec difficilè ſaucios adhuc ex ſuperiore cõgreſsione integer ipſe uiribus ſuperat.*Ea *nanque tempeſtate omnia bella in exitium Aſiæ gerebantur:uti quiſq; fortior fuiſſet,Aſiam uelut prædam occupabat.* Seleucus *&* Antiochus *fratres bellum propter Aſiam gerebant,*Ptolemæus *rex* Aegypti,*ſub ſpecie ſororiæ ultionis,Aſiæ inhiabat.*Hinc Bithynius Eumenes, *inde* Galli (**humilior ſemper mercenaria manus*) *Aſiam de populabãtur,cum intereà nemo defenſor Aſiæ inter tot prædones inueniebatur.* Victo Antiocho,*cum* Eumenes *maiorem partem Aſiæ occupaſſet; ne tunc quidem fratres perdito præmio,propter quod bellum gerebant,concordare potuerunt:ſed omiſſe externo hoſte,in mutuum exitiũ bellum reparant.* In *eo* Antiochus *denuò uictus,multorum dierum fuga fatigatus,tandẽ ad ſocerum ſuũ.* Artamenem *regem* Cappadociæ,*prouehitur:* A *quo cũ primùm benignè ſuſceptus eſſet,interiectis diebus,cognito quòd ſibi inſidiæ pararentur, ſalutem fuga quæſiuit.* Igitur *cùm profugo nuſquã locus tutus eſſet,ad* Ptolemæũ *hoſtem,cuius fidẽ tutiorẽ quàm fratris exiſtimabat, decurrit:memor uel quæ facturus fratri eſſet,uel quæ meruiſſet à fratre.*Sed Ptolemæus *nõ tã amicus ei deditus, quàm hoſtis factus ſeruari eũ arctiſsimã cuſtodia iubet.* Hinc *quoq;* Antiochus *opera cuiuſdã meretricis adiutus*

**ſemper mercenaria manus)*

O quam

quam familiarius agnouerat, deceptis cuſtodibus elabitur, fugienſq; à latronibus interficitur. Seleucus quoque iiſdem ferme diebus, amiſſo regno, equo præcipitatus, finitur: ſic fratres quaſi germanis caſibus; exules ambo, poſt regna, ſcelerum ſuorum pœnas luerunt.

IVSTINI LIBER XXVIII.

OLYMPIAS *Pyrrhi Epirotæ regis filia amiſſo marito, eodemq; germano fratre Alexandro, cũ tutelam filiorum ex eo ſuſceptorum Pyrrhi & Ptolemæi, regniq; adminiſtrationem ipſa recepiſſet, ab Aetolis partem Acarnaniæ, quam in portionem belli*mater pupillorum acceperat, eripere uolentibus, ad regem Macedoniæ Demetrium decurrit: eiq; habenti uxorem Antiochi regis Syriæ ſororem, filiam ſuam*Phythiam in matrimonium tradidit, ut auxilium quod miſericordia non poterat, iure cognationis obtineret. Fiunt igitur nuptiæ, quibus & noui matrimonij gratia acquiritur, & ueteris offenſa contrahitur. Nam prior uxor uelut matrimonio pulſa, ſponte ſua ad fratrem Antiochum diſcedit, eumq; in mariti bellum impellit. Acarnanes, quoque diffiſi Epirotis, aduerſus Aetolos auxilium Romanorum implorantes, obtinuerunt à Romano ſenatu, ut legati mitterentur, qui denuntiarẽt Aetolis, præſidia ab urbibus Acarnaniæ deducerent: paterenturq; eſſe liberos, qui ſoli quondam aduerſus Troianos, autores originis ſuæ auxilia Græcis non miſerunt. Sed Aetoli legationem Romanorum ſuperbè audierunt, Pœnos illis & Gallos, à quibus tot bellis uexati, toties occiſione ſint cæſi,*

*pater.

*Pythiã

cæſi, exprobrantes dicentesq́;, Prius illis portas aduerſus Carthaginienſes aperiendas, quas clauſerit metus Punici belli, quam in Græciam arma transferenda. Meminiſſe deinde iubent, quibus minentur, aduerſus Gallos urbem ſuam eos tueri non potuiſſe, captamq́; non ferro defendiſſe, ſed auro redemiſſe. Quam gentem ſe aliquanto maiori manu Græciam ingreſſam, non ſolum nullis externis uiribus, ſed ne domeſticis quidem tectis adiutos, uniuerſam deleſſe, ſedemq́; ſepulcris eorum præbuiſſe, quam illi uiribus, imperioq́; ſuo propoſuerant contrà Italiam, trepidis ex recenti urbis ſuæ incendio Romanis, uniuerſam ferme à Gallis occupatam. Prius igitur illis Gallos Italia pellendos, quàm minentur Aetolis: priusq́; ſua defendenda, quàm aliena defendi appetenda. Quos autem homines Romanos eſſe? nempe paſtores qui latrocinio iuſtis dominis ademptum ſolum teneant: qui uxores cum propter originis dehoneſtamenta uec inuenirent, ui publica rapuerint: qui denique urbem ſuam parricidio condiderint, murorumq́; fundamenta ſanguine aſperſerint: Aetolos autem principes Græciæ ſemper fuiſſe, & ſicut dignitate, ita & uirtute cæteris præſtitiſſe. ſolos denique eſſe, qui Macedonas imperio terrarum florentes ſemper contempſerint, qui Philippum regem non timuerint, qui Alexandri Magni poſt Perſas indosq́; deuictos, cum omnes nomen eius horrerent, edicta ſpreuerint. Monere igitur ſe Romanos, contenti ſint fortuna præſenti, nec prouocent arma, quibus & Gallus cæſos, & Macedonas contemptos uideant. Sic dimiſſa legatione Romanorum, ne fortius loquuti, quàm feciſſe uiderentur,

Sabinas intelligit Li. 1. ab Vrb. cond.

Fraterno primi maduerant ſanguine muri Lucanus.

*fines Epiri regni Acarnaniæ depopulantur. Iam Olympias filijs regna tradiderat, & in locum Pyrrhi fratris defuncti, Ptolemæus ſucceſſerat: qui cum hoſtibus inſtructo exercitu obuius proceßiſſet, infirmitate correptus, in itinere decedit. Olympias quoq; non magno poſt tempore, gemino funerum uulnere afflicta, *ægrum ſpiritum trahens, non diu filijs ſuperuixit. Cum ex gente regia ſola Nereis uirgo cum Laodomia ſorore ſupereſſet, Nereis nubit Geloni Siciliæ regis filio, Laodomia autem cum in aram Dianæ confugiſſet, concurſu populi interficitur. Quod facinus dij immortales aßiduis cladibus gentis, & prope interitu totius populi uindicauerunt. Nam ſterilitatem famemq; paßi, & inteſtina diſcordia uexati, externis ad poſtremum bellis penè conſumpti ſunt: Miloq; Laodomiæ percuſſor in furorem uerſus, nūc ferro, nunc ſaxo, in ſumma, dentibus laceratis uiſceribus. XII. die interijt. His in Epiro geſtis, interim in Macedonia Demetrius rex, relicto filio Philippo paruulo admodū, decedit. Cui Antigonus tutor datus accepta in matrimonium matre pupilli, regem ſe conſtituere laborat. Interiecto deinde tempore, cum ſeditione minaci Macedonum clauſus in regia teneretur, in publicum ſine ſatellibus procedit, proiectoq; in uulgus diademate ac purpura, dare hæc eos alteri iubet, qui aut imperare illis ſciat, aut cui parere ipſi ſciant: ſe adhuc inuidioſum illud regnū, non uoluptatibus, ſed laboribus ac periculis ſentire: commemorat deinde beneficia ſua, ut defectionē ſociorum uindicauerit, ut Dardanos Theſſaloſq; exultātes morte Demetrij regis compeſcuerit, ut deniq; dignitatem Macedonum non ſolum defenderit, uerumetiā au-*

*ægrè

xerit. Quorum ſi illos pœniteat, deponere imperium, & reddere illis munus ſuũ, ipſi regem quærant, cui imperent. Cum populus pudore motus, recipere eum regnum iuberet, tandiu recuſauit, donec ſeditionis auctores ſupplicio traderẽtur. Poſt hæc bellum Spartanis infert, qui ſoli Philippi Alexandriq; bellis, & imperium Macedonum, & omnibus metuenda arma contempſerunt. Inter duas nobiliſſimas gentes bellum ſummis utrinq; uiribus fuit. Quum hi pro uetere Macedonum gloria, illi non ſolũ pro illibata libertate, ſed etiã pro ſalute certarent: Victi Lacedæmonij, nõ ipſi tantũ, ſed etiam cõiuges, liberiq;, magno animo fortunam tulere. Nemo quippe in acie ſaluti pepercit, nulla amiſſum coniugẽ fleuit: filiorũ mortem ſenes laudabant, patribus in acie cæſis filij gratulabantur: ſuã uitẽ omnes dolebant, quod non ipſi pro patriæ libertate *decidiſſent. Parentes omnes domibus ſocios excipiebant, uulneratos curabant, *lapſos reficiebãt. Inter hæc nullus in urbe ſtrepitus, nulla trepidatio: magis omnes publicã quã priuatã fortunã lugebant. Inter hæc Cleomenes rex poſt multas hoſtium cædes, toto corpore, ſuo pariter & hoſtium cruore madens, ſuperuenit: Ingreſſusq; urbem, non humi conſedit, non cibum aut potum popoſcit, non deniq; armorũ onus depoſuit: ſed accliuis parieti, cum quatuor millia ſola ex pugna ſuperfuiſſe cõſpexiſſet, hortatur, ut ſe ad meliora reipub. tempora reſeruarent. Tum cum coniuge & liberis Aegyptum ad Ptolemæum proficiſcitur: à quo honorifice ſuſceptus, diu in ſumma dignitate regis uixit. Poſtremo poſt Ptolemæi mortem, à filio eius cũ omni familia interficitur. Antigonus autem, cæſis occiſione Spartanis

*cecidiſſent

* Videtur legendum luxos, aut luxatos.

tanis fortunam tantæ urbis miſeratus, à direptione milites prohibuit, ueniamq; his qui ſuperfuerant dedit, præfatus bellum ſe cum Cleomene, non cum Spartanis habuiſſe: cuius fuga omnis ira eius finita ſit, nec minori ſibi gloriæ fore, ſi ab eo ſeruata Lacedæmonia ſit, quàm ſi capta **proderetur. Parcere igitur ſe ſolo urbis ac tectis, quoniam homines quibus parceret, non ſuperfuiſſent. Nec multo pòſt ipſe decedit, regnumq; Philippo annos* XIIII. *nato tradidit.*

*perderetur

IVSTINI LIBER XXIX.

EISDEM *ferme temporibus propè uniuerſi orbis imperia, noua regum ſucceſſione mutata ſunt. Nam in Macedonia Philippus mortuo Antigono tutore, eodemq; uitrico, quatuordecim annorum regnum ſuſcepit, & in Aſia interfecto Seleuco, impubes adhuc rex Antiochus conſtitutus eſt. Cappadociæ regnum quoque Ariarathi puero admodum pater ipſe tradiderat, Aegiptum patre ac matre interfectis, occupauerat Ptolemæus, cui ex facinoris crimine cognomentum Philopater, ex contrario fuit. Sed Spartani in locum Cleomenis ſuffecerunt Lycurgum. Et ne qua temporibus mutatio deeſſet, apud Carthaginem ætate adhuc immatura dux Annibal conſtituitur, non penuria ſeniorum, ſed odio Romanorum, quo imbutum eum à pueritia ſciebant: Fatale non tam Romanis, quàm ipſi Africæ malum. His regibus pueris, licet nullis ſenioris ætatis rectores erant, tamen in ſuorum quibuſq; maiorum ueſtigia intētis magna indoles uirtutis emicuit. Solus Ptolemæus ſcelestus*

Philopater per ironiam dictus.

leſtus ſicut in occupando regno, ita & ſegnis in admini ſtrando fuit. Philippum Dardani, cæteriq; finitimi populi, quibus uelut immortale odium cum Macedonum regibus erat, contemptu ætatis aßiduè laceſſebant: Contrà ille ſummotis hoſtibus, non contentus ſua defendiſſe, etiã Aetolis bellum inferre geſtiebat. Quæ agitantem illum Demetrius rex Illyriorum: nuper à Paulo R. conſule uictus ſupplicibus precibus aggreditur, iniuriam Romanorum querens, qui non contenti Italiæ terminis imperiũ ſpe improba totius orbis amplexi, bellum cum omnibus regibus ferant: ſic illos Siciliæ, ſic Sardiniæ, Hiſpaniæq;, ſic deinde totius Africæ imperium affectantes, bellum cum Pœnis & Annibale ſuſcepiſſe: ſibi quoque non aliã ob cauſam, quàm quòd Italiæ finitimus uidebatur, bellum illatum, quaſi nefas eſſet, aliquem regem iuxta imperij eorum terminos eſſe: ſed & ipſi cauendum eſſe exemplum, cuius quantò propius nobiliusq; ſit regnum, tantò ſit Romanos acriores hoſtes habiturus. Super hoc cedere ſe illi regno, quod Romani occupauerint, profitetur, gratius habiturus, ſi in poſſeßionem imperij ſui ſocium potius, quàm hoſtem uideret. Huiuſmodi oratione impulit Philippum, ut ommißis Aetolis, bellum Romanis inferret, minus negotij exiſtimantem, quòd iam uictos ab Annibale apud Traſimenum lacum audierat. Ità que ne multis bellis eodem tempore grauaretur, pacem cum Aetolis fecit, non quaſi aliò bellum tranſlaturus, ſed ut Græciæ quieti conſulturus, quàm nunquã in maiori periculo fuiſſe affirmabat: Siquidem conſurgentibus ab Occidēte nouis Pœnorum & Romanorum imperijs; quibus una hæc à Græcia, & Aſia ſit mora, dum in-*

* populi

Leuinus conſul de his omnibus triũphauit. Florus.

Duce Flaminio:

ter ſe bello diſcrimen imperij faciunt, cæterum ſtatim ui ctoribus tranſitum in Orientem fore. Videre ſe itaq; ait conſurgentem in Italia nubem illam, trucis & cruenti belli: uidere tonantem ac fulminantem ab Occaſu procel lam, quam in quaſcunq; terrarum partes uictoriæ tempeſtas detulerit magno cruoris imbre omnia fœdaturã. Frequenter Græciam ingenteis motus paſſam, nunc Perſarum, nunc Gallorum, nunc Macedonum bellis, ſed omnia illa ludum fuiſſe exiſtimaturos, ſi ea quæ nunc in Italia concurrat manus extra terram illam ſe effuderit. Cernere ſe quam cruenta & ſanguinaria inter ſe bella utriq; populi & uiribus copiarum, & ducũ artibus gerãt: quæ rabies ſolo finiri partis alterius interitu ſine ruina fini timorum non poßit. Feros igitur animos uictorum minus quidem Macedoniæ quam Græciæ timendos, quia & remotior, & in uindictam ſui robuſtior ſit: ſcire tamen ſe eos qui tantis uiribus concurrant, non contentos hoc fine uictoriæ fore: metuendumq; ſibi quoq; certamen eorum, qui ſuperiores extiterint. Hoc prætextu finito cum Aetolis bello, nihil aliud quàm Pœnorum Romanorũq; bella reſpiciens, ſingulorum uires perpendebat. Sed nec Romani, quibus pœni & Annibal in ceruicibus erant, ſoluti metu Macedonico uidebantur: nam terrebat eos & uetus Macedonum uirtus, & deuicti Orientis gloria, & Philippus ſtudio Alexandri æmulationis incenſus, quem promptum ad bella, induſtriumq; cognouerant. Igitur Philippus cum iterato prælio uictos à Pœnis Romanos didiciſſet, apertè hoſtem ſe his profeſſus, naues quibus in Italiam exercitum traijceret fabricare cœpit Legatum deinde ad Annibalem iungendæ ſocietatis gratia

Tertiũ id fulmen Annibalis fuit Flor.

Apud Trebam cõſ. Sẽpronio.

*gratia cum epiſtolis mittit: cui comprehenſus, & ad Senatum*productus, incolumis dimiſſus eſt, non in honorem regis, ſed ne dubius adhuc indubitatus hoſtis redderetur.* Poſteà uerò cũ Romanis nuntiatum eſſet, in Italiam Philippum copias traiecturum,* Leuinum prætorẽ cũ inſtructis nauibus ad prohibendum tranſitũ mittunt. Qui cũ in Græciã ueniſſet, promiſsis multis impulit Aetolos bellum aduerſus Philippum ſuſcipere Philippus quoque Aetolos in Romanorum bella ſolicitat. Interea & Dardani Macedoniæ fines uaſtare cœperunt: abductisq; XX. millibus captiuorum Philippum à Romano bello ad tuendum regnum reuocauerunt. Dum hæc aguntur, Leuinus prætor, inita cum Attalo rege ſocietate, Græciam populatur. Quibus cladibus perculſæ ciuitates, auxilium petentes, Philippum legationibus fatigant, necnon & Illyriorum reges lateri eius hærentes, aſsiduis precibus promiſſa exigebant. Super hæc uaſtati Macedones, ultionem flagitabant. Quibus tot tantisq; obſeſſus rebus, cui rei primò occurreret, ambigebat: omnibus tamen propediem auxilia ſe miſſurum pollicetur, non quia facere poſſet, quæ promittebat, ſed ut ſpe impletos, in ſocietatis iure retineret. Prima tamen illi expeditio aduerſus Dardanos fuit: qui abſentiam eius aucupantes, maiore belli mole Macedoniæ imminebant. Cum Romanis quoque pacem facit, contentus interim bellum Macedonicum diſtuliſſe: Philopœmeni Achæorum duci quem Romanos, ſociorumq; animos ſolicitare didicerat, inſidias prætendit. Quibus ille cognitis, uitatisq;, diſcedere ab eo Achæos auctoritate ſua coegit.*

* perductus,

* Valerium

Rege Pergamorũ.

Florum.

IVSTINI LIBER XXX

PHILIPPO in Macedonia magnis rebus intentò Ptolemæi in Aegypto diuerſi mores erāt. Nam regno parricidio obtento, & ad necem utriuſq; parentis, cæde etiam fratris adiuncta, ueluti rebus feliciter geſtis, luxuriæ ſeſe tradiderat, regisq; mores omnis ſequuta regio erat. Itaq; nō amici tātū, præfectiq; uerūetiā omnis exercitus depoſitis militiæ ſtudijs, otio ac deſidia corrupti marcebant. Quibus rebus cognitis, Antiochus rex Syriæ, ueteri, inter ſe regnorum odio ſtimulante, repentino bello multas urbes eius oppreßit, ipſamq; Aegyptum aggreditur Trepidat igitur Ptolemæus, & per legationes quouſq; uires paret, rogat morari Antiochum. Magno deinde in Græcia exercitu conducto ſecundum prælium facit: ſpoliaſſetq; regno Antiochum, ſi fortunam uirtute iuuiſſet. Contentus recuperatione urbium, quas amiſerat, factaq; pace, auide materiam quietis aripuit, reuolutusq; in luxuriam, occiſa Eurydice uxore, eademq; ſorore ſua, Agathocleæ meretricis illecebris capitur. Atque ita omni magnitudine nominis, ac maieſtatis oblytus, noctes in ſtupris, dies in conuiuiis conſumit. Adduntur INSTRVMENTA LVXVRIAE, TYMPANA ET TRIPVDIA: nec iam ſpectator rex, ſed magiſter nequitiæ, neruorum oblectamenta modulatur. Hæc primò labentis regiæ tacita peſtis, & occulta mala fuere. Deinde creſcente licentia, iam nec parietibus regiæ domus contineri meretricis audacia poteſt: quàm proteruiorem, ſociata cum Agathocle fratre ambitioſæ, pul-

pulchritudinis ſcorto,qnotidiana regis ſtupra faciebant. Accedebat *& mater* Euanthe, *quæ geminæ ſobolis illecebris deuinctum regem tenebat.*Itaq; *non contentæ rege iam etiam regnum poßident, iam in publico uiſuntur,iã ſalutantur,iam committantur*. Agathocles *regis lateri iunctus,ciuitatem regebat:tribunatus præfecturas,& ducatus mulieres ordinabant: nec quiſquam in regno ſuo minus,quàm ipſe rex poterat, cum interim relicto quinquenni ex* Eurydice *ſorore filio,moritur: ſed mors eius, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, & imperium inita cum perditißimis ſocietate occupare conatur, diu occultata fuit:*Re *tamen cognita concurſu multitudinis* Agathocles *occiditur,& mulieres in ultionem* Eurydices *patibulis ſuffiguntur.*Morte *regis, ſupplicio meretricum uelut ex piata regni infamia, legatos* Alexandrini *ad* Romanos *miſerunt,orantes, ut tutelam pupilli ſuſciperent,tuerenturq; regnum* Aegypti,*quod iam* Philippum,*&* antiochum,*facta inter ſe pactione,diuiſiſſe dicebant.*Grata *legatio* Romanis *fuit, cauſam belli quærentibus aduerſus* Philippum,*qui inſidiatus eis temporibus* Punici *belli fuerat.*Huc *accedebat, quòd* Pœnis *&* Annibale *ſuperato,nullius magis arma metuebant, reputantibus quantùm motum* Pyrrhus *parua manu*Macedonum *in* Italia *feciſſet. quantasq; res* Macedones *in* Orientè *geßiſſent.* Mittuntur *igitur legati,qui* Antiocho, *&* Philippo, *ut à regno* Aegypti *abſtineant, nuntient.* Mittitur, *&* M. Lepidus *in* Aegyptum, *qui tutorio nomine regnum pupilli adminiſtret.* Dum *hæc aguntur, interim legati* Attali *regis* Pergami, *&* Rhodiorum *iniurias* Philippi *regis quærentes,* Romam *uene-*

runt:

runt: Quæ res omnem cunctationem Macedonici belli ſenatui exemit. Statim prætextu ferendi auxiliis ſocijs, bellum aduerſus Philippum *decernitur, legionesq́; cum conſule in* Macedoniam *mittuntur.* Nec *multo poſt tempore tota* Græcia *fiducia* Romanorum *aduerſus* Philippum *ſpe priſtinæ libertatis erecta, bellum ei intulit: atque ita cum rex undique urgeretur, pacem petere compellitur.* Deinde *cum expoſitæ conditiones pacis à* Romanis *eſſent, repetere ſua* Attalus, *&* Rhodij, *&* Achæi, *&* Aetoli *cœpere.* Contra Philippus *adduci ſe poſſe, ut* Romanis *pareat, concedebat.* Cæterùm *indignum eſſe,* Græcos *à* Philippo, *&* Alexandro *maioribus ſuis uictos, & ſub iugum* Macedonici *imperij ſubactos, uelut uictores leges pacis ſibi dicere, quibus prius ſit ratio ſeruitutis reddenda, quàm libertas uendicanda.* Ad *poſtremum tamen eo petente, induciæ duorũ menſiũ ſunt datæ, ut pax quæ in* Macedonia *non conueniebat* Romæ *à* Senatu *peteretur.* Eodem *anno inter inſulas* Theramenem, *&* Theraſiã *medio utriuſq; ripe & maris ſpatio, terræmotus fuit.* In *quo cum admiratione nauigantium, repentè ex profundo cum calidis aquis inſula emerſit.* In Aſia *uerò eodem die motus terræ* Rhodum *multasq́; alias ciuitates graui ruinarum mole concußit; quaſdam ſolidas abſorbuit.* Quo *prodigio territis omnibus, uates cecinere,* Oriens Romanorum *imperium, uetus* Græcorum *ac* Macedonum *uoraturum.* Interim *à ſenatu repudiata pace,* Philippus *in ſocietatem belli* Nabin *tyrannum ſolicitat.* Atque *ita cum in aciem exercitum inſtructis è diuerſo hoſtibus produxiſſet, hortari ſuos cœpit, referendo* Perſas, Bactros, Indosq́;, *& omnem* Aſiam

Alii legunt Onabin: fuit is tyrannus Lacedæmoniorũ, Plu.

*Aſiam Orientis finem à Macedonibus perdomitam, tantoq́; fortius hoc bellum quàm illa ſuſtinendum, quanto ſit libertas impero carior. Sed & Flaminius Romanorum conſul, relatione rerum recentiſsimè geſtarum: ſuos ſtimulabat in prælium, oſtendendo hinc Carthaginem cũ Sicilia, inde Italiam & Hiſpaniã Romana uirtute perdomitas: nec Annibalem Alexandro quidem Magno poſtponendum, quo Italia pulſo, Africam ipſam tertiam partem mundi ſuperauerint. Sed nec Macedonas ueteri fama, ſed præſentibus uiribus*exiſtimandos: quia non cum Alexandro Magno quem inuictum audierant, nec cum exercitu eius, qui totum Orientem deuicerat, bellum gerant: ſed cum Philippo puero immaturæ ætatis, qui regni terminos aduerſus finitimos ægrè defendat, & cum his Macedonibus, qui non*ita pridem prædæ Dardanis fuerunt. Illos maiorum decora, Romanos ſe ſuorumq́; militum commemorare. Non enim alio exercitu Annibalem & Pœnos, & totum ferme Occidentẽ, ſed his ipſis, quos in acie habebat militibus, ſubactos. His adhortationibus utrinque concitati milites, prælio concurrunt alteri Orientis, alteri Occidentis imperio gloriantes, ferẽteſq́; in bellum alij maiorum ſuorum antiquam & obſoletã gloriam, alij uirentem recentibus experimentis uirtutis florem. Sed Macedonas Romana fortuna uicit. Fractus itaque bello Philippus, pace à Flaminio conſule petita, nomẽ quidẽ regiũ retinuit: ſed omnibus*Thraciæ urbibus, uelut regni membris extra terminos antiquæ poſſeſsionis amiſsis ſolã Macedoniã retinuit. Offenſi tamẽ Aetoli, q, non ex arbitrio eorum, Macedonia quoq; adempta regi, & data ſibi in præmium belli eſſet, legatos ad Antio-*

*æſtimandos:

*alij, ita ut pridẽ fuerunt.

*Græciæ

*Ad Apolloniã nocturno prælio. Florus. duolorums

impulit Antiochum, Flor. *tiochum*[x] *mitũt, qui eum adulatione magnitudinis, in* Ro*mana bella ſpe ſocietatis uniuerſæ* Græciæ *impellerent*.

IVSTINI LIBER XXXI.

MORTVO Ptolemæo Philopatre *rege* Aegypti, *contemptaq; paruuli filij eius ætate, qui in ſpẽ etiam regni relictus, præda domeſticis erat*, Antiochus *rex* Syriæ *occupare* Aegyptum *ſtatuit*. Itaque Phœni*cem, cæteraſq;* Syriæ, *quidem, ſed iuris*, Aegypti *ciuitates, cum inuaſiſſet, legatos ad eum ſenatus mittit, qui denuntiarent ei abſtineret à regno pupilli poſtremis patris precibus fidei ſuæ traditi*. Quibus *ſpretis, interiecto tempore alia legatio ſuperuenit, quæ omiſſa pupilli perſona, ciuitates iure belli factas populi* Ro*mani in integrum reſtitui iubebat*. Abnuenti, *bellum denuntiatur: quod ille facile ſuſceptum, infeliciter geſſit*. Eodem *tempore &* Nabis *tyrannus multas* Græciæ *ciuitates occupauerat*. Igitur *ſenatus, ne eodem tempore duplici bello* Romanæ *uires detinerentur, ſcripſit* Fla*minio ſi ei uidetatur, ſicut* Macedoniam *à* Philippo, *ita* Græciam *à* Nabide *liberaret*. Ob *quam cauſam imperium ei prorogatum eſt*. Terribile *quippe* Antiochi *bellum* Annibalis *nomen faciebat, quem æmuli eius occultis mandatis, cum* Antiocho *iniſſe ſocietatem apud* Romanos *criminabantur: negantes eum æquo animo ſub legibus uiuere aſſuetum, imperio, & immoderata licentia militare, ſemperq; tædio quietis urbanæ nouas belli cauſas circunſpicere: quæ & ſi falſa nuntiata fuiſſent, apud timentes tamen pro ueris habebantur*.

Deni-

Denique ſenatus metu perculſus, ad ſpeculandos actus Annibalis, legatum in Africam Seruilium mittit, eiq; tacitis mandatis præcipit, ut ſi poſſet, eum per æmulos eius interficeret, metuq; inuiſi nominis, tandem populum Romanum liberaret. Sed res Annibalem non diu latuit, uirum ad proſpicienda cauendaq; pericula peritum: nec minus in ſecundis aduerſa, quàm in aduerſis ſecunda cogitantem. Igitur cum tota die in oculis principum, legatiq; Romani in foro Carthaginienſium obuerſatus in ſupremum fuiſſet, appropinquante ueſpere, equum conſcendit, & rus urbanum, quod prope litus maris habebat, ignaris ſeruis, iuſsiſq; ad portam diuertentem opperiri, contendit. Habebat ibi naues cum remigibus occulto ſinu littoris abſconditas. Erat etiam grandis pecunia in eo agro præparata ut cum res exegiſſet, nec facultas fugam, nec inopia moraretur. Lecta igitur ſeruorum iuuentute, quorum copiam Italicorum captiuorum numerus augebat, nauem conſcendit, curſumq; ad Antiochum dirigit. Poſtera die ciuitas principem ſuum, ac tum temporis conſulem, in foro expectabat. Quem ut profectum nuntiatum eſt, non aliter quam ſi urbs capta eſſet, omnes trepidauere, exitioſamq; ſibi fugam eius ominati ſunt. Legatus uerò Romanus quaſi bellum iam illatum Italiæ ab Annibale eſſet, tacitus Romam reuertitur, trepidumq; nuntium refert. Interim Flaminius in Græcia, iuncta cum quibuſdam ciuitatibus ſocietate, Nabidem tyrannum duobus continuis prælijs ſubegit: & grauiter fractum uelut exanguem in regno reliquit. Sed libertate Græciæ reſtituta, reductis ab urbibus præſidijs

cum

cum Romanus *exercitus in* Italiā *reportatus eſſet, uelut uacua rurſus poſſeßione ſolicitatus, multas ciuitates repentino bello inuaſit.* Quibus *rebus exterriti* Achæi, *ne uicinum malum etiam ad ſe ſerperet bellum aduerſus* Nabidem *decernunt, ducemq́; prætorem ſuum* Philopœmenem, *inſignis induſtriæ uirum, conſtituunt: cuius in eo bello tanta uirtus enituit, ut opinione omnium compararetur* Flaminio Romano *imperatori.* Eodem *tempore* Annibal *cum ad* Antiochum *perueniſſet, uelut deorum munus excipitur: tantusq́; eius aduentu ardor *animis regis acceßit, ut non tam de bello, quam de præmijs uictoriæ cogitaret.* Sed Annibal, *cui nota* Romana *uirtus erat, negabat opprimi* Romanos *niſi in* Italia *poſſe.* Ad *hoc ſibi centum naues, & decem millia peditum, & mille equites poſcebat: promittens hac manū non minus bellum, quàm geſſerit,* Italiæ *reſtauraturum: & in* Aſiam *regi ſedenti, aut uictoriam de* Romanis, *aut æquas pacis cōditiones relaturum:* Quippe *&* Hiſpanis *bello flagrantibus, ducem tantùm deeſſe: ei* Italiam *notiorem ſibi nūc, quàm pridem fuiſſe. ſed nec* Carthaginē *quieturam, ſociamq́; *ei ſine mora præbituram.* Cùm *regi conſilia placuiſſent, mittitur* Carthaginem *unus ex comitibus* Annibalis, *qui in bellum cupidos hortetur,* Annibalemq́; *cū copijs affuturum nuntiet: nihil dicat partibus, niſi animos* Carthaginienſium *deeſſe:* Aſiam *& uires belli, & ſumptum præbituram.* Hæc *cum relata* Carthaginem *eſſent, nuntius ipſe ab inimicis* Annibalis *comprehenditur: & perductus in ſenatum, cum interrogaretur ad quem miſſus eſſet,* Punico *ingenio reſpondit ſe ad uniuerſum ſenatum miſſum:* Nec *enim opus ſingulorum.*

**alij, animis acceſſit.*

**ſe*

Hamnonē intelligit qui inimicus Barchinæ factioni erat. Plut. in Anniba

ſed uniuerſorum eſſe. Dum *multis diebus deliberant, an eum* Romam *ad purgandam publicam conſcientiam mittant, tacitus conſcenſa naue ad* Annibalem *reuertitur: quo cognito,* Carthaginienſes *ſtatim* Romam *legatum deferunt.* Romani *quoq; ad* Antiochum *legatos miſere qui ſub ſpecie legationis, & regis apparatum ſpecularentur, &* Annibalem *aut* Romanis *mitigarent, aut aſſiduo colloquio ſuſpectum inuiſumq; regi facerent.* Itaque *legati cum* Epheſi *conueniſſent ad* Antiochum *mandata ei ſenatus tradunt.* Dum *reſponſum expectant omnibus diebus aßidui cum* Annibale *fuerunt, dicentes, timidè eum à patria receßiſſe, cum pacem* Romani *non tam cum republica, quàm cum eo factam ſumma fide cuſtodiant: nec bella eum* Romanorum *magis odio, quàm patriæ amore geßiſſe, cui ab optimo quoque etiam ſpiritus ipſe debeatur.* Has *enim publicas inter populos, non priuatas inter duces bellandi cauſas eſſe, inde res geſtas eius laudare, quorum ſermone lætus, ſæpius, cupidiusq; cum legatis colloquitur, ignarus quòd pro familiaritate* Romana *odium ſibi apud regem crearet.* Quippe Antiochus *tam aßiduo colloquio, reconciliatam cum* Romanis *gratiam exiſtimans, nihil ad eum ſicut ſolebat referre, expertemq; totius conſilij, uelu ti hoſtem proditoremq; ſuum, odiſſe cœpit.* Quæ *res tantum apparatum belli, ceſſante imperatoria arte, corrupit.* Senatus *mandata fuerant, ut contentus terminis* Aſiæ *eſſet, ne ipſis ingrediendi* Aſiam *neceßitatem imponeret.* Quibus *ſpretis, non accipiendum bellum ſtatuiſſe, ſed inferendum dicitur.* Quum *frequenter de bello conſilium habuiſſet, remoto* Annibale, *tandem eum uo*

cari iuſsiſſe, non ut ex ſententia eius aliquid ageret, ſed ne per omnia eum ſpreuiſſe uideretur: omnibusq́; perrogatis, poſtremum interogaſſe. Quo ille animaduerſo, intelligere ſe profeſſus eſt, non quia ageat conſilio, ſed ad ſupplendum numerum ſententiarum ſe uocatum: tamen & odio Romanorum, *& amore regis apud quem ſolum tutum ſibi exilium relictum ſit, ſe uiā gerendi belli ediſſerturum.* V*eniam deinde libertatis deprecatus eſt nihil ſe aut conſiliorū, aut cœptorum probare ait: nec ſedem belli* Græciam *ſibi placere, cùm* I*talia uberior materia ſit:* Q*uippe* Romanos *uinci non niſi armis ſuis poſſe nec* Italiā *aliter, quàm* I*talicis uiribus ſubigi:* Siquidē *diuerſum cæteris mortalibus eſſe illud & belli genus, & hominum.* Alijs *bellis plurimū momenti habere, priorē aliquam cepiſſe occaſionem loci, temporisq́;, agros diripuiſſe, urbes aliquas expugnaſſe: cum* Romano *ſeu occupaueris prior aliqua, ſeu uiceris, tum etiam cum uicto & iacente luctandum eſt.* Q*uamobrem ſi quis eos in* I*talia laceſsierit: ſuis eos opibus, ſuis uiribus, ſuis armis poſſe*

*uinci *uincere, ſicut ipſe fecerit.* Sin *uerò quis illis* Italia *uelut*

*perinde *fonte uirium ceſſerit: *proinde falli, ac ſi quis amnes non ab ipſis fontium primordijs deriuare: ſed concretis iam aquarum molibus auertere uel exiccare uelit.* Hoc *& ſecreto ſe cenſuiſſe, ultroq́; miniſterium conſilij ſui obtuliſſe: & nunc præſentibus amicis ideo repetiſſe, ut ſcirent omnes rationem cum* Romanis *gerendi belli, eosq́; foris inuictos, domi fragiles eſſe:* Prius *nanque eos urbe quàm imperio, prius* Italia *quàm prouincijs exui poſſe:* Q*uippe & à* Gallis *captos, & à ſe propè deletos eſſe: neque ſe unquam uictum prius, quàm ter-*

ris

*ris eorum ceſſerit.*Reuerſo Carthaginem, *ſtatim cum lo co fortunam belli mutatam.*Huic *ſententiæ obtrectato- res amici regis erant:non utilitatem rei cogitantes, ſed uerentes ne probato conſilio eius, primum apud regem locum gratiæ occuparet.* At Antiochum *non tam conſi lium, quàm auctor diſplicebat, ne gloria uictoriæ* Anni- *balis, non ſua eſſet.* Omnia *igitur uarijs aſſentationum adulationibus corrumpebantur: nihil conſilio uel ratio- ne agebatur.*Rex *ipſe per hyemem in luxuriam lapſus, nouis quotidie nuptijs deditus erat.*Contrà Attilius Ro *manus cõſul, qui adhoc bellum miſſus erat, copias, arma, cæteraq́; bello neceſſaria, ſumma induſtria parabat, ciui tates ſocias confirmabat, dubias illiciebat: nec alius exi- tus belli, quàm apparatus utriuſq; partis fuit.* Itaq; *pri ma belli congreſſione, cum cedentes ſuos rex cerneret, non laborantibus auxilium tulit, ſed fugientibus ſe du cem præbuit, caſtraq́; ditia uictoribus reliquit.* Deinde *cum in* Aſiam *præda* Romanis *occupatis fugiendo per ueniſſet, pœnitere neglecti conſilij cœpit, reuocatoq́; in amicitiam* Annibale, *omnia ex ſententia eius age- re uelle dicit.* Interim *nuntiatur ei* Liuium *Neuium Romanum *ducem cum octoginta roſtratis nauibus in bellum nauale, à ſenatu miſſum, aduentare: quæ res illi reſtituendæ fortunæ ſpem dedit.* Itaque *priuſ- quàm ſociæ ciuitates ad hoſtes deficerent, decernere nauali prælio ſtatuit ſperans cladem in* Græcia *acce- ptam, noua poſſe uictoria aboleri.* Annibali *igitur tradita claſſe prælium committitur: ſed nec* Aſiani *mi- lites* Romanis, *neque naues eorum pares roſtratis nauibus fuere: minor tamen clades ducis ſolertia fuit.*

* *Menenium*

Romam nondum opinio uictoriæ uenerat, & idcirco in Conſulibus creandis ſuſpenſa ciuitas erat. Sed aduerſus Annibalem ducem quis melior quàm Africani frater crea retur, cum uincere Pœnos opus Scipionum ſit? Creatur
*Lucius *igitur Conſul**Publius Scipio, eiq; datur legatus frater Africanus ut intelligeret Antiochus, non maiorem fiduciam ſe in Annibale uicto, quàm Romanos in uictore Scipione habere. Traijcientibus in Aſiam Scipionibus exercitum, iam utrobiq; profligatum bellum nuntiatum eſt,*
Ægrotabat tum pater Elex. Plutarch. *uictumq; Antiochum terreſtri, Annibalem nauali bello inuenerunt. Primo igitur aduentu eorum, legatos pacem petentes ad eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferentes ipſius filium, quem rex paruo nauigio traijcientem ceperat. Sed Africanus priuata beneficia à rebus publicis ſegregata dixit, aliaq; eſſe patris officia, alia patriæ iura, quæ non liberis tantum, uerumetiam uitæ ipſi præponantur: proinde gratum ſe munus accipere, priuatoq; impendio munificentiæ regis reſponſurum. Quod ad bellum pacemq; pertineat, nihil neque*
*decedi *gratiæ dari, neque de iure patriæ*decidi poſſe, reſpondit. Nam neq; de redimendo filio unquam tractauit, nec ſenatum de eo agere permiſit: ſed ut dignum maieſtate eius erat armis ſe recepturum filium dixerat. Poſt hæc*
Sunt & aliæ conditiones apud Plut. non paulo duriores. *leges pacis dicuntur, ut Aſia Romanis cederet, contentus Syriæ regno eſſet, naues uniuerſas, captiuos, & transfugas traderet ſumptumq; omnem belli Romanis reſtitueret. Quæ cum nuntiata Antiocho eſſent, nondum ita uictum ſe eſſe reſpondit, ut ſpoliari ſe regno pateretur, belliq; ea irritamenta, non pacis blandimenta eſſe. Igitur dum ab utroq; bellum pararetur, & ingreſſi*

greſſi

greſſi Aſiam Romani Ilion ueniſſent, mutua gratulatiò Ilienſium ac Romanorum fuit: Ilienſibus Aeneam cæteroſq; duces à ſe profectos, Romanis ſe ab his procreatos referentibus. Tantaq; lætitia omnium fuit, quãta eſſe poſt longum tempus inter parentes & liberos ſolet. Iuuabat Ilienſes, nepotes ſuos, Occidente & Africa domita, Aſiam ut auitum regnum uendicare, optabilem Troiæ ruinam fuiſſe dicentes, ut tam feliciter renaſceretur: contra Romanos, auitos lares, & incunabula maiorum templaq; ac deorum ſimulacra, inexplebile deſiderium uidendi tenebat. Profectis ab Ilio Romanis, Eumenes rex cum auxilis Romanis occurrit: nec multò poſt prælium eſt cum Antiocho commiſſum. Cum in dexteriore cornu pulſa legio Romana, maiore dedecore, quàm periculo ad caſtra fugeret. M. Aemilius* tribunus militum ad tutelam caſtrorum relictus, armare ſe milites ſuos, & extra uallum progredi iubet, ſtrictiſq; gladiis fugientibus minari, morituros dicens, niſi in prælium reuertantur, infeſtioraq; ſua, quàm hoſtiũ caſtra inuenturos. Attonita tanto periculo legio, comitantibus comilitonibus, qui fugere eos prohibuerant in prælium reuertitur, magnaq; cæde edita, initium uictoriæ fuit. Cæſa hoſtiũ quinquaginta millia, capta XI. millia Antiocho pacem petenti, nihil ad ſuperiores conditiones additum, Africano prædicante, NEQVE ROMANIS, SI VINCANTVR, ANIMOS MINVI: NEQVE SI VINCANT, SECVNDIS REBVS INSOLESCERE. Captas igitur ciuitates inter ſocios diuiſere, muneris Romani Aptiorem *Aſiam, quam poſſeſſiones *uoluntarias iudicantes: Quippe

*alii, triginta millibus relictis

*gloriam

*Videtur

potuiſſe capi incredibile ſingulis uidebatur. Deinde *in carcerem deducto, uerecundia magnitudinis eius, uenenum ei dederunt: quod ille lætus ac ſi uiciſſet accepit, quæſito prius an* * Licorias *præfectus* Achæorum, *quem ſecundum à ſe eſſe ſcientia rei militaris ſciebat incolumis effugiſſet.* Quem *ut accepit euaſiſſe, non in totum dicens conſultum male* Achæis, *expirauit.* Nec *multo poſt, reparato bello,* Meſſenij *uincuntur, pœnasq́; interfecti* Philopœmenis *pependerunt.* Interea *in* Syria *rex* Antiochus *cum graui tributo pacis à* Romanis *premeretur, & uictus oneratusq́; eſſet, ſeu inopia pecuniæ compulſus, ſeu auaritia ſolicitatus, qua ſperabat ſe ſub ſpecie tributariæ neceſſitatis excuſatius ſacrilegia commiſſurum, adhibito exercitu, nocte templum* * Dindymei Iouis *aggreditur.* Quare *prodita, concurſu incolarum, cum omni militia interficitur.* Romæ *cum multæ* Græciæ *ciuitates queſtum de iniuriis* Philippi *regis* Macedonum *ueniſſent & diſceptatio in ſenatu inter* Demetrium Philippi *filium, quem pater ad ſatisfaciendum ſenatui miſerat, & legatos ciuitatum eſſet: turba querelarum confuſus adoleſcens, repentè obticuit.* Tunc *ſenatus uerecundia eius motus, qua priuatim etiam antea, cum obſes* Romæ *eſſet, charus omnibus fuerat, cauſam illi donauit: atque ita modeſtia ſua* Demetrius *ueniam patri, non iure defenſionis, ſed patrocinio pudoris obtinuit, quod ipſi decreto ſenatus ſignificatum eſt, ut appareret non tam abſolutum* Regem, *quam donatum filio patrem.* Quæ *res* Demetrio *non gratiam legationis, ſed odium obtrectatio-*

*Lycortas legit Plut.

Nam quicunque autores fuerãt occidendi Philopœmenis, ipſi ſibi ultro mortem cõſciuere. Plu

*Dodonæi

*ſtationis comparauit. Nam apud fratrem Perſeum æmulatio illi inuidiam contraxit, & apud patrem nota obſolutionis cauſa, offenſa fuit, indignante Philippo, plus momenti apud ſenatum perſonam filij, quàm autoritatem patris, ac dignitatem regiæ maieſtatis habuiſſe. Igitur Perſeus perſpecta patris ægritudine, quotidie abſentem Demetrium apud eum criminari, & primò inuiſum, pòſt etiam ſuſpectum reddere nunc amicitiam Romanorum, nunc proditionem ei patris obiectare. Ad poſtremum inſidias ſibi ab eo paratas confingit, ad cuius rei probationem immittit indices, teſtes ſubornat, & facinus quod obijcit, *confirmat. Quibus rebus patre compulſo ad parricidium, funeſtam omnem regiam facit. Occiſo Demetrio, ſublatoq́; æmulo non negligentior tantum Perſeus in patrem, uerumetiam & contumacior erat: nec hæredem regni, ſed regem ſe gerebat. His rebus offenſus Philippus, impatientius in dies mortem Demetrij dolebat, tunc & inſidijs ſe circumuentum ſuſpicari, teſtes indicesq́; torquere: Atque ita cognita fraude, non minus ſcelere Perſei, quàm innoxia Demetrii morte cruciabatur: peregiſſetq́; ultionem, niſi morte præuentus eſſet. Nam breui poſt tempore, morbo ex ægritudine animi contracto deceſsit, relicto magno belli apparatu aduerſus Romanos, quò poſtea Perſeus uſus eſt. Nam & Gallos Scordiſcos ad belli ſocietatem perpulerat: feciſſetq́; Romanis graue bellum, niſi deceſſiſſet. Namq; Galli bello aduerſus Delphos infeliciter geſto, in quo maiorem uim numinis, quam hoſtium ſenſerant, amiſſo Brenno duce, pars in Aſiam, pars in Thraciam extorres fugerant. Inde per eadem ue-

*admttit

ſtigia

ſtigia qua uenerant, antiquam patriam repetiuere. Ex *his pars quædam in confluente* Danubii & Sai *conſedit,* Scordiſcosq́; *ſe appellari uoluit.* Tectoſagi *autem cum in antiquam patriam* Toloſam *ueniſſent, comprehenſiq́; peſtifera lue eſſent, non prius ſanitatem recuperauere, quàm aruſpicum reſponſis moniti, aurum argentumq́; bello ſacrilegiisq́; quæſitum, in* Toloſenſem *lacum mergerent: Quod omne magno poſt tempore* Cæpio Romanus *conſul abſtulit.* Fuere *auri pondo centum decem millia, argenti pondo quinquies decies centum millia.* Quod *ſacrilegium cauſa excidii* *Cæpioni, *exercituiq́; eius poſtea fuit.* Romanos *quoque* Cymbrici *belli tumultus, uelut ultor ſacræ pecuniæ, inſequutus eſt.* Ex *gente* Tectoſegorum *non mediocris populus præde dulcedine* Illiricum *repetiuit, ſpoliatisq́;* Iſtris, *in* Pannonia *conſedit.* Iſtriorum *gentem fama eſt originem à* Colchis *ducere, miſſis ab* Aceta *rege ad* Argonautas, *raptoremq́; filiæ perſequendos: qui ut à* Ponto *intrauerunt* Iſtrum, *alueo* Sai *fluminis penitus inuecti, ueſtigia* Argonautarum *inſequentes, naues ſuas humeris per iuga montium uſque ad litus* Adriatici *magis tranſtulerunt.* Cognito *quòd* Argonautæ *idem propter longitudinem nauis priores feciſſent, quos ut ad uectos* Colchi *non reperiunt, ſiue metu regis, ſiue tædio longæ nauigationis, iuxta* Aquileiam *conſedere.* Iſtriq́; *ex uocabulo amnis, quo à mari conceſſerant, appellati.* Daci *quoque ſoboles* Getharum *ſunt, qui cùm* Olore *rege aduerſus* Baſtarnas *malè pugnaſſent, ob ultionem ſegnitiæ capturi ſomnum, capita loco pedum ponere iuſſu regis cogebantur, miniſteriaq́; uxoribus, quæ ipſis antea fieri*

*Seruilio

ſolebant, facere. Neque hæc antè mutata ſunt, quàm ignominiam bello acceptam uirtute dederunt. Igitur Perſeus, cùm *imperio Philippi patris ſucceßiſſet, omnes has gentes aduerſus Romanos in ſocietatem belli ſolicitabat. Interim inter Pruſiam regem ad quem Annibal poſt pacem Antiocho à Romanis datam, profugerat, & Eumenem bellum ortum eſt, quod Peruſias Annibalis fiducia rupto fœdere, prior intulit. Namque Annibal, cum ab Antiocho Romani inter cæteras conditiones pacis deditionem eius depoſcerent, admonitus, à rege in fugam uerſus, Cretam defertur: ubi cum diu quietam uitam egiſſet, inuidioſumq; ſe propter nimias opes uideret, amphoras plumbo repletas in templo Dianæ, quaſi fortunæ ſuæ præſidia depoſuit: atque ita nihil de illo ſolicita ciuitate, quoniam uelut pignus opes eius tenebat, ad Pruſiam contendit, auro ſuo in ſtatuis, quas ſecum portabat infuſo, ne conſpectæ opes uitæ ſuæ nocerent. Deinde cum Pruſias terreſtri bello ab Eumene uictus eſſet, præliumq; in mare tranſtuliſſet, Annnibal nouo commento autor uictoriæ fuit. Nam omne ſerpentinum genus in fictiles lagœnas coniici iußit, medioq; prælio in naues hoſtium mittit. Id primùm Ponticis ridiculum uiſum, fictilibus dimicare, qui ferro nequeant. Sed ubi ſerpentibus repleri naues cœpere, ancipiti periculo circumuenti, hoſti uictoriam ceſſere. Quæ ubi Romæ nuntiata ſunt, miſſi à ſenatu ſunt legati, qui utrunque regem in pacem cogerent, Annibalemq; depoſcerent. Sed Annibal re cognita ſumpto, ueneno, legationem morte præuenit. Inſignis hic annus trium toto orbe maximorum imperatorum fuit mortibus, Annibalis, Philo-

*Bithyniæ

Huius rei uetuſtiores annales nō meminerūt Plut.

Mortuus eſt Anni

Philopœmenis, & Scipionis Africani. Ex quibus conſtat Annibalem, nec cum Italia cum Romano tonantem imperio contremuit, nec cùm reuerſus Carthaginem ſummum imperium tenuit, aut cubantem cœnaſſe, aut plus ſextario uini indulciſſe, pudicitiamq; eum tantam inter tot captiuos habuiſſe, ut in Africa natum quis negaret. Moderationis certè eius fuit, ut cùm diuerſarum gentium exercitus rexerit, neque inſidijs ſuorum militum ſit petitus unquam, neque fraude proditus, quum utrunque hoſtes ſæpe tentaſſent.

bal LXX. ætatis ſuæ anno

IVSTINI LIBER XXXIII.

MINORE quidem rerum motu Romani Macedonicum, quàm Punicum bellum geſſerunt, ſed tantò c larius, quantò nobilitate Macedones Pœnos anteceſſerunt. Nam cum gloria Orientis domiti, tum auxilijs omnium regnum iuuabantur. Itaque Romani & legiones plures numero conſcripſerunt, & auxilia à Maſiniſſa rege Numidarum, cæteriſq; ſociis omnibus *acciuerunt: & Eumeni regi Bythiniæ denuntiatum, ut bellum ſummis uiribus iuuaret. Perſeo præter Macedonicum exercitum iu uictæ opinionis, decennii belli ſumptus à patre paratus, in theſauris, & in horreis erat: quibus rebus inflatus, & oblitus fortunæ paternæ, ueterem Alexandri gloria m conſiderare ſuos iubebat. Prima congreſſio equitum fuit, qua uictor Perſeus ſuſpenſam omnium expectationem in fauorem ſui traxit: niſi tamen legatos ad conſulem, qui pacem peterent, quam patri ſuo Romani etiam uicto dediſſent,

*acceperunt

Octingentos tritici modios habuiſſe Plu. ſcribit. Cæſa ſunt duo millia & 500. ex Romanis, duce P Licinio. Plu. in uita Æmi.

impenſas belli lege uicti ſuſcepturus. Sed conſul Sulpitius non minus graues, quàm uicto leges dixit. Dum hæc aguntur, metu tam periculoſi belli Romani Aemilium Paulum conſulem creant, eiq́; extra ordinem, Macedonicum bellum decernunt: qui cum ad exercitum ueniſſet, non magnam moram pugnæ fecit. Pridie quàm conſeritur bellum, luna nocte defecit: triſte id oſtentum Perſeo omnibus præſagientibus, finemq́; Macedonici regni portendi uaticinantibus. In ea pugna M. Cato. Catonis oratoris filius, dum inter confertiſſimos hoſtes inſigniter dimicat, equo delapſus, pedeſtre prælium aggreditur. Nam cadentem manipulus hoſtium cum horrido clamore, uelut iacentem obtruncaturus circunſteterat, at ille citius corpore collecto, magnas ſtrages edidit. Quũ ad unum opprimendum undecunque hoſtes conuolarent, dum procerum quendam petit, glaudius ei è manu elapſus, in mediam cohortem hoſtium decidit: ad quem recuperandum umbone ſe protegens, inſpectante utroque exercitu, inter mucrones ſe hoſtium immerſit, recollectoq́; gladio, multis uulneribus exceptis, ad ſocios cum clamore omnium reuertitur. Huius audaciam cæteri imitati, uictoriam peperere. Perſeus rex fuga cum decem millibus talentum Samo thraciam defertur: quem Cneus Octauius ad perſequendum miſſus à conſule, cum duobus filiis, Alexandro & Philippo, cepit, captumq́; ad conſulem duxit. Macedonia à Carano, qui primus in ea regnauit, uſque ad Perſeum triginta reges habuit. Quorum ſub regno fuit quidem annis noningentis & uiginti tribus: ſed rerum non niſi centum nonaginta duobus annis potita. Ita cum in ditionem Romano

Aſylo ſe tutans.

Euſebius XL. habet.

Romanorum ceſsiſſet, magiſtratibus per ſingulas ciuitates conſtitutis, libera facta eſt: legesq́;, quibus adhuc utitur, à Paulò accepit. Aetolorum uniuerſarum urbium ſenatus, cum coniugibus & liberis, qui dubia fide fuerant, Romam amiſſus, ibiq́; ne in patria aliquid nouaret, diu detentus: ægreq́; per multos annos legationibus ciuitatum ſenatu fatigato, in patriam quiſque ſuam remiſſus eſt.

IVSTINI LIBER XXXIIII.

POENIS ac Macedonibus *ſubactis*, Aetolorumq́; *uiribus principum captiuitate debilitatis, ſoli adhuc ex* Græcia *uniuerſa* Achæi *nimis potentes tunc temporis* Romanis *uidebantur, non propter ſingularum ciuitatum nimias opes, ſed propter conſpirationem uniuerſarum.* Nanque Achæi *licet per ciuitates ueluti per membra diuiſi ſint, unum tamen corpus, & unum imperium habent, ſingularumq́; urbium pericula mutuis * periculis propulſant.* Quærentibus *igitur* Romanis *cauſas, belli, tempeſtiuè fortuna quærelas* Spartanorum *obtulit, quorum agros* Achæi *propter mutuum odium populabantur.* Spartanis *à ſenatu reſponſum eſt legatos ſe ad inſpiciendas res ſociorum, & ad iniuriam demendam in* Græciam *miſſuros: ſed legatis occulte mandata data ſunt, ut corpus* Achæorum *diſſoluerent, ſingulasq́; urbes proprij iuris facerent, quo facilius ad obſequia cogerentur: & ſi quæ urbes contumaces eſſent, frangerentur.* Igitur *legati omnium ciuitatum principibus euocatis* Corinthum, *decre-*

* *uiribus*

rinthum, decretum ſenatus recitant: quod conſilij habeant: aperiunt. Expedire *omnibus dicunt, ut ſingulæ ciuitates leges ſuas, & iura ſua habeant. Quod ubi omnibus innotuit, uelut in furorem uerſi, uniuerſum peregrinum populum trucidant: legatos quoque ipſos* Romanorum *uiolaſſent, niſi audito tumultu, trepidi fugiſſent. Hæc ubi* Romæ *nuntiata ſunt, ſtatim ſenatus* Mummio *conſuli bellum* Achaicum *decernit: qui extemplò exercitu deportato, & omnibus ſtrenuè prouiſis, pugnandi copiam hoſtibus fecit. Sed* Achæi, *uelut nihil negotij* Romano *bello ſuſcepiſſent, ita apud eos neglecta omnia & ſoluta fuere. Itaque prædam, non prælium cogitantes, & uehicula ad ſpolia hoſtium reportanda duxerunt: & coniuges liberosq́; ſuos ad ſpectanda certamina in montibus poſuerunt. Sed prælio commiſſo, ante oculos ſuorum cæſi, lugubre his ſpectaculum ſui, & grauem luctus memoriam reliquerunt. Coniuges quoque & liberi eorum de ſpectatoribus captiui facti, præda *hoſtium fuere:* Vrbs *ipſa* Corinthus *diruitur, populus omnis ſub corona uenditur, ut hoc exemplo cæteris ciuitatibus metus nouarum rerum imponeretur.* Dum *hæc aguntur, rex* Syriæ Antiochus Ptolemæo*: maioris ſororis ſuæ filio, regi* Aegypti*, bellum, infert, ſegni admodum, & quotidiana luxuria ita marcido, ut non ſolum regiæ maieſtatis officia intermitteret: uerumetiam ſenſu hominis nimia *ſagina careret. Pulſus igitur regno, ad fratrem minorem* Ptolemæum Alexandriam *confugit, participatoq́; cum eo regno,* Romam *legatos ad ſenatum mittunt: auxilia petunt, fidem ſocietatis implorant.* Mouere *ſenatum preces*

Critolaus dubium an & manu, oratione certe legatos Rom. uiolauit. Flor.

Sub iſthmi faucibus prælium cõmiſſum erat.

*hoſti

*ſegnitia

Alexãdriã tum obſidebat Antiochus Cice. in 8. Ant.

preces fratrum. Mittitur igitur legatus P. Popilius *ad* Antiochum, *qui abſtinere eum* Aegypto, *aut ſi iam inceßiſſet, excedere iuberet.* Cum in Aegypto *eum inueniſſet, oſculumq́ ei rex obtuliſſet (nam coluerat inter cæteros* P. Popilium Antiochus, *cum* Romæ *obſes eſſet) tunc* Popilius *faceſſere interim priuatam amicitiam iubet, cum mandata patriæ intercedant, prolatoq́ ſenatus decreto, & tradito, cum cunctari regem uideret, conſultationemq́ ad amicos referre: ibi* Popilius *uirga, quam in manu gerebat, amplo circulo incluſum, ut amicos caperet, conſulere iubet: nec prius inde exire, quàm reſponſum ſenatui daret aut pacem, aut bellum cum* Romanis *habiturum.* Adeoq́ *hæc aſperitas animum regis fregit, ut pariturum ſe ſenatui reſponderet.* Reuerſus *in regnum* Antiochus, *decedit relicto paruulo admodum filio: cui cum tutores dati à populo eſſent, patruus eius* Demetrius, *qui obſes* Romæ *erat, cognita morte* Antiochi *fratris, Senatum adijt, obſidemq́ ſe uiuo fratre ueniſſe: quo mortuo cuius obſes ſit, ſe ignorare.* Dimitti *igitur ſe ad regnum petendum æquum eſſe, quòd ſicuti iure gentium maiori fratri ceſſerit, ita nunc ſibi, qui pupillum ætate antecedat, deberi. Cum ſe non dimitti animaduerteret, à ſenatu tacito iudicio tutius apud pupillum, quàm apud eum regnum futurum arbitrante, ſpecie uenandi ab urbe profectus,* Hoſtiæ *tacitus, cum fugæ comitibus nauem conſcendit.* Delatus *in Syriam ſecundo fauore omnium excipitur, regnumq́ ei, occiſſo pupillo, à tutoribus traditur.* Eodem *tempore ferme* Pruſias *rex* Bithyniæ, *conſilium capit interficiendi* Nicomedis *filij, dum conſulere* Hoſtiam Tyberinã intelligit.

ſtudet

ſtudet minoribus filijs, quos ex nouerca eius ſuſceperat, & Romæ habebat. Sed res adoleſcenti ab his, qui facinus ſuſceperant, proditur, hortatiq; ſunt, ut crudelitate patris prouocatus, occupet inſidias, & in auctorem retorqueat ſcelus, nec difficilis perſuaſio fuit. Igitur cum accitus in patris regnum ueniſſet, ſtatim rex appellatur. Pruſias regno ſpoliatus à filio priuatusq; redditur, & à ſeruis deſeritur: cum in latebris ageret, non minori ſcelere, quàm filium occidi iuſſerat, à filio interficitur.

IVSTINI LIBER XXXV.

DEMETRIVS *occupato Syriæ regno, nouitatis ſuæ odium periculoſum ratus, ampliare fines regni ſtatuit, etiam opes augere finitimorum bellis. Itaq; Ariarathi regi Cappadociæ propter faſtiditas ſororis nuptias infeſtus, fratrem eius Holofernem, per iniuriam regno pulſum, ſupplicem recepit: datumq; ſibi honeſtum belli titulum gratulatus, eum reſtituere in regnum ſtatuit. Sed Holofernes ingrato animo inita cum Antiochenſibus pactione, offenſus tunc à Demetrio pellere ipſum regno, à quo reſtituebatur, conſilium accepit. Quo cognito, Demetrius quidem uitæ eius, ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur, pepercit: ipſum autem comprehenſum, uinctum Seleuciæ cuſtodiri iubet. Nec Antiochenſes indicio territi, à defectione deſtiterunt. Itaq; adiuuantibus, & Ptolemæo rege Aegypti, & Attalo rege Aſiæ, & Ariarathe rege Cappadociæ bello à Demetrio laceſſitis, ſubornant Prompalum*

quendam

quendam ſortis extremæ iuuenem, qui Syriæ uelut paternum regnum armis repeteret: ne quid contumeliæ deeſſet, nomen ei Alexandri inditur, genitusq́; ab Antiocho rege dicitur. Tantum odium Demetrii apud omnes erat, ut æmulo eius non uires regiæ tantum, uerumetiam generis nobilitas conſenſu omnium tribueretur. Igitur Alexander admirabili uarietate rerum, priſtinarum ſordium oblitus, totius ferme Orientis uiribus ſuccinctus, bellum Demetrio infert, uictumq́; uita pariter ac regno ſpoliat: quanquam Demetrio nec animus in propulſando bello defuit. Nam & primo prælio hoſtem fugauit, & regibus bellum reſtituentibus, multa millia cecidit in acie. Ad poſtremum tamen inuicto animo inter confertiſſimos hoſtes fortiſſimè dimicans, cecidit. Initio belli Demetrius duos filios apud hoſpitem ſuũ Gnidium, cum magno auri pondere demandauerat, ut & à belli periculis eximerentur, & ſi ita fors tuliſſet, ultioni paternæ ſeruarentur. Ex his maior Demetrius annos pubertatis egreſſus, audita Alexandri luxuria, quem inſperatæ opes, & alienæ felicitatis ornamenta uelut captiuum inter ſcortorum greges deſidẽ in regia tenebãt, auxiliantibus Cretenſibus ſecurum, ac nihil hoſtile metuentem, aggreditur. Antiochenſes quoque ueterem patris offenſam nouis meritis correcturi, ei tradunt: ſed & milites paterni fauore iuuenis accenſi, prioris ſacramenti religionem noui regis ſuperbiæ præferentes, ſigna ad Demetrium transferunt, atque ita Alexander non minori impetu fortunæ deſertus, quàm elatus, primo prælio uictus interficitur: deditq́; pœnas & Demetrio, quem occiderat: & Antiocho, cuius mentitus

originem fuerat.

IVSTINI LIBER XXXVI.

RECVPERATO *paterno regno,* Demetrius *& ipſe rerum ſucceſſu corruptus uitijs adoleſcentiæ in ſegnitiem labitur: tantumq́; contemptum apud omnes inertiæ, quantum odium ex ſuperbia pater habuerat, contraxit.* Itaque *cum ab imperio eius paßim ciuitates deficerent, ad abolendam ſegnitiæ maculam, bellum* Parthis *inferre ſtatuit, cuius aduentum non inoiti* Orientis *populi uidere, & propter* Arſacidæ *regis* Parthorum *crudelitatem & quòd ueteri* Macedonum *imperio, noui populi aſſueti, ſuperbiam indignè ferebant.* Itaque *cùm &* Perſarum, *&* Elimeorum, Bactrianorumq́; *auxilijs iuuaretur, multis prælijs* Parthos *fudit.* Ad *poſtremum tamen pacis ſimulatione deceptus, capitur, traductusq́; per ora ciuitatum, populis qui deſciuerant, in ludibrium fauoris oſtenditur.* Miſſus *deinde in* Hyrcaniā *benignè & iuxta cultum priſtinæ fortunæ habetur.* Dū *hæc aguntur, interim in* Syria Tripho, *qui ſe tutorem* Antiocho Demetrij *priuigno ſubſtitui à populo laborauerat, occiſo pupillo regnum Syriæ inuadit.* Quo *diu potitus, tandem exoleſcente fauore recentijs imperii ab* Antiocho *puero admodum,* Demetrii *fratre, qui in* Aſia *educabatur, bello uincitur, rurſusq́; regnum Syriæ ad ſobolem* Demetrij *reuertitur.* Igitur Antiochus *memor quòd etiam pater propter ſuperbiam inuiſus, & frater propter ſegnitiem contemptus fuiſſet, ne in eadem uitia incideret, accepta in matrimonium* Cleopatra, *uxore fratris, ciuitates quæ initio fraterni imperii*

perii defecerant, ſumma induſtria perſequitur, domitasq́; rurſus regni terminis adiecit: Iudæos *quoque, qui in* Macedonico *imperio ſub* Demetrio *patre armis ſe in libertatem uendicauerant, ſubigit.* Quorum *uires tantæ fuere, ut poſt hunc nullum* Macedonum *regem tulerint, domeſticisq́; imperiis uſi,* Syriam *magnis bellis infeſtauerint.* Fuit *nanque* Iudeis *origo* Damaſcena, *quæ* Syriæ *nobiliſsima ciuitas eſt: unde & à* Syriis *regibus genus ex regina* Semiramide *fuit.* Nomen *urbi à* Damaſco *rege inditum in cuius honore,* Syrii *ſepulcrum* Arathis *uxoris eius pro templo coluere, deamq́; exinde ſanctiſsimæ religionis habent.* Poſt Damaſcum Abraham, Moſes, Iſrael, *reges fuere.* Sed Iſraelem *felix decem filiorum prouentus maioribus ſuis clariorem fecit.* Itaque *populum in decem regna diuiſum filiis tradidit, omnesq́; ex nomine* Iudæ, *qui poſt diuiſionem deceſſerat,* Iudæos *appellauit: coliq́; eius memoriã ab omnibus iuſsit.* Eius *portio omnibus acceſſerat, minimusq́; inter fratres ætate* Ioſeph *fuit: cuius excellens ingenium ueriti fratres, clàm interceptum peregrinis mercatoribus uendiderunt.* A *quibus deportatus in* Aegyptũ *cum magicas ibi artes ſolerti ingenio percepiſſet, breui ipſi*regi percarus fuit.* Nam *& prodigiorum ſagaciſsimus erat, & ſomniorum primus intelligentiam condidit: nihilq́; diuini iuris humaniq́; ei incognitum uidebatur: adeò, ut etiã ſterilitatem agrorũ ante multos annos prouiderit: periiſſetq́; omnis* Aegyptus *fame, niſi monitu eius, rex edicto ſeruari per multos annos fruges iuſsiſſet: tantaq́; experimẽta eius fuerũt, ut nõ ab homine, ſed à* Deo *reſponſa dari uiderentur.* Filius *eius* Moſes *fuit,*

Iudæorum origo.

Ideo inuiſũ fuiſſe fratribus in Geneſ. ſcriptũ eſt, quod plus omnibus ira tribus diligeretur a patre Iſraele.

**Pharaoni.*

 quem

*to tempore anni balſamum ſudant: ſed non minor loci eius opacitatis, quàm ubertatis admiratio eſt. Quippe cùm toto orbe regionis eius ardentiſsimus ſol ſit, ibi tepida aeris naturalis quædam ac perpetua opacitas ineſt. In ea regione lacus eſt, qui propter magnitudinem, & aquæ immobilitatem, mortuum mare dicitur. Nam neq; uentis mouetur reſiſtēte turbinibus bitumine, quo aqua omnis ſtagnatur: neq; nauigationis patiens eſt, quoniam omnia uita carentia in profundum merguntur: nec materiam ullam ſuſtinet, niſi quæ alumine*illinatur. Primus Xerxes rex Perſarū Iudæos domuit: poſtea cū ipſis Perſis in ditionem Alexandri Magni uenere, diuq; in poteſtate Macedonici imperii fuere. A' demetrio cum deſciuiſſet, amicitia Romanorum petita, primi omnium ex orientalibus libertatem receperunt, facilè tunc Romanis de alieno largientibus. Per eadem tempora, quibus in Syria regni mutatio inter nouos reges alternabatur, in Aſia rex Attalus florentiſsimum & ab Eumene patruo acceptū regnum, cædibus amicorum & cognatorū ſuppliciis fœdabat, nunc matrē annū, nunc Beronicem ſponſam, maleficiis eorum necatas confingens. Poſt hanc ſceleſtam uiolentiæ rabiem, ſqualidam ueſtē ſumit: barbam capillumq; in modum reorum ſummittit: non in publicum prodire, non populo ſe oſtēdere, non domi lætiora conuiuia inire, aut aliquod ſignum ſani hominis habere, prorſus ut pœnas pendere manibus interfectorum uideretur. Omiſſa deinde regni adminiſtratione, hortos fodiebat, gramina ſeminabat, & noxia innoxiis permiſcebat, eaq; omnia ueneni ſucco infecta, uelut peculiare munus amicis mittebat. Ab hoc ſtudio ærariæ*

*illutatur.

artis fabricæ ſe tradidit, cæteriſq; fingendis, & ære fundendo procudendoq; oblectatur. Matri deinde ſepulcrum facere instituit: cui operi intentus, morbum ex ſolis ardore contraxit, & ſeptima die deceßit: huius testamento hæres populus R. tunc instituitur. Sed erat ex Eumene Ariſtonicus. non iuſto matrimonio, ſed ex pellice Epheſia citharistæ cuiuſdam filia genitus, qui poſt mortem Attali uelut paternum regnum inuaſit Aſiam. Cum multa ſecunda prælia aduerſus ciuitates, quæ metu Romanorum ſe tradere ei nolebant feciſſet, iuſtuſq; rex iam uideretur, Aſia Licinio Craſſo conſuli decernitur: qui intentior Attalicæ prædæ, quàm bello quũ extremo anni tempore inordinata acie prælium conſeruiſſet, uictus pœnas inconſultæ auaritiæ ſanguine dedit. In huius locum miſſus Perpenna conſul prima congreſſione Ariſtonicum ſuperatum in poteſtatem ſuam redegit, Attalicaſq; gazas hæreditarias populi Romani nauibus impoſitas, Romam deportauit. Quod ægrè ferens ſucceſſor eius Marcus Aquilius conſul ad eripiendum Ariſtonicum Perpennæ, perinde ueluti ſui potius triumphi munus eſſe deberet, feſtinata uelocitate contendit. Sed contentionem conſulum mors Perpennæ diremit. Sic Aſia facta Romanorum, cum opibus ſuis uitia quoque Romam tranſmiſit.

Populus Rom. hæres Attali.

Mindum, Samum, et Colohponem intelligit. Flo. Prætorem, Licinium Flo. appellat.

Anno 465. urbis con. Plin. liber 13. cap. 3.

IVSTINI LIBER XXXVII.

CAPTO *Ariſtonico, Maßilienſes pro Phocenſibus conditoribus ſuis, quorum urbem ſenatus, & omne nomen, quòd et tunc, et antè Antiochi bello infeſta*

contra

contra populum Romanum *arma tulerant, deleri iuſſerat legatos* Romam *miſere deprecantes, ueniam his à ſenatu obtinuere.*Poſt *hæc regibus, qui aduerſus* Ariſtonicum *auxilia tulerant, præmia perſoluta:* Mithridati Pontico Syria *minor; filijs* Ariarathis *regis* Cappadociæ,*qui eodem bello ceciderat,* Lycoania *&* Cilicia *datæ,fideliorq́; populus* R. *in ſocij filios, quàm mater in liberos fuit.*Quippe *hinc paruulo auctum regnum, inde uita adempta.* Nanque Laodice *ex numero ſex filiorum, quos uirilis ſexus ex* Ariarathe *rege ſuſceperat, timens ne diuturna regni adminiſtratione adultis quibuſdam potiretur, quinq; parricidiali numero necauit: unum paruulum ſceleri matris cognatorum cuſtodia eripuit,qui poſt necem* Laodices*(nam propter crudelitatem eam populus extinxerat) ſolus regno potitus eſt.* Mithridates *quoque repentina morte interceptus, filium,qui & ipſe* Mithridates *dictus eſt, reliquit.* Cuius *ea poſtea magnitudo fuit, ut non ſui tantum temporis, uerumetiam ſuperioris ætatis omnes reges maieſtate ſuperauerit,bellaq́; cum* Romanis *per* XLVI. *annos uaria uictoria geſſerit.* Quem *ſummi imperatores* Sylla, Lucullus *,cæteriq́;, in ſumma,* Cneus Pompeius *ita uicerunt, ut maior clariorq́; reſurgeret in reſtaurando prælio, damniſq́; ſuis terribilior redderetur.* Denique *ad poſtremum non ui hoſtili, uictus, ſed uoluntaria morte in auito regno ſenex hærede filio deceſſit.* Huius *futuram magnitudinem etiam cœleſtia oſtenta prædixerant.*Nam *& quo genitus eſt anno,& eo quo regnare primum cœpit,ſtella cometes per utrunq; tempus ſeptuaginta diebus ita luxit, ut cœlum omne conflagrare uia*

re uideretur. Nam & magnitudine ſui quartam partem cœli occupauerat, & fulgore ſui ſolis nitorem uicerat: & cum orietur occumberetq́; , quatuor ſpatium horarum conſumebat. Puer tutorum inſidias paſſus eſt, qui eum fero equo impoſitum, equitare iaculariq́; cogebāt: qui conatus cum eos fefelliſſent, ſupra ætatem regente æquum Mithridate, ueneno eum appetiuere. Quod metuens, antidota ſæpius bibit, & ita ſe aduerſus inſidias exquiſitioribus remediis ſtagnauit, ut ne uolens quidem ſenex ueneno mori potuerit. Timens deinde ne inimici quod ueneno non potuerant, ferro peragerent, uenandi ſtudium finxit: quapropter quatuor annos neque urbis, neque ruris tecto uſus eſt: ſed per ſyluas uagatus eſt, & diuerſis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus quibus eſſet locis: aſſuetus feras curſu aut *fugere, aut perſequi cum quibuſdam etiam uiribus congredi. Quibus rebus, & inſidias uitauit, & corpus ad omnem uirtutis patientiam durauit. Ad regni deinde adminiſtrationem cum acceſſiſſet, ſtatim non de regendo, ſed de augendo regno cogitauit. Itaq; Scythas inuictos antea, qui Zopyrona, Alexandri Magni ducem, cum triginta millibus armatorum deleuerant, qui Cyrum Perſarum regem cum ducentis millibus armatorum trucidauerant, qui Philippum Macedonum regem fugauerant, ingenti felicitate perdomuit. Auctus igitur uiribus Pontum quoque, ac deinceps Cappadociam occupauit. Aſiam cum quibuſdam amicis tacitus à regno profectus, nemine ſciente, peruagatus eſt, omniumq́; urbium ſitus ac regiones cognouit. Inde Bithyniam tranſcēdit, & quaſi iam dominus Aſiæ, opportuna quæq;

In ſummā ſenectutem beneficio antidoti euaſit, cuius Plinius meminit lib. 23.

*fugare, Aperto etiam capite fuiſſe perpetuo, Cicero ſcrib. id quod ualetudinis plurimum intulerat.

quæque uictoriæ ſuæ[*] *metatus eſt*. Poſt hæc in regnum, cum iam periiſſe crederetur, reuerſus eſt, inuento paruulo filio quem per abſentiam eius Laodice ſoror uxorq; enixa fuerat: ſed inter gratulationem poſt longam peregrinationẽ aduẽtus ſui, & filii geniti, ueneno periclitatus eſt. Siquidem Laodice ſoror eum periiſſe eum crederet, in concubitus amicorum proiecta, quaſi admiſſum facinus maiore ſcelere tegere poſſet, uenenum aduenienti parauit. Quod cum ex ancilla Mithridates cognouiſſet, facinus in auctores uindicauit. Hyeme dein de imminente, non in conuiuio, ſed in campo, non in uacationibus, ſed in exercitationibus: nec inter ſodales, ſed inter æquales, aut æquo, aut curſu, aut uiribus contendebat. Exercitum quoque ſuum ad parem laboris patientiam, quotidiana exercitatione durabat atque ita inuictus ipſe inexpugnabilem exercitum fecerat. Inita deinde cum Nicomede ſocietate, Paphlagoniam inuadit, uictamq; cum ſocio diuidit. Quàm cum teneri à regibus ſenatui nuntiatum eſſet, legatos ad utrunq; miſit, qui gentem reſtitui in priſtinum ſtatum iuberent. Mithridates cum ſe parem iam magnitudini Romanorum, crederet, ſuperbo reſponſo, hæreditarium patri ſuo regnum obueniſſe, reſpondit: mirariq; ſe, quæ ei controuerſia relata non fuerit, ſibi referant. Nec territus minis, Galatiam quoque occupat. Nicomedes quoniam ſe tueri iure non potuerat, iuſto regi redditurum reſpondit. Atq; ita filium ſuum mutato nomine Philomenem Paphlagonum regum nomine appellat, & quaſi ſtirpi regiæ reddidiſſet regnum, falſo nomine tenet. Sic ludibrio habiti legati, Romam reuertuntur.

[*] *meditatus*

MITHRIDATES *parricidia à nece uxoris auſpicatus, ſororis alterius Laodices filios, cuius uirum Ararathem regem Cappadociæ per Gordium inſidiis occiderat, tollendos ſtatuit: nihil actum morte patris exiſtimans, ſi adoleſcentes paternum regnum, cuius ille cupiditate flagrabat, occupaſſent. Igitur dum in his occupationibus uerſatur, interim Nicomedes rex Bythiniæ, uacuam morte regis Cappadociam inuadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuiſſet, per ſimulatiõnem pietatis auxilia ſorori ad pellendum Cappadocia Nicomedem mittit. Sed iam Laodice per pactionem ſe Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægrè ferens Mithridates, præſidia Nicomedis Cappadocia expellit, regnumq; ſororis filio reſtituit. egregium prorſus factum, niſi ſubſequuta fraus eſſet. Siquidem interiectis diebus, ſimulat ſe Gordium, quo miniſtro uſus Ariarathe interficiendo fuerat, reſtituere in patriam uelle, ſperans, ſi obſiſteret adoleſcens, cauſas belli futuras: aut ſi permitteret, per eundem filium tolli poſſe, per quem interfecerat patrem. Quod ubi Ariarathes iunior moliri cognouit, indignè ferens interfectorem patris per auunculum potiſſimè ab exilio reuocari ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxiſſet Mithridates peditum octoginta millia, equitum decem millia, currus falcatos DC. nec Ariarathi auxiliantibus finitimis regibus, minores copiæ eſſent, incertum bellum timens, conſilia ad inſidias tranſfert:*

fert: ſolicitatoq́; iuuene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter faſcias gereret, ſcrutatori ab Ariarathe regio more miſſo, curioſius imo uentrem pertrectanti, ait, caueret, ne aliud telum inueniret, quàm quæreret. Atq; ita riſu protectis inſidijs, ſe uocatum ab amicis uelut in ſecretum ſermonem, ſpectante utroq; exercitu, interficit: regnum Cappadociæ *octo annorum filio impoſito.* Ariarathis *nomine, additioq́; ei rectore* Gordio, *tradit. Sed* Cappadoces *crudelitate ac libidine præfatorum uexati, à* Mithridate *deficiunt, fratremq́; regis, & ipſum* Ariarathem *nomine, ab* Aſia *ubi educabatur, reuocant: cum quo* Mithridates *prælium renouat, uictumq́;* Cappadociæ *regno expellit. Nec multò pòſt ex ægritudine adoleſcens collecta infirmitate, decedit. Poſt huius mortem* Nicomedes *timens, ne* Mithridates, *acceſſione* Cappadociæ, *etiam* Bithyniam *finitimam inuaderet, ſubornat puerum eximiæ pulchritudinis, quaſi* Ariarathes *tres, non duos filios genuiſſet, qui à* Senatu Romano *paternum regnum peteret.* Vxorem *quoq;* Laodicem Romam *mittit, ad teſtimonium trium ex* Ariarathe *ſuſceptorum filiorum, quod ubi* Mithridates *cognouit, & ipſe pari impudentia* Gordium Romam *mittit, qui ſenatui aſſereret, puerum cui* Cappadociæ *regnum tradiderat, ex eo* Ariarathe *genitum, qui bello* Ariſtonici *auxilia* Romanis *ferens, cecidiſſet. Sed ſenatus ſtudia regum intelligens, aliena regna falſis nominibus dare noluit, &* Mithridati Cappadociam, *&* Nicomedi *ad ſolatium eius* Paphlagoniam *ademit: ac ne contumeliæ regum foret ademptum illis, quod aliis daretur, uterque populus libertati donatus eſt. Sed* Cappadoces *mu-*

nus libertatis abnuentes,negant uiuere gentem ſine re-ge poſſe. Atq; *ita rex illis à ſenatu* Ariobarzanes *conſti tuitur.* Erat *eo tempore* Tigranes *rex* Armeniæ, *obſes à* Parthis *ante non multum tempus datus, olim ab iiſ-dem in regnum paternum remiſſus,* Hunc Mithridates *ad ſocietatem* Romani *belli,quod olim meditabatur,pel licere cupiebat.* Nihil *igitur de off nſa* Romanorum *ſentientem,per* Gordium *impellit,ut* Ariobarzani *ſegni admodum bellum inferat:& ne quis dolus ſubeſſe uidere tur,filiam ſuam* Cleopatram *ei in matrimonium tradi-dit.* Primo *ergo aduentu* Tigranis, Ariobarzanes *ſubla tis rebus ſuis,* Romam *contendit: atque ita per* Tigra-nem *rurſus* Cappadocia *iuris eſſe* Mithridatis *cœpit.* Eodem *tempore mortuo* Nicomede,*etiam filius eius,& ipſe* Nicomedes, *regno à* Mithridate *pellitur, qui cùm ſupplex* Romam *ueniſſet,decernitur in ſenatu, ut uter-que in regnum ſuum reſtituatur in quod tamen miſſi* A quilius Manlius, *&* Malthinus *legati his cognitis* Mi-thridates *ſocietatem cum* Tigrane *bellum aduerſus* Ro manos *geſturus,iungit pactiq; inter ſe ſunt,ut urbes a-griq;* Mithridati, *homines uerò & quæcunque auferre poſſent.* Tigrani *cederent.* Poſt *hæc* Mithridates *intelli gens quantum bellum ſuſcitaret, legatos ad* Cymbros, *alios ad* Gallogræcos, *&* Sarmatas, Baſtarnasq; *auxi-lium petitum mittit.* Nam *omnes has gentes,cùm* Roma num *meditaretur bellum,uarijs benificiorum muneribus iam ante illexerat.* Ab Scythia *quoq; extrcitum uenire iubet, omnemq;* Orientem *aduerſus* Romanos *armat.* Nõ *igitur magno labore* Aquilium,*&* Malthinum Aſia no *exercitu inſtructos uicit, quibus ſimul cum* Nicome de *pul-*

de pulſis, ingenti fauore ciuitatum excipitur: multum ibi auri argentiq́;, ſtudio ueterum regum, magnumq́; belli apparatum inuenit, quibus inſtructus, debita ciuitatibus publica & priuata remittit, & uacationem quinquennio concedit. Tunc *ad concionem milites uocat, eosq́; uarijs exhortationibus ad* Romana *bella, ſiue* Aſia*na incitat.* Quam *oratiouem dignam duxi, cuius exemplum breuitati huius operis insererem: quam obliquam* Pompeius Trogus *expoſuit: quoniam in* Liuio *&* Salluſtio *reprehendit, quòd conciones directas pro ſua oratione operi ſuo inſerendo hiſtoriæ modum exceſſerint.* Optandũ *ſibi fuiſſe ait, ut de eo liceret conſulere, bellũne ſit cum* Romanis, *an pax habenda: quin uerò ſit inſiſtendum impugnantibus, nec eos quidẽ dubitare, qui ſpe uictoriæ careant.* Quippe *aduerſus latrones, ſi nequeant pro ſalute, pro ultione tamen ſua omnes ferrum ſtringere.* Cæterum *quia non id agitur, an liceat quieſcere, non tantùm animo hoſtiliter, ſed etiam prælio congreſsis conſulere, qua ratione ac ſpe cœpta bella ſuſtineant: eſſe tamen ſibi uictoriæ fiduciam, ſi ſit illis animus:* Romanosq́; *uinci poſſe, cognitum non ſibi magis, quam ipſis militibus qui & in* Bithynia Aquilium *&* Malthinium *in* Cappadocia *fuderint.* At *ſi quidem aliena magis exempla, quàm ſua experimenta moueant audire ſe à* Pyrrho *rege* Epiri, *non amplius quam quinque milibus* Macedonum *inſtructo, fuſos tribus prælijs* Romanos. Audire Annibalem *ſexdecim annos* Italiæ *uictorem immoratum: & quin ipſam caperet urbem, non* Romanorum *illi uires obſtitiſſe, ſed domeſticæ æmulationis atque inuidiæ ſtudium.* Audire

In Liuio & Sallu. quid notarit Põpeius Trogus.

dire populos Tranſalpinæ Galliæ Italiam *ingreſſos, maximis eam, plurimisq; urbibus poßidere: & latius aliquantò ſolum finium, quàm in* Aſia, *quæ dicatur imbellis, eoſdem* Gallos *occupaſſe: nec uictam ſolum dici* Romam *à* Gallis, *ſed etiam captam, ita ut unius illis montis tantùm cacumea relinqueretur, nec bello hoſtem, ſed pretio remotum:* Gallorum *autem nomen, quod ſemper* Romanos *terruit, in partem uirium ſuarum ipſe habeat.* Nam *hos qui* Aſiam *incolunt,* Gallos, *ab illis qui* Italiam *occupauerant, ſedibus tantum diſtare: originem quidem ac uirtutem, genusq; pugnæ idem habere, tantoq; his ſagaciora eſſe ingenia quàm illis, quanto longiori ac difficiliori ſpatio per* Illyricum Thraciamq; *prodierunt, penè operoſius tranſitis illorum*ſedibus, quàm ubi conſedere poſſeßis.* Iam *ipſam* Italiam *audire ſe nũquàm, ut* Roma *condita ſit, ſatis illi pacatam, ſed aßiduè per omnes annos pro libertate alios, contrà quoſdam etiam pro iure imperii, bellis continuis perſeueraſſe, quod à multis ciuitatibus* Italiæ *deletos* Romanorum *exercitus ferro, à quibuſdam nouo contumeliæ more ſub iugum miſſos: ac ne ueteribus immoremur exemplis, hoc ipſo tempore uniuerſam* Italiam *bello* Marſico *conſurrexiſſe, non iam libertatem, ſed conſortium imperii, ciuitatisq; poſcentem, nec grauius uicino* Italiæ *bello, quàm domeſticis principum factionibus urbem premi, multoq; periculoſius acceßiſſe.* Italico *ciuile bellum: ſimul & à* Germania *Cymbros, immenſam illam ferorum atque immitium populorum, more procellæ illuuiem, inundaſſe* Italiam: *quorum tametſi ſingula bella ſuſtinere* Romani *poſſent uniuerſis tamen obruantur, ut ne*

*finibus

Samnites intelligit, a quibus Rō. ſunt ſub iugum miſſis lib. 9. ab Vrb. cond.

DC *Anno* LXII *ſimul ciuilia bella, &* Mi

*ut ne uacaturos quidem bello ſuo putent. Vtendum igitur occaſione, rapienda incrementa uirium, ne ſi illis occupatis quieuerint, mox aduerſus uacuos & quietas maius negotium habeant. Non enim quæritur an capienda ſint arma, ſed utrum ſua potius occaſione, an illorum: Nam bellum equidem iam tunc ſecum ab illis geri cœptum, cum ſibi pupillo maiorem Phrygiam ademerint, quàm patri ſuo præmium dati aduerſus Ariſtonicum auxilii conceſſerant gentemq́; quàm & proauo ſuo Mithridati Seleucus*Callinicus in dotem dediſſet. Quid cum Paphlagonia ſe decedere iuſſerunt, non alterum illud genus belli fuiſſe? quæ non ui, non armis, ſed adoptione teſtamenti & regum domeſticorum interitu, hæreditaria patri ſuo obueniſſet, cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo, non tamen eos mitigaret, quin acerbius ſe in dies gerant, non obtinuiſſe. Quod enim à ſe non præbitum illis obſequium? non Phrygiam, Paphlagoniamq́; dimiſſas? non Cappadocia filium eductum, quam iure gentium uictor occupauerat? Raptam tamen ſibi eſſe uictoriam eius ab illis, quorum nihil eſt niſi bello quæſitum. non regem Bithyniæ Chreſton, in quem ſenatus arma decreuerat, à ſe in gratiam illorum occiſum tamen nihilominus imputari ſibi, ſi qua Gordius aut Tigranes faciat: libertatem etiam in contumeliam ſui à ſenatu ultro delatam Cappadociæ, quàm reliquis gentibus abſtulerunt: deinde populos Cappadocum pro libertate oblata, Gordium regem orantem, ideo tanquam amicus ſuus eſſet, non obtinuiſſe. Nicomedem præcepto illorum bellum ſibi intuliſſe, quia inultus ierit Mithridates: ab ipſis uen-*

tum

thridatica cœperunt. Oroſ.

*Callimachus

tum obuiam, & nunc eam ſecum bellandi cauſam illis fo re, quòd non impunè ſe Nicomedi lacerandum ſaltatri cis filio præbuerit: quippe non delicta regum illos, ſed uires ac maieſtatem inſequi, neque in ſe uno, ſed in al js quoque omnibus hac ſemper arte graſſatos. Sic & auum ſuum Pharnacem per cognationum arbitria ſuccedaneũ regi Pergameno Eumeni datum: ſic rurſus Eumenem, cu ius claßibus primùm in Aſiam fuere tranſuecti, cuius exercitu magis, quàm ſuo & magnum Antiochum, & Gallos in Aſia, & mox in Macedonia regem Perſen do muerant, & ipſum pro hoſte habitum, eiq; interdictum Italia, & quod cum ipſo deforme ſibi putauerant, cum filio eius Ariſtonico bellum geßiſſe. Nullius apud eos maiora, quàm Maſiniſſæ regis Numidarum haberi meri ta. Huic imputari uictum Annibalem, huic captum Sy phacem, huic Carthaginem delectam, huic inter duos il los Africanos tertium ſenatorem urbis referri: tamẽ cũ huius nepote bellum modò in Africa geſtum adeò inex piabile, ut ne uictum quiecm memoriæ patris donarent, quin carcerem ac triumphi ſpectaculũ experiretur. Hãc illos regibus omnibus legẽ odiorum dixiſſe, ſcilicet quia ipſi tales reges habuerint, quorum etiam nominibus eru beſcant, aut paſtores Aboriginum, aut aruſpices, Sabino rum, aut exules Corinthiorum, aut ſeruos uernaſq; Tu ſcorum: aut quod honoratißimũ nomen fuit inter hos ſu perbos, atq;, ut ipſi ferunt, conditores ſuos, lupæ uberi bus alitos: ſic omnem illum populum luporum animos ha bere, inexplebiles ſanguinis atq; imperii diuitiarumq; auidos ac ieiunos. Se autem ſeu nobilitate illis compa retur, clariorem illa colluuie conuenarum, eſſe, qui pa

Romani ex lacte lupino, lupinos etiam mores hauſerunt

*ternos maiores ſuos à Cyro Darioq; conditoribus Perſici regni, maternos à magno Alexandro, ac Nicanore Seleuco conditoribus imperij Macedonici referat: ſeu populis eorum conferat ſuos, eorum ſe gentium eſſe, quæ non modò Romano imperio ſint pares, ſed Macedonico quoque obſtiterint. Nullam ſubiectarum ſibi gẽtium expertam peregrina imperia, nullis unquam niſi domeſticis regibus paruiſſe, Cappadociam uelint, an Paphlagoniam recenſere, rurſus Pontum an Bithyniam, itemq; Armeniam maiorem minoremq;: quarum gentiũ nullam neq; Alexander ille, qui totam pacauit Aſiam, nec quiſq; ſucceſſorum eius, aut poſterorum attigiſſet. Scythiam duos*unquam ante ſe reges non pacare, ſed tantum intrare auſos Darium & Philippum, egrè inde fugam ſibi expediſſe, unde ipſe magnam partem aduerſus Romanos uirium haberet, multoq; ſe timidius ac ac diffidentius bella Pontica ingreſſum, cum ipſe rudis ac tyro eſſet. Scythiæ præter arma, uirtutemq; animi locorum quoque ſolitudinibus, uel frigoribus inſtructæ per quæ denuntiaretur ingens militiæ labor ac periculum. Inter quas difficultates ne ſpes quidem præmij foret: ex hoſte uago, nec tantum pecuniæ, ſed etiam ſedis inopi. Nunc ſe diuerſam belli conditionem ingredi. Nam neq; cœlo Aſiæ eſſe temperantius aliud, nec ſolo fertilius, nec urbiũ multitudine amœnius, magnamq; temporis partem non ut militiã, ſed ut feſtũ diem acturos, bello dubium facili magis an uberi, ſi modò aut proximas regni Attalici opes, aut ueteres Lydiæ Ioniæq; audierint, quas non expugnatum eant, ſed poſſeſſum, tantum ſe expectet auida Aſia, ut etiam uocibus uo-*

* omnino

 cet:

cet: adeo illis odium Romanorum incußit rapacitas Proconſulum, exactio publicanorum, calumniæ litium. Sequantur ſe modo fortiter, & colligant quid ſe duce poſſit efficere tantus exercitus, quem ſine cuiuſquam militum auxilio, ſuamet unius opera uiderint Cappadociam cæſo rege cepiſſe, qui ſolus mortalium Pontũ omnem Scythiamq́; pacauit, quam nemo antè tranſire tutò, atq; adire potuerit. Nanq; iuſtitiæ atq; liberalitatis ſuæ, ne ipſos milites, qui experiantur, teſtes effugere: & illa indicia habere, quòd ſolus regum omnium non paterna ſolùm, uerumetiam externa regna hæreditatibus propter munificentiam acquiſita poßideat, Colchos, Paphlagoniã, Boſphorum. Sic excitatis militibus, poſt annos uigintitres ſumpti regni in Romana bella deſcẽdit. Tũc in Aegypto mortuo rege Ptolemæo, ei qui Cyrenis regnabat Ptolemæo per legatos regnũ, & uxor Cleopatra regina ſoror ipſius defertur. Lætus igitur hoc ſolo Ptolemæus, q̃ ſine certamine fraternũ regnũ recepiſſet, in qđ ſubornari à matre Cleopatra, & fauore principum, fratris filium cognouerat. Ceterùm infeſtis omnibus, ſtatim ubi Alexandriam ingreſſus eſt, fautores pueri trucidari iußit. Ipſum quoq; die nuptiarũ, quibus matrem eius in matrimonium recipiebat, inter apparatus epularũ, & ſolennia religionũ, in complexu matris interficit: atq; ita torum ſororis, cæde filij eius cruentus aſcendit. Poſt quod non mitior in populares, qui eũ in regnũ uocauerant, fuit. Siquidem peregrinis militibus licentia cædis data, omnia ſanguine quotidie manabãt, ipſamq́; ſororem, filia eius uirgine per uim ſtuprata & in matrimonium adſcita, repudiat. Quibus rebus territus

ritus

ritus populus,in diuerſa labitur, patriamq́; metu mortis,exul relinquit.Solus igitur in tanta urbe cū ſuis relictus Ptolemæus,cū regem ſe non hominum,ſed uacuarum ædium uideret, edicto peregrinos ſolicitat. Quibus confluentibus,obuius legatis Romanorū Scipioni Africano,& Spurio Mumio,& L.Metello,qui ad inſpicienda ſociorum regna ueniebant,procedit. Sed quàm cruentus ciuibus omnibus,tā ridiculus Romanis fuit. Erat enim & uultu deformis & ſtatura breuis,& ſagina uentris non homini,ſed belluæ ſimilis: Quam fœditatē nimia ſubtilitas, & perlucida ueſtis augebat,prorſus quaſi aſtu inſpicienda præberentur,quæ omni ſtudio occultanda pudibundo uiro erant. Poſt diſceſſum deinde legatorum,quorum Africanus dum aſpicit urbē, ſpectaculo Alexandrinis fuit. Ptolemæus iam etiam populo peregrino inuiſus cū filio,quē ex ſorore ſuſceperat,& cum uxore matris pellice,metu inſidiarum tacitus in exilium proficiſcitur,contractoq́; mercenario exercitu bellum ſorori pariter ac patriæ infert. Accerſitum maximum deinde à Cyreneis filium,ne eūAlexandrini contra ſe regem crearent,interficit. Tunc populus ſtatuas & imagines eius detrahit. Quod factum ſtudio ſororis exiſtimans, filium quem ex ea ſuſceperat, interficit,corpusq́; in membra diuiſum & in ciſta impoſitū,matri de natali eius,inter epulas afferri curat. Quæ res non reginæ tantùm, uerumetiam uniuerſæ ciuitati acerba,& luctuoſa fuit:tantumq́; mœrorem feſtiuiſſimo cōuiuio intulit, ut regia omnis repentino luctu incenderetur. Verſo igitur ſtudio principū ab epulis in exequias,mēbra lacerata populo oſtēdūt, & q̄d

Crudelitas Ptolemæi.

ſperare de rege ſuo debeant, filij cæde demonſtrant: Finito luctu orbitatis, Cleopatra cum urgeri ſe fraterno bello uideret, auxilium à Demetrio petit Syriæ rege, p legatos eius cuius ipſius uarij & memorabiles caſus fuere. Namq; demetrius, ut ſupra dictũ eſt, cùm bellum Parthis intuliſſet & multis congreſſionibus uictor fuiſſet, repentè circumuentus inſidijs, amiſſo exercitu capitur. Cui Arſacides Parthorum rex, magno & regio animo miſſo in *Bythiniam, nõ cultum tantùm regium præſtitit, ſed & filiam in matrimonium dedit regnumq; Syriæ, quod per abſentiam eius Trypho occupauerat, reſtiturum promittit. Poſt huius mortem deſperato reditu, non ferens captiuitatem Demetrius, priuatam, etſi opulentam, uitam per tæſus, tacitus in regnum fugã meditatur. Hortator illi ac comes Calimander amicus erat qui poſt captiuitatem eius à Syria per Arabiæ deſerta, ducibus pecunia comparatis, Parthico habitu Babyloniã peruenerat. Sed fugientem Phrahartes, qui Arſacidæ ſucceſſerat, equitum celeritate, per cõpendioſos tramites occupatũ retrahit. Vt eſt deductus ad regem, Calimandro quidẽ non tantũ uenia, uerumetiam præmium fidei datũ: Demetrium autem & grauiter caſtigatũ ad coniugem in Hyrcaniam remittit, & arctioribus *cuſtodibus obſeruari iubet. Interiecto deinde tempore, cũ fidem illi etiam ſuſcepti liberi facerent, eodem amico comite repetita fuga eſt: ſed pari infelicitate prope fines regni ſui deprehenditur, ac denuo perductus ad regem, ut inuiſus à conſpectu ſummouetur. Tunc quoq; uxori, & liberis donatus in Hyrcaniam, penalem ciuitatem ſibi donatam remittitur, taliſq; aureis ad exprobrationẽ

*Hyrcaniam

*cuſtodijs

pueriliſ

*p uerilis leuitatis donatur.Sed hanc tam Parthorũ mitẽ in Demetriũ clementiã non miſericordia gentis,nec reſpectus cognationis faciebat,ſed q̃ Syriæ regnũ affectabãt uſuri Demetrio aduerſus Antiochum fratrem, prout res,uel tempus, uel fortuna belli exegiſſet.*His auditis,Antiochus *occupandum bellum ratus,exercitũ, quem multis finitimorum bellis indurauerat, aduerſus* Parthos *ducit.Sed luxuriæ non minor apparatus,quã militiæ fuit.*Quippe *VIII. *millia armatorũ ſequuta ſunt trecẽta lixarũ:ex quibus coquorũ,piſtorũ, ſcenicorumq́; maior numerus fuit.*Argenti *certè auriq́; tantũ,ut etiã gregarii milites caligas auro fingerent,procularentq́; materiã cuius amore populi ferro dimicãt. Culinarũ quoq; argentea inſtrumenta fuere , prorſus quaſi ad epulas,non ad bella pergerent.*Aduenienti Antiocho *multi* Orientales *reges occurere,tradentes ſe, regnaq́; ſua cum execratione ſuperbiæ* Parthicæ.Nec *mora congreßioni fuit.* Antiochus *tribus præliis uictor* Babyloniã *cũ occupaſſet, magnus haberi cœpit.* Itaq; *omnibus ad eũ deficientibus populis, nihil* Parthis *relictum præter patrios fines fuit.*Tunc Phrabartes *Demetrium in* Syriã *ad occupandum regnum cum* Parthico *præſidio mittit,ut eo pacto*Antiochus *ad ſua tuenda à* Parthia *reuocaretur.* Interim *quoniã uiribus nõ poterat,inſidiis* Antiochum *ubiq; tẽtabat.* Propter *multitudinẽ hominum omnẽ exercitum ſuũ* Antiochus *per ciuitates in hyberna diuiſerat,quæ res exitii cauſa fuit.* Nã *cum grauari ſe copiarum præbitione & iniurijs multum,ciuitates uiderẽt, ad* Parthos *deficiunt,& die ſtatuta omnes apud ſe diuiſum exercitum per inſidias,ne*

*Forte octingenta millia, armatorum CCC. millia lixarũ.

dias, ne inuicē ferre auxilia poſſent, aggrediuntur. Quæ cum nuntiata Antiocho *eſſent, auxilium proximis laturus, cùm ea manu, quæ ſecum hyemabat, progreditur. In itinere obuium regem* Parthorum *habuit, aduerſus quem fortius quàm exercitus eius dimicauit. Ad poſtremum tamen cùm uirtute hoſtes uincerent, metu ſuorum deſertus, occiditur: cui* Phrahartes *exequias regio more fecit, filiamq́;* Demetrij, *quam ſecum* Antiochus *adduxerat, captus amore uirginis, uxorem duxit.* Pœnitere *deinde dimiſsi* Demetrij *cœpit, ad quē retrahendum cum turmas equitum feſtinanter miſiſſet,* Demetrium *hoc ipſum metuentem iam in regno miſsi inuenerunt, fruſtraq́; omnia conati, ad regem ſuum reuerſi ſunt.*

IVSTINI LIBER XXXIX.

ANTIOCHO *in* Parthia *cum exercitu deleto, frater eius* Demetrius *obſidione* Parthorum *liberatus, ac reſtitutus in regnum, cum omnis* Syria *in luctu propter amiſſum exercitum eſſet, quaſi* Parthica *ipſius ac fratris bella, quibus alter captus, alter occiſus erat, proſperè geſsiſſet: ita* Aegypto *bellum inferre ſtatuit, regnum* Aegypti Cleopatra *ſocru pretium auxilii aduerſus fratrē ſuum pollicente.* Sed *dum aliena affectat, ut aſſolet fieri, propria per defectionem* Syriæ *amiſit.* Siquidem Antiochenſes *primi, duce* Tryphone, *execrantes ſuperbiam regis, quæ conuerſione* Parthicæ *crudelitatis intolerabilis facta erat, mox* Apamenij, *cæteræq́; ciuitates, exemplum ſequutæ, per abſentiam regis à* Demetrio *defecere:* Ptolemæus *uerò rex* Aegy-

pti,

pti;bello ab eodem petitus, cum cognouiſſet Cleopatrā ſororem ſuā opidus Aegypti nauibus impoſitis,ad filiā & Demetrium generum in Syriam profugiſſe,immittit iuuenem quendā Aegyptium, Protarchi negotiatoris filium,qui regnum Syriæ armis peteret.Et cōpoſita fabula,quaſi per adoptionē Antiochi regis receptus in familiā regiā eſſet,nec Syrijs quemlibet regem aſpernantibus,ne Demetrij paterentur ſuperbiam,nomen iuueni Alexander imponitur, auxiliaq; ab Aegypto ingentia mittuntur.Intereà corpus Antiochi interfecti à rege Parthorum in loculo argenteo in ſepulturam in Syriam remiſſum peruenit,quod cum ingenti ſtudio ciuitatum & regis Alexandri,ad firmandam fabulæ fidem, excipitur, quæ res illi magnum fauorem popularium cōciliauit,omnibus non fictas in eo,ſed ueras lacrymas exiſtimantibus.Demetrius autem uictus ab Alexādro, cum undique circunſtantibus malis premeretur,ad poſtremum etiā ab uxore filijsq; deſeritur. Relictus igitur cum paucis ſeruulis,cum Tyrum religione templi ſe defenſurus petiſſet, naui egrediens,præfecti iuſſu interficitur:Alter ex filijs Seleucus, quoniā ſine matris autoritate diadema ſumpſiſſet,ab eadē interficitur:Alter cui propter naſi magnitudinem, cognomē Grypho fuit,rex à matre hactenus conſtituitur,ut nomen regis penes filium,ius autem omnis imperii penes matrē eſſet, Sed Alexander occupato Syriæ regno tumens ex ſucceſſu rerum,ſpernere iam etiam ipſum Ptolemæum, à quo fuerat in regno ornatus,ſuperba inſolētia cœpit Itaq; Ptolemæus reconciliata ſororis gratia,deſtruere Alexandri regnum,quod odio Drmetrii uiribus ſuis ac-

quiſierat, ſummis operibus inſtituit. Mittit ergo in Græciam Grypho auxilia, & filiam Gryphinam Grypho nupturam, ut populos in auxilium nepotis, non ſocietate tantum belli, uerumetiam affinitate ſua ſolicitaret. Nec res fruſtra fuit. Nam cum omnes Gryphum inſtructum Aegyptijs uiribus uiderent, paulatim ab Alexãdro deficere cœpere. Fit deinde inter eos prælium, quo uictus Alexander, Antiochiam profugit: ibi inops pecuniæ, cum ſtipendia militibus deeſſent, in templo Iouis ſolidum ex auro uictoriæ ſignum tolli iubet, facetis iocis ſacrilegium circunſcribens: Nam uictoriã commodatam ſibi à Ioue eſſe dicebat Interiectis deinde diebus, cum ipſius Iouis aureum ſimulacrum infiniti ponderis tacite euelli iuſsiſſet, deprehenſusq; in ſacrilegio, concurſu multitudinis in fugam eſſet uerſus, magna ui tempeſtatis oppreſſus ac deſertus à ſuis, à latronibus capitur, perductusq; ad Gryphum, interficitur. Gryphus porrò recuperato patrio regno, externisq; periculis liberatus, inſidijs matris appetitur. Quæ cum cupiditate dominationis prodito marito Demetrio, & altero filio interfecto, huius quoque uictoria inferiorem dignitatem ſuam factam doleret, uenienti ab exercitatione ueneni poculũ obtulit. Sed Gryphus prædictis antè iam inſidijs, ueluti pietate cũ matre certaret, bibere ipſam iubet, abneunti, inſtat. Poſtremũ prolato indice eã arguit, ſolam defenſionẽ ſceleris ſupereſſe affirmãs, ſi bibat, quod filio obtulit. Sic uicta regina ſcelere in ſe uerſo, ueneno, quod alii parauerat, extinguitur. Parta igitur regni ſecuritate, Gryphus octo annis quietem & ipſe habuit, & regno ſuo *præſtitit. Natus deinde illi

*præfuit

eſt æmu-

eſt æmulus regni, frater ipſius Cyricœnus, eadem matre genitus, ſed ex Antiocho patruo ſuſceptus: quem cum ueneno tollere uoluiſſet, ut maturius cum eodem armis de regno contenderet, excitauit. Inter has regni Syriæ parricidiales diſcordias, moritur rex Aegypti Ptolemæus, regno Aegypti uxori & alteri filio, quē illa legiſſet, relicto uidelicet quaſi quietior Aegypti ſtatus, quam Syriæ regnū eſſet, quum mater altero ex filiis electo, alterū hoſtē eſſet habitura. Igitur cū pronior in maiorem filiū eſſet, à populo compellitur maiorē eligere: cui prius quàm regnū daret uxorem ademit, compulſumq; repudiare chariſſimā ſibi ſororem Cleopatram, minorē ſororē Seleucen ducere iubet, non materno inter filias iudicio, cum alteri maritū eriperet, alteri daret Cleopatra uerò nō tā à uiro repudiata, quàm à matre diuortio uiri dimiſſa Cyricœno in Syria nubit: eiq; ne nudū nomen uxoris afferret, exercitū Cypri ſolicitatum, uelut dotalem, ad maritum deducit. Par igitur uiribus iam factus Cyricœnus, prælium cōmittit, ac uictus in fugam cōuertitur, Antiochiamq; uenit. Tunc Antiochiā Gryphus, in qua erat Cyricœni uxor Cleopatra, obſidere cœpit: qua capta Gryphina uxor Gryphi nihil antiquius quā ſororē Cleopatrā requiri iuſſit, nō ut captiuæ opē ferret, ſed de effugere captiuitatis mala poſſet, quæ ſui æmulatione in hoc potiſſimū regnū inuaſerit, hoſtiq; ſororis nubendo hoſtē ſe eius effecerit. Tū peregrinos exercitus in certamina fratrū adductos, tū repudiatā à fratre & contra matris uoluntatē extra Aegyptū nuptam accuſat. Contrà Gryphus orare, ne tam fœdum facinus facere cogatur, à nullo unquā maio

rum ſuorum inter tot domeſtica,tot externa bella poſt *uictoriã in fœminas ſæuitum, quas ſexus ipſe & periculis bellorum, & ſæuitiæ uictorum eximat:in hac uerò præter cõmune bellantium*nefas,accedere neceßitudinẽ ſanguinis: Quippe ipſius quæ tã cruente ſæuiat,ſororẽ equidẽ germanã eſſe,ſuã uerò conſobrinã: liberorum deinde communium materterã.His tot neceßitatibus ſanguinis adiicit ſupſtitionẽ tẽpli, quò abdita profugerit,tantoq́; religioſius colẽdos deos ſibi,quò magis his propitiis ac fauentibus uiciſſet:tum neq; occiſa illa,ſe uirium quicquã Cyricœno dempturum,nec ſeruaturum reddita.Sed quãtò Gryphus abnuit,tantò ſoror muliebri pertinacia accenditur, rata non miſericordiæ hæc uerba, ſed amoris eſſe.Itaq; uocatis ipſa militibus mittit, qui ſororẽ cõfoderent.Qui ut in templũ intrauerunt,cum euellere eam non poſſent,manus amplexantes deæ ſimulacrum præciderunt.Tunc Cleopatra execratione parricidarum mandata uiolatis numinibus,in ultionem ſui decidit. Nec multò pòſt repetita prælii congreßione,uictor Cyricœnus uxorem Gryphi Gryphinã,quæ paulò antè ſororẽ interfecerat,capit,eiusq́; ſupplicio uxoris manibus parentauit. At in Aegypto Cleopatra cum grauaretur ſocio regni, filio Ptolemæo,populũ in eum incitat,abductaq́; ei Seleuce uxore,eò indignius,quòd ex Seleuce iam duos filios habebat,exultare cogit,Accerſito minori filio Alexandro, & rege in locum fratris conſtituto:nec filium regno expuliſſe cõtenta,bello Cypri exulantem perſequitur: unde pulſo,interfecit ducẽ exercitus ſui, q; uiuum eum è manibus*dimiſiſſet: quanquã Ptolemæus uerecundia

*uictum hoſtem
*fas
*emiſiſſet :

mater-

materni belli, non uiribus minor ab inſula receßiſſet. Igitur Alexander territus hac matris crudelitate, & ipſe eã reliquit, PERICVLOSO REGNO SECVRAM AC TVTAM VITAM ANTEPONENS. *Cleopatra uerò timens ne maior filius* Ptolemæus *ab Cyricœno ad recuperandã* Aegyptum *auxilijs iuuaretur, ingẽtia* Grypho *auxilia, &* Seleucen *uxorẽ nupturã hoſti prioris mariti, mittit,* Alexandrumq; *filium per legatos in regnum reuocat: cui cum occultis inſidiis exitium machinaretur, occupata ab eodem interficitur, ſpiritumq; non fato, ſed parricidio dedit: &* Digna *prorſus hac mortis infamia, quæ etiã matrẽ thoro expulit, & duas filias uiduas alterno fratrum matrimonio fecit: et filio alteri in exilium acto, bellum intulit: alteri erepto regno exitium per inſidias machinata eſt.* Sed *nec* Alexandro *cædes tam nefanda inulta fuit.* Nã *ubi primùm cõpertum eſt, per ſcelus filii matrem interfectã, cõcurſu populi in exilium agitur, reuocatoq;* Ptolemæo *regnum redditur, qui neque cum matre bellum gerere uoluiſſet, nec à fratre armis repetere, quod prior poßedißet.* Dũ *hæc aguntur, frater eius expellicce ſuſceptus, cui pater* Cyrenarum *regnum teſtamento reliquerat, hærede populo* Romano *inſtituto, deceßit.* Iam *enim fortuna* Romana *porrigere ſe ad* Oriẽtalia *regna (nõ contenta* Italiæ *terminis) cœperat.* Itaque *& e a pars* Libyæ *prouincia facta eſt: poſteà* Creta, Ciliciaq; *piratico bello perdomitæ, in formam prouinciæ rediguntur.* Quo *facto, &* Syriæ *&* Aegypti *regna* **uicinitate* Romana *arctata, et quæ incremẽta de finitimis bellis quærere ſolebant, adẽpto uagandi arbitrio, uires ſuas*

*cum unitate

in

in perniciem ſuam conuerterunt: adeò, ut aſſiduis prælijs conſumpti, in contemptum finitimorum uenerint, prædæq; Arabum, genti imbelli anteà fuerint. Quorum rex Hierotimus, fiducia ſexcentorum filiorum, quos ex pellicibus ſuſceperat, diuiſis exercitibus nunc Aegyptum, nunc Syriam infeſtabat, magnumq; nomen Arabum, uiribus finitimorum exanguibus, fecerat.

Sexcenti filii Hierotimi regis.

IVSTINI LIBER XL.

MVTVIS fratrum odij, & mox filiorum inimicitiis parentum ſuccedentibus, cùm inexpiabili bello & reges, & regnum Syriæ conſumptum eſſet ad externa populus auxilia concurrit, peregrinosq; ſibi reges circumſpicere cœpit. Itaq; cum pars Mithridatum Ponticum, pars Ptolemæum ab Aegypto arceſſendum cenſeret, *occurreretq; quòd Mithridates implicitus bello Romano eſſet, Ptolemæus quoque hoſtis Syriæ ſemper fuiſſet, omnes in Tigrane regem Armeniæ conſenſerunt, inſtructum præter domeſticas uires, Parthicas ſocietate & Mithridatis affinitate. Igitur accitus in regnũ Syriæ, per XVIII. annos trãquillißimo regno potitus eſt, neque bello alium laceſſere, neque laceßitus inferre alii bellum neceſſe habuit. Sed ſicut ab hoſtibus tuta Syria fuit, ita terræmotu uaſtata eſt, quo centum ſeptuaginta hominum millia, & multæ urbes perierunt. Quod prodigium mutationem rerũ portendere aruſpices reſponderunt. Igitur Tigrane, à Lucullo uicto, rex Syriæ Antiochus, Cyricœni filius, ab eodẽ Lucullo appellatur. Sed quod Lucullus de-

*accideretq;

Terræmotus in Syria maximus.

derat, poſteà ademit Pompeius, qui poſcenti regnum reſpondit, ne uolenti quidem Syriæ, nedum recuſanti daturum ſe regem, qui XVIII. *annos, quibus* Tigranes Syriam *tenuit, in angulo* Ciliciæ *latuerit: uicto autẽ eo dẽ* Tigrane *à* Romanis, *alieni operis præmia poſtulet.* An. ab urbe cond. DCCXCIX. Conſulibus Tullio Cicerone, & C. Anton. Oroſius.
Igitur ut habenti regnum non ademerit, ita quo ceſſerit Tigrani *non daturum, quod tueri neſciat, ne rurſus* Syriam Iudæorum: *&* Arabum *latrocinijs infeſtam reddat.* Atque *ita* Syriam *in prouinciæ formam redigit, paulatimq́;* Oriens Romanorum, *diſcordia conſanguineorum regum, factus eſt.*

IVSTINI LIBER XLI.

PARTHI, *penes quos, uelut diuiſione orbis cum* Romanis *facta, nunc* Orientis *imperium eſt,* Scytharum *exules fuerunt.* Hoc *etiam ipſorum uocabulo manifeſtatur.* Nam Scythico *ſermone* Parthi *exules dicuntur.* Hi *&* Aſſyriorum, *&* Medorum *temporibus, inter* Orientales *populos oſcuriſſimi fuere.* Poſteà *quoque cum imperium* Orientis *à* Medis *ad* Perſas *translatum eſt, ueluti uulgus ſine nomine, præda uictorum fuere.* Poſtremò Macedonibus *triumphato* Oriente *ſeruierunt, ut cuiuis mirum uideatur, ad tantam eos felicitatem per uirtutem prouectos, ut imperent gentibus ſub quarum imperio ueluti ſeruile uulgus fuere.* A' Romanis *quoq; trinis bellis per maximos duces florentiſſimis temporibus laceſſiti, ſoli ex omnibus gentibus nõ ſolum pares, uerũetiam uictores fuere.* Quanquàm *plus gloriæ ſit, inter* Aſſyria *&* Medica,

Parthi exules.

dica, Perſicaq; memorata olim regna, & opulentiſſimum mille urbiũ Bactrianum imperium emergere potuiſſe, q̃ lõginqua bella uiciſſe. Præterea cùm grauibus Scythicis, & uicinalibus bellis aſsiduis uexati uarijsq; periculorum certaminibus urgerentur, ij domeſticis ſeditionibus Scythia pulſi, ſolitudines inter Hyrcaniam, & Dacas, & Arcos, & Spartanos, & Maianos furtim occupauere fines. Deinde non intercedentibus primò finitimis, poſtea etiam prohibentibus, in tantum protulere, ut non immenſa tantum iam, ac profunda camporũ, uerumetiam prærupta collum, montiumq; ardua occupauerint. Ex quo fit, ut Parthiæ pleraq; finium aut æſtus, aut frigoris magnitudo poſsideat, quippe cũ montes nix, & campos æſtus infeſtet. Adminiſtratio gentis poſt defectiorem Macedonici imperij, ſub regibus fuit. Proximus maieſtati regum, populorũ ordo eſt: ex hoc duces in bello, & hoc rectores in pace habentur. Sermo his inter Scythicũ Medumq; medius, ex utroq; mixtus: ueſtis olim ſui moris: poſteaquam acceſſere opes, ut Medis perlucida, ac fluida: armorum patrius ac Scythius mos: exercitũ nõ ut aliæ gentes liberorũ, ſed maiorem partem ſeruorum habent. Quorum uulgus, nulli manumittendi poteſtate permiſſa, ac per hoc omnibus ſeruis naſcentibus, in dies creſcit. hos pari cura ac liberos ſuos habent, & equitare & ſagittare magna induſtria docent. Locupletiſsimus ut quiſque eſt, ita plures in bello equites regi ſuo præbet. Denique Antonio bellum Parthis inferenti, cùm quinquaginta millia equitum occurrerent, ſoli * CCCCL. liberi fuere. Cominus in acie præliari neſciunt, obſeſſasq; expugnare urbes.

DCCC.

bes. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dā tibus: ſæpe etiam fugam ſimulant, ut incautiores aduer ſus uulnera inſequentes habeant. Signum his in prælio nō tuba, ſed tympano datur, nec pugnare diu poſſunt. Cæterū in tolerandi forent, ſi quantus his impetus eſt. uis tāta & perſeuerantia eſſet. Plerunq; in ipſo ardore certaminis prælia deſerūt, ac paulò pòſt pugnā ex fuga repetunt, & cum maximè uiciſſe te putes, tunc tibi diſcrimen ſubeundum ſit. Munimentum ipſis equisq́;, loricæ plumatæ ſunt, quæ utrunq; toto corpore tegunt. Auri argentiq́; nullus niſi in armis uſus. Vxores dulcedine uariæ libidinis ſinguli plures habent, nec ulla delicta adulterijs grauius uindicant. Quam ob rem fœminis non conuiuia tantum uirorū, uerumetiā conſpectū interdicunt. Carne non niſi uenatibus quæſita ueſcuntur. Equis omni tempore uectantur: illis bella, illis conuiuia, illis publica ac priuata officia obeunt: ſuper illos ire, conſiſtere, mercari, colloqui. Hoc deniq; diſcri men inter ſeruos liberosq́; eſſe, quòd ſerui pedibus, libe ri non niſi equis incedunt. Sepultura uulgò, aut auium, aut canum laniatus eſt: Nuda demum oſſa terra obruun tur. In ſuperſtitionibus ad curam deorum præcipua om nibus ueneratio eſt. Ingenia genti, tumida, ſeditioſa, fraudulenta, procacia. Quippe uiolentiam uiris, manſuetudinem mulieribus aſſignant: ſemper aut in externos, aut in domeſticos motus inquieti, natura taciti: ad faciendum, quàm ad dicendum promptiores: proinde ſecunda aduerſaq́; ſilentio tegunt. Principibus metu, non pudore parent: In libidinem proiecti, in cibum parci: fides dictis promiſſisq́; nulla, niſi quatenus ex pedit.

pedit. Poſt mortem Alexandri Magni, cum inter ſucceſſores eius Orientis regna diuiderentur, nullo Macedonum dignante Parthorum imperiū, Satagenori externo ſocio traditur. Hi poſtea ſeductis Macedonibus, in bellum ciuile cum cæteris ſuperioris Aſiæ populis Eumenem ſequuti ſunt; quo uicto, ad Antigonum tranſire. Poſt hunc à Nicanore Seleuco, ac mox ab Antiocho & ſucceſſoribus eius poſſeſſi: à cuius pro nepote Seleuco primum defecere. Primo Punico bello L. Manilio Piſone, Attilio Regulo conſulibus, huius defectionis impunitatem illis duorum fratrum regnum, Seleuci, & Antiochi diſcordia dedit: qui dum ſibi inuicem eripere regnum uolunt: perſequi defectores omiſerunt. Eodem tempore etiam Theodotus mille urbium Bactrianorum præfectus, defecit, regemq; ſe appellari iuſſit: quod exemplum ſequuti totius Orientis populi à Macedonibus defecere. Erat eo tempore Arſaces uir, ſicut incertæ originis, ita uirtutis expertæ. Hic ſolitus latrociniȷs & rapto uiuere, accepta opinione Seleucum à Gallis in Aſia uictum, ſolutus regis metu cum prædonum manu Parthos ingreſſus, præfectum eorum Andragoram oppreſſit, ſublatoq; eo, imperium gentis inuaſit. Non magno deinde pòſt tempore, Hyrcanorum quoque regnum occupauit, atque ita duarum ciuitatum imperio prædictus, grandem exercitum parat, metu Seleuci & Theodoti Bactrianorum regis. Sed citò morte Theodoti, metu liberatur, cum filio eius, & ipſo Theodoto fœdus ac pacem fecit: nec multo pòſt cum Seleuco rege ad defectores perſequendos ueniente, congre

greſſus, uictor fuit: quem diem Parthi exinde ſolẽnem, uelut initium libertatis obſeruant. Reuocato deinde Seleuco, nouis motibus in Aſiam dato laxamento, regnũ Parthicum format, militem legit, caſtella munit, ciuitates firmat, urbem quoq; nomine *Claram in monte Thaborreno condit: Cuius loci ea conditio eſt, ut neq; munitius quicquam eſſe, neq; amœnius poſſit: Ita enim & præruptis rupibus undiq; cingitur ut tutela loci nullis defenſoribus egeat, & ſoli circumiacentis tanta ubertas eſt ut proprijs opibus expleatur. Iam fontium ac ſyluarum ea copia eſt, ut & aquarum abundantia erigetur, & uenationum uoluptatibus exornetur. Sic Arſaces quæſito ſimul, conſtitutoq; regno, non minus memorabilis Parthis, q̃ Perſis Cyrus, Macedonibus Alexãder Romanis Romulus, matura ſenectute decedit. Cuius memoriæ hunc honorẽ Parthi tribuerunt, ut omnes exinde reges ſuos Arſacis nomine nuncupent. Huius filius & ſucceſſor regni. Arſaces & ipſe nomine aduerſus Antiochum Seleuci filium, centum millibus peditum, et XX. millibus equitum inſtructus, mira uirtute pugnauit: ad poſtremũ in ſocietatem eius aſſumptus eſt. Tertius Parthis rex, Pampacius fuit, ſed & ipſe Arſaces dictus: nam (ſicut ſupra dictum eſt) omnes reges ſuos hoc nomine, ſicuti Romani Cæſares, auguſtosq;, cognominauerunt. His actis in regno XII. annis deceſſit, relictis duobus filijs, Mithridate & Pharnace, quorum maior Pharnaces more gentis, hæres regni, Mardos ualidam gentem bello domuit, nec multo pòſt deceſſit, multis filiis relictis: quibus præteritis, fratri potiſſimum Mithridati, inſignis uirtutis uiro, reliquit impe-

*Daram,

Arſaces reges Parthorum.

rium plus regno quàm patrio deberi nomini ratus potiusq; patriæ, quàm liberis conſulendum. Eodem fermè tempore, ſicuti in Parthis Mithridates, ita in Bactris Eucratides, magni uterq; uiri regna ineunt. Sed Parthorum fortuna felicior, ad ſummum hoc duce imperii faſtigium eos perduxit. Bactriani autem per uaria bella iactati, non regnum tantum uerumetiam libertatem amiſerunt: ſiquidem Sogdianorum & Dranganitanorum, Indorumq; bellis fatigati, ad poſtremum ab inualidioribus Parthis, uelut exangues, oppreſſi ſunt. Multa tamen Eucratides bella, magna uirtute geſſit: quibus attritus, cum obſidionem demetrii regis Indorum pateretur, cum CCC. *militibus LX. millia hoſtium aſſiduis eruptionibus uicit. Quinto itaq; menſe liberatus, Indiam in poteſtatem redegit. Vnde cum ſe reciperet, à filio quem ſocium regni fecerat, in itinere interficitur: qui non diſſimulato parricidio, uelut hoſtem, non patrem interfeciſſet, & per ſanguinem eius currum egit, & corpus adiici inſepultum iuſſit. Dum hæc apud Bactros geruntur, interim inter Parthos & Medos bellum oritur: cum uarius utriuſque populi caſus fuiſſet, ad poſtremum uictoria penes Parthos fuit. His uiribus auctus Mithridates, Mediæ Bachaſum in regno præponit, ipſe in Hyrcaniam proficiſcitur. Vnde reuerſus, bellum cum Elimeorum rege geſſit, quo uicto hanc quoque gentem regno adiecit, imperiumq; Parthorum à monte caucaſo multis populis in ditionem redactis, uſque ad flumen Euphratem protulit. Atque ita aduerſa ualetudine arreptus, non minor Arſace pro auo glorioſa ſenectute deceſſit.

*millibus

Nulla fides regni ſociis omniſq; poteſtas, Impatiens conſortis erit. Lucanus.

POST necem Mithridatis, Parthorum regis, Phrahartes filius eius rex conſtituitur: qui cum inferre bellum in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni Syriæ ſtatuiſſet: Schytharum motibus ad ſua defendenda reuocatur. Nanq; Scythæ in Auxilium Parthorum aduerſus Antiochum, Syriæ regem, mercede ſolicitati quum confecto iam bello ſuperueniſſent, in calumnia tardius lati auxilii mercede fraudarentur, dolentes tantum iis itineris fruſtra menſum, quum uel ſtipendium pro uexatione, uel alium hoſtem dari ſibi poſcerent, ſuperbo reſponſo offenſi, fines Parthorum ueſtare cœperunt. Igitur Phrahartes cũ aduerſus Scythas proficiſceretur, ad tutelã regni reliquit Hymerum quẽdam pueritiæ ſibi flore conciliatum: qui tyrannica crudelitate oblitus, & uitæ præteritæ, & uicarii officii, Babilonios, multasq; alias ciuitates importunè uexauit. Ipſe autem Phrahartes exercitum Græcorum, quẽ bello Antiochi captum crudeliter ſuperbeq; tractauerat, in bellum ſecum ducit: immemor prorſus, q̃ hoſtiles eorum animos nec captiuitas, minuerat, & inſuper iniuriarum indignitas exacerbauerat. Itaq; cum inclinatã Parthorum aciem uidiſſent, arma ad hoſtes tranſtulerunt, & diucupitam captiuitatis ultionem exercitus Parthici, & ipſius Phrahartis regis cruenta cæde exequuti ſunt. In huius locum Arthabanus, patruus eius rex ſubſtituitur: Scythæ autem contenti uictoria, populata Parthia, in patriam reuertuntur. Sed Arthabanus bello Colchatariis illato, in brachio uulneratus

tus, ſtatim decedit. Huic Mithridates *filius ſuccedit, cui res geſtæ* Magnũ *cognomen dedere.* Quippe *claritatẽ parentũ æmulatione uirtutis accenſus, animi magnitudine ſupergreditur.* Multa *igitur bella cũ finitimis magna uirtute geßit, multosq́; populos* Parthico *regno addidit.* Sed *& cũ* Scythis *proſperè aliquoties dimicauit, ultorq́; iniuriæ parentum fuit. ad poſtremum* Artoadiſti, Armeniorũ *regi, bellum intulit.* Sed *quoniã ad* Armeniã *tranſitũ facimus, origo eius paulo altius repetenda eſt.* Neq;.*n.ſilentio præteriri tantũ regnũ fas eſt, quũ fines eius poſt* Parthiã *omniũ regnorũ magnitudinem ſuperent.* Siquidẽ Armenia *à* Cappadocia *uſq́; undecies centena millia ad mare* Caſpiũ *patet, ſed in latitudinem millia paſſuum ſeptingenta porrrigitur.* Cõdita *eſt autẽ ab* Armenio, Iaſonis Theſſali *comite: quem cũ perditũ propter inſignem periculoſamq́; regno ſuo uirtutem* Pelias *rex cuperet denuntiata militia, in* Colchos *eũ abire iubet, pellemq́; arietis memorabilẽ gentibus reportare: ſperans interitũ uiri, aut ex periculo tã longæ nauigationis, aut ex bello tã profundæ barbariæ* Igitur Iaſon *diuulgata opinione tã glorioſæ expeditionis, cum ad eũ certatim principes iuuentutis totius ferme orbis concurrerent, exercitum fortißimorũ uirorum, qui* Argonautæ *cognominati ſunt, comparauit.* Quem *quũ magnis rebus geſtis incolumẽ reduxiſſet, rurſus à* Peliæ *filijs* Theſſalia *pulſus, magna ui cũ ingenti multitudine, quæ ad famam uirtutis eius ex omnibus gentibus quotidie confluebat, comite* Medea *uxore, quam repudiatam miſeratione exilij rurſum receperat, &* Medeo *priuigno ab* Aegeo *rege* Athe- *nienſium*

Armeniæ deſcriptio

Vellus aureum.

Argonautæ.

hienſtū genito, Colchos repetiuit, ſocerūq; etiā regno pulsū reſtituit. Magna deinde bella cū finitimis geſſit, captasq; ciuitates partim regno ſoceri, ad abolendā ſuperiores militiæ iniuriā, qua & filiam eius Medeā abduxerat, & filium Aeetæ Aegialum interfecerat, adiūxit; partim populis quos ſecū adduxerat, aſſignauit. Primus humanorum poſt Herculem & Liberum, qui reges Orientis fuiſſe traduntur, eam cœli plagā domuiſſe dicitur. Populis quibuſdam Phrygium & Anſiſtratum aurigas Caſtoris & Pollucis duces aſſignauit: cū Albanis fœdus percuſſit, qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum Geryone extincto, armenta eius p Italiam duceret, ſecuti dicuntur, quiq; memores Italicæ originis, exercitum Cn. Pompeii bello Mithridatico fratres ſalutauere. Itaque Iaſoni totus ferme Oriēs, ut cōditori diuinos honores, templaq; cōſtituit, quæ Parmenion dux Alexandri Magni, poſt multos annos dirui iuſſit, ne cuiuſquam nomen in Oriente uenerabilius quàm Alexandri eſſet. Poſt mortem Iaſonis, Medus æmulus uirtutis eius, in honorē matris Medeæ, Medeā urbē condidit, regnumq; ex nomine ſuo Medorum cōſtituit, ſub cuius maieſtate Orientis poſteà imperium fuit. Albanis uicinæ Amazones ſunt, quarum reginā Thaleſtrem concubitum Alexandri petiſſe, multi autores prodidere. Armenius quoque & ipſe Theſſalus, unus de numero ducū Iaſonis, recollecta multitudine, quæ amiſſo Iaſone rege paſſim uagabatur, Armeniā cōdit, à cuius montibus Tigris fluuius modicis primò incrementis naſcitur: interiecto deinde aliquanto ſpatio, ſub terras mergitur, atq; ita poſt XXV. millium paſſuū*

Medi undè dicti.

*omne poſteà.

Loco nomē eſt E longē ſine.

Tigris a celeritate incipit uocari: ita enim Medi ſagittam appellant. Plin. libro ſexto.

grande iã flumen in regione Sophone emergit, ac ſic in paludes Euphratis recipitur. Igitur Mithridates rex Parthorum, *poſt bellũ* Armeniæ. *propter crudelitatẽ à ſenatu Parthico regno pellitur*. Frater eius* Horodes *cũ regnũ uacans occupaſſet*, Babyloniam, *quò* Mithridates *cõfugerat, diu obſidet & fame coactos in deditionem opidanos compellit*. Mithridates *autem fiducia cognations ultro ſe in poteſtatẽ* Herodis *tradit*. Sed Horodes *plus hoſtẽ, quã fratrẽ cogitans, in conſpectu ſuo trucidari eũ iuſsit: & poſt hæc, bella cum* Romanis *geſſit*, Craſſumq́; *imperatorem cũ filio, & omni exercitu* Romano *deleuit*. Huius *filius* Pacorus *miſſus ad perſequendas* Romani *belli reliquias, magnis rebus in* Syria *geſtis, in* Parthiam *patri ſuſpectus reuocatur, quo abſente, exercitus* Parthorum *relictus in* Syria, *à* Caſsio *Quæſtore* Craſsi *cum omnibus ducibus trucidatur*. His *itaq; geſtis, non magno pòſt tẽpore* Romanis *inter* Cæſarẽ Pompeiũq́; *ciuile bellũ oritur, in quo* Parthi Pompeianarũ *partiũ fuere, & propter amicitiã cũ* Põpeio *bello* Mithridatico *iunctã, & propter* Craſsi *necem, cuius filiũ in partibus* Cæſaris *eſſe audierant, quem ultorẽ patris uictore* Cæſare *futurum: nõ dubitabant*. Itaq; *uictis partibus* Pompeianis *&* Caſsio *&* Bruto, *auxilia aduerſus* Auguſtum *&* Antoniũ *miſere: & poſt belli finem rurſum* Pacoro *duce, cum* Labieno *inita ſocietate*, Syriam *&* Aſiam *uaſtauere: caſtraq́;* Vẽtidij, *qui poſt* Caſsium *abſente* Pacoro *exercitũ* Parthicũ *fuderat, magna mole aggrediuntur: ſed ille ſimulato timore, diu ſe continuit, & inſultare* Parthos *aliquantiſper paſſus eſt: Ad poſtremũ in ſecuros lætosq́; partem legionum emiſit*,

*Hyrodes à Plu. appellatur.

*emiſit,quarum impetu fuſi Parthi in diuerſa abiere.Pacorus autem cum fugientes ſuos abduxiſſe ſecũ legiones Romanas putaret,caſtra Ventidij,ueluti ſine defenſoribus,aggreditur.Tunc Ventidius reliqua parte legionum emiſſa,uniuerſam Parthorũ manũ cũ rege ipſo Pacoro interfecit:nec ullo bello Parthi unquam maius uulnus acceperunt. Hæc cũ nuntiata in Parthia eſſent, Horodes pater Pacori,qui paulò antè uaſtatam Syriã, occupatam Aſiam à Parthis audierat, uictoremq; Pacorum Romanorum gloriabatur repentè filij morte, exercitus clade audita,ex dolore ad furorem uertitur. Multis diebus nõ alloqui quenquam,non cibum ſumere, non uocem mittere ita ut mutus factus uideretur.Poſt multos deinde dies,ubi dolor uocẽ laxauerat,nihil aliud quam Pacorũ uocabat:Pacorus illi uideri,Pacorus audiri uidebatur:cum illo loqui,cũ illo cõſiſtere: interdum quaſi amiſſũ flebiliter dolebat.Poſt lõgũ deinde luctũ, alia ſolicitudo miſerandum ſenem inuadit,quẽ ex numero xxx.filiorum in locũ Pacori regem conſtituat.Multæ pellices,ex quibus generata tãta iuuentus erat,pro ſuis quæq; ſolicitæ,animũ ſenis obſidebant. Sed fatum Parthiæ fecit,in qua iam quaſi ſolenne eſt reges parricidas haberi,ut ſceleratiſſimus omnium & ipſe Phrahartes nomine,Rex ſtatueretur.Itaq; ſtatim quaſi nollet mori naturaliter,patrem interficit, fratres quoq; xxx.trucidat.ſed nec in filijs ceſſant parricidia.Nã cũ infeſtos ſibi optimates propter aſſidua ſcelera uideret,*nec eſſet qui nominatim rex poſſet creari adultũ filiũ interfici iubet. Huic Antonius propter auxilium aduerſus ſe,& Cæſarẽ latum, bellum cum ſedecim uali-*

*nec eſſet qui nominari rex poſſet adul.

diſsimilis legionibus intulit: ſed grauiter multis prælijs uexatus, à Parthia refugit: qua uictoria inſolentior Phrahartes redditus, cùm multa crudeliter conſuleret, in exilium à populo ſuo pellitur. Itaq; *cùm magno tēpore finitimas ciuitates, & ad poſtremum Scythas precibus fatigaſſet, Scytharum maximo auxilio in regnū reſtituitur.* Hoc *abſente, regem Parthi Tyridatem quēdam conſtituerant: qui audito Scytharum aduentu magna amicorum manu ad Cæſarem, in Hiſpaniam bellum tunc temporis gerentem profugit, obſidem Cæſari minimū filiū Phrahartis ferens, quem negligentius cuſtoditum rapuerat.* Quo cognito, *Phrahartes legatos ſtatim ad Cæſarē mittit, ſeruum ſuum Tyridatem, & filium remitti ſibi poſtulat. Cæſar & legatione Phrahartis audita, & Tyridatis poſtulatis cognitis (nā & ipſe reſtitui in regnum deſiderabat, iuris Romanorum futurā Parthiā affirmās, ſi eius regnum muneris eorū fuiſſet) neq; Tyridatem dediturum ſe Parthis dixit, neque aduerſus Parthos Tyridati auxilia daturum: Ne tamen à Cæſare nihil per omnia obtentū uideretur, Phrahartì filiū ſine prætio remiſit, & Tyridati quo ad manere apud Romanos uellet, oppulentum ſumptum præberi iuſsit.* Poſt *hæc finito Hiſpano bello, cum in Syriā ad componendum Orientis ſtatum perueniſſet, metum Phraharti iniunxit, ne bellum Parthiæ uellet inferre. Itaq; tota Parthia captiui ex Caſsiano, ſiue Antonij exercitu recollecti, ſignaq; cum his militaria Auguſto remiſſa. Sed & filii nepoteſq; Phrahartis obſides Auguſto dati: pluſq; Cæſar magnitudine nominis ſui fecit, quam armis alius imperator facere potuiſſet.*

IVSTINI LIBER XLIII.

PARTHICIS, Orientalibusq́;, ac totius propemodum orbis rebus expeditis, ad initia Romanæ urbis Trogus, uelut poſt longam peregrinationem domum reuertitur: ingrati ciuis officium exiſtimans, ſi cum omnium gentium res geſtas illuſtrauerit, de ſola tantum patria taceat. Breuiter igitur initia Romani imperij perſtringit, ut nec modum propoſiti operis excedat, nec utiq; originem urbis, quæ eſt caput totius orbis, ſilentio prætermittat. Italiæ cultores primi Ab origines fuere: quorum rex Saturnus tantæ iuſtitiæ fuiſſe dicitur, ut neq; ſeruierit ſub illo quiſquam, neq; quicquam priuatæ rei habuerit: ſed omnia communia & indiuiſa omnibus fuerint, ueluti unum cunctis patrimonium eſſet. Ob cuius exempli memoriam cautum eſt ut Saturnalibus exæquato omnium iure, paßim in conuiuijs ſerui cum dominis recumbant. Italia regis nomine, Saturnia appellata eſt: & mons quem inhabitabat, Saturnus: in quo nunc ueluti à Ioue, pulſo ſedibus ſuis Saturno, Capitolium eſt. Poſt hunc tertio loco regnaſſe Faunum ferunt, ſub quo Euander ab Arcadiæ urbe Pallanteo, in Italiam cum mediocri turba popularium uenit, cui Faunus & agros & montẽ, quem ille poſtea Palatinum appellauit, benignè aßignauit. In huius radicibus templum Lyceo, quem Græci Pana, Romani Lupercum appellant, conſtituit: ipſum dei ſimulacrum nudum caprina pelle amictum eſt, quo habitu nunc Romæ Lupercalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine Fatua, quæ aßiduè diuino ſpiritu impleta, uelut per furorem

Ideo ærariũ Romæ uoluebant eſſe in templo Saturni.

Faunus in Arcadia tẽpla Lyceus habet. Oui.

Fatua

rorem

rorem futura præmonebat. Vnde adhuc qui inſpirari ſolẽt, fatuari dicũtur. Ex *filia* Fauni *&* Hercule, *qui eodem tempore extincto Geryone, armenta uictoriæ præmia per* Italiam *ducebat ſtupro cõceptus* Latinus, *procreatur. Quo tenente regnũ* Aeneas *ab* Ilio, Troia *à* Græcis *expugnata, in* Italiam *uenit: ſtatimq; prælio exceptus, cum in aciem exercitum eduxiſſet, & ad colloquium uocatus, tantã admirationẽ ſui* Latino *præbuit: ut in ſocietatem regni reciperetur: &* Lauinia *in matrimonium data, ei gener aſciſceretur.* Poſt *hæc commune utriuſq; bellũ aduerſus* Turnum Rutilorum *regem, propter fraudatas* Lauiniæ *nuptias fuit, in quo &* Turnus *&* Latinus *interierunt.* Igitur *cũ* Aeneas *iure uictoriæ utroq; populo potiretur, urbem ex nomine uxoris* Lauiniæ *condidit.* Bellũ *deinde aduerſus* Mezentiũ, *regẽ* Hetruſcorum, *geſſit: in quo cum ipſe occidiſſet, in locum eius* Aſcanius *filius ſuceſſit: qui* Lauinio *relicto, longam* Albã *cõdidit, quæ trecentis annis caput regni fuit.* Poſt *multos deinde urbis huius reges, ad poſtremũ* Numitor *&* Amulius *regno potiti ſunt.* Sed Amulius *cum ætate potiorẽ* Numitorem *oppreſſiſſet: filiam eius* Rheã *in perpetuã uirginitatẽ, ne quis uindex regni ſexus uirilis ex genere* Numitoris *oriretur, *demerſit: addita iniuriæ ſpecie honoris, ut nõ damnata, ſed ſacerdos electa uideretur.* Igitur *clauſa in luco* Marti *ſacro, duos pueros incertũ ſtupro, an ex* Marte *cõceptos enixa eſt.* Quo *cognito,* Amulius *multiplicato metu prouentu duorũ, pueros exponi iubet, & puellã uinculis onerat ex quorũ iniuria deceſſit.* Sed *fortuna origini* Romanæ *proſpiciens, pueros lupæ alendos obtulit,*

Lauiniũ

*demiſit:

obtulit,quã amiſsis catulis,diſtenta ubera exinanire cu piens,nutricẽ ſe infantibus præbuit. quum ſæpius ad paruulos ueluti ad catulos reuerteretur rem Fauſtulus paſtor animaduertit,ſubtractosq; feræ inter greges pecorũ agreſti uita nutriuit.Maritos pueros fuiſſe,ſiue q̃ in loco Martis enixi ſunt,ſiue q̃ à lupa, quæ in tutela Martis eſt,nutriti,uelut manifeſtis argumentis creditũ eſt.Nomina pueris,alteri Remo,alteri Romulo fuere.Adulti inter paſtores de uirtute quotidiana certamina & uires & pernicitatem auxere. Igitur cũ latrones à rapina pecorum induſtriè frequenterq; ſummouerent,Remus ab iiſdẽ latronibus captus,& ueluti ipſe eſſet, quod in alijs prohibebat,regi offertur: crimini datur,quaſi greges Numitoris infeſtare ſolitus eſſet.Tunc à rege in ultionem Numitori traditur. Sed Numitor adoleſcentia iuuenis permotus,& in ſuſpicione expoſui nepotis adductus, cum eum nunc lineamentorũ filiæ ſimilitudo,nunc ætas expoſitionis temporibus congruens,anxiũ teneret, repentè Fauſtulus cum Romulo ſuperuenit,à quo origine cognita puerorũ,facta cõſpiratione,& adoleſcẽtes in ultionẽ maternæ necis, & Numitor in uindictam erepti regni armantur.Occiſo Amulio regnum. Numitori reſtituitur, & ibi urbs Romana ab adoleſcentibus conditur.Tunc & ſenatus cẽtum ſeniorũ,qui patres dicti ſunt,cõſtituitur: tunc & uicinis cõnubia paſtorum dedignãtibus,uirgines Sabinæ rapiuntur finitimisq; populis armis ſubiectis,primum Italiæ,mox orbis imperiũ quæſitum.Per ea adhuc tẽpora reges HASTAS PRO DIADEMATE HABEBANT, quas Græci σκῆπτρα dixere.Nam & ab origine re-

Quia deus, autor culpæ honeſtior erat. Li.

Romã quis extruxerit, uarie ſcribunt autores.Vide Solinum.

Sceptra.

nc re-

ne rerum pro diis immortalibus ueteres haſtas coluę re: ob cuius religionis memoriã, adhuc deorum ſimulaęcris haſtæ addũtur, Tẽporibus Tarquinij regis, ex Aſia Phocenſiũ iuuentus, oſtio Tiberis inuecta, amicitiã cũ Romanis iunxit: inde in ultimos Galliæ ſinus nauibus profecta, Maſſiliã inter Ligures, & feras gentes Gallorum cõdidit: magnaſq; res, ſiue dum armis ſe aduerſus Gallicã feritatem tuentur, ſiue dũ ultro laceſſunt, à quibus fuerant antè laceſſiti geſſerunt. Nanq; Phocenſes ex ignauitate ac macie terræ coacti, ſtudioſius mare q̃ terras exercuerũt, piſcando, mercãdo: plerunq; etiã latrocinio maris (qđ illis tẽporibus gloria habebatur) uitã tolerabãt. Itaq; in ultimã Oceãi orã procedere auſi, in ſinum Gallicũ oſtio Rhodani amnis deuenere. Cuius loci amœnitate capti, reuerſi domũ, referentes quæ uiderant, plures ſolicitauere. Duces claſſi Furius & Peranus fuere Itaq; ad regẽ Segoregiorum, Senanum nomine, in cuius finibus urbem cõdere geſtiebãt, amicitiã petẽtes conueniunt. Fortè eo die rex occupatus in apparatu nuptiarũ Gyptis filiæ erat, quã more gẽtis electo inter epulas genero, nuptũ tradere illi parabat. Itaque cũ ad nuptias inuitati omnes *proceſſiſſet, rogantur & Græci hoſpites ad conuiuiũ introducta. deinde uirgo, cũ iuberetur à patre aquã porrigere ei quem uirũ eligeret, tunc omiſſis omnibus ad Græcos conuerſa, aquã Perano porrigit: qui factus ex hoſpite gener, locũ cõdendæ urbis à ſocero accepit. Condita igitur Maſſilia eſt prope oſtia Rhodani amnis in remotu ſinu, ueluti in angulo maris. Sed Ligures incremẽtis urbis inuidẽtes, Græcos aſſiduis bellis fatigabãt. Qui pericula propul-

*proci eſſent,

*pulſando intantũ enituerũt, ut uictis hoſtibus in *Ca‑ pertinis agris multas colonias cõſtituerẽt.* Ab his igitur *Galli, & uſum uitæ cultioris, depoſita, & manſuefacta barbaria & agrorũ cultus, & urbes mœnibus cingere didicerũt.* Tũc *& legibus, nõ armis uiuere: tũc & uitẽ putare tũc oliuã ſerere cõſueuerũt:* Adeoq; *magnus & hominibus et rebus impoſitus eſt nitor, ut non* Græcia *in* Galliã *emigraſſe, ſed* Gallia *in* Græciã *trãslata uide retur.* Mortuo *rege* Senato Segoregiorũ, *à quo locus ac ceptus cõdẽdæ urbis fuerat, cũ regno filius eius ſucceſ‑ ſiſſet* Cõmanus, *affirmãte regulo quodã, quãdoq; Maſſi liã exitio finitimis populis futurã opprimẽdãq; in ipſo ortu, ne mox ualidior ipsũ obrueret, ſubnectit et illã fa bulã: canẽ aliquãdo partu grauidã locũ à paſtore pre‑ cario petiiſſe, in quo pareret: quo obtẽto, iterato petiiſ ſe, ut ſibi educare eodẽ loco catulos liceret, ad poſtre‑ mũ adultis catulis fultã domeſtico præſidio proprieta tẽ loci ſibi uẽdicaſſe:* Nõ *aliter* Maſſiliẽſes, *q nũc inqui lini uideãtur, quãdoq; dominos regionũ futuros.* His *in citatus rex, inſidias* Masſiliẽſibus *extruit.* Ita *ſolenni* Floraliorũ *die, multos fortes ac ſtrenuos uiros hoſpi tii iure miſit in urbẽ plures *ſcirpis latẽtes, frõdibusq; ſuptectos induci uehiculis iubet, et ipſe cũ exercitu in proximis mõtibus deliteſcit, ut quũ nocte prædictis ap tæ portæ forẽt, tẽpeſtiuẽ ad inſidias adeſſẽt, urbẽq; ſom no ac uino ſepultã armati inuaderent. Sed has inſidias mulier quædã regis cognata prodidit, quæ adulterari cũ* Græco *adoleſcẽte ſolita, in amplexu iuuenis miſera ta formã eius, inſidias apit, periculũq; declinare iubet.* Ille *rẽ ſtatim ad magiſtratus defert, atq; ita patefactis*

* *capti uis*

Quandoq; pro aliquã do.

* *ſcirpeis*

inſidijs

Inde etiam eſt quod cũ telo nemini licuit intrare urbẽ Val. Ma. lib. 2.

inſidiis, Ligures cõprehẽdũtur, latẽteſq; de ſcirpis protrahũtur. Quibus omnibus interfectis, inſidiãti regi inſidiæ tẽdũtur. Cæſa ſunt cũ ipſo rege hoſtiũ ſeptẽ millia. Exinde *Maßilienſes feſtis diebus portas claudere, uigilias agere, ſtationẽ in muris obſeruare peregrinos recognoſcere, curas habere, ac ueluti bellũ habeant, ſic urbẽ pacis tẽporibus cuſtodire: adeo illic bene inſtituta nõ tẽporũ neceßitate, ſed rectè faciẽdi cõſuetudine ſeruãtur.* Pòſt *hæc illis magna cũ* Liguribus *. magna cum Gallis fuere bella: quæ res & urbis gloriã auxit, & uirtutẽ Græcorũ multiplicata uictoria, celebrẽ inter finitimos reddidit.* Carthaginienſiũ *quoq; exercitus, cum bellũ captis piſcatorum nauibus ortũ eſſet, ſæpe fudẽrũt, pacemq; uictis dederunt: cũ* Hiſpanis *amicitiam iũxerũt cum* Romanis *propè ab initio conditæ urbis fœdus ſumma fide cuſtodierũt, auxiliiſq; in omnibus bellis induſtriè ſocios iuuerant: quæ res illis & uirium fiduciam auxit, & pacem ab hoſtibus præſtitit. Cum igitur* Maßilia *fama rerum geſtarum, & abundantia opum, & uirium gloria uirente floreret, repentè finitimi populi ad nomen* Maßiliẽſiũ *delendum, ueluti ad cõmune extinguendum incendium cõcurrunt.* Dux *cõſenſu omnium* Caramãdus *regulus eligitur, qui cũ magno exercitu lectißimorũ uirorũ urbem hoſtium obſideret, per quietem ſpecie toruæ mulieris, quæ ſe deã dicebat, exterritus, ultro pacem cum* Maßilienſibus *fecit: petitoq; ut intrare urbem, & deos eorum adorare liceret, cum in arcem* Mineruæ *ueniſſet, conſpecto in porticibus ſimulacro deæ, quàm per quietẽ uiderat, repẽtè exclamat, illam eſſe, quæ ſe nocte exterruiſſet, illã, quæ recedere.*

*cedere ab obſidione iuſsiſſet. Gratulatusq́; Maßilienſibus, quod animaduerteret eos ad curam deorum immortaliũ pertinere: torque aureo donata dea, in perpetuũ amicitiam cum Maßilienſibus iunxit. Parta pace, & ſecuritate fundata, reuertentes à Delphis Maßilienſium legati quo mißi munera Apollini tulerant, audiuerant urbem Romanam à Gallis captam incenſamq́;. Quam rem nuntiatam domi publico funere Maßilienſes proſequuti ſunt, aurumq́; & argentum publicum & priuatum contulerunt, ad explendum pondus Gallis, à quibus redemptam pacem cognouerant. Ob quod meritum & immunitas illis decreta, & locus ſpectaculorum in ſenatu datus, & fœdus æquo iure percuſſum. In poſtremo libro, Trogus maiores ſuos à Volſcis originem ducere, auum ſuum Trogum Pompeium Sertoriano bello ciuitatem Cn. Pompeio*pepercîſſe dicit patruum Mithridatico bello turmas equitum ſub eodem Pompeio duxiſſe, patrẽ quoq; ſub Caio Cæſare militaſſe, epiſtolarumq́; & legationũ, ſimul et anuli curã habuiſſe.*

* percepiſſe

Anuli cura, quæ hodie penes Cancellarios ut uulgo appellantur est.

IVSTINI LIBER XLIIII.

HISPANIA *ſicuti Europæ terminos claudit, ita et huius operis finis futura eſt. Hãc ueteres ab Ibero omne primũ Iberiam poſteà ab Hiſpalo Hiſpaniam cognominauerunt. Hæc inter Africam & Galliam poſita, Oceani freto, & Pyrenæis mõtibus clauditur. Sicut minor utraq; terra, ita utraq; fertilior. Nã neq; ut Africa uiolento ſole torretur, neq; ut Gallia aßiduis uẽtis fatigatur: ſed media inter utrãq;, hinc temperato calore,*

Græci. Pli.

lore, inde felicibus & tempeſtiuis imbribus, in omnia frugũ genera fœcũda eſt, adeò ut nõ ipſis tantũ incolis uerumetiam Italiæ, urbiq́; Romanæ cunctarum rerum
ſuppetat *abundantiã* ſufficiat. Hinc enim non frumenti tantùm copia magna eſt, uerumetiã uini, mellis, oleiq́; nec ferri ſolũ materia præcipua eſt, ſed et equorũ pernices greges: nec ſumma tantùm terræ laudanda bona uerùm & abſtruſorum metallorum felices diuitiæ. Iam lini, ſpartiq́; uis ingens, minij certè nulla feracior terra. In hac curſus amniũ non torrentes, rapidiq́; ut noceant, ſed lenes, & uineis campisq́; irrigui, æſtuarijsq́; Oceani affatim piſcoſi. Pleriq; etiã diuites auro, quod in laudibus*
Quacunq; ambitur mari. Plinius. liber ult. *uehunt. Vno tantũ Pyrænei montis dorſo adhæret Galliæ, reliquis partibus undiq; in orbẽ mari cingitur. Forma terræ propè quadrata, niſi quòd arctantibus freti litoribus in Pyrenæũ cogit. Porrò Pyrenæi montis ſpatium ſexcenta millia paſſuum efficit. Salubritas cœli per omnem Hiſpaniam, æqualisq́; aeris ſpiritus, nulla paludum graui nebula inficitur. Huc accedunt marinæ auræ undiq; aduerſus aſſidui flatus, quibus omnẽ prouinciam penetrantibus, euentilato terreſtri ſpiritu, præcipua omnibus ſanitas redditur. Corpora hominum ad inediam, laboremq́;, animi ad mortem parati. Dura omnibus & ſtricta parſimonia, bellum quàm otium malunt. Si extraneus deeſt, domi hoſtẽ quærunt. Sæpe tormentis pro ſilentio rerum creditarum immortui: adeò illis fortior taciturnitatis cura, quàm uitæ celebratur. Eadem*
Interfecto Aſdrubale. Va. M. *etiam bello Punico ſerui illius patientia, qui ultus dominum inter tormenta riſu exultauit, ſerenaq́; lætitia crudelitatem torquentium uicit. Velocitas genti*

pernix

pernix, inquies, animus plurimis militares equi, & arma ſanguine ipſorũ chariora. Nullus, *niſi feſtis diebus, epularũ apparatus.* Aqua calida lauari poſt ſecundum *bellum* Punicum *à* Romanis *didicere.* In *tanta ſeculorũ ſeriæ nullus illis dux magnus, præter* Viriatum *fuit, qui annos decem* Romanos *uaria uictoria fatigauit (adeò feris propriora, quàm hominibus ingenia ſunt) quem ipſum non iudicio populi electum, ſed ut cauendi ſcientẽ, declinandorumq; periculorum peritum, ſequuti ſunt.* Cuius *ea uirtus continentiaq; fuit, cum* Conſulares *exercitus frequenter uicerit, tantis rebus geſtis non armorum, non ueſtis cultum, non deniq; uictum mutauerit, ſed in eo habitu, quo primũ bellare cœpit, pſeuerauerit ut quiuis gregarius miles ipſo imperatore etiam opulètior uideretur.* In Luſitanis *iuxta fluuiũ* Tagũ, *equas uento concipere multi auctores prodiderunt: quæ fabulæ ex equarum fœcunditate, & gregum multitudine natæ ſunt, qui tanti in* Gallecia & Luſitania, *ac tam pernices uiſuntur, ut non immeritò ipſo uento concepti uideantur.* Galleci *autem* Græcam *ſibi originem aſſerũt.* Siquidem *poſt finem* Troiani *belli,* Teucrum *morte* Aiacis *fratris inuiſum patri* Telamoni, *quum non reciperetur in regnum,* Cyprum *conceßiſſe, atq; ibi urbem nomine antiquæ patriæ* Salaminam *condidiſſe:* Inde *accepta opinione paternæ mortis, patriam repetiſſe.* Sed *quum ab** Euryſace Aiacis *filio, acceſſu prohiberetur,* Hiſpaniæ *littoribus appulſum, loca, ubi nunc eſt* Carthago *noua, occupaſſe inde* Galleciam *tranſiſſe, poſtea tisq; ſedibus genti nomen dediſſe.* Galleciæ *autem portio,* Amphilochi *dicuntur.* Regio *cum æris & plumbi uber-*

Flante Fauonio.

* Eurysce

Circa Bæticam.

T

rima, tum minio, quod etiã uicino flumini nomẽ dedit. Auro quoq; ditiſsima, adeò ut etiam aratro frequenter glebas aureas excindant. In huius gentis finibus ſacer mons eſt, quẽ ferro uiolari nefas habetur. Sed ſi quãdo fulgure terra proſciſſa eſt (quæ in his locis aſsidua res eſt) detectum aurũ uelut Dei munus colligere permittitur. Fœminæ res domeſticas, agrorumq́; culturas adminiſtrant, ipſi armis & rapinis ſeruiũt: præcipua his quidem ferri materia, ſed aqua ipſo ferro uiolentior. Quippe temperamento eius ferrũ acrius redditur: nec ullum apud eos telum probatur, quod nõ aut Bilbili fluuio, aut Chalybe tingatur. Vnde etiam Calybes fluuij huius finitimi appellati, feroq́; cæteris præſtare dicuntur. Saltus uerò Carthesſiorum, in quibus Titnas bellum aduerſus Deos geſsiſſe proditur incoluere Curetes quorum rex uetuſtiſsimus Gargoris, mellis colligendi uſum primus inuenit huic cum ex filiæ ſtupro nepos proueniſſet pudore flagitij uarijs generibus extingui paruulũ uoluit: ſed per omnes caſus fortuna quadã ſeruatus, ad poſtremum ad regnum tot periculorum miſeratione peruenit. Primum omnium cum eum exponi iuſsiſſet, & poſt dies ad corpus expoſiti requirendum miſiſſet, inuentus eſt uario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum domum tramite anguſto, per quem armenta commeare conſueuerãt proiici iubet: crudelis prorſus qui procul cari nepotem, quàm ſimplici morte interfici maluit. Ibi quoq; cum inuiolatus eſſet, nec alimentis egeret, canibus primò ieiunis & multorũ dierum abſtinentia cruciatis mox etiã ſuibus obijci iubet. Itaq; cum non ſolùm nõ nocerent, uerumetiam quarundam uberibus aleretur,

Diſſentit à ſe ipſo.

retur, ad ultimum in Oceanum *abijci iuſſit.* Tum *plane manifeſto quodam numine inter furentes æſtus, ac reciprocantes undas, uelut naue, non fluctu ueheretur, leni ſalo in littore exponitur: nec multò pòſt, cerua aſfuit, quæ ubera paruulo offerret.* Inde *deniq; conuerſatione nutricis eximia puero pernicitas fuit: interq; ceruorũ greges diu montes, ſaltusq; haud inferior uelocitate peragrauit ad poſtremum laqueo captus, regi datus dono eſt.* Tunc *ad lineamentorum ſimilitudinẽ, & ex notis corporis, quæ inuſtæ paruulo fuerant, nepos agnitus.* Admiratione *deinde tot caſuum periculorũq; ab eodẽ ſucceſſor regni deſtinatur.* Nomen *illi impoſitũ* Habidis, *qui ut regnum accepit, tantæ magnitudinis fuit ut non fruſtra deorum maieſtate periculis ereptus uideretur.* Quippe *barbarũ populũ legibus iũxit: & boues primò aratro domari frumẽtaq; ſulco ſerere docuit: & ex agreſti cibo melioribus ueſci, odio eorum quæ ipſe paſſus fuerat homines coegit.* Huius *caſus fabuloſi uiderentur, niſi &* Romanorum *conditores lupa nutriti, &* Cyrus *rex* Perſarum *cane alitus proderetur.* Ab *hoc & miniſteria ſeruilia populo interdicta, & plebs in ſeptem urbs diuiſa.* Mortuo Habide *regnũ per multa ſecula à ſucceſſoribus eius retentum eſt.* In *alia parte* Hiſpaniæ, *& quæ ex inſulis conſtat, regnum penes* Geryonem *fuit.* In *hac pabuli tanta lætitia eſt, ut niſi abſtinentia interpellata ſagina fuerit, pecora rumpantur.* Inde *deniq; armenta* Geryonis, *quæ illis temporibus ſolæ opes habebantur, tantæ famæ fuere, ut* Herculem *ex* Aſia *prædæ magnitudine illexerint.* Porrò Geryonem *ipſum non triplicis naturæ, ut fabulis*

Vide lactis materne uim.

Gerion try corpor, un de.

*bulis proditur fuiſſe ferũt: ſed tres fratres tãtæ concordiæ extitiſſe, ut uno animo omnes *regi uiderentur: nec bellũ* Herculi *ſua ſpõte intuliſſe: ſed quũ armẽta ſua rapi uidiſſent, amiſſa bello repetiſſe.* Poſt regna deinde Hiſpaniæ, primi Carthaginienſes imperiũ prouinciæ occupauere. *Nã cũ* Gaditani à Tyro, *unde &* Carthaginienſiũ *origo eſt, ſacra* Herculis *p quietẽ iuſsi in* Hiſpaniam *trãſtuliſſent, urbemq; ibi cõdidiſſent, inuidentibus incremẽtis nouæ urbis, finitimis* Hiſpaniæ *populis ac propterea* Gaditanos *bello laceſſentibus auxiliũ cõſanguineis* Carthaginiẽſes *miſerũt. Ibi felici expeditione et* Gaditanos *ab iniuria uẽdicauerũt, & maiorẽ partẽ prouinciæ imperio ſuo adiecerunt.* Poſteà *quoq; hortantibus primæ expeditionis auſpicijs,* Hamilcarẽ *imp eratorem cũ magna manu ad occupandã prouinciã miſerunt: qui magnis rebus geſtis, dũ fortunã incõſultius ſeqtur, in inſidias deductus, occiditur. In huius locũ gener ipſius Haſdrubal mittitur, qui & ipſe à ſeruo Hiſpani cuiuſdam, ulciſcente domini iniuſtã necem, interfectus eſt.* Maior *utroq; annibal imperator* Amilcaris *filius ſuccedit. Siquidem res geſtas utriuſq; ſupergreſſus uniuerſam* Hiſpaniã *domuit: inde* Romanis *illato bello,* Italiã *per annos ſexdecim uarijs cladibus fatigauit: cum intereà* Romani, *miſsis in* Hiſpaniam Scipionibus, *primò* Pœnos *prouincia expulerunt.* Poſteà *cum ipſis* Hiſpanis *grauia bella geſſerunt: nec prius perdomitæ prouinciæ iugum* Hiſpaniæ *accipere potuerunt, quàm* Cæſar Auguſtus *perdomito orbe, uictricia ad eos arma tranſtulit, populumq; barbarum, ac ferum, legibus ac cultiorem uitæ uſum traductum, in formam prouinciæ redegit.*

*regere

FINIS.

DE

DE VITA ET MORIBVS

IMPERATORVM ROmanorum, excerpta ex libris Sexti Aurelij Victoris, à Cæſare Auguſto uſque ad Theodoſium Imperatorem.

D. CAESAR OCTAVIANVS AVGVSTVS.

ANNO *Vrbis conditæ* DCCXXII.*ab exactis uerò regibus* CCCCLXXXq;, *mos* Romæ *repetitus, uni prorſus parendi, pro rege* Imperatori, *uel ſanctiori nomine* Auguſto *appellato.* O*ctauianus igitur patre* O*ctauio Senatore genitus, maternum genus ab* Aenea *per* I*uliã familiã ſortitus adoptione uerò* C.*Cæſaris maioris auunculi* C.*Cæſar dictus, deinde ob uictoriam* A*uguſtus cognominatus eſt.* I*ſte in imperio poſitus,* T*ribunitiam poteſtatem per ſe exercuit.*Regionem A*egypti inundatione* N*ili acceſſu difficilẽ,inuiamq; paludibus, in prouinciæ formam redegit.* Q*uam ut annonæ urbis copioſam efficeret, foſſas incuria uetuſtatis limo clauſas, labore militum patefecit.* Huius tempore ex A*egypto urbi annua ducẽties centena millia frumẽti inferebantur.* I*ſte* C*antabros &* A*quitanos,*R*hetos,*V*indelicos,* D*almatas,numero prouinciarum populi* R*omani coniunxit:*S*ueuos,*C*attosq; deleuit,*S*ycambros in* G*alliam tranſtulit,*P*annonios ſtipendiarijs adiecit,*G*etharum populos* B*aſtarnasq; laceſſitos bellis ad con-*

Auum Octauii argentariũ, patrem adſtipulatorẽ Cicero dicit fuiſſe, quorũ utrique precariũ quæſtũ fecerit.

Ob id horreum populi Romani appellant.

cordiam compulit. Huic Perſæ obſides obtulerūt, creā diq; regis arbitrium permiſerunt. Ad hæc Indi, Scythæ Garamantes, Aethiopes, legatos cum donis miſerunt. Adeò deniq; turbas, bella, ſimultates execratus eſt, ut niſi iuſtis de cauſis nunquam genti cuiquam bellum in dixerit. Iactantisq; eſſe ingenii, & leuiſſimi dicebat ardore triumphandi, & ob lauream coronam, id eſt, folia infructuoſa, in diſcrimen per incertos euentus certaminum, ſecuritatem ciuium præcipitare. Neque imperatori bono quicquam minus, quam temeritatem cō gruere. Satis celeriter fieri, quidquid commodè gereretur. Armaq;, niſi maioris emolumenti cauſa, nequaquā mouenda eſſe, ne compendio tenui, iactura graui petita uictoria, ſimilis ſit hamo aureo piſcantibus, cuius abrupti amiſſiq; detrimentum nullo capturæ lucro penſari poteſt. Huius tempore trans Rhenum uaſtatus eſt Romanus exercitus, atq; Tribuni & Proprætor cæſus. Quod in tantum accidiſſe perdoluit, ut cerebri ualido incurſu parietem pulſaret, ueſte capilloq;, ac reliquis lugentium indiciis deformis. Auunculi quoq; inuentum uehementer arguebat, qui milites commilitones nouo blandoq; more appellans, dum affectat charior fieri autoritatem principis emolliuerat. Denique erga ciues clementiſſimè aduerſatus eſt. In amicos fidus extitit: quorum præcipui erant ob taciturnitatem Mecœnas, ob patientiam laboris modeſtiamq; Agrippa. Diligebat præterea Virgilium: rarùs quidem ad accipiendas amicitias, ad retinēdas conſtātiſſimus. Liberalibus ſtudiis, præſertim eloquētiæ in tantùm incūbens, ut nullus ne in procinctu quidem laberetur dies, quin lege-

Quintili Vare, redde legiones.

legeret, ſcriberet, declamaret. Leges *alias nouas, alias correctas protulit ſuo nomine.* Auxit, *ornauitq́;* Romã *ædificiis multis iſto glorians dicto,* VRBEM LATERITIAM REPERI, RELINQVO MARMOREAM. *Fuit mitis, gratus, ciuilis animi, & lepidi, corpore toto pulcher, ſed oculis magnis: quorum aciem clariſſimorum ſyderum modo uibrens, libenter accipiebat cedi ab intendentibus tanquam ſolis radiis aſpectu ſuo.* A *cuius facie dum quidam miles ſe auerteret, & interrogaretur ab eo, cur ita faceret, reſpondit:* Q*uia fulmen oculorum tuorum ferre non poſſum.* Nec *tamen uir tantus uitiis caruit: fuit enim paululum impatiens, leniter iracundus, occultè inuidus, palàm factioſus.* Porrò *autem dominandi ſuprà quàm æſtimari poteſt cupidiſſimus: ſtudioſus aleæ luſor.* Cũ*q́; eſſet cibi ac uini multi aliquatenus uerò ſomni abſtinens, ſeruiebat tamen libidini uſque ad probum uulgaris famæ.* Nam *inter duodecim catamitos, totidemq́; puellas accubare ſolitus erat.* Abiecta *quoque uxore* Scribonia, *amore alienæ coniugiis poſſeſſus,* Liuiam *quaſi marito concedente ſibi coniunxit: cuius* Liuiæ *iam erant filii* Tiberius *&* Druſus. *Cumq́; eſſet luxuriæ ſeruiens, erat tamen eiuſdem uitii ſeueriſſimus ultor: more hominum, qui in ulciſcendis uitiis, quibus ipſi uehementer indulgent, acres ſunt.* Nã *& poetã* Ouidiũ, *qui &* Naſo, *pro eo quòd tres libellos amatoriæ artis conſcripſit, exilio damnauit.* Q*uodq́; eſt læti animi, uel amœni, oblectabatur omni genere ſpectaculorum, præcipuæ ferarum incognita ſpecie, & infinito numero.* Annos *ſeptem & ſeptuaginta ingreſſus,* No- Ouidius relegatus in Tomum.

læ morbo interijt: quanquã alij ſcribant, dolo Liuiæ *extinctum metuentis, ne quia priuignæ filium* Agrippã, *quem odio nouercali in inſulam relegauerat, reduci compererat, eo ſummam rerum adepto, pœnas daret.* Igitur *mortuum, ſeu necatum multis nouiſq; honoribus ſenatus cenſuit decorandum.* Nã *præter id quòd anteà patrem patriæ dixerat, templa tam* Romæ, *quàm per urbes celeberrimas ei conſecrauit, cunctis uulgò iactantibus,* V*tinam aut non naſceretur, aut nõ moreretur.* Alteram *enim peßimi incepti, exitus præclari alterum.* Nam *& in adipiſcendo principatu oppreſſor libertatis eſt habitus: & ingerendo ciues ſic amauit, ut tridui frumento in horreis quondam uiſo ſtatuiſſet ueneno mori, ſi è prouincijs claſſes interea non uenirent:* Quibus *aduectis, felicitati eius ſalus patriæ eſt attributa.* Imperauit *annis quinquaginta, &* VI. XII. *cum* Antonio. XL. *uerò & quattuor ſolus.* Qui *certe nunquam aut reipublicæ ad ſe potentiam traxiſſet, aut tandiu ea potiretur, niſi magnis naturæ & ſtudiorum bonis abundaſſet.*

CLAVDIVS TIBERIVS.

CLaudius Tiberius Liuiæ *filius.* Cæſeris Octauiani, *priuignus, imperauit annis uigintiquatuor.* Iſte *qui* Claudius Nero *dicebatur, eleganter à iocularibus* Caldius Biberius Mero, *ob uinolentiam nominatus eſt.* Satis *prudens in armis, ſatiſq; fortunatus ante ſumptum imperiũ ſub* Auguſto *fuit, ut nõ immeritò reipublicæ dominatus ei cõmiteretur.* In *erat ei ſcientia literarum eloquio clarior ſed ingenio peſſimo, truci, auaro, inſidioſo, ſimulans ea ſe uelle, quæ nollet:*

Nerones lingua Sabina fortes app. Tranqu.

nollet: His quaſi inſenſus, quibus conſultum cupiebat, his uero quos oderat, quaſi beneuolus apparens. Repen*tinis reſponſionibus aut conſilijs melior quàm meditatis*. Deniq; *delatũ à patribus principatum quod quidẽ aſtu perfecerat, ficte abnuere, quid ſinguli dicerẽt, uel ſentirent, atrociter explorans: quæ res bonos quoſq; peſſũ dedit*. Aeſtimãtes *enim ex animo cũ longa oratione imperialis moleſtiæ magnitudinẽ declinare, cũ ſententias ad eius uoluntatẽ promũt, inceſſere exitia poſtrema*. Iſte Cappadocas *in prouinciã, remoto* Archelao *rege corũ, redegit*: Getulorũ *latrocinia repreſsit*: Marabouduũ Sueuorũ *regem, callidè circumuenit*. Cũ *immani furore inſontes, noxios, ſuos pariter externosq; puniret, reſolutis militiæ artibus*, Armenia *per* Parthos Mœſia *à* Dacis, Pannonia *à* Sarmatis, Gallia *à finitimis gentibus direptæ ſunt*. Iſte *poſt* LXXVIII. *annum & menſem* IIII. *Inſidijs* Caligulæ *extinctus eſt*.

C. CAESAR CALIGVLA.

CAligula *imperauit annos* IIII. Iſte *filius fuit* Germanici: *& quia natus in exercitu fuerat, cognomen tum calciamẽti militaris, id eſt,* Caligulæ, *ſortitus eſt*. Ante *principatum omnibus charus, acceptusq; fuit*: In *principatu uerò talis, ut non immeritò uulgaretur, atrociorem illo dominum non fuiſſe*. Deniq; *tres ſorores ſuas ſtupro maculauit*. Incedebat *habitu deorum ſuorum*. Iouem *ob inceſtum, è choro autem* Bacchanalia Liberum *ſe aſſerebat: de quo neſcio an decuerit memoriæ prodi, niſi fortè quia iuuat de principibus noſſe omnia, ut improbi ſaltem famæ metu talia declinent*. In *palatio matronas nobiles publicæ libidini ſubiecit*. Quamobrẽ de malis principibus ſcribatur.

ſubiecit. Primus *diademate impoſito, dominum ſe iuſſit appellari.* In *ſpatio trium millium quod in ſinu* Puteolano *inter moles iacet, duplici ordine naues contexens, arenæ ad geſtu, ad terræ ſpeciem uiam ſolidatã, phalerato equo, inſigniſq; ærea corona, quaſi triumphans indutus aureo paludamento, curru bijugi decurrit.* De *hinc à militibus confoſſus, interijt.*

CLAVDIVS TIBERIVS.

*Decimi

CLaudius Tiberius, *Druſi, Tyberii fratris filius, Caligulæ patruus, imperauit annos quatuordecim.* Iſte *cũ ſenatus cenſuiſſet gentẽ* Cæſarũ *exterminari, deformi latebra latens, repertus à militibus, quia uecors erat, & mitiſsimus uidebatur imprudentibus,* Imperator *effectus eſt.* Hic *uẽtri, uino, libidini fœdæ obediens, uecors & probè hebes, ignauus ac pauidus, libertorum, & cõiugis imperii ſubiectus fuit.* Huius *tẽpore* Scribonianus Camillus *intra* Dalmatias *imperator creatus, continuò occiditur.* Mauri *prouincijs à* Cæſare *pulſi, cæſa* Muſalamorum *manus eſt, à qua* Claudia Romæ *introducta.* Huius *uxor* Meſſalina *primo clàm, mox paßim quaſi iure, adulterijs utebatur: ex quo facto plures metu abſtinentes, extincti ſunt.* Dehinc *atrocius accenſa, nobiliores quaſq; nuptas & uirgines, ſcortorum modo ſecum propoſuerat, coactiq; mares ut adeßent:* Quòd *ſi quis talia horruerat, ad ficto crimine, in ipſum, omnemq; familiã ſæuiebatur, ut magis uideretur ſub imperatore uiro, quàm imperatori nupta eſſe: ita liberti eius poteſtatẽ ſummam adepti, ſtupris, exilio, cæde, proſcriptionibus omnia fœdabant.* Ex *quibus* Felicẽ *legionibus* Iudææ *præfecit:* Poßidio *eunucho poſt*

trium-

triumphũ Britannicũ,*inter militarium fortiſsimos,arma inſignia tãquã participi uictoriæ dono dedit:*Poly*bum inter conſules mediũ incedere fecit.*Hos omnes *anteibat* Narciſſus *ab epiſtolis, dominũ ſe gerens ipſius domini:*Pallas *prætorijs ornamẽtis ſublimatus,adeò diues,ut cauſante eo inopiã fiſci lepidiſsimè famoſo elogio uulgatum ſit,*Abunde *ei pecuniam fore,ſi à duobus libertis in ſocietatẽ reciperetur.*Huius *tẽporibus uiſus eſt apud* Aegyptũ Phœnix,*quã ferũt uolucrẽ ann.*D.*ex* Arabia *memoratos locos aduolare,atq; in* Aegæo *mari repentè inſula emerſit.*Hic Agrippinã, Germanici *fratris ſui filiã,uxorẽ duxit,quæ filio imperiũ procurãs, primò priuignos inſidiis multi formibus, de hinc ipsũ coniugẽ ueneno interemit.* Vixit *annis ſexagintaquatuor,cuius funus,ut quondã in* Tarquinio Priſco,*diu occultatum,dum arte muliebri corrupti cuſtodes ægrum ſimulant.*Nero *priuignus imperij iura ſuſcepit.*

Poſſet hoc etiã hodie in reges dici.

*Hoc falſum eſſe Plin.lib. 10 ſcribit.

DOMITIVS NERO.

Domitius Nero, *Patre* Domitio Aenobarbo *genitus, matre* Agrippina, *imperauit annis tredecim.* Iſte *quinquennio tolarabilis uiſus.* Inde *quidam prodidere* Traianum *ſolitum dicere, procul diſtare cunctos principes à* Neronis *quinquennio.* Hic *in urbe amphitheatrum & lauacra conſtruxit.* Pontum *in ius prouinciæ* Polemonis Reguli *permiſſu redegit,à quo* Polemoniacus *põtus appellatus eſt, idemq;* Cottias Alpes, Cottio *rege mortuo.* Eo *nanque dedecore reliquum uitæ egit, ut pudeat memorare huiuſmodi quenquam.*Eò *progreſſus eſt,ut neq; ſuæ, neq; aliorũ pudicitiæ parcens,ad extremum amictus nubentium*

Moguntiæ ſitũ putant.

bentium uirginum ſpecie, palàm conuocato ſenatu, dõte dicta cunctis feſta de more frequentantibus, nuberet. Pelle tectus feræ, utrique ſexui genitalia uultu cõtrectabat: matrem etiam ſtupro contaminauit, quamq́; poſt modũ interemit. Octauiã & Sabinã cognomento Poppeam, in matrimonium duxit, uiris carũ trucidatis. Tunc Galba in Hiſpania procul, & C. Iulius imperium corripuere. Vbi aduentare Nero Galbam didicit, Senatusq́; ſententia conſtitutum, ut more maiorum collo in furcã conie cto, uirgis ad necem cæderetur, deſertus undiq; noctis medio egreſſus urbem, ſequentibus Phaonẽ Epaphrodito, Neophytoq́; & ſpadone Sporo, quem quondam Nero exectum formare in mulierem tentauerat, ſemet ictu gladij tranſegit, adiuuante trepidantem manum impuro, de quo diximus, eunucho Sporo: quum ſanè prius nullo reperto, à quo feriretur, exclamaret, Ita ne nec amicum habeo, nec inimicum? dedecorose uixi, turpius peream. Perijt anno ætatis XXXII. Hunc Perſæ in tantum dilexerunt, ut legatos mitterẽt, orantes copiam conſtruendi monimẽti. Cæterùm adeò cunctæ prouinciæ, omniſq́; Roma interitu eius exultauit, ut plebs induta pileis manumiſſionum, tanquàm ſæuo exempta domino, triumpharet.

P leum ſumere.

SERGIVS GALBA.

GAlba nobili Sulpitiorũ genere progenitus, imperauit mẽſes ſeptẽ, dieſq́; totidẽ. Iſte in adoleſcẽtes infamis, ad ueſcendũ intemperans fuit, trium amicorũ conſilio, id eſt, Iunii, Cornelii, & Cælii, cuncta diſpõnẽs: adeò, ut inter Palatinas ædes, pariter, & uulgò pædagogi dicerentur. Hic ante ſumptã dominationẽ, mul-

tas

tas prouincias egregiè adminiſtrauit, militem ſeuerißimè tractans, ita ut ingreſſo eo caſtra, uulgaretur ſtatim, Diſce militare miles, Galba eſt, non Getulicus. Cum LXXIII. *ætatis annum ageret, dum factione Othonis accenſas legiones, lorica tectus lenire contenderet, ad lacum Curtium cæſus eſt.*

OTHO *SALVIUS.

*SYLVIUS

SAluius Otho *ſplendidis ortus maioribus ex oppido Ferentino, imperauit menſes quatuor.* Vita *omni turpis, maximè adoleſcentia.* Hic à Vitellio *primùm apud Placentiam, dehinc apud Bebriacum uictus, ſemet gladio transfixit, anno ætatis* XXXVIII. *adeo amabilis militibus proprijs, ut plerique corpore eius uiſo, ſuis manibus interierint.*

XCV. dies regnaſſe ſcribit Tranq.

XXXVIII. Tranq.

AVLVS VITELLIVS.

VItellius *ortus familia nobili, parte* Lucio V*itellio tertio conſule, imperauit menſes* VIII. *Iſte mente crudelis, auarusq; cum profuſione fuit.* Hu*ius tempore, Veſpaſianus in Oriente principatus abripuit: à cuius militibus certamine ſub muris urbis habito ſuperatus, & palatio quo ſe abdiderat Vitellius, uinctis à tergo manibus productus, circunducitur ad ſpectaculum uulgi.* Ac *ne homo impudens, in extremis ſaltem malorum quæ geſſerat, rubore faciem demitteret, ſubiecto in mentum gladio, ſeminudus, multis cœno, fino, & cæteris turpioribus dictu purgamentis uultũ eius inceſſentibus, per ſcalas Gemonias trahitur, ubi Sabinum Veſpaſiani fratrem necari permiſerat, numeroſis ictibus confoßus interiit.* Vixit annis *quinquaginta ſeptẽ. Hi omnes quos paucis attigi, præcipue*

inde unco tractus ad Tiberim. Tranq.

cipuè Cæſarum gens, adeò literis culti, atq; eloquentia fuere, ut ni cunctis uitijs: abſque Auguſto*, nimij forent, profecto traxiſſent immodica flagitia.*

VESPASIANVS.

VEſpaſianus imperauit annis decẽ. Huius inter *cætera bona illud ſingulare fuit, inimicitias obliuiſci, adeò ut* Vitelli *hoſtis ſui filiam locupletiſſime dotatam ſplẽdidiſſimo coniungeret uiro.* Ferebat *patiẽter amicorũ motus contumeliis eorum, ut erat facetiſſimus, dictis iocularibus reſpõdens.* Nanq; Liciniũ Mutianũ, *quo adiutore ad imperiũ peruenerat, fiducia meritorum inſolentem flectebat, adhibito aliquo utriq; familiari, id unum dicens,* Noſti *me uirũ eſſe.* Sed *quid mirum in amicis, cũ etiam cauſidicorum obliqua dicta, et* Philoſophorum *cõtumaciã contemneret?* Iſte *exanguẽ diu, feſſumq́; terrarum orbem breui reficit.* Nanq; *primùm ſatellites tyrannidis, niſi qui fortè atrocius longè proceſſerant flectere potius maluit, quàm excruciatos delere, prudẽtiſſimè ratus, nefaria miniſteria à pluribus metu curari.* Præter *ea legibus æquiſſimis monẽdo, quodq́; uehementius eſt, uitæ ſpecie uitiorum plura aboleuerat.* Infirmus *tamen, uti quidam prauè putant, aduerſus pecuniam, cum ſatis conſtet ærarij inopia, & clade urbium, nouas eum, neq; poſtea habitas uectigaliũ penſiones exquiſiuiſſe.* Hic Romã *deformem incendijs ueteribus ac ruinis, permiſſa, ſi domini deeſſent, uolentibus ædificandi copiam* Capitolium, *ædem* Pacis, Claudijq́; *monimenta reparauit: multaq́; nouo inſtituit per omnes terras, quà ius* Romanum *eſt: renouatæ urbes cultu egregio: uiæ operibus maximis munitæ ſunt.*

Tunc

Tunc cauati montes per Flaminiā ſunt prono trāſgreſ ſui, quæ uulgariter Pertuſa petra *uocitatur.* Mille *gen tes cōpoſitæ, cōducentas agerrimè reperiſſet, extinctis ſæuitia tyrannorum plerisq;.* Rex *Parthorum Vologe ſes, metu ſolo in pace coactus eſt, Syria ſeu Palæſtina, necnō Cilicia, Tracheta, & Comagene, quā hodie Augu ſtophratenſem nominamus, prouinciis acceſſere:* Iudæi *quoq; additi ſunt.* Hic *mouentibus amicis, ut caueret à Metio Pōpoſiano, de quo ſermo percrebuerat, regnatu rum, Conſulē fecit, alludens tali cauillo, Quandoq; me mor erit tanti beneficij.* Inſtitutum *uerò uniforme om ni imperio tenuit.* Vigilare *de nocte, publicisq; actibus abſolutis charos admittere, dū ſalutatur calceamēta ſu mēs, et regiū ueſtitū.* Poſt *autem negotiis quæcunq; ad ueniſſent, auditis, exerceri uectatione, deinde requieſce re:* Poſtremò *ubi lauiſſet, remiſſiore animo cōuiuiū cu rabat.* Plura *dicere ſtudium coegit imperatoris boni, quem ab Auguſti morte poſt annos* VI. & L. Romana Reſpub. *exanguis ſeuitia tyrannorum, quaſi fato quo dam, ne penitus rueret, adſecuta eſt.* Itaq; *annum agēs uitæ abſq; uno ſeptuageſimum, ſeriis ioca, quibus dele ctabatur, admiſcens, interijt.* Quippe *primò cum crini tum ſydus apparuiſſet:* Iſtud, *inquit, ad regem* Perſa *rum pertinet, cui capillus effuſior.* Deinde *uentris in gluuiæ feſſus, & aſſurgens, Stantem, ait, imperatorem. excedere terris decet.*

Optimum hoc eſt ad abolēdam inuidiam.

TITVS.

TItus *uocabulo patris etiā* Veſpaſianus *dictus, ma tre liberta* Domicilla *nomine genitus, imperauit annos duos, et mēſes* II. *dieſq;* 20. Iſte *à pucro præ*

claris ſtudiis, probitatis, militiæ, literarũ inſtantiſsimè deditos, quo contenderent, animi, & corporis muneribus oſtẽdit. Hic ubi patriæ curã ſuſcepit, incredibile ẽ quãtũ quos imitabatur anteierit, præcipuè clementia, liberalitate, honorificentia, ac pecuniæ cõtẽptu: quæ eò amplius grata fuere, q̃ ex nõnullis à priuato adhuc priuatis aſperior, luxuriæq́; & auaritiæ amans credebatur fore. Nanq; præfecturam prætorianam patre imperãte adeptus ſuſpectũ quenq; ei oppoſitum ſibi immiſsis qui per theatra & caſtra inuidioſa iactantes ad pœnã poſcerẽt, quaſi criminis cõuictos oppreſsit. In queis Cecinna conſularẽ adhibitũ cœnæ, uix dũ triclinio egreſſum, ob ſuſpicionem ſtupratæ Berenicis uxoris ſuæ iugulari iuſsit. Iurgia autem ſub patre uenundata, rapinarum cupidum: unde Neronem cuncti uocantes opinantesq́;, ſummam rerũ nactum, grauiter acceperant. Sed hæc in melius conuerſa, adeò ei immortalem gloriã contulere, ut deliciæ atq; amor humani generis appellaretur. Denique ut ſubijt pondus regium, Berenicem nuptias ſuas ſperantem, regredi domũ, & eneruatorũ greges abire præcepit, quo facto, quaſi ſignũ protulit mutatæ intemperantiæ. Dehinc cùm ornata, conceſſa'ue à prioribus principibus firmare inſequentes ſolerent: ſimul, ut imperium cepit, talia poſsidentibus edicto ſponte cauit, uel conceſsit. Quadam etiam die, recordans ueſperi, nihil ſe cuiquam præſtitiſſe, uenerando cœleſtiq́; dicto, Amici ait, PERDIDIMVS DIEM: quia erat magnificæ liberalitatis. Clementiam uerò uſq; eò perduxit, ut ampliſsimi ordinis duo, cùm aduerſus eum coniuraſſent, neq; abnuere cogitatũ ſcelus quirẽt, monuerit

Deliciæ humani generis.

primo

primò: pòſt deductos in ſpectaculum ſe utrinq; aſſide re iuſſerit: petitoq; ex induſtria mirmillonum, quorum pugna uiſebantur, gladio, quaſi ad explorandam aciem uni atque alteri commiſerit: quibus perculſis, & conſtantiam mirantibus diceret, Videtis ne POTESTATES FATO DARI, fruſtraq; tentari facinus potiundi ſpe, uel amittendi metu? Fratrem quoq; Domitianũ parantẽ inſidias, militumq; animos ſolicitantẽ, flens ſæpius obteſtatus eſt, ne parricidio adſequi cu peret quod & ſe uolente eſſet obuenturũ ei, etiam haberet, cum ſit particeps poteſtatis. Huius tẽpore mõs Veſuuius in Campania ardere cœpit: incendiũq; Romæ ſine nocturna requie per triduum fuit: lues quoq;, quã ta uix unquam antea fuit. Quibus tamen malis nonnul lis uexatis pecunia propria ſubuenit cũctis remediorũ generibus: nunc ægrotantes per ſemetipſum reficiens, nunc conſolans ſuorũ mortibus afflictos. Vixit minos quadraginta unum, & in eodem, quo pater apud Sabinos agro, febre interiit. Huius mors credi uix poteſt quantum luctus urbi, prouincijsq; intulerit, adeò ut eũ delicias publicas, ſicut diximus, appellantes, quaſi perpetuo cuſtode orbatum terrarum orbem deflerent.

Poteſtas fato datur.

DOMITIANVS.

Domitianus & Domicillæ libertæ filius, germa nus Titi, imperauit annis XV. Iſte primò clemẽ tiã ſimulans, neq; adeo iners, domi belliq; tolerãtior ui debatur: idcircoq; Cattos Germanosq; deuicit, ius æquiſ ſimè dixit. Romæ multa edificia uel cœpta, uel à funda mentis conſtruxit: bibliothecas incendio cõſumptas, pe titis undiq;, præſertim Alexandria exẽplis, reparauit.

Sagittarũ tam doctus fuit, ut inter patentes digitos extẽtæ manus uiri procul poſiti ſpicula tranſuolarẽt. Dehinc *atrox cædibus, bonorum ſupplicia agere cœpit, ac more* Caligulæ *dominum ſeſe, deumq́; dici coegit: ſignisq́; ridiculè remotis omnibus, muſcarum agmina perſequebatur: furens libidine cuius fœdum exercitium* Græcorũ *lingua* κλινοπάλην *uocabat.* Hinc *percunctanti cuidam, quiſquam'ne in palatio eſſet, reſponſum eſt.* Ne *muſca quidem.* His *eius ſæuitijs, ac maxime iniuria uerborũ, qua ſe ſcortũ uocari dolebat, accenſus* Antonius, *curans* Germaniam *ſuperiorem imperium corripuit.* Quo *per* Normanium Apium *acie ſtrato.* Domitianus *longè deterior in omne hominũ genus, etiam in ſuos ferarũ more graſſabatur.* Igitur *metu crudelitatis & conſcientiæ ſuæ coniurauere pleriq́;, impulſoribus* Parthenio *procurante cubiculum &* Stephano: *& tum ob fraudẽ interceptæ pecuniæ, ſupplicium ſuſpectante* Clodiano, *adſcita etiam in conſilio tyranni uxore* Domitia, *ob amorem* Paridis *hiſtrionis à principe cruciatus formidante.* Domitianum *multis uulneribus confodiunt, poſt annum* V. *&* XL. *uitæ.* At Senatus *gladiatoris more funus efferri, radendumq́; nomen decreuit.* Huius *tempore ſeculares ludi celebrati ſunt.*

κλινοπάλης.

COCCEIVS NERVA.

HActenus Romæ *ſeu per* Italiã *orti imperiũ rexere, hinc aduenæ: unde compertũ eſt, urbẽ* Romã *externorũ uirtute creuiſſe.* Quid *enim* Nerua *prudẽtius aut moderatius? quid* Troiano *diuinius? quid præſtantius* Adriano? Cocceius Nerua *oppido* Narniẽſi *genitus, imperauit menſes* XIII. *dies* X. *iſte quũ imperiũ*

ſuſcepiſ-

ſuſcepiſſet, mox rumore orto, uiuere atq; affore Domi*tianũ, perinde trepidauit, ut colore mitato, uerbis amiſ ſis uix conſiſteret: ſed à* Parthenio *cõfirmatus, recepta fiducia, ad ſolenne delinimentum conuerſus eſt. Qui cũ incuria à ſenatu gratanter exceptus eſſet, ſolus ex omnibus* Arrius Antonius, *uir acer, eiq; amiciſsimus, cõditionem imperantiũ prudẽter exprimẽs, amplexus eum, gratulari ſe ait* Senatui *& populo, prouincijsq́;, ipſi autẽ nequaquam: cui ſatius fuerat malos ſemper principes eludere, quàm tanti oneris uim ſuſtinentem, non moleſtijs modo, & periculis ſubijci, ſed famæ etiã inimicorũ pariter & amicorũ qui quũ ſe mæreri omnia præſumunt, ſi quicquam nõ extorſerunt, atrociores ſunt ipſis quoq; hoſtibus.* Iſte *quicquid antea pœnæ nomine tributis acceſſerat, indulſit: afflictas ciuitates releuauit: puellas, puerosq́; natos parentibus egeſtoſis, ſumptu publico per* Italiæ *oppida ali iuſsit.* Hic *ne acceſſu maleuolorum terreretur,* Iunij Mauritii *conſtantis uiri docto ita admonetur. Qui conuiuio familiari adhibitus, cũ* Veientonem *cõ ulari honore functũ quidẽ, apud* Domitianũ *tamen multos occultis criminationibus perſecutũ, adeſſe uidiſſet, inter colloquia mentione* Catuli *facta, calumniatoris præcipui, dicẽte* Nerua, *Quid nunc faceret, ſi* Domitiano *ſuperuixiſſet? Nobiſcũ, inquit* Mauritius, *cœnaret.* Hic *iurgiorũ diſceptator & ſciẽtiſsimus & frequẽs fuit,* Calphurniũ Craſſũ, *promiſsis ingẽtibus animos militũ pertẽtantẽ, detectũ, confeſſumq́;,* Tarentũ *cum uxore remouit, patribus lenitatẽ eius increpãtibus. Cũq; interfectores* Domitiani *ad exitiũ poſcerentur, tantũ eſt conſternatus, ut neq;*

Mauricũ Plin. *appellat.*

uomitum neque impetum uentris ualuerit differre. Et *tamen uehementer obſtitit, dictans æquius eſſe mori, quam autoritatẽ imperii fœdare, proditis potentiæ ſu mendæ autoribus.* Sed *milites neglecto principe, requi ſitos* Petronium *uno ictu,* Parthenium *uerò, demptis prius genitalibus, & in os coniectis, iugulauere: redem pto magnis ſumptibus* *Caſperio, *qui ſcelere tam truci inſolentior,* Neruã *compulit referre apud populum gratias militibus, quia peſſimos, nefandosq; omnium mortaliũ peremiſſent.* Hic Traianũ *in liberi locũ, inq; partẽ imperii adoptauit: cũ quo tribus uixit menſibus.* Qui *dũ ſuggerente ira, nocte uoce quam maxima contra quendã,* Regulum *nomine, inclamaret, ſudore correptus eſt.* Eo *die quo interiit, ſolis defectio facta eſt.*

*Aeliario,

Opinor eſſe M. Regulum .. quẽ Plin. iunior bipedum omniũ nequisſimũ uocat.

VLPIVS TRAIANVS.

VLpius Traianus *ex urbe* Tudertina, Vlpius *ab auo dictus* Traianus *à* Troio *paterni generis autore, uel de nomine* Traiani *patris ſic appellatus imperauit annis uiginti.* Iſte *talẽ ſe reipublicæ præbuit qualẽ uix ægreq; exprimere ualuerũt ſũmorũ ſcriptorũ mirãda ingenia,* Hic *imperiũ apud* Agrippinã, *nobilẽ* Galliæ *coloniã, ſuſcepit, habens diligentiã in re militari, in ciuilibus lenitatẽ: in ſubleuandis ciuitatibus largitionẽ.* Cũq; *duo ſint, quæ ab egregiis principibus expectẽtur,* SANCTITAS DOMI, IN ARMIS FORTITVDO; VTROBIQVE PRVDENTIA, *tantus erat in eo maximarum rerum modus ut quaſi temperamẽto quodã uirtutis micuiſſe uideretur, niſi quia cibo, uinoq; paululũ deditus erat: liberalis in amicos, & tã quã uitæ cõditione par ſocietatibus perfrui.* Hic *ob honorem*

Agens annũ XLII Agrippinæ.

norem*Suræ,ſtudio cuius imperium abripuerat, lauacra condidit.De quo ſuperuacaneum uidetur cuncta uelle nominatim promere,cum ſatis ſit excultum atq; emẽdatum dixiſſe.Fuit enim patiens laboris,ſtudioſus optimi cuiuſq;,ac bellicoſi,magisq; ſimpliciora ingenia:aut eruditiſſimos quanuis ipſe parcæ eſſet ſcientiæ moderateq; eloquens diligebat. Iuſtitiæ uerò ac iuris humani diuiniq; tã repertor noui, quã inueterati cuſtos.Quæ omnia eò maiora uiſebantur,quoniam per multos atq; atroces tyrannos perdito atq; proſtrato ſtatu Romano,in Remedium tantorum malorum diuinitus credebatur opportunè datus uſq; eò,ut aduenniens imperiũ eius pleraq; mirifica denuntiauerint:In queis præcipuũ cornicem è faſtigio Capitolij Atticis ſermonibus effata καλῶς ἔςαι Huius exuſti corporis cineres relati Romã humatiq; Traiani foro ſub eius colũna,& imago ſuperpoſita ſicuti triumphãtes ſolent in urbem inuecta ſenatu præeunte,& exercitu.Eo tempore multò pernicioſius q̃ ſub Nerua Tyberis inũdauit,magna cladè ædium,& terræmotus grauis per prouincias multas, atroxq; peſtilentia,famesq;,& incendia facta ſunt.Quibus omnibus Traianus per exquiſita remedia plurimum opitulatus eſt:ſtatuens ne domorum altitudo LX. ſuperaret pedes:ob ruinas faciles,& ſumptus,ſi quando talia contingerent,exitioſos.Vnde meritò PATER PATRIAE dictus eſt.Vixit annis LXIIII.

* Licinij

Lex ædificatoria

AELIVS ADRIANVS.

AElius Adrianus ſtirpis Italicæ, Aelio Adriano Traiani principis cõſobrino Adriæ orto genitus:quia id oppidũ agri Piceni,etiã mari Adriatico no

dedit. Impauit annis duodecim. Hic Græcis literis impē ſius eruditus, à pleriſq; Græculus appellatus eſt. Atheniē ſiū ſtudia, moresq́; auxit poetico nō ſermone tātū, ſed & cæteris diſciplinis canendi, pſallendi, medēdiq́; ſcientia muſicis geometria, pictor, fictor, æmulatorq́;, ex ære uel marmore proximè Polycletos, & Euphranoras. Proinde omnino ad iſta* effectus, ut elegantius nūquam rarò quicquā humanæ rex expertæ uideantur, memor ſuprà quàm cuiquam credibile eſt, locos, negotia, milites abſentes, quoq; nominibus recenſere, rem immenſi laboris. Quippe qui prouincias omnes pedibus circūierit, agmen comitantium præuertens cum oppida uniuerſa reſtitueret, augeret ordinibus. Nanq; ad ſpecimen legionum militarium fabros, perpendiculatores, architectos, genusq́; cunctum extruendorum mœnium, ſeu decorandorum in cohortes centuriauerat. Varius, multiplex, multiformis ad uitia atq; uirtutes, quaſi arbiter genitus, impetum mentis quodam artificio regens: ingenium inuidum, triſte laſciuum, & ad oſtentationem ſui inſolens callidè tegebat. Continentiam, facilitatem, & clementiā ſimulans, cōtraq́; diſſimulans ardorē gloriæ qua flagrabat, acerrimus ad laceſſendum pariter, & reſpondendum ſeriis, ioco, maledictis: referre carmen carmini, dictum dicto: prorſus ut meditatum crederes aduerſus omnia. Huius uxor Sabina dum propè ſeruilibus iniuriis afficitur, ad mortem uoluntariam compulſa: quæ palàm iactabat, quàm immane ingeniū pertuliſſet, & laboraſſe, ne ex eo humani generis pernicies grauidaretur. Hic morbo ſubtercutaneo quem diu placidè pertulerat, uictus dolore, ardens impatiensq́;

* effectus

Vno tempore ſcripſit, dictauit, audiuit, & cum amicis fabulatus eſt. Spartian.

tienſq; plures è ſenatu extinxit. A regibus multis pace occultis muneribus impetrata, iactabat palàm, plus ſe otio adeptum, quàm armis cæteros. Officia ſanè publica, & palatina, necnon militiæ, in eam formam ſtatuit, quæ paucis per Conſtantinum immutatis hodie perſeuerant. Vixit annos *LXII. *dehinc miſerabili exitu* LXXII *conſumptus eſt cruciatu membrorum ferè omnium confectus, in tantum, ut ſeſe interficiendum miniſtrorum fidißimus præcans offerret: ac ne in ſemetipſum ſæuiret, cuſtodia chariſſimorum ſeruaretur.*

ANTONINVS PIVS.

A*Ntoninus Fuluius, ſeu Boionius dictus, poſteà etiam Pius cognominatus eſt, imperauit annis* XXIII. *Iſte ab Adriano in filium adoptatus, cuius gener fuerat, tantæ bonitatis in principatu fuit, ut haud dubiè ſine exemplo uixerit: quamuis eum Numæ contulerit ætas ſua, cùm orbem terræ nullo bello per annos* XXIII. *auctoritate ſolo rexerit: adeò trementibus eum atq; amantibus cunctis regibus, nationibusq; & populis, ut parentem, ſeu patronum magis, quàm dominum imperatorem uerè putarent, omnesq; uno ore in cœleſtium morem propitium optantes, de controuerſiis inter ſe iudicem poſcerent. Quin etiam Indi, Bactri, Hyrcani legatos miſere, iuſtitia tanti imperatoris comperta, quam ornabat uultu ſereno & pulchro procerus membra, decenter, ualidus. Priuſquàm ſalutandus prodiret, deguſtans panis aliquantulum, nè frigiſcente circũ præcordia ꝑ ieiuniũ panis ſanguine, uiribus exceſis interciperetur, eoq; actuum publicorum laboribus minimè ſufficeret: quæ incredibili diligen-*

T. Aurelius Fuluius, Boionius, Antoninus Pius.

ligentia ad ſpeciē optimi patris familiās exequebetur appetentia gloriæ carēs & oſtētatione: adeò māſuetus ut inſtātibus patribus, ad eos qui cōtra eū cōiurauerāt perſequendos, cōpreſſerit quæſtionē: præfatus, neceſſe non eſſe ſceleris in ſemetipſum cupidos pertinacius in dagari, ne ſi plures reperirentur, quantis odio eſſet, in telligeretur. Igitur cum *eſſet annorum* LXXII. *apud* Lorios *uilla propria, millibus paſſuum* XII. *ab urbe, febri paucorum dierum poſt tres atque uiginti annos imperij cōſumptus eſt: ob cuius honorē templa ſacerdo tes, atq; infinita alia decreta ſunt.* V*ſq; eò autem mitis fuit, ut cùm ob inopiæ frumentariæ ſuſpicionem lapidi bus à plebe* Romana *perſtringeretur, maluerit ratione expoſita placare, quàm ulciſci ſeditionem.*

Satius enim putauit unum ciuem ſeruare, quam mille hoſtes perdere. Spart.

M. ANTONINVS

M*Arcus autē* Antoninus *impauit annis* XVIII. *iſte uirtutum omnium, cœleſtiſq; ingenij exti tit, ærumniſq; publicis quaſi defenſor obiectus eſt.* Etenim *niſi ac illa tempora natus eſſet, profectò quaſi uno lapſu ruiſſent omnia ſtatus* Romani. *Quippe ab armis quies nunquàm erat: perq; omnem* Orientem, *Illiricum,* Italiam, *Galliamq; bella feruebant, terræ motus non ſi ne interitu ciuitatum, in undationes fluminum, lues cre bræ, locuſtarum ſpecies agris infeſtæ: prorſus ut propè nihil, quo ſummis angoribus atteri mortales ſolent, di ci, ſeu cogitari queat, quod non illo imperante ſæuie rit.* Credo *diuinitus attributum, ut dum mundi lex, ſeu natura aliunde quid hominibus incognitum gignit, re ctorum conſilijs tanquam medicinæ remedijs leniatur.* Is *propinquum ſuum* Lucium Annium *Verum, ad impe rij par-*

rij partem nouo beneuolentiæ genere adſciuit. Qui Verus inter Altinum atque Concordiam iter faciens, ictu ſanguinis, quem morbũ Græci ἀπόπληξιν uocant, undecimo imperij anno extinctus eſt: carminũ maximè tragicorum, ſtudioſius, ingenij aſperi atque laſciui.

M. ANTONIVS.

Poſt cuius obitũ M. Antonius remp. ſolus tenuit, à principio uitæ tranquilliſſimus, adeò ut ab infantia uultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutauerit: philoſophiæ ſtudens, literarumq; Græcarum peritiſſimus Hic permiſit uiris clarioribus, ut conuiuia eodem cultu, quo ipſe, & miniſtris ſimilibus exhiberent. Hic dum ærario exhauſto, largitiones quas militibus impenderet, non haberet, neq; indicere prouincialibus, aut ſenatui aliquid uellet inſtrumentorum regij cultus, facta in foro Traiani ſectione, diſtraxit uaſa aurea, pocula cryſtallina & murrhina uxoriam ac ſuam ſericam & auream ueſtem, multa ornamenta gemmarum: ac per duos continuos menſes uẽditio habita eſt, multumq; auri redactum. Poſt uictoriam tamen emptoribus pretia reſtituit, qui reddere comparata uoluerunt. Moleſtus nulli fuit, qui maluit ſemel empto retinere. Huius tempore caſſius tyrannidem arripiens, extinctus eſt. Ipſe anno uitæ LIX. apud Bendobonam morbo conſumptus eſt. De eius nuntio Romam peruecto, confuſa luctu publico urbe, Senatus in curia ueſte tetra indutus, lacrymans conuenit, & quod de Romulo ægrè creditum eſt, omnes pari ſenſu præſumpſerunt, Marcum cœlo receptum eſſe, ob cuius honorem templa columnæ, multaq; alia decreta ſunt.

Cognomento Philoſophus dictus.

COMMODVS.

AVrelius Commodus M. Antonini filius Antoninus et ipſe dictus, imperauit annis XIII. Hic qualis futurus eſſe, in ipſo primordio oſtendit. Nam cùm in ſupremis moneretur à parente, attritos iam Barbaros, ne permitteret uires recipere reſpondit, Ab incolumi, quàmuis paulatim, negotia perfici poſſe, à mortuo nihil. Sæuior omnibus libidine atq; auaritia, crudelitate, nulli fidus magisq; in eos atrox, quos ampliſſimis, honoribus, donisq; ingentibus extulerat. In tantum deprauatus, ut gladiatoriis armis ſæpiſſime in amphitheatro dimicauerit. Huic Martia generis libertini, forma tamen, meretriciisq; artibus pollens, quum animum eius penitus deuinxiſſet, egreſſo è balneo, ueneni poculum obtulit. Ad extremum ab immiſſo ualidiſſimo palæſtrita, compreſſis faucibus expirauit, anno uitæ triceſimo ſecundoq;.

Hoſtis Deorum, parricida ſenatus. Lamprid.

HELVIVS PERTINAX.

HEluius pertinax imperauit dies LXXXV. Iſte coactus imperauit, repugnãsq; ſuſcipiens, tale cognomentũ ſortitus eſt. Origine gentis ſordida, præfecturam urbi agens, imperator effectus, ſcelere Iuliani multis uulneribus obtruncatur, annos natus VII. atq; LX. Huius caput tota urbe circumuectum eſt. Hoc exitu obijt uir ad humanæ conuerſationis exemplum per laboris genera uniuerſa abſumptus, prouectus eò, ut FORTVNAE uocaretur PILA. Nam libertino genitus patre apud Ligures, in agro ſqualido Lolii Gentiani, cuius in præfectura quoque clientem ſe eſſe libentiſſimè fatebatur. Fuit doctor literarum, quæ à gram-

Sexagenario maior ad imperiũ acceſſit.

Fortunæ pila.

grammaticis traduntur, blandus magis, quàm beneficus: unde eum Græco nomine χρηστολόγον appellauere. Nunquam iniuria accepta ad ulciſcendum ductus: amabat ſimplicitatem: communem ſe effatu, conuiuio inceſſu præbebat. Huic mortuo diui nomen decretum eſt: ob cuius laudem ingeminatis ad uſq; defectum ad plauſibus clamatum eſt: PERTINACE IMPERANTE SECVRI VIXIMVS, NEMINEM TIMVIMVS, PATRI PIO, PATRI SENATVS, PATRI OMNIVM BONORVM.

Chreſtologus

DIDIVS IVLIANVS.

Didius Iulianus ortu Mediolanenſis, imperauit menſibus VII. *uir nobilis, iure peritiſſimus, factioſus. præceps, regni auidus. Hoc tempore Niger Peſcenninus apud Antiochiam, in Pannonia Sabaria Septimius Seuerus creantur Auguſti: ab hoc Seuero Iulianus in abditas palatii balneas ductus, extenta damnatorum modo ceruice decollatur, caputq; eius in Roſtris ponitur.*

SEPTIMIVS SEVERVS.

Septimius Seuerus imperauit an. XVIII. *Hic *Peſcenninũ interemit, hominẽ omniũ turpitudinum. Sub eo etiam Albinus, qui in Gallia ſe Cæſarẽ fecerat, apud Lugdunum occiditur. Hic Seuerus filios ſuos ſucceſſores ſuos reliquit, Baſſianum & Getã. Hic in Britãnia uallum per* XXXII. *paſſuum millia à mari ad mare deduxit. Fuit bellicoſiſſimus omniũ qui ante eũ fuerũt. Acer ingenio, ad omnia quæ intendiſſet in finem pſeuerans. Beneuolẽtia quò inclinaſſet mirabili ac perpetua ad quærendum diligẽs, ad largiendum liberalis: in amicos*

** Priſcẽnium Heroum filii noxa.*

cos

cos inimicosq; pariter uehemens. Quippe qui *Latera num* Chilonem, Amilinum Baſſum, *ceteroſq; alios dita ret: ædibus quoq; memoratu dignis, quarum præcipuas uidemus* Parthorũ *quæ dicũtur ac* Laterani. Hic nulli *in dominatu ſuo permiſit honores uenundari:* Latinis *li teris ſufficienter inſtructus,* Punica *eloquentia prom ptior, quippe genitus apud* Leptim *prouincias* Africæ. *Is dum membrorum omnium, maxime pedũ dolorẽ pa ti nequiret, ueneni uice, quod ei negabatur, cibũ grauis ac pluriмæ carnis auidus inuaſit, quẽ cũ conficere non poſſet, cruditatẽ paſſus, expirauit* Vixit *annos* LXX.

Afrum quidam ſonans uſq; ad ſenectutem. Spart.

ANTONINVS CARACALLA.

AVrelius Antoninus Baſſianus Caracalla, *Seueri filius,* Lugduni *genitus imperauit ſolus annis* VI. Hic Baſſianus *ex aui materni nomine dictus eſt. At cũ è* Gallia *ueſtẽ plurimã deuexiſſet, talareſq;* Caracal *las feciſſet, coegiſſetq; plebem ad ſe ſalutandum indu tam talibus introire, de nomine huiuſce ueſtis* Caracalla *cognominatus eſt.* Hic *fratrem ſuam* Getam *peremit.* Ob *quam cauſam furore pœnas dedit* Dirarum *inſectatione, quæ non immeritò* VLTRICES *uocantur: à quo pòſt furore conualuit.* Hic *corpore* Alexandri Macedonis *conſpecto,* Magnum *atque* Alexandrum *ſe iuſſit appellari, adſentãtium fallacis cò perductus, uti truci fronte, & ad læuum humerum conuerſa ceruice, quod in ore* Alexandri *notauerat, incedens, fidem uultus ſimilimi perſuaderet ſibi.* Fuit *impatiens libidinis, quippe qui nouercam ſuam *duxit uxorem.* Cum Carris *iter faceret, apud* Edeſſam *ſecedens *ad officia naturalia, à milite qui quaſi ad cuſto-*

Diræ ultrices.

* Iuliam

* ad neceſſaria quædam

diam

diam ſequebatur interfectus eſt. Vixit annis ferè triginta. Corpus eius Romam relatum eſt. Alii 43 an uixiſſe ſcribunt.

OPILIVS MACRINVS, ET DIADVMENVS.

MAcrinus cũ Diadumeno filio ab exercitu imperatores creati, imperauerũt mẽſes XIIII. ab eodẽ exercitu obtruncantur, pro eo, quia Macrinus militarem luxuriam ſtipendiaq́; profuſiora cõprimeret.

AVRELIVS HELIOGABALVS.

AVrelius Antonius Varius, idem Heliogabalus dictus, Caracallæ ex Semea conſobrina occultè ſtuprata filius, imperauit biennio & menſibus VIII. Varius, quod uario ſemine natus. *Huius matris Semeæ auus Baſſianus nomine fuerat, * Solis ſacerdos.* *Iouis *Iis cum Romam ingenti militum & ſenatus expectatione ueniſſet, probris ſe omnibus cõtaminauit. Cupiditatẽ ſtupri, quàm adſequi naturæ defectu nondum poterat, in ſe conuertens, muliebri nomine Baſſianam ſe pro Baſſiano iuſſerat appellari. Veſtalem uirginem quaſi matrimonio iungens ſuo, abſciſſisq́; genitalibus, matri ſe Magnæ ſacrauit. Hic Macellum, qui poſt Alexander eſt dictus conſobrinum ſuũ Cæſarem fecit. Ipſe tumultu militari interfectus eſt.* Per põtem Æmilium cũ matre Sceniide. *Huius corpus per urbis uias more canini cadaueris à milite tractum eſt, militari cauillo appellantium,* INDOMITAE ET RABIDAE LIBIDINIS CATVLAM. *Nouiſſimè cum anguſtum foramen cloacæ corpus minimè reciperet, uſq; ad Tiberim deductum, adiecto pondere, ne unquam emergeret, in fluuium proiectum eſt. Vixit annis XVI. atque ex rebus quæ acciderant, Tiberinus Tractitiusq́; appellatus eſt.*

SEVE-

SEVERVS ALEXANDER.

SEuerus Alexander imperauit annis XIII. Hic bonis reipublicæ fuit ærumnoſus. Sub hoc imperãte Taurinus Auguſtus effectus eſt. Ob timorẽ ipſe ſe Euphrati fluuio obiecit. Tunc etiã Maximinus regnũ arripuit, pluribus de exercitu corruptis. Alexander uerò cum deſeri ſemet à ſtipatoribus uidiſſet, matrẽ ſibi cauſam fuiſſe mortis exclamans, accurrenti percuſſori, obuoluto capite, ceruices ſuas ualidè compreſſas præbuit
*XXIX. anno uitæ *XXVI. Huius mater Mammæa eò filium coegerat, ut illa ipſa quamuis per modica, ſi menſæ prandioq; ſupereſſent, conuiuio reponerentur.

IVLIVS MAXIMINVS.

IVlius Maximinus Thrax è militaribus, imperauit annis III. Is dũ perſequitur pecunioſos, inſontes pariter, noxioſq;, apud Aquileiam ſeditione militũ diſcerptus eſt, unà cum filio conclamantibus cũctis militari ioco. EX PESSIMO GENERE NE CATVLVM HABENDVM. Huius imperio duo Gordiani pater filius principatum arripientes, unus poſt unum interiere. Pari etiam tenore Pupiamus & Balbinus regnum inuadentes, perempti ſunt.

GORDIANVS.

GOrdianus nepos Gordiani ex filia, ortus Romæ clariſſimo patre, imperauit annis VI. Apud Cteſiphontem, à Philippo præf. præto. accenſis in ſeditionem militibus, occiditur, anno uitæ XX. Corpus eius
Alii prope fines Romani, Perſiciq; imperii poſitum no-
XXII. men loco dedit, SEPVLCRVM GORDIANI.

PHILIPPVS.

Marcus

MArcus Iulius Philippus imperauit annis V. Veronæ ab exercitu interfectus eſt, medio capite ſupra ordines dentium præciſo. Filius autem eius Gallus Iulius Saturninus, quē Potentiæ ſociauerat, Romæ occiditur, agens uitæ annos VII. adeò ſeueri & triſtis animi, iam tum à quinquenni ætate, nullo prorſus cuiuſquam commento ad ridendum ſolui potuerit: patremq; ludis ſecularibus petulantius cachinantem, quanquam adhuc tener, uultu notauerit auerſato. Is Philippus humilimo ortus loco fuit, patre nobiliſſimo latronum ductore. Millesimo anno ab Vrbe condita.

DECIVS.

DEcius è Pannonia Bubalia natus, imperauit mēſes XXX. Hic Decium filium ſuum Cæſarem fecit: uir artibus cūctis, uirtutibusq; inſtructus, placius, & communis domi, in armis promptiſſimus. In ſolo barbarico inter cōfuſas turbas, gurgite paludis ſummerſus eſt: ita, ut nec cadauer eius potuerit, inueniri. Filius uerò eius bello extinctus eſt. Vixit annis quinquaginta. Huius tēporibus Valēs Luciniāus imperator effectus. Affecti martyrio Fabianus & Cornelius pontifices Ro.

VIRIVS GALLVS.

VIrius Gallus cum *Voluſione filio imperauerunt annis II. Horum temporibus Hoſtilianus Perpennna à Senatu imperator creatus, nec multu poſt peſtilentia conſumptus eſt. Sub his etiam Aemilianus in Mœſia imperator effectus eſt: contra quem ambo profecti, apud inter amnam ab exercitu ſuo cæduntur, anno ætatis pater VII. circiter & XL. creati in inſula Menynge, quæ nunc Girba dicitur: Aemilianus uerò menſe IIII. dominatus, apud Spoletum

*Voleſiano, Et menſibus octo.

Spoletum ſiue Pontem, quem ab eius cæde Sanguinarium accepiſſe nomen ferunt, inter Ocriculum, Narniamq́;, & Spoletum, & urbem Romam regione media poſitum. Fuit autem genere Maurus, pugnax, nec tamen præceps. Vixit annis IIII. *minus* L.

LICINIVS VALERIANVS.

Licinius Valerianus cognomento Colobius, imperauit annis XV. *parentibus ortus ſplendidiſſimus ſtolidus tamen & multum iners, neq; ad uſum aliquem publicum officio, conſilio, ſeu geſtis accomodatus. Hic filium ſuum Galienum Auguſtum fecit, Galieniq; filium Cornelium Valerianum Cæſarem. His imperantibus, Religianus in Mœſia, Caßiis Labienus Poſthumus in Gallia Galieni filio interfecto, imperatores effecti ſunt. Pari modo Aelianus apud Moguntiam, cum in Aegyto Aemilianus, apud Macedonas Valens, Mediolani Aureolus dominatū inuaſere. Valerianus uerò in Meſopotamia bellum gerens, à Sapore, Perſarum rege ſuperatus, mox etiam captus eſt: apud Parthos ignobili ſeruitute conſenuit. Nam quandiu uixit, rex eiuſdem prouinciæ, incuruato eo, pedem ceruicibus eius imponens, equum aſcendere ſolitus erat.*

GALIENVS.

Galienus quidem in locum Cornelij filij ſui, Salonianum alterum filium ſubrogauit. amori diuerſo pellicum deditus, Saloninæ coniugis & concubinæ, quam per pactionem conceſſa parte ſuperioris Pannoniæ, à patre Marcomannorum rege, matrimonii ſpecie ſuſceperat, Pipam nomine. Nouißimè aduerſus Aureolum profectus eſt.

LXX. *an. maior mortuus eſt*

Quem

Quem cum apud Pōtem, qui ex eius nomine Aureolus *appellatur, obtentum, detruſumq́;* Mediolanū *obſedit, eiuſdem* Aureoli *commento à ſuis interiit.* Regnauit *annis* XV. *cū patre* VII. *& ſolus* VIII. *uixit annis* L.

CLAVDIVS.

Claudius imperauit annis II. *Hūc plerique putant* Gordiano *ſatum, dum *alii* Liſcenſa *muliere matura inſtitueretur ad uxorem.* Hinc Claudius Galieni *morientis ſententia imperator deſignatus, ad quē* Ticini *poſitum per* Gallonium Baßilium *indumenta regia direxerat: extinctoq́; à ſuis* Aureolo, *receptis regionibus, aduerſum *autem* Alemanorum *haud procul à lacu* Benaci *dimicans, tantam multitudinem fudit, ut ægrè pars dimidia ſuperfuerit.* His *diebus* Victorinus *regnum cepit,* Claudius *uerò, cùm ex fatalibus libris, quos inſpici præceperat, cognouiſſet, ſententiæ in ſenatu dicendæ, primi morte remedium deſiderari,* Pomponio Baſſo, *qui tunc erat ſe offerente, ipſe uitam ſuam haud paſſus reſponſa fruſtrari, dono reipub. dedit, præfatus neminem tanti ordinis, primas habere, ipſum* Imperatorem. *Ea res ſic erat cunctis grata, ut non diui uocabulum modò, ſed ex auro ſtatuam prope ipſum* Iouis *ſimulacrum, atque in curia imaginem auream proceres ſacrauerint.*

Nec integris. *ab

*aciem

Primus Gotthorū arma impetumq́; repreſsit.

QVINTILIVS.

Hvic *ſucceßit frater eius* Quintilius. *Is paucis diebus imperium tenens, interemptus eſt.* XVII. *dies.*

AVRELIANVS.

Avrelianus *genitus patre mediocri: & ut quidā ferūt,* Aurelii *clariſsimi ſenatoris colono in-*

ter Daciam *&* Macedoniam: *imperauit annis* v. *Iſte haud diſsimilis fuit* Magno Alexandro,*ſeu* Cæſari Dictatori.Nam Romanam *urbem triennio ab inuaſoribus receptauit,cum* Alexander *annis* XIII. *per uictorias ingentes ad* Indiam *peruenerit,&* C.*Cæſar decennio ſubiecerit* Gallos, *aduerſum ciues quadriennio cōgreſſus*. *Iſte in* Italia *tribus prælijs uictor fuit, apud* Placentiam,*iuxta amnem* Metaurum,*ac fanum* Fortunæ,*poſtremò* Ticinenſibus *in campis*. Huius *tempore apud* Dalmatas Septimius *imperator effectus,mox à ſuis obtruncatur.*Hoc *tempore in urbe* Roma *monetarij rebellarunt,quos* Aurelianus *uictor ultima crudelitate compeſcuit.*Iſte *primus apud* Romanos *diadema capiti innexuit:gemmisq́;,& aurata omni ueſte quod adhuc ferè incognitū* Romanis *moribus uidebatur uſus eſt.*Hic *muris ualidioribus & laxioribus urbem ſepſit.*Porcinæ *carnis uſus populo inſtituit.*Hic Tetricum, *qui imperator ab exercitu in* Gallijs *effectus fuerat,correctorē* Lucaniæ *prouexit,aſpergens hominē eleganti ioco,* Sublimius *habendum regere aliquam* Italiæ *partem, quàm trans* Alpes *regnare.*Nouiſsime *fraude ſerui ſui, qui ad quoſdam militares uiros amicos ipſius, nomina pertulit adnotata,falsò manum eius imitatus,tanquam* Aurelianus *ipſos pararet occidere, ab ijſdem interfectus eſt in itinere medio,quod inter* Conſtantinopolim *&* Heracleam *eſt.* Fuit *ſæuus & ſanguinarius, & trux omni tempore, etiam filij ſororis interfector.* Hoc *tempore* VII.*mēſibus interregni ſpecies euenit.*

Manu Mucaporis.

TACITVS.

Caput

TAcitus *poſt hunc ſuſcepit imperiū, uir egregiè mora-*

moratus, qui ducenteſimo imperij die apud Tarſum, fe bri moritur. *imperat, nō pedes.*

FLORIANVS.

HVic ſucceſſit Florianus. Sed cū magna pars exer citus equitantiū Probū militiæ peritū legiſſet, Florianus dierū LX. quaſi per ludum imperio uiſus, in ciſis à ſemetipſo uēt is, effuſo ſanguine cōſumptus eſt. Taciti frater.

PROBVS.

PRobus genitus patre agreſti, hortorū ſtudioſo, Dalmatio ſāguine imperauit annis VI. Iſte Satur ninū in Oriente, Proculū, & Bonoſum Agrippinæ im peratores effectos oppreſſit. *Vineas Gallos & Panno nios habere permiſit. Opere militari *Almū montem apud Syrmium, & Aureum apud Mœſiā ſuperiorē ui neis conſeruit. Hic Syrmio in turri ferrata occiditur. Ob præclariſſimam uocem occiditur; nō fore opus militibus, cū hoſtes deeſſent. *Vites *Almam Vopiſc. legit,

CARVS.

CArus Narbone natus imperauit annis II. Iſte confeſtim Carinum, & Numerianū Cæſares fe cit. Hic apud Cteſiphonta ictu fulminis interijt. Nu merianus quoque filius eius, cum oculorum dolore cor reptus in lecticula ueheretur, impulſore Apro, qui ſo cer eius erat, per inſidias occiſus eſt. Cum dolo occul taretur ipſius mors, quoſque Aper inuadere poſſet, imperium fœtore cadaueris, ſcelus eſt proditum. Hinc Sabinus Iulianum inuadens imperium, à Carino in campis Veronenſibus occiditur. Hic Carinus om nibus ſe ſceleribus inquinauit, plurimos innoxios fi ctis criminibus occidit: matrimonia nobilium corru pit: condiſcipulis quoq;, qui taxauerunt, eum in audito rio uerbi fatigatione, perniciosus fuit. Ad extremum Capitale ſe reſuit, ultra Cteſiphonē progredi. Vopiſ.

trucidatur eius præcipuè Tribuni *dextera, cuius dicebatur coniugem polluiſſe.*

DIOCLETIANVS.

DIocletianus Dalmata, Amilini *ſenatoris liberti nus, matre pariter atq; oppido nomine* Dioclea *quorũ uocabulis, donec imperiũ ſumeret*, Diocles *appellatus.* Vbi *orbis* Romani *potentiã cœpit,* Graiũ *nomen in* Romanum *morem conuertit.* Imperauit *annis* XXV. *Is* Maximianũ *Auguſtum effecit,* Conſtantiũ & Galeriũ Maximianum *cognomento* Armentarium, Cæſares *creauit tradens* Cõſtantio Theodoram Herculij Maximiani *priuignam abiecta uxore priori.* Hoc *tempore* Carauſio *in* Gallijs, Achilleus *apud* Aegyptum, Iulianus *in* Italia *imperatores effecti, diuerſo exitu periere.* E *quibus* Iulianus *acto per coſtas pugione, in ignẽ abiecit ſe.* Diocletianus *uerò apud* Nicomediam *ſponte imperiales faſces relinquens, in proprijs agris conſenuit.* Qui *dũ ab* Herculio *atq;* Galerio *ad recipiendũ imperiũ rogaretur, tanquàm peſtẽ aliquam deteſtans, in hunc modũ reſpondit:* Vtinam Salone *poſſetis uiſere *oleta noſtris manibus inſtituta, profecto nunquam iſtud tendandum iudicaretis.* Vixit *annis* LXVIII. *ex queis communi habitu propè nouem egit.* Morte *conſumptus eſt, ut ſatis patuit, per formidinẽ uoluntariã.* Quippe *cum à* Coſtantino *atq;* Licinio *uocatus ad ſecta nuptiarũ, per ſenectam, quo minus intereſſe ualeret excuſauiſſet, reſcriptis minacibus acceptis, quibus increpabatur* Maxentio *fauiſſe, ac* Maximino *fauere, ſuſpectans necem dedecoroſam, uenenum dicitur hauſiſſe.* His *diebus* Conſtantius Conſtantini *pater, atque* Ar-

**holera.*

Alii LXXVIII. *ann. uixiſſe ſcr.*

Armẽtarius, Cæſares Auguſti appellantur. Creatis Cæſaribus Seuero per Italiã, Maximini Galerij ſororis filio per Oriẽtẽ, eodemq; tempore Conſtantinus Cæſar efficitur. Maxentius imꝑator in uilla VI. millibus ab urbe diſcreta itinere Lauicano: dehinc Licinius Auguſtus efficitur, pariq; modo Alexãder apud Carthaginẽ imperator fit: ſimiliq; modo Valens imperator creatur, quorũ exitus iſte fuit: Seuerus ab Herculio Maximiano Romæ intra tabernas extinguitur, fumusq; eius Galieni ſepulcro infertur: qđ ab urbe abeſt per Appiã millibus IX.

GALERIVS MAXIMIANVS.

Galerius Maximianus conſumptis genitalibus defecit, Maximianus Herculeius à Cõſtantino apud Maßiliam obſeſſus, deinde captus, pœnas mortis genere: poſtremò fractis laqueo ceruicibus Alexander à Conſtantini exercitu iugulatur. Maxentius dum aduerſus Conſtantinũ congreditur paulò ſuperius à ponte Miluio, in pontẽ nauigijs compoſitũ, ab latere ingredi feſtinans, lapſu equi in profundum demerſus eſt, uoratumq; lino pondere thoracis corpus uix repertum. Maximianus apud Tarſum morte ſimplici periit. Valens à Licinio morte mulctatur. Fuerũt autẽ morum huiuſmodi. Aurelius Maximianus, cognomento Herculeius, ferus natura, ardens libidine conſilijs ſtolidus, ortu agreſti Pannonioq;. Nam etiam nunc haud longè Syrmio eminet locus palatio ibidem conſtructo, ubi parentes exercebant opera mercenaria. Aetate interijt ſexagenarius, annorum XX. imperator. Genuit ex Eutropia Syra muliere Maxentium, & Fauſtam coniugem Conſtantini: cuius patri Conſtantio tradiderat Theo-

Maxentij mors.

doram priuignam. Sed Maxentiũ ſuppoſitũ ferũt arte muliebri, tenere mariti animũ laborantis auſpicio gratiſſimi cœpti à puero. Is Maximianus *charus *nulli unquam fuit, nec patri, aut ſocero quidem Galerio.*

*nunquã illi

GALERIVS ARMENTARIVS.

G*Alerius autem fuit, licet inculta agreſtiq; iuſtitia ſatis laudabilis, pulcher corpore, eximius & felix bellator, ortus parentibus agrarijs, paſtor armẽtorum unde cognomen* Armentarius *fuit.* Ortus Dacia Ripenſi *ibiq; ſepultus eſt: quem locum* Romulianum *etiam uocabulo* Romulæ *matris appellarat. Is inſolenter affirmare auſus eſt, matrem more* Olympiadis Alexandri Magni *creatricis, compraſſam dracone ſemet concepiſſe.*

GALERIVS MAXIMINVS.

G*Alerius* Maximinus *ſorore* Armentarij *progenitus, ueroq; nomine ante imperium **Daza *dictus, Cæſar quadriennio, dehinc per* Orientẽ *Auguſtus triennio fuit, ortu quidem atq; inſtituto paſtorali, uerũ ſapientiſſimi cuiuſq;, ac literatorũ cultor: ingenio quieto, uini auidior.* Quo *ebrius, quædam corrupta mente aſpera iubebat, qui cum pigeret factum, differri quæ præcepiſſet, in tempus ſobrium ac matutinum ſtatuit.*

*Dara

Eboraci deceſſit.

ALEXANDER.

A*Lexander fuit* Phryx *origine, ingenio timidus, inferior aduerſus laborem uitio ſenectæ ætatis.* His *omnibus abſumptis, imperij iura penes* Conſtantinum, & Licinium *deuenere.*

CONSTANTINVS.

C*Onſtantinus* Conſtantij *imperatoris &* Helenæ

filius,

ſilius,imperauit annis triginta. Hic *dum iuuenculus à Galerio in urbe* Roma *religionis ſpecie obſes teneretur fugam arripiens,atque ad fruſtrandos inſequentes publica iumenta,quaq; iter egerat,interficit,& ad patrem in*Britanniam *peruenit,& forte iſdem diebus ibidem Conſtantium parentem facta ultima perurgebant.* Quo *mortuo cunctis qui aderant adnitentibus,ſed præcipuè* Eroco *Alemannorum rege auxilii gratia Conſtantium comitato,imperium capit.*Hic *ſororem ſuam Conſtantiam Licinio Mediolanum accito coniugit, filiumq; ſuum Criſpum nomine ex Mineruina concubina ſuſceptum:idem Conſtantinum,iiſdem diebus natum,oppido,Arelatenſi, Liciniumq; Licinii filium, menſium ferè uiginti,Cæſares effecit.*Verum *enimuero* VT IMPERIA DIFFICILE CONCORDIAM CVSTODIVNT, *diſsidium inter Licinium conſtantinumq; exoritur primumq; apud Cibalas iuxta paludem,* Hiul*cam, nomine, Conſtantino nocte caſtra Licinii irrumpente. Licinius fugam petiit, Byzantiumq; fuga uolucri peruenit, ibi Martinianum officiorum magiſtrum Cæſarem creat. Debinc Conſtantinus acie potior, apud Bythiniam adegit Licinium pacta ſalute indumentum regium offerre per uxorem: inde Theſſalonicam miſſum,paulò pòſt eum Martinianumq; iugulari iubet. Hic Licinius annum dominationis ferè poſt* XIIII. *uitæ proximè* LX. *occiditur, auaritiæ cupidine omnium peſsimus, neque alienus à luxu uenereo, aſper admodum, haud mediocriter impatiens, infeſtus literis, quas per inſcitiam immodicam, uirus ac peſtem publicam nominabat,*

præcipuè forenſem induſtriam. Agraribus plane ac ruſticãtibus, quia ab eo genere ortus altusq; erat, ſatis utilis, ac militiæ cuſtos, ad ueterum inſtituta ſeueriſſimus: SPADONVM ET AVLICORVM OMNIVM VEHEMENS DOMITOR, TINEAS SORICESQVE PALATII APPELLANS. *At Conſtantinus obtento totius Romani imperij mira bellorum felicitate regimine, Fauſta coniuge, ut putant, ſuggerente, Criſpum filium necari iubet. Dehinc uxorem ſuam Fauſtam in balneas ardentes coniectam interemit: cum eum mater Helena ardore nimio nepotis increparet. Fuit uerò ultrà quam æſtimari poteſt, laudis auidus. Hic Traianum* HERBAM PARIETARIAM *ob titulos multos ædibus inſcriptos, appellare ſolitus erat. Hic potenm in Dannubio conſtruxit: habitum regium gemmis, & caput exornans perpetuo diademate. Commodiſſimus tamen rebus multis fuit: calumnias ſedare, legibus ſeueriſſimis nutrire artes bonas, præcipuè ſtudia literarum: legere ipſe, ſcribere, meditari, audire legationes, & querimonias prouinciarum. Cumq; liberis filioq; fratris Delmatio Cæſaribus confirmatis,* III. & LX. *annis uixiſſet, ex quibus dimidios, ita ut* XIII. *ſolus imperaret, morbo conſumptus eſt irriſor potius, quàm blandus. Vnde prouerbio uulgari, Tracala, decem annos præſtantiſſimus duodecim ſequentibus latro, decem nouiſſimis pupillus ob profuſiones immodicas nominatus. Corpus ſepultum in Byzantio, Conſtantinopoli dicta: quo mortuo, Delmatius militum ui necatur. Ita ad tres orbis Romani dominatio redacta eſt, Conſtantino, & Conſtantio, ac Conſtante, filijs*

Tineas & ſorices, aulicos uocabat.

Herba parietaria.

Nicomediæ obijt.

lijs Conſtantini. *Hi ſinguli has partes regendas habuerunt.* Conſtantinus *iunior cuncta trans* Alpes: Conſtantius *à freto* Propontidis, *Aſiam atq;* Orientem. Conſtans Illyricum, Italiamq;, *&* Africam, Dalmatiam, Thraciam, Macedoniamq;, *&* Achaiam.

Eutropius

*ANNIBALIANVS, CONSTANS, ET CONSTANTIVS.

* Conſtātinus

ANnibalianus Delmatij Cæſaris conſanguineus, Armeniam nationesq; circum ſocias. Interim ob Italiæ Africæq; ius diſſentire ſtatim Conſtantius, & Conſtans cœperunt. Conſtantius latrocinij ſpecie, dū incautus, fœdeq; temulentus in aliena irruit, obtrūcatus eſt, proiectusq; in fluuiū, cui nomen Alſa eſt non lōgè ab Aquileia. Cō‍ſtans uerò uenandi cupidine, dū per ſyluas, ſaltusq; erraret, conſpicauere aliquanti militares in eius necem auctoribus Creſtio & Marcellino, ſimulq; Magnentio: qui ubi patrādi negotij dies placuit, Marcellinus natalem filij ſimulans, pleroſq; ad cœnam rogat. Itaq; in multā noctem conuiuio celebrato, Magnentius quaſi ad uentris ſecreta ſecedens, habitum uenerabilem capit. Ea re cognita, Conſtans fugere conatus, apud Halenam oppidum Peireneo proximum, à Gaiſone cum lectiſſimis miſſo, interficitur anno XIII. Augustæ dominationis: nam Cæſar triennio fuerat, æui ſeptimo uiceſimoq;. Hic fuit debilis pedibus, manibusq; articulorum dolore. Fortunatus cœli temperie, fructuum prouentu, nulla à Barbaris formidine: quæ profecto maiora fuerint ſi prouinciarum rectores non pretio, ſed iudicio prouexiſſet. Huius morte cognita, Vetranio magiſter militum, imperium in Pannonia

Ad Aquileiam.

*Murſiū apud *Murſiam corripuit: quem Conſtantinus non poſt multos dies regno exuit, grandæuo ætati non uitam modò, ſed etiam uoluptuarium otium concedens. Fuit autem propè ad ſtultitiam ſimpliciſſimus.

Vixit annis XL. regnauit autem XXIIII.

CONSTANTIVS.

Conſtantius Gallum fratrem patruelem, Cæſarem pronuntiat, ſororem Conſtantinam illi coniungens: Magnentius quoq; Decentium conſanguineum ſuum trans Alpes Cæſarem creauit. His diebus Romæ Nepotianus Eutrophiæ Conſtantini ſororis filius hortantibus perditis, Auguſti nomen rapit: quem octauo die uiceſimoq; Magnentius oppreſſit. Hoc tempore Conſtantius cum Magnentio apud Murſiam dimicans uicit: in quo bello penè nunquam amplius Romanæ conſumptæ ſunt uires, totiusq; imperii fortunæ peſſundatæ. Dehinc cum ſe Magnentius in Italiam recepiſſet, apud Thicanum plures fudit, incautius, & ut in uictoria ſolet, audacius perſequentes. Nec multò poſt apud Lugdunum coanguſtatus, gladio occultè prouiſo, ictum pulſi parietis iuuans, trāsfoſſo latere, ut erat uaſti corporis, uulnere naribusq;, & ore, cruorem effundens menſe imperii XLII. ætatis uero L. expirauit: ortus parentibus, qui Galliam inhabitant: lēgēdi ſtudio promptus, ſermonis acer, animi tumidi, & immodicè, timidus, artifex tamen ad occultandam audaciæ ſpeciē formidinē. Eius morte audita. Decentius laqueo faſciæ ad collum poſito, uitam finiuit. Hoc tempore Gallus Cæſar à Conſtantio occiditur. Imperauit annis IIII.

SILVANVS.

Siluanus imperator effectus, die imperii uigeſimo

octauo

octauo perimitur. Fuit ingenio blandiſſimus, quanquàm barbaro patre genitus: tamen inſtitutione Romana ſatis cultus, & patiens.

CONSTANTIVS.

C*Onſtantius Claudium Iulianum, fratrem Galli, honore Cæſaris adſumit, annis natũ ferè tres atque uiginti. Iſte in campis Argentoracenſibus apud Gallis cum paucis militibus infinitas hoſtium copias deleuit. Stabant aceruí montium ſimiles, fluebat cruor fluminũ modo, captus rex nobilis Nodomarius, fuſi omnes optimates, redditus limes Romanæ poſſeßionis: ac poſtmodum cum Alemannis dimicans, potentiſſimum eorũ regem Badomarium cepit. Hic à militibus Gallicanis Auguſtus pronuntiatur. Hic Conſtantius urgere legationibus, in ſtatum nomenq; priſtinum reuerti.*

IVLIANVS.

I*Vlianus mandatis mollioribus, refert ſe ſub nomine Celſi imperii multo officioſius pariturum. Hinc Conſtantius magis magisq; ardens dolore: atq; ut erat talium impatiens, in radicibus Tauri montis apud Mopſocrenem febri àcerrima, quàm indignatio nimia uigiliis augebat, interiit, anno æui IIII. & XL. imperii IX. atque XXX. uerum Auguſtus IIII. XXq;. octo ſolus, cum fratribus atque Magnentio XVI. XV. Cæſar. Felix bellis ciuilibus, externis lacrymabilis, mirus artifex in ſagittis: à cibo uinoq; & ſomno multum intemperans, patiens laboris, facundiæ cupidus: quam cum abſequi tarditate ingenii non poſſet, aliis inuidebat. Spadonum aulicorumq; amori deditus, & uxorum: quibus contentus, nulla libidine tranſ*

uerſa,

uerſa, aut iniuſta polluebatur. Sed ex coniugibus, quas plurimas ſortitus eſt præcipuè Euſebiam *dilexit: decorã quidem uerùm per* Amantias, *&* Gorgonias, *& alia importuna miniſteria uexante famam uiri, contrà quàm fœminis modeſtioribus mors eſt, quarũ ſæpe præcepta meritos iuuant.* Nanq; *, ut cæteras omittam,* Pompeia Plotina *incredibile dictu eſt quãto auxerit gloriã* Traiani, *cuius procuratores cum prouincias calumnijs agitarent, adeò ut unus ex ijs diceretur locupletium quenque ita conuenire.* Quæ *habes ad menſam? Vnde habes? tertium,* Pone *quæ habes? illa coniugem corripuit: atq; increpans quòd laudis ſuæ eſſet incurioſus, talem reddidit, ut poſtea exactiones improbans & deteſtans,* FISCVM LIENEM VOCARET, *quòd eo creſcente artus reliqui tabeſcant.* Igitur Iulianus *redacta ad unum ſe orbis* Romani *curatione, gloriæ nimis cupidus in* Perſas *proficiſcitur.* Illic *à transfuga quodam in inſidias deductus, cum eum hinc inde* Parthi *urgerent, è caſtris iam poſitis, arrepto tantum clypeo procurrit. Cumq; inconſulto ardore nititur ordines ad prælium componere ab uno ex hoſtibus, & quidem ſurgente conto percutitur: relatusq; in tabernaculum, rurſusq; adhortandos ſuos egreſſus, paulatim ſanguine uacuatus, circa noctis ferè medium defecit: præfatus conſultò ſeſe de imperio nihil mandare, ne, uti ſolet, in multitudine diſcrepantibus ſtudijs amicorum, ex inuidia rei præ diſcordia exercitus periculum pararet.* Fuerat *in eo literarum ac negotiorum ingens ſcientia: eo iuuauerat philoſophos &* Græcorum *ſapientiſſimos: uſu promptior corporis, quàm uali-*

Vxores quales ſint.

Fiſcũ lienem dixit Traianus.

ualidus quidem, ſed breuis fuit. Hæc minuebât quarun dam rerum neglectus modus. Cupido laudis immodica, cultus numinum ſuperſtitioſus, audax plus quàm imperatorem decet: Cui ſalus propria, cum ſemper ad ſecuritatem omnium, tum maximè in bello conſeruanda eſt. Ita illum cupido gloriæ flagrantior peruicerat, ut neque terræmotu, neque pleriſque præſagijs, quibus uetabatur petere Perſidem, adductus ſit finem ponere ardori, ac ne noctu quidem uiſus ingens globus cœlo labante diem belli cautum præſtiterit.

Scripſit hic in Chriſtianos.

Ann. M. CIX. Ab Vr. Con.

IOVINIANVS.

Iouinianus genitus patre Veroniano, inſula agri Singidonēſis, prouinciæ Pannoniæ: imperauit mēſes VIII. Cuius patri cum liberos crebros amitteret, præceptū ſomnio eſt, eū qui iam inſtante uxoris partu edendus foret diceret Iouinianum. Hic fuit inſignis corpore, lætus, ingenio, literarum ſtudioſus. Hic dū à Perſide hyeme aſpera mediaq; Conſtantinopolim accelerans, cruditate ſtomachi, tectorio noui operis grauatus eſſet, repente interijt annos gerens proxime XL.

VALENTINIANVS.

Valentinianus imperauit annis XII. minus diebus C. Huius pater Gatianus mediocri ſtirpe ortus, apud Cibalas Funarius appellatus eſt, eò quòd uenalitiū funem portanti quinq; milites nequirent extorquere: eo merito adſcitus in militiam, uſq; ad præfecturæ prætorianæ potentiam conſcendit. Ob cuius apud milites commendationem, Valentiniano Imperium reſiſtenti aggeritur. Hic Valentem conſanguineum ſuum ſibi ſocium in imperio adſciuit, ac

demum

demum Gratianum filium,necdum plenè puberem, hortatu ſocrus & uxoris Auguſtum *creauit.* Hic Valentinianus *fuit uultu decens,ſolres ingenio,animoq́; grauis, ſermone cultiſsimus. Quanquam enim ad loquendum parcus,ſeuerus, uehemens,infeſtus tamen uitijs,maximeq́; auaritiæ: cuius punitor ipſe fuit acer: & in ijs quæ memoraturus ſum,* Adriano *proximus* Genera *uetuſtiſsimorum meminiſſe,noua arma meditari, fingere terra ſeu limo ſimulacra,prudenter uti locis, temporibus,ſermonibus,atq;,ut breuiter concludam,*ſemper criminibus,queis ſeſe quaſi fidiſsimis prudentiſsimisq́; dederat,careret: aut probatis eruditisq́; monitoribus uti licuiſſet, perfectus haud dubie princeps enituiſſet.* Huius *tempore firmus apud* Mauritaniam *regnum inuadens extinguitur.*Valentinianus *apud* Bergentionem *legationi.* Quadorum *reſpondens,anno æui* v.& L. *impetu ſanguinis uoce amiſſa, ſenſu integer expirauit.* Quod *quiaem intemperantia cibi ac ſaturitate,qua artus diffuderat, accidiſſe plures detulere.* Itaque *eo mortuo,* Valentinianus *adhuc quadriennis,autore* Equitio *ac* Merobaude *propinquo,ubi cum matre fuerat allatus, creatos eſt imperator.*

Conſtantinopoli.

**ſi infidis hominibus: ita legit Eutropius.*

VALENS.

Valens *unà cum* Valentiniano *germano ſuo, de quo diximus,regnauit annos* x. *menſes* v. Hic Valēs cū Gotthis *lacrymabili bellocōmiſſo,ſagittis ſaucius in caſam deportatur uiliſsimam:ubi ſuperueniēti bus* Gotthis *igniq́; ſuppoſito,incēdio cōcrematus eſt.in quo probanda hæc fuere.* Fuit *poſſeſſoribus conſultor bonus mutare iudicia,uerus,in amicos fidus,iraſci ſine*

noxa ac periculo cuiuſdam, ſanè ualde timidus. Huius *temporibus* Procopius *tyrannus cadens extinguitur*.

GRATIANVS.

GRatianus *genitus Syrmij, imperauit cum patre* Valentiniano *annis* VIII. *diebus* LXXXV. *cũ patruo & fratre* III. *cum eodem fratre ac* Theodoſio IIII. *& cum his omnibus accedente* Arcadio *men ſes* VI. *Hic apud* Argentarium *oppidum* Galliæ, XXX. Alemannorum *millia in bello extinxit. Hic cũ animad uertiſſet* Thraciam Daciamq́; *tanquam genitales terras poßidentibus* Gotthis Triballisq́;, *atque omni pernicie atrocioribus* Hunnis & Alanis, *extremum periculum inſtare nomini* Romano, *accitum ab* Hiſpania Theodoſium, *cunctis fauentibus, agenti annum à triceſimo tertium, imperium committit.* Fuit autem Gratianus *literis haud mediocriter inſtitutus, carmen facere, ornatè loqui, explicare controuerſias rhetorum more. Nihil aliud die noctuq́; agere, quàm ſpiculis meditari, ſummæq́; uoluptatis, diuinæq́; artis credere, ferire peritè ſibi deſtinata cibiq́;, uini, ac libidinis uictor. Cunctisq́; fuiſſet plenus bonis, ſi ad cognoſcendam reip. gerendæ ſcientiam animum intendiſſet, à qua propè alienus, non modò uoluntate, ſed etiam exercitio fuit. Nã dum exercitum negligeret, & paucos ex* Alanis, *quos ingenti auro ad ſe tranſtulerat, anteferret ueteri ac* Romano *militi, adeoq́;* Barbarorum *comitatu, & propè amicitia capitur, ut nonnunquam eodem habitu iter faceret, odia contra ſe militum excitauit.* Hoc *tempore cum* Maximus *apud* Britanniam *tyrannidem arripuiſſet, & in* Galliam *tranſmiſiſſet, ab in-*

Ann. ab urb. M. CXXXII

fenſis

Floruit hoc tempore diuus Hieronymus, & Martinus.

ſenſis Gratiano legionibus exceptus, Gratianum fugauit nec mora extinxit: qui uixit annis XXXVIII.

THEODOSIVS.

T*Heodoſius genitus patre* Honorio, *matre* Ther*mantia, genere* Hi*ſpanus, originem à* Traia*no principe trahens, à* Gratiano Augu*ſto apud* Syr*mium imperator affectus, regnauit annis* XXVII. Huic *ferunt nomen ſomnio parentes monitos ſacrauiſſe, ut* Latinè *intelligimus, à deo datum*. De *hoc etiam oraculo in* A*ſia diuulgatum eſt, eum* Valenti *ſucceſſurum, cuius nomen è θ, & ε, ο, atque à* Græcis *literis initiaretur.* Qua *cognitione principii deceptus* Theodorus, *cũ ſibi imperium præſumerat, ſceleſtæ cupidinis ſupplicia percepit.* Fuit *autem* Theodo*ſius propagator rei pub. atque defenſor eximius.* Nã Hunnos *&* Gotthos, *qui eam ſub* Valente *defatigaſſent, diuerſis præliis uicit cum* Per*ſis quoque petitus pacem pepigit.* Maxi*mum autem tyrannum, qui* Gratianum *interfecerat, & ſibi* Gallias *uindicabat, apud* Aquileiam *extinxit:* Victo*rem quoq; eius filiũ, intra infantiæ annos à* Maximo *patre* Augu*ſtum factum necauit.* Eugenium *quoq; tyrannum, atq;* Arboga*ſtem ſuperauit, deletis eorum decem milibus pugnatorum.* Hic *etenim* Eugenius *confiſus uiribus* Arbogaſtis, *poſtquàm apud* Viennam Va*lentinianum extinxerat, regnũ inuaſit, ſed mox ſimul cum uita imperium perdidit*. Fuit *autem* Theodo*ſius moribus & corpore* Traiano *ſimilis, quantum ſcripta ueterum & pictura edocent: ſic eminens ſtatus, membra eadem, par cæſaries, os abſq; eo quòd illi aliquantum uellendo ſteriles genæ, neque tam ingentes ocu-*

li

li erant, neſcio an & tanta gratia, tantusq; flos in facie, ſeu tanta dignitas in inceſſu. Mens uerò prorſus ſimilis, adeò ut nihil dici queat, quod non ex libris in iſtum uideatur transferri. Clemens animus, miſericors, communis, ſolo habitu differre ſe cæteris putans, in oẽs homines honorificus, uerũ effuſus in bonos: ſimplicia ingenia æquè diligere erudita mirari, ſed inoxia: largiri magno animo magna: amare ciues uel priuato contubernio cognitos, eosq; honoribus pecunia, beneficiis cæteris munerari, præſertim quorum erga ſe uelut patrem aſpero caſu officia probauerat. Illa tamen quibus traianus aſperſus eſt, uiolentiam ſcilicet & cupidinem triumphandi, uſq; eo deteſtatus eſt, ut bella non monuerit, ſed inuenerit prohibueritq; lege miniſteria laſciua, pſaltriasq; commeſſationibus adhiberi, tantum pudori tribuens & continentiæ, ut conſobrinarum nuptias uetuerit tanquam reorum. Literis, ſi nimium perfectos contemplemur, mediocriter doctus, ſagax planè, multumq; diligens ad noſcenda morum geſta: è quibus non deſinebat execrari ueterum facta ſuperba, crudelia, libertati infeſta quæ legerat, ac Cinnam, Marium, Syllamq;, atque uniuerſos dominantium, præcipuè tamen perfidos & ingratos. Iraſci ſanè rebus indignus, ſed flecti cito, unde modica dilatione emolliebatur. Aliquando ſeuera præcepta habuit de Liuio, uel quod Auguſtus à philoſophiæ doctore didicerat. qui cum uidiſſet eum facilè commoueri, ne aſperũ aliquid ſtatueret, monuit, ut ubi iraſci cœpiſſet, quatuor atque uiginti Græcas literas memoria recenſeret, ut illa concitatio, quæ momenti eſt, mente aliò tra-

Præcepta ex Liuio.

Y duſta,

INDEX EORVM QVAE HOC IN LIBRO SCITV DIGNA VIDEBANTVR.

A

Abderitæ fugati à ranis & muribus 141
Aborigines primi cultores Italiæ 281
Abrogatus mos immolandorum hominum 166
Abydus 39
Acarnani ſoli Græcis non miſerunt auxilia contra Troianos 210
Achæi cum Nabide *Belligerantur* 224
Achæorum intra ſe conſpiratio, fides, potentia ibi.
Adriani memoria 309
Adriaticum mare unde dicatur 169
Adulteria grauiſſimè apud Parthos *punita* 271
Aeacidas rex Moloſſ. 139
Aeacidarum maxima pars intra trigeſimum annum mortua 122
Aeacidarum gens originē habet ab Hercule 98
Aegeades unde dicti 74
Aegæus pater Theſei *rex Athenienſium* 30
Aegyptus magna impenſa regum munita 23
Aegyptus horreum populi Romani 293
Aegyptii ſuperſtitioſi 18
Aegypti ferocitas 23
Aegypti commoditates, quòd ad temperiem aeris pertinet 22
Aemilius leges Macedoni*bus dedit* 236
Aeneas uenit in Italiā 282
Aeneas pugnans contra Mezentiū *occubuit* 282
Aeolus Sicil. olim tenuit 52
Aeolides inſulæ 52
Aerarium Romæ *in tēplo Saturni* 281

Aetnæ montis incendiũ 51
Aetoli libertatem amiſerunt 230
Afri Carthaginienſibus ſtipendium remittunt 166
Africani egregia uox 229
Africani moderatio in recepto filio 228
Agathocles bis exul 178
Agathocles Siciliæ tyrannus ex humili genere factus ibidem
Agathocles nauibus incenſis ſpem fugæ ſuſtulit 186
Agathocli mortuus ẽ 188
Agris rex Lacedæm. 109
Alcibiades ſpontem Elidem in exilium proficiſcitur 55
Alcibiadis forma, more 56
Alcibiades dux ad reatum uocatus 53
Alcibiades uxorem Agidis cognouerat 56
Alcibiades denuo in exiliũ proficiſcitur 59
Alcibiades Chameleon appellatus 56
Alcibiades ab exilio reuocatus 57
Alexander ab Athenienſibus duces, & oratores petit 98
Alexander Perſis iugum ſeruitutis impoſuit 107
Alexander Statyram filiam Darii regis in matrimonium recepit 119
Alexander adorari uoluit, ut Deus. 104. 116
Alexander Iouis Hãmonis ſe filium mentitur 104
Alexander Cæſar 302
Alexander XXXIII. annos natus 124
Alexander rex Epiri Antigonum regno exuit 205
Alexander Magnus in omnibus patre maior 92
Alexander auctor paternæ cædis 92
Alexander inedia mori decreuerat 121
Alexander uinoſus & iracundus 92
Alexander rex Epiri occiditur 109

alexander uulneratur 102 118
alexander in luxuriam lapſus 112
alexander ex Cydno *flumine morbũ cõtraxit* 101
*alexandri corpus ad*Hammonem *delatum* 128
alexandria ab Alex. *ſuper* Tanaim *extructa* 114
alexandria in Aegypto *cõdita ab* Alexandro 104
amazones durauerunt uſq; ad ætatem Alexandri Magni 28
amazones unde dictæ 26
amazones omnes intereunt 28
amazones generatas ſe Marte *dicunt ibidem*
amazonum origo ibidem.
amilco ſuccedit Hamilcari 166
amilco ſibi ipſi mortem cõſciuit 167
amphitryon rex Athenas Mineruæ *dicauit* 30
anaxarchus philoſophus in comitatu Alexand. 121
anaxilai iuſtitia 52
annibal ueneno ſumpto interiit 235
annibal dux immaturæ adhuc ætatis 214
annibal ad Antiochum *cõfugit* 222
annibal XVI: *annos immoratus* Italiæ 253
annibal per ſerpẽtes uictoriam procurauit 234
annibalis parſimonia, continentia ibidem
annibalis factum ad abolendam inuidiam nimiarum diuitiarum ibidem
annibalianus Cæſar 329
antigonus occiditur à Sandrocotto 145
antigonus proiecit à ſe diadema 212
antigoni bellum cum Perdicca 131
antiochus à Parthis *interficitur* 61
antiochus uictus & exul occiditur 144
antiochus uictus à Romanis 228

antiochus inuiſus Anniba*li* 220

antiochus donat A*fricano filium* 228

antiochia condita à Sele*uco* 144

antipater The*ſſalonicem matrem occidit* 146

antoninus philoſop. 313

antoninus Pius C*æſar* 311

apollo ultus ſe contra Br*ẽnum* 199

Apologus *de cane* 285

appius Claudius *turbauit pacem cum*Pyrrho 158

apum,& mellis, & coaguli uſum Ariſtæus *primus inuenit* 133

aquila in auſpicijs quid ſignificet 191

arabes imbelles 297

aratio inuenta ab Atheni*ẽſibus* 29

arbactus præpoſitus Me*dis* 12

arbactus rex *ibidem*

*arbatomius rex*Sidoni*æ cõſtituitur ab* Alexandro *ex infimo fortunæ gradu* 103

archidamus dux Lacedæ*moniorum uulneratur* 69

argonautæ 276

*argonautarum nauig.*233

argyraſpides uicti ab An*tigono* 135

Argyra*ſpides* Alex. 115

arideus filius Philippi *regnat* Macedonibus. 91 126

ariſtides 42

ariſtotimus tyrãnus Epiro*tarũ, et eius ſeuitia* 107

ariſtonicus uincitur à Per*penna* Con*ſule* 246

ariſtoteles Alexandri *præceptor* 124

armeniæ magnitudo atque deſcriptio 276

armenius Ia*ſonis comes ibidem*

aſcanius patri Aene*æ ſuc-ceßit* 282

arſaces omnes reges Par*thorum dicti* 273

arſacides in uictum Ptole*mæum clemens* 260

artabanus Xerx*ẽ occidit: qui & ab* Artaxerxe *occiſus*

ciſus 43

artaxerxes CXV. *filios ha buit* 92

artemiſia regina 38

arybas Epirotis *leges con ſcripſit* 154

aſia cauſa multorum bello rum 209

aſia redacta in poteſtatem populi Romani 246

aſiæ fertilitas 257

aſſyrij poſtea Syrij dicti ſunt, quandiu tenuerint imperium 12

aſtyages ex rege fit præ fectus Hyrcanorum 15

aſtyages rex 12

athenæ oculus Græciæ 61

athenæ patria communis eloquentiæ 63

athenienſes bellũ cum An tipatro gerunt 129

athenienſes ab omnibus odio habiti 55

athenienſes uini, olei, lani ficii uſum docuerũt 29

athenienſes & Megaren ſes de Salamina cõtẽdũt maximis cladibus 31

athenienſium ſi multas cũ Dorienſibus 31

athis Cranai *filia* Athenis *nomen dedit* 30

attalus mortuus morbo quem ex ſole contraxit 239

attali parricidia & uaria ſtudia 245

attilio decretum bellũ con tra Antiochum 227

auguſtus Cæſar *unde* 293

auguſtus libidinoſus 294

auguſti egregia dicta 294

auguſt. interijt Nolæ 296

auguſtus Vitellius 301

aurelianus Cæſar 321

aurelianus aurata ueſte, et gemmis, primus ferè uſus ibid.

aurum omnium malarum rerum materia 44

aurum Tholoſanum *unde in prouerbium abierit* 233

auri contemptus apud Par thos 72

auri contemptus apud Scy thas 25

aureo hamo piſcari 25. 294

B

Babylon condita à Semyramide 11
Bactriani libertatem & omnia amittunt 274
Barcen urbem Alexander condidit 119
Batti qui appellentur 132
Belgius dux Galloru͂ 195
Borgomum à Gallis conditum 173
Beronice ſtupru͂ ulta 207
Beron. dolo trucidata ib.
Beſſus ab Alexandro datur fratri Darij excruciandus 114
Biberius Mero dictus Tiberius 296
Bilbili fluuio tingunt Hiſpani ferrum 290
Bomilcar Pœnus cruci ſuffixus 185
Brennus inuaſit Delphicu͂ templum 197
Brennus infeliciter pugnans contra Delphos, uitam pugione finiuit 199
Brennus dux Galloru͂ 196
Brixia à Gallis 173
Brunduſium Aetoli condiderunt 110
Brutij deleuerunt Alexandrum regem Epiri 178
Brutij unde dicti ibidem
Bucephala urbs ab Alexandro 117
Byrſa urbs à corio 103
Byzantium à quo conditum 85

C

Cæpio Rom. conſul aurum Tholoſanu͂ abſtulit 233
Caligula unde dictus 297
Calimandri fides in Demetrium 260
Calliſthenes philoſophus miſerabili ſupplicio ab Alexa͂dro affectus 143
Calliſthenes philoſophus in exercitu Alexandri fuit ad prodendas res geſtas memoriæ 115
Calliſthenes interfectus, q adorare Alexandrum noluit 115
Camaris 19
Cambyſes Apis templu͂ dirui iubet 18
Cambyſes ex obſcura gête natus

natus 13
Cambyſis exercitus apud templum Hammonis *deletus eſt arenarum molibus* 18
Candaules rex Lydorū 17
Cappadoces uicti à Perdicca *res ſuas cum ædificijs incenderunt* 131
caput bubulū inuētū in fūdamēto Carthaginis 162
caracalla Cæſar 316
caranus Capris ducibus Edyſſam *occupat* 74
caranus primus rex Macedoniæ *ibidem*
carthago ante Romam *cōditam* LXXII.*an.* 163.
carthaginienſes homines ſacrificant 163
carthaginienſes ſuis literis Græcis interdicunt 173
carthaginienſes cum Siculis *belligerantur* 52
carus Cæſar 323
Caſſander Alexādrū *cū matre* Arſine *interficit* 141
caſſandri domus penitus deleta 148
caſtor & Pollux Locrenſibus *aderant* 170
Cauſa bellorū Athenienſiū & Lacedæmoniorū 41
cecrops rex Athenienſium *biformis* 30
ceraunos filius Clearchi 151
cereris ſacra initiorum 55
charybdis 51
chreſtus occiſus ab Antiocho 255
chion & Leonides *in* Clearchum *cōſpirant* 151
chireus campus Appollinis 191
chreſtologi 315
cimon uicit Xerxē *nauali & terreſtri pugna* 42
cimonis pietas erga patrē Milciadem *ibidem*
cimone duce apud Marathonem *pugnatum eſt ibid.*
ciuile bellum inter Cæſarē & Pompeium 280
ciuitas in ciuibus non mœnibus 38
claudius Tiberius 296
claudius Cæſar 321
clearchus exul Heraclienſium

ſium 150

clearchi ſæuitia in Heracleenſes 150

cleomenes Spartanus ſponte exulat 214

cleopatra filia Philippi Alexandro regi Epiri nubit 89

cleophis regina concubitu Alexandri redemit regnum 116

clytus ab Alexandro in cõuiuio interfectus 114

cocceius Nerua 306

Codomanus præficitur Armeniis 94

codrus ultimus rex Athenienſium 30

codri ſumma pietas in patriam 30

commodus Cæſar 315

comũ à Gallis cõditũ 173

compenſatio mercium, Lycurgi inſtitutum 44

conon noluit Artaxerxem adorare 66

conon Cypro exultat 66

conſtans Cæſar 329

conſtantinus Cæſar 326

Conſtantius Cæſ. 330. 331

conſtantius 330

conuiuari publicè ſoliti Lacedæmonii 44

corcyra capta à Potlemæo 202

corinthos diruitur 238

cornelius martyr 319

craſſus cũ exercitu ab Herode interfectus 246

craſſus infeliciter pugnat cõtra Ariſtonicũ 246

critias & Hippolochus cadunt 63

crœſus rex Lydorum 16

crœſus capitur ibi.

cteſiphontem transgredi capitale fuit ferè Romanis imperatoribus 323

cyclopes olim in Sicilia 55

cyneas legatus Pyrrhi 157

cynegiri fortitudo 33

cypriæ uirgines dotẽ uulgato corpore quær. 161

cyrene condita ab Ariſtæo 132

cyricœnus Ghryphinam interfecit 268

cyrus regnauit annis xxx. 18

18
cyrus Scyth. bellum infert 17
cyrus infert bellum Medis 15
cyrus nutritus à cane 14
cyrus interficitur 65
cyrus cum omni exercitu àScythis interfectus 25
cyrus cōpedib. aureis uinctus à fratre 65
cyrus à patre Dario *præficitur* Lydiæ 59

D

Daci *ex* Getis 233
Damaſcus *ciuitas* Syriæ 243
Dardanis *immortale odiū erat cū* Macedoni. 215
Darius *contrà* Lanthinum Scytham 29
Darius *cōtra* Athenienſes 29. 55
Darius *à ſuis aureis cōpedibus uinctus* 107
Darius *offert filiæ nuptias* Alexandro *cū dote* 104
Dari. *rex moritur* 34. 108
Darius *equi beneficio rex creatur* 20
Darius *turpifuga ſubmotus à* Scythia 25
Darius Aſiam & Macedoniam *domuit* 29
darii mater, uxor, duæq; filiæ captæ 102
darii filii certant de imperio 34
darii forma digna imperio (21
darius magna clade ab Alexandro *fuſus* 113
decius Cæſar 319
deidamia Aeacidæ *filia* 136
delphici templi deſcriptio 196
delus pro ærario Græ. 48
demaratus rex Lacæd. 35
demetrius occiditur 206
demetrius rex Epiri *decedit, relicto filio* Philippo 212
demetrius dedit ſe Seleuco 148
demetrius Antigoni *regnū ab* Alexādro *recipit* 206
demetrius contra Parthos *dimicans capitur* 242
demetrius pudore obtinuit quod iure defenſionis nūquam potuiſſet 143

deme-

Demetrius filius à patre occiditur 144
Demophō *filius theſei* 30
Demoſthenes *ſeipſum interfecit* 55
Demoſthenes *corruptus à Perſis* 95
Demoſthenes *in exiliū* Megaras *actus* 130
Deſperatio addit animos 170
Deucalion quare reparaſſe hominum genus uulgò ſit creditus 30
Diadumenus Cæſar 317
Didius Iulianus Cæſar 315
dido pro dea culta fuit 163
Dido *ſeipſam interficit ib.*
Dij ultores paricidij 207
Diluuium tempore Amphitryonis 41
Dindimeus Iupiter *ſpoliatus ab* Antiocho 231
diocletianus Cæſar 324
diocletianus imperium detrectauit ibidem
diocles filius Piſiſtrati *interficitur* 32
dioniſius Chorinthi ludum aperuit 177
Dionyſius *tyrannus inſidijs interficitur* 73
Dionyſius Siciliam *occupat* 168
Dionyſii *perfidia* 75
Dionyſius *exul* 175
Dionyſii *parricidia* 175
Diræ ultrices quare 316
Diſſenſio inter Cyrum & Artaxerxem *filios* Darij *de regno* 65
Domitianus 305
Domitius Nero *matrem ſtupro cōtaminat* 299

E

Epaminōdas uulneratur 72
Epaminondæ magna eruditio ibidem
Epaminondæ inuito honores ingeſti ibidem
Epaminondæ mors remp. labefactauit ibid.
Epaminōdis paupertas ib.
Epeus *equum* Troianum *fabricauit* 169
Epheſus *ab* Amazonibus *condita eſt* 27
Epheſtion *decedit chariſſimus* Alexandro 121

Epi-

Epigoni 112
Epiri origo 154
Epirotæ qui Pyrrhidæ antè ibidem
Equæ uento cõcipiũt 289
Equi pernices in Hiſp. ibi.
Erichtheus rex 30
Euagoræ ducis Lacedæmoniorum inſolentia poſt uictoriam de Athenienſibus 61
Euãder in Italiã uenit 282
Eucratides à filio interficitur 274
Eumenes uictus ab Antigono 135
Europus in Europa regnauit 73
Euridices parricidium 77
Eurymedon dux Athenienſium 54
F
Fabianus martyr 319
Fabricius Lucinus pacem cum Pyrrho fecit 157
Fatua uxor Fauni 281
Fama omnia in maius extollit 39
Famæ uelocitas 41
Faunus rex Italiæ ibidem
Fauſtulus regius paſtor. 283
Florianus Cæſar 323
Fauor hominum eo quo ſe fortuna inclinat 56
Flaminius Macedones uicit 221
Flaminius Nabidem duobus prœliis fudit 223
Flumina Scythica quò defluant 23
Fœminæ apud Parthos aſpectu uirorum interdicitur 272
Frugalitas parens uirtutũ 171
Furtum grauiſsimũ ſcelus habetur 24
G
Galerius maximianus Cæſar 325
Galerius Armentarius Cæſar 326
Galerius Maximinus Cæſar ibidem
Galienus Cæſar 320
Galleci Græci 289
Gallia ſemp mercenarios milites ſuppeditauit 201
Gallus Cæſar 319

Galli unde manſuetiorē cultum didicerint 285
Galli incœperunt habere uineas 323
Galli uincūt Macedo. 195
Galli boni augures 301
Galli quomodo Romā peruenerint ibidem
Galli ab Antigono fuſi 205
Galli Antigonum fugant 200
Gallorum nefaria parricidia 195
gallorū mira fœcūdit 201
gallogræcia unde dict. ibi.
gargoris ſæuitia in nepotem 290
gargoris mellis uſum inuenit ibidem
geryon quamobrem tricorpor dictus 271
gladium amittere ignominioſum 236
gobryæ forte factum 20
gordianus Cæſar 318
gordius noxus ab Alexandro ſolutus 100
gordii nodi origo & cauſa 101
gordium urbs inter Phrygias 100
græcia loquax in laudibus ſuis 33
gratianus Cæſar 335
gryphus propter naſum 265
gryphina filia Ptolem. ibi.
gyges 17
gylippus dux Lacedæmoniorum 54.
gynæcocratumeni dicti, qui ab Amazonibus uincerentur 26

H

Habis primus docuit boues & aratro iungere, & ſerere 291
Hamilcar nefariè occiſus eſt à Carthaginienſ. 178
Hamilcar interficitur bello Sicilienſi 166
Hanno miſerè affectus ſupplicio 176
Harpagus 13
Harpos urbs à Diomede condita 169
Haſtæ quamobrem datur diis 283
Haſtæ pro diademate regibus ibidem

Helenus Priami filius 154
Heliogabalus Varius quare dictus 317
Heraclea urbs à Beotijs condita 149
Heraclea regnum tyrranorum 152
Hercules XII. ſtipendia Euriſteo debebat 27
Hercules de Amazonibus triumphat ibidem
Hercules & Liber primi reges Orientis 277
Herculis ſagittæ factum Troiæ 169
Herculea audacia 8
Hercylides 66
Hercymon rex Aegypti 66
Herouum filij noxæ 315
Hiarbas rex Maurita. 162
Hierox cognomen Antiochi 208
Hierotimus ſexcentos filios habuit 270
Hieroconis deſcriptio 244
Hiero rex Siciliæ 190
Hiero abapibus alitus 191
Hippias tyrannus Athenienſium occiditur 34
Hippias alter filius Piſiſtrati in exiliũ agitur 32
Hippolyte à Theſeo ducitur in uxorem 27
Hiſpaniæ deſcriptio 287
Hiſpanorum mores & ingenia ibidem
Homines quò plus habent, eò maiora cupiunt 66
Homines nihil cõtra deos poſſunt 38

I

Iaſon in Oriente pro Deo habitus 277
Iaſonis nauigatio pro uellere aureo 277
Iberia dicta Hiſpania ab Ibero amne 287
Indiæ nemo bellum præter Semiramidem & Alexandrum Magnum intulit 11
Inter pares ſemper diſcordia 149
Inuidia ſuperatur magnitudine rerũ geſtarũ 11
Iones uicti nauali prælio à Dario 29
Ioſeph Aegyptum à fame aſſeruit 244

Ioſeph uenditus à fratribus 243
Ioſeph magus egregius ibidem.
Ioſeph intelligentiam ſomniorum inuenit ibid.
Iouinianus Imperator 333
Iphicrates Athenienſis 69
Iſrael x. filios habuit 243
Iſtriorum origo 233
Italia Saturnia dicta 105
Italia fons Romanorum uirium 226
Iudæi eoſdem reges & ſacerdotes habent 244
Iudæi quare cum reliquis non communicent 244
Iudæorum potentia & origo 243

L

Lacedæmonii uincitur ab Athenienſibus 49. 58
Lacedæmonii uicti à Conone 69
Lacedæmoniorum reſpub. qualis 44
Lacus Aſphaltides 21
Lamachus occiditur à Gylippo 54
Lampedo regina Amazon 26
Laodice quinq; filios parricidio tollit 247
Laodomiæ interitus 212
Latini ab Aenea duce conditi 169
Lauinia uxor Aeneæ 282
Leonidæ fortitudo & mors 36
Leonatus ab Athenienſibus interficitur 130
Leoſthenes dux Antheniẽſium occiſus 130
LEX OBLIVIONIS lata ab Athenienſibus 64
Lex ædificatoria à Traiano 311
Libertas Græciæ concidit, Occidentis regnis exurgentibus 215
Lichorias præfectus Acheorum 231
Literæ templum habuerũt Athenis 30
Liuius notatus à Trogo 253
Lucani auctores Brutiorum 187
Lucanorum mores 287
Lupercus, qui & Pan & Ly-

Lyceus 281
Lycurgus Spartanorũ dux 214
Lycurgus in exilio uolens moritur 45
Lycurgi leges 44
Lycurgi moderatio in reſpuendo regno ibidem
Lydus cauponatur, prouerbium 17
Lyſander dux Lacedæmoniorum 59
Lyſander æmulus Ageſilai 68
Lyſias Syracuſanus orator 63
Lyſimachus Agathoclem filium ueneno interfecit 152
Lyſimachus qualis 144
Lyſimachus Antipatrum generum ſuum interfecit 147
Lyſimachus obiectus eſt fero leoni 144
Lyſimachia à Lyſimacho condita, euerſa 152

M

Macedonia redacta in ditionẽ populi Romani 236
Macedoniæ nomina 73
Macedonum xxx. reges fuere 236
Machæus dux Carthaginiẽſis in exiliũ actus 164
Machæus Carialum filium cruci ſuffixit 164
Macchæus parricidij pœnas ſoluit ibid.
Mago Cartaginienſium imperator 165
Magi interficiuntur 20
Magna Græcia quæ 168
Marathonij campi 35
Mare mortuum, eiusq; natura 245
M. Antonius Cæſar 312
M. Lepidus miſſus tutor in Aegyptum 219
M. Regulus 308
M. Catonis ſumma fortitudo 236
Mardonius uincitur 40
Martheſia regina Amazonum 27
Maßilia condita à Phocenſibus 284
maßilienſes aurum conferunt ad explendum pondus Gallis 287

maſsilienſiũ inſtituta 287
materDarij ſeinterfecit 25
matrimonij ornamenta, pudicitia, non ueſtes 172
mathæas rex Scytharũ 86
maxentij mors 325
maximinus Cæſar 318
medea urbs à Medea uxore Iaſonis 277
mediolanus à Gallis conditum 173
medi regnauerunt CCCL. annis 16
medorum regnum à Medo conſtitutum 288
menias Thebanorum princeps 63
meretrices regiæ in Aegypto omnia moderabantur 218
mergidem fratrem Cambyſes interficit 19
meſſenij per inſidias expugnantur 47
metallorum felix Hiſpania 288
midas rex ab Orpheo ſacris initiatus 100
milciades dux 33
minium prouenit uberrimè in Hiſpania 290
miſeros non decent conuicia 137
mithridates Scythas perdomuit, antea contra ſummos imperatores inuictos 248.249
mithridates fraude capitur à Clearcho 150
mithridates geſsit diu bella cum Romanis 247
mithridates Magnus, Parthicus 276
mithridatis parricidia 250
mons Palatinus 281
morũ uitia ſub umbra eloquentiæ latent 57
moſes, filius Ioſeph, pulcherrimus fuit 244
moſes montem Syneum occupat ibid.
multa ſilenda in matrimonio 17
mumius feliciter pugnat contra Achæos 238
mycitho ſeruo committitur filius Anaxilai regis 52

N

Nabis tyrannus Lacedemonio-

niorum 220
Natura ad locorum patientiam animalia creauit 22
Neoptolemus ad Eumene occiditur 133
Nerones dicti fortes lingua Sabina 210
Niceas Atheniensis capitur à Lacedæmonib. 55
Ninus filius muliebri ingenio 12
Ninus primus intulit bellum finitimis 10
Ninus totum Orientem uicit ibid.
Niſæ Bacchus cultus 116
Noctua in auſpicijs quid portendat 192
Nnmitor ab Amulio interfectus 282

O

Ochus rex Perſarum 94
Octauius Perſeũ cum duobus filijs cœpit 256
Olympias uxor Philippi cædis conſcias 90
Olympias repudiata à Philippo 104
Olympias filia Neoptolemi 155
Olympias à Caſſandro interfecta 140
Olympiadis fortitudo in morte 141
Olynthus à Mardonio expugnatur 40
Ophellas rex Cirenarum 184
Opilius Macrinus Cæſar. 217
Opobalſamum Iudæos ditauit 244
Oropaſtes 19 Orthanes 19
Otho Sauius 301
Otij rationem Cato reddendam cenſet 9
Otrera filia Martheſiæ uirgo 27
Ouidius relegatus ab Auguſto 269

P

Pampacius tertius rex Parthorum 273
Parricidij nulla iuſta cauſa eſſe poteſt 146
Parmenion & Philothas ab Alexandro interfecti 103
Parnaſus mons 191

Parſimonia & labore creſcunt res 159
Parthiæ incommodum cœlum. 271
Parthenij qui ſint dicti 46
Parthi Pompeianarũ partium] fuere 278
Parthi ſinguli multas uxores habent 272
Parthi ſimulantes fugam pugnant 271
Parthorum bella cum Romanis 278
Parthorum reges eſſe parricidas ſolenne eſt 278
Parthorum cultus corporis 272
Parthorũ reges ab Andragora 113
Parthorum orig. & nomen 270
Patriæ cõſpectus uires miniſtrat 71 (42
Pauſanias affectat regnum
Pauſanias damnatur. ibid.
Pauſanias Philippum interfecit 89
Penaxagoras filius Sigilli miſſus in auxilium Amazonibus 28
Pẽtheſilea apud Troia. 28
Perdiccæ animi magnitudo 127
Pericles agros ſuos dono reipublicæ dat 50
Pericles dux Athenienſium 49 (67
Perſæ reges ſuos adorant
Perſæ unũ deum habent Solem 20
Perſarũ reges occuluntur 20
Perſarum regni finis ſub Codomano 94
Pertinax, fortunæ pila 314
Peruſini ab Achæis 169
Phalanthi erga ſuos amor 46
Philippus Macedo Olympiada uxorem ducit 78
Philippus medicus Alexandri 102
philippus regnauit annis XXV. 91
philippus Macedo iunxit ſe Annibali 216
philippus Demetrij pater morbo deceſſit 229
philippus Cæſar 319
philippi ſcelera 80.82
philip-

Philippi bellũ contra Olynthios 82
Philomenes Thebanos uincit 80
Philopater Ptolemæus dictus per Ironiam 214
Philopœmenes Achæorũ dux capitur 224. 250
Phocenſes templum Apollinis occupant: ac pœnas luunt uiolatæ religionis 79
Phœnix uiſus in Aegypto 299
Phrahartis parricidia, & congreſſus con Antonio 280
Pietas Helemati in patriã 204
Pileũ ſumere quid ſit 300
Piſæ unde 169
Piſiſtratus regnat Athenis annis XXXIIII. 32
Piſiſtratus Megarenſes deleuit 31
Plinos 26
Pœni canina carne ueſcebantur 165
Poliperchõ occiditur 133
Pons in Danubio conſtructus à Conſtantio 328
Popilius Antiochum uirga circunſcripſit 239
Populus R. hæres fuit inſtitutus ab Attalo 246
Porus rex Indorum 116
POTESTAS FATO DATVR 314
Principum ſcelera cur iuuat noſſe 297
Priuata beneficia à publicis ſunt ſegregata 228
Probus Cæſar ob præclariſsimam uocem interfectus à militibus 323
Prompalus ex ſordibus rex 241
Pruſias Nicomedis filium ſtudet interficere, ſed præuentus interficitur à filio 239
Ptolemæus moritur 148
Ptolemæus ab Alexandro prouectus liberaliſsimè 128
Ptolemæus Pyrrhi filius funditus uincit Antigonum 202
Ptolemæus interficitur à Spartanis 202

Ptolemaus obeſus & ſtultus 238
Ptolemaus Eurydicem uxorem interficit 218
Ptolemaus uictus et obtrũcatus à Gallis 195
Ptolæmei moderatio erga Demetrium 141
Ptolemæi Aegyptii molitia 218
Ptolemæi ſæuitia, & parricidia 193. 258. 259
Pugnantibus qualis animus eſſe debeat 224
Pygmalion Sichæum occidit 160
Pyrrhus Tarentinis contra Romanos auxilium tulit 154
Pyrrhus inſidiis Oreſtis interfectus 155
Pyrrhus Macedoniæ regnum occupat 147
Pyrrhus uictus à Lyſimacho 147
Pyrrhus primus Elephãtos in Italiam adduxit 156
Pyrrhus rex Siciliæ appellatur 266
Pyrrhus Antigonum oppugnans Argis ſaxo è muro iactato occiditur 203
Pyrrhi liberalitas in remittendis captiuis 157
Pythagoras Samius ubi diſciplinas ſuas hauſerit 171
Pythagoras Crotonienſes à luxuria reuocauit ibi.
Pythagoras Metaponti deceßit 172
Pythagoræ domus pro tẽplo ibidem

Q

Quintilius Cæſar 321

R

Reges quales olim 10
Regum Arbitria pro legibus erant ibidem
Religiones quantum poſſint 100
Rhea uirgo Veſtalis 282
Rheginum unde appell 49
Rhetia à Rheto duce Tuſcorum 173
Roma caput totius orbis 183
Roma à Gallis capta 61
Roma condita à Romulo 283

Ro-

Roma urbs regum uiſa Cyneæ 158
Romani reſpuerunt munera Pyrrhi ibidem
Romani Carthaginienſium auxilio notauerunt contra Pyrrhum uti 157
Romani lupa aliti lupinos animos habuerunt 256
Romani non niſi ſuis armis uinci poſſunt 225
Romani Annibalem inſidiis uolebant tolli 223
Romani orti ab Ilienſibus 229
Romanis detur tutela Alexādri regis Aegypti 218
Romulus & Remus aliti à lupa 283
Romulus & Remus Marte geniti 282
Roxane à Caſſandro interfecta cum filio 141
Roxane uxor Alexandri Magni 126

S

Sabbatum unde Iudæis tā religioſum 244
Sacrificantes aut iurantes aras tenent 293
Salluſtius notatus à trogo 143
Salamina ubi condita 289
Sandrocottus ex humili genere ad maieſtatem regni oraculo impulſus 145
Sardanapalus ultimus rex Aſſyriorum 12
Sardanapali mors uirilis ibidem
Saturnalia quomodo Romæ acta 281
Satyrus tyrannidem inuadit Heracleæ 152
Scipio africanus eò annò mortuus, quo Annibal & Philopœmenes 234
Scipiones uincere Pœnos aſſueti 228
Scolpythus 26
Scordici quidam Galli apud Danubium appellantur 232
Scylla & Carybdis 51
Scythæ ebrietate uincuntur 18
Scythæ Baotrianum & Parthicum regnum condiderunt 25

Scythæ ſeruis uerbera intentat, quos uincere armis non poterant 29
Scythæ Aſiam uectigalem fecerunt 26
Scythæ parthorum fines populantur 275
Scytharũ gẽs antiquiß. 22
Scythia editior alijs terris ibidem
Seditionis auctores ab Alexandro interfecti 133
Seleucus ad ludibrium fortunæ natus 208
Seleucus à matre interficitur 365
Seleucus à Ptolemæo interficitur 153
Seleucus Antiochi filius 144
Seleucus equo præcipitatus interiit ibidem
Seleuci filij & nepotes ancoram in femore habebant 144
Seleuci geſta ibidem
Semiramis ſexum mentita 11
Senibus maximus honor Lacedæmone 45
Senibus maximè uſus eſt Alexāder in militia 109
Septētrionalis regio aptiſſima ad uiuendum 23
Septimus Seuerus Cæſ. 315
Sepultura Parthorum laniatus auium aut canum eſt 271
Sergius Galba 300
Serui cuiuſdā patiētia 289
Serui apud Parthos militant 270
Seruorum Tyriorum facinus qui & ab Alexandro ſuſpenſi 158
Seruile bellũ in Scythia 29
Seruitus nulla ſub Saturno 281
Seuerus Alexāder Cæ. 318
Sexus muliebris iniurijs belli caret 266
Sicana olim Sicilia 52
Sicilia ſulphure & bitumine abundat 50
Siciliæ deſcriptio ibidem
Sidō à piſciū ubertate 158
Signū deditionis apud Græcos quale 71
Sigillus rex Scytharum 28
Siluanus Cæſar 330

Solis & ſtellarum defectio quid portendat 183
Solon ſimulans dementiã, Athenienſes ad ſuſpiciendum bellum hortatur 31
Solon uir iuſtus leges Atticas conſcribit ibidem
Somni Aſtyagis 12
Sophocles dux Athenienſium ſcriptor tragœdiarum 49
Sopyri facinus memorabile 21
Sortis humanæ uarietas in Xerxe 40
Soſthenes Macedones *à Gallis defendit* 196
Sparcon nutrix Cyni 13
Spartani Alexãdri Magni arma cõtempſerunt 213
Spartanorum mulierum fortitudo 202
Spartanorum urbs ſine muro antè, cœpta eſt muro circundari 138
Strato rex Tyriorum 160
Sulpitius conſul cõtra Perſeum pugnauit 236
Sybares ſeruus præficitur à Cyro Perſis 15
Syracuſanorum bellũ cum Cathanenſibus 53
Syria à Pompeio *in prouinciæ formam redacta eſt* 269
Syrij reges ortum à Semiramide habent 242

T

Tacitus Cæſar 248
Tanais rex Scythiæ 10
Tarentini à Lacedæmoni*bus profecti* 169
Tectoſagi omne durum in lucum Tholoſẽſem *conii ciunt* 233
Tectoſagi in Pannonia *cõ ſedere* ibi.
Terræmotus maximus in Helleſponto 152
Terræmotus inter inſulas Theramenem & Theraſiam 220
Terræmotu in Syria *perierunt* CLXX.M. *hominum* 268
Thaleſtris Amazonum regina concubitum Alexãdri *regis petit* 28. 111 277
Thebis dij geniti 97

Themiſcyrei campi 26
Themiſtoclis uictoria de Xerxe 38
Themiſtoclis indoles 33
Theodoſius Cæſar 336
Theodotus rex appellatus 272
Thermanes interficitur 60
Theſeus rex Atheniēſiū 30
Theſſalus medicus uenenū Alexandro *dedit* 121
Thraſibulus feliciter cōtra tyrannos pugnauit 63
Thuſci pulſi ſedibus à Gal*lis* 173
Tigranes rex Armeniæ 252
Tigranes à Lucullo *uictus* 268
Tigris fluu. Armeniæ 277
Tineæ & ſorices aulici qui dicti ſint à Conſtanti*no* 328
Titanes ubi bellum geſſerint 290
Titus Veſpaſianus 303
Thomyris Scytharum regina 17
Traiãus HERBA PARIETARIA *dictus, ob multos titulos, à* Cōſtãtino 328
Traianus *imperator* 308
Tridentum *à* Gallis 173
Trinacria olim dicta Sicilia 52
Triptolemus ſationem frumenti inuenit 30
Trogus hiſtoria totius mūdi conſcripſit 8
Trogi XLIIII.*libri* 9
Trogi eloquentia 8
Trogi maio. quæ fuerunt 287
turnus interiit 282
tympanum ſignum pugnæ apud Parthos 269
tympana et tripudia inſtrumenta luxuriæ 218
tyranni Atheniēſes *profecti eleuſim in exiliū* 64
tyranni Athenienſes *interfecti* ibid.
tyrus urbs ante cladē Tro*ianam* 158
tyrii capiuntur ab Alexan*dro cum urbe* 103
tyro V*ticam in* Africa *cōdunt* 160
tyriorum origo à Phœni*cibus* 158

Tyſſapharnes Lydiæ præfectus 56
Tytæus poeta carminibus Lacedæmonios ad bellū accendit 48
Tyrtæus claudus fuit ibi.

V

Valerianus Cæſar 320
Valerius leuinus cum Pyrrho congreſſus 156
Valerii Leuini geſta in Græcia 217
Veneti à Troianis 168
Ventidius Parthos maximo prælio fudit 279
Vergilius amatus ab Auguſto 295
Verona, à Gallis cōdita 173
Virius Gallus Cæſar 319
Veſpaſianus Cæſar 302
Veſtis una permiſſa tantū Lacedæmonibus 45
Veterū uerecūdia in regio nomine aſſumendo 142
Vexores rex Aegypti 10
Vexores primus bellum Scythis intulit 25
Vicentia, à Gallis 173
Victoria ferro quæritur 106
Virgines ſine dote nubere 46
Vnimammæ dictæ Amazones 26
Vxores adhiberi cōuiuiis apud Perſas habetur pignus hoſpitii 75
Vxores ſæpe maritos opportunè monēdo iuuant 332

X

Xerxes rex conſtituitur 35
Xerxes apud Thermopylas malè acceptus à Leonida Spartano 36
Xerxes ſuſtulit templa Aſiæ 37
Xerxes Athenas incendit 28
Xerxes cum diis bellum gerit 37
Xerxes primus Iudæos domuit 147
Xerxis exercitus toti orbi grauis 34

Z

Zopyron bellum Scythis intulit 111
Zoroaſtres artem magicā inuenit 12

FINIS.

QVANQVAM *in Monarchiis, & annorum ratione conſtituenda uehementer uarient auctores, tamen ut hiſtoriæ ſeries atque ordo facilius à pueris poſſet percipi, adnotauimus partim ex* Euſebio, *partim ex* Beroſo *&* Metaſthene *ea tantum, quæ ad planiorem paulò & explicatiorem* Iuſtini: *lectionem conducere uidebantur.*

PRIMA MONARCHIA
Aßyriorum, in qua reges fuerunt.

NINVS Iouis Beli *filius regnauit primus annis* 52
Semiramis Nini *uxor* 2. *annis* 42
Zanes Nineas *Semiramidis filius* 3. *annis* 38
Arius 4. *annis* 30
Aralius 5. *annis* 40
Baleus Xerxes 6. *annis* 30
Armatrites 7. *annis* 38
Belochus Baal *ſacerdos* 8. *annis* 35
Baleus 9. *annis* 52
Altadas 10 *annis* 32
Mamitus 11. *annis* 38
Mancaleus 12 *annis* 30
Sterus, *ſeu* Pherus 13. *annis* 20
Mamelus 14. *annis* 30
Sparetus 15. *annis* 40
Aſcatades 16. *annis* 40
Amynthas 17. *annis* 45
Belochus 18. *annis* 25
Bellopares 19. *annis* 30
Lamprides 20. *annis* 32
Soſares 21. *annis* 20
Lampares 22. *annis* 30
Panyas 23 *annis* 45
Soſarmus 24 *annis* 19

Mitreus

Mitreus 25.	*annis* 27	*Pyriciades 32.*	*annis* 30
Tautanes 26.	*annis* 32	*Ophrateus 33.*	*annis* 20
Tauteus 27.	*annis* 40	*Ophratanes 34.*	*annis* 50
Tineus 28.	*annis* 30	*Ocraſapes 35.*	*annis* 42
Dercillus 29.	*annis* 40	*Sardanapalus 36. & poſtremus.*	*annis* 20
Eupalus 30.	*annis* 38		
Laoſthenes 31.	*annis* 45		

Durauit hoc Aſſyriorum imperium annis. M C C X X X I X.

SECVNDAE MONARchiæ, *Medorum reges.*

Arbaces 1.	*annis* 28	*Arceus 6.*	*annis* 40
Mandanes 2.	*annis* 50	*Artines 7.*	*annis* 22
Soſarmon 3.	*annis* 30	*Aſtibares 8.*	*annis* 20
Articarmines 4.	*annis* 50	*Aſtyages 9.*	*annis* 30
Arbianes 5.	*annis* 22		

Stetit Medorum regnum annis C C C. *minus* V I I I.

TERTIA MONARCHIA *Perſarum, habuit reges* XIIII.

Cyrus primus imperauit annis 30
Cambyſes 2. *annis* 7. *menſibus* 3
Patizites, & Smerdis, fratres Magi, 3. mẽſibus 7
Darius 4. *annis* 36
Xerxes 5. *annis* 20
Artabanus præfectus, qui Xerxẽ occidit, mẽſib. 7

Arta

Artaxerxes Lõgimanus 7 annis 40
Xerxes 8 menſib. 2
Sogdianus 9. menſib. 8
Darius nothus 10. ann. 19
Artaxerxe Mnemon 11. annis 40
Artaxerxes Ochus 12. annis 26
Arſes 13. annis 4.
Darius Arſami filius, quē Iuſtinus Condomanum dicit appellatum, annis ſex. imperat.

Durauit Perſarum imperium annis CCXXX. & menſibus V.

QVARTA MONARCHIA Alexandri, ſeu Macedonum.

Eſt autem rerum ſumma potitus Alexander annis XII. Poſt quem inter principes regna ſunt diuiſa.

MACEDONVM.

Arideus	annis	7
Caſſander	annis	18
Antipater & Alcander	annis	4
Demetrius	annis	6
Pyrrhus	menſibus	6
Lyſimachus	annis	5
Ptolemæus Κέραυνος	anno	1
Meleagrus	menſibus	2
Antipater	anno	1
Soſthenes	annis	2
Antigonus Gonathas		36
Demetrius	annis	10
Antigonus	annis	15
Philippus	annis	42
Perſeus ultimus Macedonum rex	annis	10

Summa annorum Macedonici regni CLIIII. anni, menſes VIII.

ASIAE

Antigonus annis 18
Demetrius Πολιορκήτης annis 17

SYRIAE

SYRIAE.	*Antiochus Epiphanes* 11
Seleucus Nicanor *annis* 32	*Antiochus* Eupator 2
SYRIAE ET ASIAE.	*Demetrius Soter annis* 22
	Alexander annis 10
Antiochus Soter ann. 43.	*Demetrius annis* 3
Antiochus Theos *ann.* 15	*Antiochus Sedetes ann.* 9
Seleucus Gallinicus 20	*Demetrius iterum ann.* 4
Seleucus Ceraunus ann. 3	*Antiochus Gryphus* 12
Antiochus magnus 36	*Antiochus Cyricœnus* 18
Seleucus Philopator 12	*Philippus annis* 2

Durauit Syriæ regnum annis CCLXXXIX.

AEGYPTI.

Ptolemæus Lagi *filius* 40	*Ptolemæus* Euergetes 20
Ptolemæus Philadelphus annis 58	*Ptolemæus Phiſcon, ſiue Soter annis* 17
Ptolemæus Euergetes 26	*Ptolemæus* Alexander 10
Ptolemæus Philopator 17	*Ptolemæus* Latirus 8
Ptolemæus Epiphanes annis 24	*Ptolemæus* Dioniſius 30
	Cleopatra annis 22

Stetit Aegypti regnum poſt Alexandrum annis CCLXXXVIII.

ALEXANDRI MONARchia *durauit annos* CCC.

FINIS.

